26 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 26

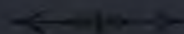
БИЈЕСНИ РОЛАНДО

ВИТЕШКИ ЕП У 46 ПЈЕСАМА

СПЈЕВАО
ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО СРПСКИ
ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

СВЕСКА ПРВА

26 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 26

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

ВИТЕШКИ ЕП У 46 ПЈЕСАМА

СПЈЕВАО

ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО СРПСКИ

ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

СВЕСКА ПРВА

У БИОГРАДУ

ШТАМПАНО У ДРЖ. ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1895

О умној творевини, каква је Ариостов „Бесни Роландо", има се много говорити када се она у преводу први пут износи пред читаоце. Али, како је за боље разумевање, управо за контролисање онога, што ће се рећи о овом раду Ариостову, потребно да читалац има пред собом цео спев и да се читањем упозна с њим, Управа Српске Књижевне Задруге нашла је да је најбоље да се цео тај говор о спеву, његову творцу и преводу поведе на завршетку целога дела.

Овом приликом само реч две о преводу. Није превођено од речи до речи. Ко пажљиво чита оригинал, моћи ће лако разликовати скоро у свакој строфи *главно* од *споредното,* суштину по смислу и лепоти израза од ситнијега накита, којим песник строфу реси, често ради стиха и слика. Препев је овај слободан, али се његова слобода креће само у границама тога споредногa, такође стиха и слика ради. Иначе, строфа у преводу одговара строфи у оригиналу.

С. К. З.

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ

СТРОФА	СТИХ У СТРОФИ	СТОЈИ	ТРЕБА
37	2	стреха.	стреха,
80	8	Агрика́на̑	Агрика́на
117	3	о туђем	Те о туђем
149	7	стиже	сти̑же
149	8	диже	ди̑же̑
203	8	ма́чем	ма̀чем
300	3	другим	друго
472	4	овде	овдје
481	2	светина	свјетина
514	6	на жа̏њу̑	да жа̏њу̑
622	1	импѐратора	импѐра̑тора
717	5	ако	Како
881	5	по̏моли	по̏моли̑
894	5	ј елесином	Тјелесином
894	6	дјекују	Одјекују
970	8	сме́ше̑,	сме́ше̑.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ПРВА

Пјевам госпе, љубав, уљудност, јуна́ке,
Свијетло оружје, предузећа смје̑ла,
Из доба кад војске мавританске ја́ке
По Францији грозна починише дје̑ла.
Краљ Аграман води те љуте дошља́ке,
Јер гње̑вна му ћуд је осветити хтје̑ла
Тројанову самрт на Галима сви́ма,
И на Карлу, цару од славнога Ри́ма.

2. И о Роланду ћу причати вам ства̑ри,
О којима не зна пјесма нити про́за;
Пјећу како витез, кога умни да̑ри
Красише, полудје од љубавних гро́за̑,
Ако Она, која по̏ срцу ми жа̑ри̑,
Те с' и мој дух близу до лудила сро́за,
Остави ми мозга колико ми ва̏ља̑
Да се, што обећах, поштено ота̏ља̑.

3. Хипо̏лите врли, Херкулово сје̑ме,
Нашега стољећа украсе и сла̏во,
Прими пјесму која прославља ти пле̑ме,
Слуга твој из срца шаље ти је пра̏во.
Да бих дуга свога олакшао бре̑ме
Плаћајући стихом, паштим ти се здра̏во;
А ти не замјери ако мало да́де̑м,
Јер ево ти дајем баш све што има́де̑м.

4. У спјѐву су моме најпрви херѐји
Преци ти, што мѐче ношаху и лȗке;
Руђер, ком потомци бјеху дједи твѐји,
Подвизима славним обесмрти рȗке;
Руђера стихови опјеваће мѐји,
Ако чути хтједнеш гусала ми звȗке,
И у мисли твоје дȕбокȇ и свѐтȇ
Допустиш да пјесма моја се уплѐтȇ.

5. Роландо, ком срце Анђелика хȁрȃ,
За њу по Азији славна чуда прȁвȋ,
Гомиле трофеја сабрат' он се стȁрȃ,
И када бијаше у највећој слȁви,
Сјетив се дужности и својега цȁра,
С њом се Карлу врати и под барјак стȁвȋ.
Цар под Пиренѐје Французе и Нéмце
Сабрав, прогонити хтједе туђозéмце.

6. Мавра Аграмáна и Мѐрсила Шпáнца
За дрскост њихову казнити је хтȉо:
Првог што је преко пиренејског клáнца
Сву афричку војску пребацити смȉо;
Другог што, помажућ' оног Африкáнца,
На Француску диже шпански народ цȉо.
И тако Роландо баш кад треба дóђе,
Али се и брзо пȍкаја такóђе.

7. Јер узешe цуру од храброг сердáра.
О како се љуто могу варат' љȗди!
Од Инђије даљне па до Хибралтáра
Могоше одбранит' њу његове грȗди,
А сад је изгуби сред својих другáрȃ,
Без крви, у земљи, гдје хришћанин сȗдȋ!
Император мудри узеде му цȗру,
Да стиша у војсци нѐслогу и бȗру.

8. И Риналдо, братац Роландов од стрѝца,
У њу је заљубљен, тер у љутој свȁђи
Бијаху од скѐра због њезина лѝца.
Цар, желећ' у слози да му живе млȁђȋ
(Помоћ мача њихна много га се тѝца),
И противан свакој отмици и крȁђи,
Нареди, да би се опростио мȗкȇ,
Да дјевојку смјесте код баварског дȗкȇ.

9. И ријеч им даде тврду као стéна:
У одсудну бо̀ју чији буду хи̑ци
Највише посјекли љутих Сарацéна̂,
Нека љуби лице тој лијепој ти̑ци.
На жалост хришћани, ка' гомила жéна̂,
Потучени бише у одлучној би̑ци;
С многим би заробљен дука, и кад зо̀ра
Сину, обасја му пустога чадо̀ра.

10. Слутећ' по̏гибију хришћанског пле̑мена,
Анђелика, бјежећ' од оних мужéва̂,
До̏чепа се коња, седла и стре̑мена,
И пољем одлетјет' као лака шéва
Прије тог пораза имаде вре̑мена.
У дубраву неку ју̀рнула је дјéва
И дотле јој коњиц путем уским скáка,
Док не срете једног војника пјешáка.

11. Спазила је мача о бедрици њѐму,
У љѐвици штúто, на груд'ма панцúра,
А витешку главу у гвоздену шљѐму;
Трчао је брзо без станка и мúра.
К'о што трза ногу у стра̀ху голѐму
Пред змијом пастирка, од у̀зде̂ синцúра
Угледавши борца Анђелика тр̑же, —
Па још од пастирке можда мало бр̑же̂.

12. Син Хајмонов то је баш од Монтобáна,
Рѝна̂лдо, делија спреман вазда мри̑јет'.
Упусти Бàјарда, коњица без мáна̂,
Мало прије. Сав му обрте се сви̑јет,
Кад угледа цуру, љепшу но Дијáна,
И стас анђеоски и образа цви̑јет.
Из далека по̀зна оно лице кра̂сно̂,
Што већ дáвно срце рани му о̏па̂сно.

13. Царну цура коња те пут узе дѐсни̑,
И кроз гору ју̑рну̑ из све своје снáге̂.
Не марећи што су пролази тијѐсни,
Лети кроза честе она и шипрáге,
Јера ужаснута пусти га да бјѐсни̑
И путање бира које су му дрáге,
Док јурећи тако, сама не зна ку̀да̂,
Стиже до ријеке, што гором криву̀да̂.

14. Ту бјеше Ферáго у истој минýти,
Сав прашљив и мокар од силнога знȍја.
Напио се воде веће више пýтӣ,
Јер жеђ га дȍведе из врелога бȍја.
Љут је, од љутине лице њему жýтӣ:
Пијући наже се, шљем дивнога крȍја
У воду му паде, и залуд га кȕкȏм
Тражио по води са великом мȕкȏм.

15. Од страха вичући дјева тамо стӣже
На коњу што бјеше у бијелој пјȅни.
Ферағ изненађен у вис главу дӣже,
И, ма да бљедило образе јој сјȅнӣ,
Познаде је кад му дојурила блӣжȇ,
Јер дáвно жељаше њоме да се жȅнӣ.
Поодавно о њој не дође му нóвȍст,
Тер осјети за то тим већу готóвȍст.

16. Ка' она двојица, јер је и он вȍлӣ,
И будућ' услужан и кавањер прȃвӣ,
Није чек'о сама она да **га** мȍлӣ,
Већ да је заштити одмах јој се јȃвӣ.
Ма да је гологлав, он палошем скȍлӣ
Риналда, којино слабо га се стрȃвӣ.
Још и прије тога оба борца смјȅла
На мегдану су се више пута срȅла.

17. Нећу дуљит' опис оне љуте бӣткȇ,
Коју започеше обадва пјешáка.
Та поднио не би мачеве им брӣтке
Ни нȃкȏвањ, рука тако им је јáка:
Ја како л' сијеку панцијере вӣтке!
Љепотица оба превари јунáка,
Остругама куцну коњу вита рȅбра,
Тер одјури пољем као лака зȅбра.

18. Ударци им бјеху подједнако врýћи,
Те се увјерише да побједе нȇмȃ,
Јер су оба вјешта подједнако тýђи:
Један другог дакле не може да лȇмȃ.
Кад му се досади већем, и будýћи
Да се сјети нечег, Риналдо се спрȇмȃ
Да непријатеља својега ȍсловӣ,
Ког већ угријаше ти луди пȍслови.

19. Нѐ прокопса нико од глупијех свâђâ,
Мој закашњај (рече) и тебика шкȍдй.
Анђелика сунце, што се истом рâђâ,
Запали ти срце, у пропаст те вȍдй.
Мислиш твој нападај само мене гâђâ,
А буди увјерен, он и тебе згȍдй:
Јер шта би ћарио и да смакнеш мѐнê,
Кад утече она низ лу́ке зелѐне?

20. Док се ми бијемо некуд она штȕче.
Кад је и ти волиш, не би л' било бȍљê,
Да се махнеш ове будаласте тȕчê
И пут јој пресечеш прешав оно пȍље,
А кад ухватимо то лијепо лȕче,
Пристајем за њега да се опет кȍљê.
Иначе од борбе ми немамо вàјдê.
Имаш коња, јаши, па за њоме хàјде! —

21. Пријѐдлог очáра оног Сараце́на,
И помирише се којино се бйше.
У односу њихну така наста ме́на,
Да не осјећаху гњȅва они вйшê.
Ферагo полазећ' од бојна тере́на,
Гдје је удараца пало као кйшê,
Склони Франка те га узе иза сѐбê
На коња, и пољем коњ поче да грѐбê.

22. Волим доба старог обичаје дйвне:
И друге су вјере, и љути ривáли,
И јоште ударце осјећају кйвне,
А пошто су бȅсе један другом дáли,
Што витеза вежу као роба грйвне,
На једном су коњу (причају анáли)
Без пизме јурили дотле док друм нѝје
Подијѐлио се на путање двйје.

23. Којом цура зажди? То нијѐсу знȁли.
Од тога им ништа није било тȅжê.
Обадва су пута разгледати стȁли,
Ал' оба трагове имали су свјȅже.
На мисао срећну тад они су пȁли:
Свак нек правцем разним сијече (ил' рȅжê).
Мавар к мјесту старом преко нових стáзâ
Стиже, пошто дуго тамо амо бáза.

24. Гдјено шљем испусти опета је ту́ка.
Ну пошто изгледи веома су сла̏би,
Да ће му дјевојку ухватити ру́ка,
И јер је без шљема сличан био ба̏би,
Сиђе к во̏ди доље да тражи клобу́ка,
Који се на жалост у пијѐсак за̏би̑,
Те ће му јамачно бити врло тȇшко
Извадит' из воде наглавље ви̏тȇшко̑.

25. Нађе дрво једно, подужу лијѐску,
Што почела бјеше веће да се су̑ши̑,
Па љутито њоме брља по пијѐску
И по дну чепрка, удара и бу̑ши̑.
Не вјерова оку, осјети блијѐску,
Кад из воде нешто ста да се ро̀гу̑ши̑,
Јер се тад помоли из ријеке ту́ди
Страшан човјек, ју́рнув из воде до гру́ди̑.

26. Сав је под оружјем осим главе са̏мо,
Шљем Ферагов држи у десници ру́ци.
Гњȇван поглед бацив на Ферага та̏мо,
Грмну да глас му се ораше по лу́ци:
Варалице, твога обећања ка̏мо?
Тако л' се враћају мачи и клобу́ци?
Ти си био гори од пошљедње ху̑љȇ,
Што си шљем задрж'о прȅко рока ду̑љȇ.

27. Зар се часна ријеч тако мало ту̑би̑?
Анђеличинога мене брата ка̏да
Твоја мрска рука, невјерниче, у̑би̑,
Шљем с оружјем ба́цит' о̏бећа ми та̏да
У ријеку скорим, али вјеру згу̑би̑,
Не одржа ријеч, и тешко ти па̏да̑
Што је сама судба наредила та̑јно,
Да кло̀бу̑к у руке дође ми слу̑ча̑јно. —

28. Поћутавши авет проговори сно̏ва:
Шљем желиш ли имат' од челика фи̑на,
Упљачкај Роландов; још бољега ко̏ва
Један је на глави Хајмонова си̑на;
На овом уреза Мамбрин своја сло̏ва,
Онај би Алмонтов; нијеси ли стри̑на
Отми један од тих; а овога шљѐма,
Невјеро, не дам ти без јада голѐма. —

29. Кадно се појави страшило из вòдê,
Страхота и гроза обузе Ферáга,
Коса му сè диже, мниш хоће да бòдê,
А јунаштво оде до стотину врáгâ.
Аргалове њему ријечи не гòдê
(Аргал зва се онај из водна мутљáга);
Пријèкор га овај зȁбоље до жúвца,
И у себи самом он ȕгледа крúвца.

30. Поражен је био ријечима тȉјем.
Истину саслушав у јаду и срáму,
Застиђен и збуњен стајао је нúјем.
Тврду ријеч тад је дао себи сáму,
Заклео се страшно на свијету свȉјем,
Нека свак у њему гледа једну мáму,
На клòбȗк Роландов не стече ли прáва:
Дотле пак биће му без клобýка глáва.

31. И ријеч ову је одржао бȍљê,
Него што је била одржана пр̏вâ.
Одјезди љутито пун витешке вȍљê,
С Риналдом окушат' боја или р̏ва.
Питајућ' о њему пре́ђе много пȍље,
Ал' још му не нáђе ни трага ни стр̏ва. —
О Риналду, који другим путем òнȋм
Удари, сада ћу малко да зазвòнȋм.

32. Није дуго туда Риналдо úшао,
Док одбјегли коњиц од некуда слȅће.
Викну га именом да би га стúшао:
Стој, Бајардо! Немам ја без тебе срȅћê. —
Ал' глух за то коњ је даље јурúшао,
Па још чивтèтима на њега се мȅћê!
Риналдо за њиме јури по пољúцу. —
Сада к цури која бјежи на коњúцу.

33. Кроз гору и честу, мниш лакша од пèра,
Уплашена јадна дјевојка се жȗрȋ,
Те јој грање с руха комàдиће здèра.
Прхне ли планином тај орао сȗрȋ,
Шушне ли гранчица с букве или цèра,
Одскочи у страну, другим правцем јȗрȋ;
У дóли, на брду појави л' се сјȇнка:
Риналдо је, мисли, престрављена жȇнка.

34. Измицаше јадна кивну кавађеру,
Као што узмиче срна или кòза
Кроз густе шеваре ил' тијèсну дéру,
Када је обузме страхота и грòза,
Видјев' е јој мати подлèже пантéру,
И мни, шине ли је трн ил' дивља лòза,
Да је стиже веће прождрљивац пу̑сти̑,
И да му упаде у гадне чѐљу̑сти.

35. Тако до у подне сутрашњега днȅва
Бјежала је она не знајући ку̀да̂,
Док у шуму стиже гдјено славуј пјȅва̂,
Гдје лахор пла̀ни̑нски̑ ћарлија од сву̀да̂,
И у вреле груди хладовину љȅва̂;
Гдје бистри поточић по трави криву̀да̂,
И меким ромором тако дражи чу́ла,
Да те слатких жéља̂ спопада гунгу́ла.

36. Мислећ' од Риналда далеко је ту́на,
И радосна што је промашио ци̑ља,
И пошто се стиша у срцу јој бу́на,
У средини тога природина ми̑ља
Мало се одморит' имаде рачу́на,
И пусти коњица најести се би̑ља.
Коњ је пио воду поточнога ва̂ла,
И пасао траву зелених ȍба̂ла̂.

37. У близини спази наша мила ми́ца
Пави̑тња̂к природни, ком су̑ букве стрȅха.
Гдје јој неће сунце опалити ли́ца,
И у који као из некога мȅха
Лахораше задах мирисна вјетри́ца
Уз грохоте миле птичијега смȅха.
То је мјесто оку потпуно скривèно,
Од свуда је грањем као зашивèно.

38. У красноме томе цвјèтно̂ме буџáку,
Била је постеља од травице мȅке̂;
Ушавши уну́тра на травицу млáку
Лèже па и заспа испод једне смрȅке̂,
Ал' ускоро у сну зачу лупу јáку
И топот од коња из даљине нȅке̂.
Прогледавши неком страноме јунáку
Зачуди с' и једва с' уздржа од дрȅке̂.

39. Не знајући је ли опак или није,
Час је страх обузме, час опет се нада;
Ослушкује, чека (а срце јој бије)
Шта ће чинит' јунак од незнана града.
Сјахав изгледаше јеткији од змије,
Нити се умива, нити коња вада.
Сједе. На челу му црних мисли прамен.
Непомичан. Мислиш постао је камен.

40. Подбочену главу оборивши доли,
Оста тако дуже од једнога сата.
Низ образе мрачне многе сузе проли,
Уздаси му дужи од једнога хвата:
Да није умрла она коју воли?
Да није остављен од својега злата?
Можда, јера лице од сузе му слане
Поста поток; прси личе на вулкане.

41. О јадиња мисли (тако јадан грца),
Ти што цвељаш душу, шта да радим, кажи?
Без престанка суза низ лице ми врца,
За ме живот више баш ништа не важи.
Тек што ме загрија плам из њена срца
Други поста власник њезинијех дражи.
Но тужит' овако зар то није шкода,
Кад се морам лишит' и цвета и плода?

42. Дјевица је као та румена роса,
Што у врту лешка на својему жбуну.
Младић радо ружу за клобуком носа,
Цура у косици или на зубуну;
Славопој се њојзи од славља и коса
За мирисе њене доноси у кљуну;
Њенијем именом драги драгу крсти,
Врт је чува да је стадо не обрсти.

43. Али чим ружине откинеш пупољке,
Изгубе љепоту, престану да пупе:
Свој цвијет ли, дражи од бисерне шкољке,
Од живота — очи нису тако скупе —
Изгуби дјевица, жртвица је бољке,
И презрена буде од свјетине глупе,
И заборављена — несретница веља —
Од осталих својих обожаватеља.

44. Од оног љубљена коме себе пру̑жӣ,
У очима других цијене је ма̑лê.
Свијет мени поста од тамнице у̑жӣ,
Јади ови мене у гроб ће да сва̑лê.
Зар да срце моје у леденој сту̑жи,
Без ватрице коју очице јој па̑лê,
Зимује и живи? Тој не тежим свр̑си,
Боље да још данас расијѐчêм пр̑си. —

45. Ко је тај ког Амор оковима ве́за,
Те му вреле сузе пљуште у ријѐку?
То је краљ Сакрѝпа̑н, господар Черке́за̑,
А за Анђеликом сузе њему тѐку̑.
Несретне љубави грозница и је́за
Доведоше краља у земљу далѐку:
Као многи други за̑љу̑би се ѝ о̑н.
Познаде му говор мали онај шпѝо̑н.

46. Са Истока летну к'о да има кри́ла
На Запад Францији, јер код своје ку̑ћê
Дознаде с Роландом да одлетје ви́ла,
А затим наскоро у Францији чу̑ће,
Да ј' баварском дуци повјерена би́ла,
И, тужећ' и бјеснећ' од звијера љу̑ћê,
Чу: предат' је цар је дао ријеч свѝју
Најбољем јунаку у ономе бо̀ју.

47. Сам видје како је цар Карло про̀пао,
Видје га гдје бјежи низ поље широ̀ко.
Трагао је за њом, рио и ко̀пао,
Чак и напустио африкански о̀кô.
Не нашав је нигдје ја̑да је до̀пао,
Па сад ето тако уздише дубо̀ко,
Тако цвили, пишти, браду, косу кӣда̑,
Да и сунце над њим већ поче да рӣда̑.

48. Док он тако горке уздисаје гу̑ца̑,
И на судбу своју пакосну се љу̑тӣ
(Још и друго што шта он плачући му̑ца̑,
Но ја о том ћутим, нек читатељ слу̑тӣ),
Она, за којом му срце тако пу̑ца̑,
Срећом све је чула, и мало се сму̑ти:
То тако удеси просто случај лу̑дӣ,
Коме се морају кашто чудит' љу̑ди.

49. Слушала је она и лијепо чу̑ла,
Што могаху чути и стене ȍкȏлне:
Јадовање срца увела и тру̑ла.
Чу до сада чешће уздахе му бȏлнȇ
Ал' мржњом на људе прса јој се ду̑ла,
Јер слободна бјеше од љубави пȏлнȇ,
Нит' икад осјети у срдашцу врéња:
Ни сад према краљу нема сажаљéња.

50. Ну како допаде сад невоље ȍвȇ,
Молиће се она њему да је спáсȇ,
Јер дављѐнӣк луд је ако ли не зȍвȇ
Што прије у помоћ оближње аласе.
Ма да је сматрала људе за лажȍве,
Зна да овог бјеше придобила зá се
Како ниједнога, и да ће је спа̏сти,
И облак над главом разбити јој тма̏стӣ.

51. С краљем, ког у свијет жеља за њом тје̏рȃ,
Имаде рачуна да се сада здру̑жӣ.
Лукавствима њега преварити смје̏рȃ,
Многа мис'о о том по души јој кру̑жӣ.
Жели чак у њему да се створи вје̏ра,
Е хоће љубавну ћефу да му слу̑жӣ;
Па пошто је спасе из биједе њȇнȇ,
Послије ће њему леђа да ȍкрȇнȇ.

52. Гле! Као Дијана илити Цитéра,
Када из горице на прȍпланак ру̑пӣ
Тако она, лакша од најлакших пéрȃ,
Из лишћа пред краља зачуђена тру̑пӣ.
Бог ми (рече) посла таква кавальéра,
Да страх распе што се у срцу ми ску̑пӣ.
Заштитниче мога дјевичнога крӣна,
Вараш се мислећи да нисам не̏вӣна. —

53. Мајка се доласку ожаљена че̏да,
О коме мишљаше, пало је у бȍју,
Не за̏чудӣ тако, кад очи му згле̏дȃ,
Како се за̏чудӣ краљ кад милу свȍју
Видје, и чу њена уста пуна ме̏да,
Како му славујски бесједе и пȍју̑.
Дивећи се дивној слици и прӣлици
Опијен прискочи лијепој вӣлици.

54. Кроз груди пȍжуда слађана му сêнӯ,
Када омириса дах овога цвâта.
У Кȁтају даљном (завичају њêну)
Што чинила не би за товаре злâта,
То учини овдје: невоља је крêнӯ
У загрљај око бијелог му врâта.
Ђадаше се да ће, уз његову прȁтњу,
Вратити се кући, окончати пȁтњу.

55. Од када га посла краљу Серикáнâ
За њу помоћ искат', рачуне му тȁчне
Положи о нѝзу преживјелих дáнâ.
Роландо је (рече) судбине јој плȁчнê
И живота био заштитник и бр́ана,
И не дао да се част њезина нȁчнê:
Захвалити има мужу том риједткôм,
Што се јоште дичи дјевичним цвијȅтком.

56. Можда је случајно истину му рȅкла:
Ако је истина — тешко да је гȍла.
Ипак је код њега вјеровање стȅкла,
Јер човек заљубљен глупљи је од вȍла.
Ког је заћорила љубав и опȅкла,
Лаж не види што би другом очи бȍла,
Невидљиво види. Ког несрећа скȍлӣ,
И невјероватно вјеровати вȍлӣ.

57. Сакрипан, ком жудња из очију сѝјâ,
Помисли: Роландо будала је прâвâ,
Кад упусти плијен; ваљда нећу ѝ jâ
Касати стопама тȁковôга брâва.
Сад је тражи зáлуд и за њоме зѝјâ,
Ал' срећа кад заспи она тврдо спâвâ.
Птичица ми неће одлетјети вȁла,
Нити ћу плакати за њом ка' будȁла.

58. Сад узбраћу ружу, пуну влаге рȍснê,
Да ми капље њене врело срце влȁжê;
Кашње може да се спаруши и спљȍснê.
Ништа није жени милије и дрȁжê,
Но када се мушко тијела јој кȍснê,
Јер ако се брани, она само лȁжê.
Познајући добро ту њихову мáну,
Испунићу жељу сасвијем по плáну. —

59. То мислећи над њом руке своје склâпâ,
Али у тај трȇн му убојита трӯба
Следи срце што се почело да стâпâ.
Бојећи се силе душманина грӯба,
Знајућ' е ту оста тма пустијех кâпâ,
Скочи, окити се оружјем до зӯбâ;
Шљем на главу меће, бојно копље хвȁтâ,
Пак узјаха хитро помамнога хȁта.

60. Тад искрсну јунак, брз као стријѐла,
Тешки оклоп носи та витешка слȉка;
Сав бијел, за шљемом пера му бијѐла,
Заиграва коња, мниш на мејдан чȉкâ,
Те гњȅв Сакрипана обузе цијѐла,
У вис од љутине диже му се кȉка.
Јунака, што њему уживање дȋвно
Поквари, очима стријѐљаше кȋвно.

61. Чисто пламен њему из очију лȋжȇ,
Незнаног на мејдан позива и гр̑дȋ.
Чув како пријѐтњу за пријѐтњôм нȋжȇ
Овај, кога много та дерњава ср̑дȋ,
Јурну, и ено се један другом блȋжȇ,
Да се лупе као каменови твр̑дȋ.
Седла су ногама грчевито стéгли,
Тешка копља бојна напријед потéгли.

62. Гора јечи, звјерад обузимље стрȁва
Од судара силна двојице крвнйкâ.
Није бјешња борба ни између лȁва
И тигра, илити разјарена бйка.
Оклопи примају удар копља прȁва,
Тер од смрти штȋтȇ обадва војнйка,
Ал' обадва штйта у обадва џȋна
Прскоше, копља их провалише њȋна.

63. И коња се оба, бијѐсна и љӯта,
Сударише, краљев ено мртав пȁде
(Коштао је газду много злата жӯта);
Рђаво је пао, јер краља је тȁде
Притисла под собом тјелесина крӯта.
И други је пао, ал' на ноге стȁде,
Циднув се ка' змија из својега кр̑уга,
Чим осјети убод оштријех ȍстр̑угâ.

64. Куцну л' веће краљу стра̂шна̂ у̑ра смр̑ти?
Хоће ли му бели опустјети дво́рац?
Неће, јер докле се он са коњем пр̑ти̑,
Својега ободе онај други бо́рац,
И одјури пољем како јуре хр̑ти,
Задовољан што је па̂да тога тво́рац.
Унижење такво оном Азѝјати
Пред лијепом цуром како л' ће прѝјати?

65. Сакрипан је био налик на тежа́ка,
Ког на тле о̏бори̑ муњевита стру́ја,
Те га обузеде нѐсвјестица ја́ка:
Ка' што с' овај диже кад прође олу́ја,
Гледајући мртва два вола парња́ка,
И скршено бо̀рје, тако и наш му́ја,
Постиђен што цура видје ону бру̏ку,
Уста, а у души одјекну му: ку̏ку!

66. Јечаше колико груди игда мо̏гу̑,
Макар да се није убио при па́ду.
Стиди се, љути се на судбину стро̏гу,
Јер је мор'о гледат' Анђелику мла́ду,
Како му извлачи испод коња но̏гу,
И помаже згурат' липсалу кура́ду.
Да му није она (јер он дуго ћу́та)
Повратила говор, он остаде му́та.

67. Лед мртве тишине она овим про̏би̑:
Витеже, на себе нек ти није крѝво;
Крив је коњ, јер јачи да му бјеху згло̏би,
Не би пао но би скакутао жѝво
(Види се да мало даваше му зо̏би),
И ти оног борца сатро би у млѝво,
Који, утекавши, сам доказа со̏бо̂м,
Да не смједе мегдан довршити с то̏бо̂м. —

68. Том ша̀рено̂м ла́жо̂м и још другом мно̏го̂м
Докле она њега којека̏ко тје̏ши̑,
Ука́за се вјесник са торбом и ро̏гом,
И јурећ' на коњу право њима спје̏ши̑.
Стигав мољаше их и кумљаше Бо̏гом
Да му кажу брзо, јера му се пре̏ши̑,
Видјеше л' у чудну борца одијѐлу,
Који перјаницу ношаше бијѐлу.

69. Краљ, ком од љутине још дрхтаху крâци,
Црвен, к'о што нигда за живота свȍга,
Рече: познати су мени такви знâци,
Јер њихов носилац уби коња мȍга,
А и мене, ето, у прȁшину бâци;
Желим знати име господара твȍга. —
Вјесник рече: за те стид је мене сáма,
Јер тај борац бјеше красна једна дáма.

70. Не носи кецељу, веће мач о пáсу,
Хрáброшћу велика, а љепотом вȅћâ,
Брадȁмâнта то је, херојка на глáсу,
Што си жив остао ријетка је срȅћа. —
То рекав одјури на коњу у кáсу.
Краљ, ћутећи као завезана врȅћа,
Остаде скамењен, од стида се пу̑шӣ,
Црвени му лице, врат, па чак и у̑ши.

71. И сатјеран тијем у тијесан у̑гȏ,
Готов бјеше мртав туна да се пру̑ћӣ.
О том што се деси мислио је ду̑го
(А што дуже мисли све је бив'о љу̑ћӣ),
Док најзад закључи (шта је мог'о дру̑гȏ?)
Да га жена тукла, и — хтио је пу̑ћи.
Узјаха коњица што припада цу̑ри,
А њу иза себе у антрȅшељ ту̑рӣ.

72. (До љубави њему није било сȁда,
За прилике боље Анђелику чу̑вâ.)
Нијесу ходили дуго тако, кȁда
Поче нешто чȅстȏм да прȁскâ и гру̑вâ,
И коња су једног угледали тȁдâ
Како јури, бјесни, на ноздрве ду̑вâ.
Сва дубрава јечи од силна му бȁхта,
А он се не види од злаћена рȁхта.

73. Ако се не варам, господине бâне,
(Анђелика рече, трудећи се дȁ би
Погледом продрла кроз јелове грâне)
Биће то Бајардо што крȍз гору грȁбӣ,
Сипљућ' копитима земљу на све стрâне.
Ово наше кљусе већ под нама слȁбӣ,
Много му је двоје, нос му зȅмљи тéжӣ,
Него ти Бајарда у̏хвати и вéжи. —

74. Краљ на те ријечи похита те сја̏ха,
И Бајарду хитрим корацима при́ђе.
Шчепати за у̏зду хтједе коња пла̏ха,
Ал' тада је овај био ћуди ри́ђе̑,
Ритну се на њега у два, у три ма̏ха,
На срећу јунака ударац оби́ђе:
Остао би мртав да ударац до̏би̑,
Који би могао стијену да здро̏би̑.

75. Ка' пас, кога жудња за газдом му сло̏ми̑,
Што се улагује кад се овај вра̂ти̑,
Тако је Бајардо дотрчао к мо̏ми:
Срећан око ње се тамо амо мла̂ти̑,
Сјећа се (сјећањем нису коњи тро̏ми),
Да му ту љубазност она чешће пла̂ти
Шећером некада у Албраци гра́ду,
Гдје Риналдо пре̏зре њу јадницу мла́ду.

76. Анђелика коња укротити зна̏де:
Једном руком у̏зду зграби цура ле̑па̑.
Другом врат му пљесну, и Бајардо ста̏де
Миран као јање, нит' ногама че̑па̑.
Тад мисао срећна краљу на ум па̏де:
Коњицу у седло он ускочи с ре̑па,
И бичем га добро по сапима зви̏зну̑.
Цура с кр́ста̑ коњу свом у седло скли̏зну̑.

77. У близини спази она у том трѐну
Пјешака — Риналда, јуначину сја̂јну̑,
И ја́ро̑ст обузе ту лијепу жѐну,
Те срдито диже главу своју ба̑јну̑:
Осјећаше љубав силну, нечувѐну,
Према њему негда, сада мржњу тра̂јну̑;
Он пређе мржаше, сад је страсно во̏ли̑,
Сада је у њеној некадањој ро̏ли.

78. Ево шта донесе ту љубавну ме́ну:
Два извора чудна, један другом бли́зу,
Извиру скривена у шуми Арде́ну;
Ко од једног пије фурије га гри́зу̑,
Што љубљаше мрзи, љубав губи це́ну,
Други даје љубав и љубавну кри́зу:
Он од овог, она од оног је пи́ла,
Зато му је сада тако мила би́ла.

79. Напивши се дакле те чаробне во̀дê,
Поста за њ хладнија од самога ле̏да.
Мислећ' е јој грози губитак слобо̀дê,
Уплашена дршће и од њега пре̏дâ;
И замоли краља да коња обо̀дê,
И с њоме што прије да умаћи гле̏дâ.
У његову хра́бро̂ст тако мало вје̏рê
Овог увриједи, те с' овако де̏рê:

80. Чув шта рече, своме не вјерујем слу̏ху!
Страх те! Зар код тебе не имам креди́та?
Та ја ћу овога смељат' као му̏ху.
Сјећаш ли се кад сам, без мача и шти́та,
Слијѐдећи своме витешкоме ду̏ху,
У Албраци, тамо, иза оног ри́та,
Множином нападнут ода свију стра́нâ,
Одбранио тебе сâм од Агрика́нâ? —

81. Она, знајућ' да јој не хасне инћа́ри,
Ћути; Риналдови смјерови је пла̏шê.
Риналдо, видјевши грозно стање ства́рû.
Видјев њу с јунаком, што му коња ја̏шê,
Избаци пријѐтњâ неколико па́рû,
И један пред другог витезови ста̏ше.
Што иде за сјутра оставити хо̀ћу,
Јер већ у пјевању осјећам тешко̀ћу.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДРУГА

Пакосни Аморе, зашто ли нам жȅље
Доводиш у судар у многом случáју?
Зашто твојим ћефом да нас у прах смȅље
Раздор, који правиш измеђ' ср̑ца̑ двáју̑?
Вучеш ме у понор пун блатаве стȅље̑,
Не даш бр̏дом стићи к љубавноме гáју.
Која мене љуби чиниш те је мр́зи̑м,
К недрагој ме шаљеш корацима бр́зи̑м.

83 (2). Чиниш да Риналдо Анђелици жу́ди̑,
Сада кад га она не може да глéди̑,
А кад њојзи љубав бјешњаше у гру́ди,
Њену љубав одби он толико рéди̑!
Заман сада за њом болује и лу́ди̑,
У тој мјери она сад њега не штéди̑
И мрзи, да прије мријȅти би хтјȅла,
Но хљеба и соли што би с њиме јȅла.

84 (3). Ри̏на̑лдо подвикну гњȅвно оном ђи́ди,
Из корица своју извлачећи шпáду:
Нуто момка који красти се не сти́ди̑!
Што је моје не дам да нитко̀ви крáду̑,
Лопове, са мога коња доље си́ди!
Још и Анђелику отећу ти млáду.
Такав коњ и цура јесу за јунáка,
Никако за тебе, за непоштењáка. —

85 (4). Краљ Сакрипан рече: да гадна подлàца!
Тâ зар тӣ лоповом да називаш мѐнê,
Ти, ком такав назив свак у лице бàцâ!
Рђо! Од језика у блуднице жѐнȇ
Твој лажљиви језик срамније палàцâ.
Коме ће образи данас да црвѐнȇ,
И ко је достојан коњица и мȍмȇ,
Нек ријеши мејдан, па што Бог да кòмȇ. —

86 (5). Ти стравични борци из древнога дȍба
Посље таке псовке (достојне алáсâ),
У један мах мачe потегоше ȍба,
Налик (с опроштењем) на пар злијех пáсâ,
Који крви желећ' из срца и дрȍба,
Зубе, каквих има само змија крáса,
Кезе, очи буље, реже, сипљу пјȅне,
Спремни да се сможде докле око тpȅнȇ.

87 (6). Ка' пси пошто један према другом стȁше,
Сарацен бадава корист у том трâжӣ,
Што је Франак пјешак, а он коња јȁшȇ,
Јер залуд Бајарда стременима дрâжӣ,
Коњ је непокоран, нит' га псовке плȁшȇ,
Те краљ поста невјешт као млади пâжи.
Заман бич пòтржȇ из дугачких сáрâ,
Неће коњ на свога мила господáра.

88 (7). Ка' укопан стоји кад га поћи тјȅрâ;
Зауставља ли га, трчи пунан бȇса,
Млата вратом, главу сагиње и звјȅрâ,
Чивтетима бије, леђима се стрȇсâ.
Кад краљу стрпљења преврши се мјȅра,
Још га једном боцну посред пуна мȇса,
Па се на ȍблӯчје ȍдуприје шȁкȏм,
И на земљу скочи, вичан скȍку лȁкȏм.

89 (8). Када је скочио са коња јогýнца,
Настаде кијамет бијѐсна мејдáна,
Бјешњега од борбе два бијесна јýнца.
Падају ударци ода свију стрáнâ,
И гњȅв мејданџија дође до врхýнца.
Не удара тако ни чекић Вулкáна,
Кује л' Зевсу мӯње у подземној тмӣни,
К'о што ударају тешки мачи њӣни.

90 (9). Ударце им гледам, и дуге и крȁтке,
Чујем звуке танке, а и сличне бȁсу,
Кад мачеви лупе о оклопе глȁтке;
Тамо̀ амо крећу тјелесине мȁсу,
Вјешто се извлачећ' из опасне плȁткē;
Час Франак ударцим' азијатску рȁсу
Заспе, а час по̀жњē исто тако слȁтке, —
По свему се види баш мајстори дȁ су.

91 (10). Као лав разјарен сад Риналдо ȅно
Мачем оштрим штѝто Сакрипану прȍбӣ,
Кликнувши му громко: смождићу те, жȅно! —
Штит, који за скупе новце овај дȍбӣ,
Коштан и челичан, док си оком трȅнō,
Као кршно стакло под мачем се здрȍбӣ.
Парчад по тлу прсну ка' ситна кӣшица.
Краљу обамрије лијева мӣшица.

92 (11). Анђелици тада постало је јȁсно,
Пошто видје како краљ хоће да стрâдâ,
Да и она може пострадати лȁсно,
У храброст ако се још његову нâдâ.
Причека ли јоште, биће можда кȁсно.
Јербо када Франак Азијата свлâдâ
Заробиће и њу, он, кога би о̀на
Почастила радо ударцима ђо̀на.

93 (12). Тад она зȁгребе (по свом обичáју),
Спусти се низ равно поље на коњѝцу.
Док они ударце један другом дáјӯ.
Осврте се чешће, блиједа у лѝцу.
Ал' ума̀че најзад и овом беláју.
Најпослије срете на једном пољѝцу
Старца, ком тијело за двије трѐћине
Крије брада. То је монах из пѐћинē.

94 (13). Сух је као дрво од силнога пȍста,
А чини се да је осамдесет љêтâ
Како, читајући молитава дȍста
И добра творећи, по свијету шêтâ.
Угледавши цуру, ненаднога гȍста,
Видјевши како је уплашена клêтâ.
Видјев како бјежи кроз бо̂рје и брêшће.
Према њој осјети топло саучêшће.

95 (14). Заустави коња, па га она пи̑та̑,
Да ли знаде к морском пристаништу пу́та,
Не желећи више Француском да ски̑та̑,
Јер је на Риналда страховито љу́та.
Он по џеповима од својијех ри̑та̑
Пипајућ' и тргав књигу испод ску́та,
Храбри цуру, вели, њему није скри̑та
Њена судба, која није тако кру́та.

96 (15). Вјештак у мађији, чим је прву стра̑ну
Прочитао, дух се. слуга по обли́ку,
Појави. Калуђер руком њему ма̑ну̑,
И дух разумједе и послуша чи́ку:
Летну као муња ка Риналду ба̑ну
И страшноме оном азиском војни́ку,
Што се јоште бише, од гње̑ва блије̏ди,
И међу њих стаде смјело по сриједи.

97 (16). Господо, лијепо молим (њима ре̑че),
Ова борба ваша да ли ишта зна̑чи̑?
На душу вам паде ноћ (ил' барем ве̑че̑),
Гње̑в и бијес љути мисли ваше мра̑чи̑,
Те заборављате да од ове сје̑че̑
Ко се вајди нада, тај се само а̑чи̑,
Јер дје́ву Ро̏ла̑ндо уграби, док шти́те
И мачеве своје ви туна ломи́те.

98 (17). Ја Роланда видјех прије пола са̑та,
Гдје са Анђеликом хиташе к Пари́зу, —
Све у скоковима од четири хва̑та.
Господо, зар јади срце вам не гри́зу̑,
Што сте останули без својега зла̑та?
Јурите за њима док су јоште бли́зу,
Јер ако у Париз он са њом уте̏че̑.
Вас ће то, бојим се, вјечито да пе̏че̑. —

99 (18). Дух лукави тако рече њима дво́ме,
И обојица су свјеровали ње̏му,
Јер нијесу били невијерне То́ме.
Осјети Риналдо бол у срцу све̏му
Мислећ' е је сада Ролана са њо́ме,
На његову, болан, срамоту голе̏му,
И он, коме срце осветом је ду̑то,
Мишљаше њему се осветити љу̑то.

100 (19). Јурну̂ да се свога коњица докòпа̂,
Који мирно стоји, чека господáра.
Не ѝмаде када казати ни: òпа̂!
Већ скочив у седло пуно златних шáра̂,
Низа поље равно стаде да галòпа̂,
Без с Богом оставив онога сердáра.
Јури коњ којега остругама бòде̂,
Преко жбуња, трња, стијења и вòде̂.

101 (20). Да се коњ пȍкори̂, — таква моја твр́дња
Чуди вас и сумњи вашој даје хрáне̂;
Ипак, то је збиља, а нимало спр́дња.
Што је пређе бјеж'о ка' из пушке тáне
Узрок не бијаше камџија ни гр́дња:
Тај коњ има људске врлине и мáне
И памет, јер јурећ' Анђинијем тра̂гом,
Хтједе намамити Риналда за дра̂гȍм.

102 (21). Кад оно утече она из чадòра,
Коњ, с кога Риналдо у том трену сиде,
Спази гдје газдино сунашце и зòра,
Анђелика, зажди кроз пустошне хриде.
И потече за њом да зајеча гòра
(Јоште му копита од скакања бри́де̂),
Знајућ' е ће за њим господар да грѐде̂,
И да ће га тако к њојзи да довѐде̂.

103 (22). Баш да би оданост показао сву̏ му
Јурећи пред њиме к њојзи га вòдио,
И двапут довео там' у ону шу̏му;
Ал' зао је удес Риналда згòдио,
Јер Ферага, кога мрзи као чу̏му,
Срете, и међ' њима спȍр се изрòдио;
Затим Сакрипана, љућега од змѝје̂:
Ето што узјахат' коњ се дао нѝје.

104 (23). Бàјардо је духу вјеровао ка̏о
И Риналдо што је; зато срца ра̏да
Миран и послушан пред овог је ста̏о,
Који, уздишући од големог ја̏да,
На рамена њему у седло је па̏о.
Јури коњ к Паризу као вјетар са̏да,
Док Риналдо, ком би и вјетрови би́ли
Сад сувише спори, мисли, коњиц ми́ли̂.

105 (24). Пошто ништа нису људске лажи спрдњу
Оних, које слаже један Хроми Да́ба.
Свјерова, те јури и дању и ноћу,
Пролећући летом крај многих каса́ба̑,
И живећ' о води и дивљему воћу,
Док стиже к Паризу, гдје од Главног Шта́ба
Цар окружен збира разбијене во̑јске,
Послије пропасти на југу хѐро̑јске̑.

106 (25). Збуњен као тешким ударцима ма́ља
Цар долази к себи, ну ипак се бо̀јӣ
Опсаде гње̑вно̑га маварскога кра́ља,
Зато план одбранбен с војводама кро̀јӣ.
Помоћ од Англије и других зема́ља̑
Искаће; добије л', он се надом го̀јӣ,
Да кад у бој љути с новом војском на̏вре̑.
Тући ће до ноге поносите Ма̏вре.

107 (26). Зидајућ' Паризу утврђења но̏ва
(Тај посао њему мало јаде бла̑жӣ),
Правећи му појас од дубо̀ка ро̏ва,
Он Англију прво придобити тра̑жӣ,
И посла Риналда, момка добра ко̏ва,
Да доведе помоћ и војску му сна̑жӣ.
Баш сад ићи тамо Риналду је кри̑во,
Ал' ипак је цара послушао жи̑во.

108 (27). Цар му није дао ни да мало да̏хне̑,
Јер чим стиже одмах одлазити мо́ра.
И он, коме крвца у образу са̏хне̑,
А чело се бразди траговима бо́ра̑,
Ком све теже бива, мјесто да му ла̏хне̑,
Од љубави за Њом, — оде преко го́ра̑.
Такви јади могу живот да о̀таде̑.
Истог дана стићи у Ка̑ле̑ мо̀гаде.

109 (28). Биће бу̏ре̑, њему рекоше лађа́ри,
Опасно је данас навести се мо̏рем.
Ал' он се на̏везе, јер такијех ства́рӣ
Не боји се ко је у очају го̏ре̑м.
Имали су право искусни морна́ри,
Јер тад рече ђаво: не копам нит' о̏ре̑м.
Веће дрске казним — и од свију стра́на̑
Узмахну крилима бијесног орка́на.

110 (29). Видећи капетан оне му̑ње жа̑рке̑
И олују, хтједе до̏ма да се вра̑ти̑,
Јер му жао себе и трошне му ба̑рке̑,
Коју море бурно тамо амо кла̑ти̑,
И викну те јѐдра скидоше с ка̀та̑рке̑.
Не! За дрскост ову нек се теби пла̑ти̑!
Неће ти помоћи ни сам Свети Пе̏тар, —
Рече од ђавола подстакнути вје̏тар.

111 (30). У пучину, куд га кивни вјетар ду̑ва̑,
Бро̏д оде ронећи као вјешти ро̀нац.
Од силна таласа којино га гру̑ва̑,
Не оста на њему читав један ло̀нац, —
Ах, јадни Риналдо, Бог нека те чу̑ва̑!
За спјева ми тки̑во треба многи ко̀нац,
С тог идем, док (можда) Риналдо у са̑нте
Ледног мора јури, ја до Брада̀ма̑нте̑.

112 (31). Риналдова сестра то је, она и̏ста̑
Што је Сакрипана оборила с ко́бе̑;
Хајмонова шћерца, дјева она чи̏ста
Која, кад нареди цар витешке мо́бе
Противу Мавара, јунаштава три̏ста
Почини, дајући срчаности про́бе.
Разгоњаше Мавре као кобац ја̏та
Голубо́ва̑; свога достојна је бра̏та.

113 (32). Дра̑га је Руђера, славна кавали́ра,
Који с Аграманом срећу своју ве́за;
Чија крвца тече из чистога ви́ра
Хектора тројанског и осталих кне́за̑;
Чији мач моја ће опјевати ли́ра,
Јер у своју славу вазда га поте́за.
Љубљаше је си̏лно, а и она њѐга̑,
И ако видјела једном га је свѐга̑.

114 (33). Чезне она за њим све одо тог да̑на,
И (под мушким рухом) тражи га по све́ту;
Срце њено, пуно невидовних ра̑на̑,
Гони је за њиме у брзоме ле́ту.
Неће имат' она одмора ни ста̑на
Докле, нашавши га, не достигне ме́ту,
И дочека ча́сак вјенчању и сва̏дби.
Оде гором пошто Сакрипана на̏дби̑.

115 (34). Пређездивши тако многи крш и ја́рак,
Сретајућ' пастире крај својега кр̏да,
Најпослије стиже у красни шума́рак,
Штићен од припеке сје̏ном једног бр̏да.
Ту јој нуди воду, свој лијепи да́рак,
Поток, што шумицом тамо амо вр̏дâ.
Ту стаде да пије, прах са лица ȍтрê,
Ал' очи јој тада борца једног смȍтрê.

116 (35). На травици, пуној зу̑мбу̑лâ и ла́лâ,
Сједио је витез у дебелом хла́ду,
Крај воде бистрије од сама криста́ла.
Мора да је тешко било њему мла́ду,
И да је страдао од многијех за́лâ,
Јер ено му сузе низ образе кла́ду̑.
Шљем и штит му висе о једноме хра́сту,
Гдје вез'о и коња, што престиже ла́сту.

117 (36). Оно чудно својство човјечије вре́жê,
Које чини те су радознали љу̑ди,
Те о туђем јаду бавити се те́жê,
Нагна цуру питат' какав јад му гру̑ди
Тако немилице ȍбранӣ и сте́же.
По витешкој слици незнан јунак су̑дӣ,
Да посла имаде са витезом ча̏снӣм,
И овако поче ријечима гла̏снӣм:

118 (37). (Капаху му сузе у вале вѐдине)
Бијах под великим некијем бри̏јегом,
Што врхом параше небеске свѐдине,
И покривен бјеше вјечитим сни̏јегом,
Са дјевојком својом, драги госпѐдине,
И са царском војском под славним сти̏јегом,
Готов бој да почнем жртвам' оби̏латӣм,
Кад спазих човјека са коњем кри̏латӣм.

119 (38). Зачуди се чуду томе цијел ѐкô.
Чим драгу ми видје нитков тај с виси̏нê,
Спусти се брзином, којом лети сѐкô,
И уради оно, што лопови чи̏нê:
Летну, цуру зграбив, у ваздух висѐко
К највишему вр̏ху речене плани̏нê.
Још ми драгин врисак бôнô срце пâрâ,
И радо би за њом пошло из ње̏дâрâ.

120 (39). Тужим за њом као што тугује ко́ка,
Кад јој кобац отме најмилије пи̑ле;
Душа моја досад већ много јао́ка.
Шта могох чинити, немајући си̑лê
Да подигнем у вис до хиљаду о́кâ
(Себе с коњем) ради спаса своје ми̑лê?
Коњ мој нема крила да се у вис пе̏њê;
Та он и по земљи носећи ме сте̏њê.

121 (40). Знаћеш у каквом сам био онда ста́њу,
Ако икад и ти са љубави стра́да.
Ја окретох леђа војводскоме зва́њу,
Не марећи царска шта ће рећи вла́да;
Одох, у највећем јадан очаја́њу,
Уз планину куда вођаше ме на́да,
Да ћу може бити стићи к оном мје̏сту,
Гдје се онај сакри. Јурих уза че̏сту.

122 (41). За Љéљом, од муке кога морам кле́ти,
Идућ' кроз гудуре сто педесет са́тâ
(За све то вријеме мор'о сам се пе́ти),
Замку стигох вишем од стотину хва́тâ,
Којино је био грађен од аве́тӣ.
Такијех зидина и такијех вра́тâ
Не видјех никада. Господар тв̀рђавê
Њу је начинио за сврхе р̀ђаве.

123 (42). Сијаше се она као голем пла̏мен,
Једва је од сјаја гледати се да́ла;
У њу није био ни креч нити ка̏мен
Узидан, цијела бјеше од оца́ла;
Хри̑д најтврђи није као она ста̏мен.
Жарка љубав моја к њојзи ме је зва́ла,
И приступих ближе да видим ја̏сније̑,
Макар се морао кајати ка̏сније̑.

124 (43). Крилати разбојник, она̏ј ђаво ку̑сӣ,
Што ми драгу оте мађијама сво̀јӣм,
Учини те град му озидаше ду̑си.
Куда сад утече с дјевојчетом мо̀јӣм,
Да му њедра грли и чистоту гну̑сӣ,
Док ја црне дане у очају бро̀јӣм.
Он роби дјевице, то жи̑вô цви̑јеће,
И често у пљачку са замка сли̑јеће̑.

125 (44). Заплаках се, рекох: тȅшко мени, тȅшко, —
Гледећ' у очају пут онога вӣса,
Гдје је можда нитков с милом мојом лȅшкô.
Бијах налик тада на јаднога лӣса
И лисицу, којој ор'о, створе псȅшкô,
Узе млȁде, одби од њенијех сӣсâ,
И која, јер нема крила, кука зо́рли,
Гледећ' како чедо рȁстржȗ јој о́рли.

126 (45). Докле стајах туна готово без зна́ња,
Спазих два јунака поносита, кòјê
Ка замку вођаше чудни неки ма́ња
У смијèшну руху од црвене чòјê.
Једно бјеше Грȁдас, муж дична поста́ња,
Владар сирикански, човјек мрке бòјê;
Друго Руђер, који из Либије до́ђе.
Он и краљ Аграман мећ' собом су ро́ђе.

127 (46). Лупежу, коме су образи црвèни
Од срамнијех дјела, кончина се спрêмâ;
Кесецију, који (рече ма́њо мèни)
Јашући онога горостасна гêма
(Шта ли је), досади чòвјеку и жèни,
Јунаци ће ови, њима равних нêмâ,
Убит'. — Њима рекох: ако Бог да сȁмо
Спасите ми драгу, што робује тȁмо.

128 (47). Ја сам полумртав од големог јȁда,
Сваког часа силе издати ме мо̏гȗ. —
Плачући испричах јунацима тȁда
Драгину несрећу и судбѝну стро̏гу.
Убит' обећавши грабљивога гȁда,
Одоше, и за њих ја се молих Бо̏гу.
Прилажаху к замку, обраслу јèликôм,
Ограђену самим гвожђем и чèликом.

129 (48). Продируħ' куд иду само горски вȗци,
Улазак у замак разбојников трâжê.
Зачуше се труба њиховијех звȗци
(Тим на мејдан они кесецију дрâжê),
И грмнуше гором одјеци и хȗци.
То јавише госи на кулама стрâже,
И на прве звуке убојнијех тру́бâ,
Излетје чаробник оружан до зу́бâ.

130 (49). Од оружја му се одбијаху зрâци.
При полету лйчи на голема ждрâла,
Коме прије лēта по тлу хукте крâци,
И савладав отпор ваздушнога вâла,
На крилијех коњских под облак се бâци,
Страшнији од љутих змајева и хâлâ.
Достигав вйсину, коју ни óрао,
Лēтом је својијем облаке шóрао.

131 (50). Кад се тако с коњем међ' облаке вр̏же,
Поче летом разне фигуре да прâвй,
Али затим ўзду коњу своме тр̏же,
И коњ изненада крила своја сâвй,
Па стрмекну доље од сокòла бр̏жê,
Док он џйду пружи, да Градаса смлâвй,
И њом оклоп остраг овом тако трêснŷ,
Да ударац огањ из челика крêснŷ.

132 (51). Ну нē отвори му кроз груди сокáка.
Са оклопом џйда када се скòбила,
На предње је ноге, од потреса јáка,
Пала Градасова танана кòбила,
Али нē обори са себе јунáка,
Док џйда у парчад ситну се здрòбила.
Градас мач потéже на прилику цр̑нŷ,
Која као птица под облаке пр̑нŷ.

133 (52). Дигнувши се у вис до звјездана крôва
На крилашу своме, коњйцу брзáку,
Захукта се правце на јунаке снôва,
Ка' орао мало полебдив у зрáку,
И на Руђера је учинио лôва,
Затијем у трêн се створи на облáку.
Руђер удар одби, јер у страну нêшто
Babакну му коњиц и брзо и вјêшто.

134 (53). Вјéштац, имајући хитрост нечувèну,
Као кобац исти час наниже стр̑мнê,
А часом је опет у облачну сјèну,
Чим крилашу ўзде позлаћене др̑мнê;
Сад удари једног, а у првом трèну
Другог, пошто гласом страховито гр̑мнê;
Час у главу, прса, час у леђа кљŷчй,
Те их тако мори, збуњује и мŷчй.

135 (54). Бораху се тако, један у ваздӯху,
Двојица на земљи, до онијех ча̂са̂,
Кад Бог нѐјцу спушта, тихану и глӯху,
Као вео преко земљинога ста̂са.
Чистотом је слична злату чисту, сӯху,
Истинита прича, којој дадох гла̂са:
Све сам то видио ја на да́ну ја̏сну,
Ма да прича личи на некакву ба̏сну.

136 (55). Да завршим. Бјеше у тога човјѐка,
Кога су носила чудна коња кри́ла,
Шти́то, које крије цр̂на̂ свила мѐка̂.
На шти́ту су челик-огледала би́ла,
Која засјењују очи из далѐка,
Чим се са њих скине поменута сви́ла.
На кога чаробна зра̏ка ова си̂не̂,
Пада онѐсвјешћен као да прѐми̂не̂.

137 (56). Чим спази по земљи прву ноћну тми̏ну
(Не знам што одла́га до тога тренӯћа),
Вјештац онај застор с огледала ски̏нӯ,
И она двојица, од блијеска врӯћа,
Попадаше као змија да их ши̏нӯ;
И ја сам постадох жртва засјенӯћа.
Када дођох опет у сви̏јесно ста́ње,
Не бјеше бораца, вјѐшца, нити ма́ње̂.

138 (57). Куда се дједоше витезови ѐни̂?
На жалост о томе уста моја мӯче̂;
Ипак, срце ми се вјеровати клѐни̂,
Да одо те тајне ја имадем кљӯче:
И један и други, мним, сад сузе рѐни̂
У тамници замка, куд ме срце вӯче̂.
И од ког се плачућ' опростих, јер дра̂га
Ту ми је у вла́сти грозног оног вра̂га. —

139 (58). Ућута. И тако плачевнијем то̂ном
Он израза даде свом јаду и та̂јни,
Па опет заносу предаде се бо̂но̂м,
На дјеви утисак оставивши тра̂јни̂.
То бјеше Пина́бел: у Мајнцу је сто̂но̂м
Рођен од Анзелма, на ријѐци Ра̂јни.
То је племе било огрезло у по́рок;
Он сам бјеше злости месија и про́рок.

140 (59). Чуда, што исприча тај подлац и хӯла,
Слушала је мо̏ма мислећи да снȋвâ,
Ал' кад је за јаде Бег-Руђера чу̏ла,
Према ком јој срце силну љубав скрȋвâ,
Њој од уздисаја прса су се дӯла,
И спа̏сти га поста њена жеља жȋвâ,
Јер је њој без њега земља била пра́зна.
Незнаном питања стављала је ра́зна.

141 (60). Пошто тако доби извјештаје та̏чне,
У њој, коју свуда част и успјех пра̏тê,
Мораде, наравно, нада да се за̏чнê
На побједу. Рече: охра́бри се, бра̏те!
Ја ћу осушити очи твоје пла̏чне,
Чим се моје руке избављања ла̏тê.
Одмах води мене ка проклетом грâду,
Гдје разбојник држи јадну твоју млâду. —

142 (61). Њој рече Пина́бел: ако зло се збӯдê
Када прићеш замку гдје ми драга жи́вȋ,
Немој рећи: с једне заљубљене лӯдê
Страдах, нити мене невинога кри́ви,
Јер ја, шта ћу, примам, који ми се нӯдê,
И водићу тебе гдје облаци си́ви
Под самијем кровом сјајнијех звијѐздâ
Вију се около вјешчева гнијѐзда. —

143 (62). Ово Брадаманту застрашило нѝје,
Нити се за своје обећање ка̏ја.
Пођоше ка замку љуте оне змѝјê, —
Али тада чу се са другога кра̏ја
Шуме једно: стојте! Да ли знате чѝјê?
Од вјесника оног долажаше гра̏ја,
Који, Сакрипану рекав да га дје́ва
Обори, одлетје пољем као ше́ва.

144 (63). Вијест он донесе, којано се ко̏сȋ
С намјером цурином, вијест пуну јâдâ:
Кастиљску заставу Монпѐлијер но̏сȋ,
С њим је и Нарбона, бунт у земљи влâдâ,
И Брадамантина заштита се про̏сȋ
Што прије и живље од Марсеља грâда.
На све стране посла вјеснике у хи́тњи
Марсељ за дјевојком што бјеше у ски́тњи.

145 (64). Све земље између Рода́на и Ва̂ра
До мора с Марсељем цар је њојзи да̏о,
Да у њима закон и поредак ства̂ра̂,
Јер њене врлине штовати је зна̏о,
И јер Хајмонова славна кућа ста̂ра̂
Отклони од царства удес многи за̏о.
К'о што рекох, у̏лак донесе јој књи̑гу,
А у књизи нову невољу и бри̑гу.

146 (65). За своју се земљу она много бри̑не̂,
Част је гони од ње удалити бу́ну,
А срце је вуче на копца да ри̑не̂,
Што Руђера њена држаше у кљу́ну.
Дуго јој се душа у дну грозне тми̑не̂
На валима сумње љуљаше у чу́ну,
Док одлучи прво за драгог да ги̑не̂, —
Што Амору бјеше сасвим у рачу́ну.

147 (66). Замишљена ходећ' корацима спо̏ри̑м,
Стаде, и рекавши: ти господи ја́ви
Да ће Брадаманта тамо доћи ско̏ри̑м, —
По́ђе к брду што се у даљини пла́ви̑
С Пинабелом подлим, од сото̀не̂ го̏ри̑м,
Коме грозне мисли иђаху по гла́ви,
Дознав ко је она, јер дом његов ци̑о
У завади смртној са њеним је би̑о.

148 (67). Један другом много зададоше ра̂на̂,
Јер њихна крвнина траје од стари́на̂;
Месом својим много нахранише вра̂на̂,
Крвљу се арена, та витешка би́на,
Њиховом рошаше све до тога да̂на,
Мржаху се душом из њених дуби́на̂.
У̏бит' мо̏му, гледат' како мртва лѐжи̑
Хтједе; не смједне ли, кушати да бјѐжи̑.

149 (68). Пред њоме јашући у мисли се гну̏сне
Опаки Пинабел у тој мјери ду̏би̑,
Да бесвјесно кашто прошапћу му у̏сне
Жељу, да јој главу са рамена сру̏би̑,
И њене млађане крви мало ку̏сне̂,
Па му тад од жудње зашкљоцају зу̏би.
Замишљен залу́та и у шуму стиже
Неку, гдје се бријег у средини диже.

150 (69). Међутијем њему постајаше jȁсно
Да је, ради спаса рођене му кȍжê,
Најбоље бјежати. Рече: већ је кȁсно;
Заспимо л' у шуми, нама, не дај Бȍже,
Могла би несрећа десити се лȁсно,
Јер дивљих звјерова овдје бити мȍжê.
Причекај док с брда вратим се на дóри,
Пошто видим да л' су близу какви двóри. —

151 (70). Стигав на брег (она остаде у дȍлу)
Спази рупу једну од десетак хвáтâ,
Која продираше у стијену гȍлу,
И бијаше дјело руку и алáтâ.
Свјетлост у дну смотри, запаљену смȍлу,
Која долажаше кроз некаква врáта,
Што воде у неке дуге простȍрије, —
Можда у сједиште куге и мȍријê.

152 (71). Можда отуд земљу болештине кȕжê.
Никад не видјевши таковијех рȕпâ,
Ту Панабел оста радознао дȕжê.
Брадаманта јашућ' у напријед стȕпâ.
И неопажена уз бријег се пȕжê.
Оног остраг тихо по рамену лȕпâ
Стигавши, и рече: досад, болан, гдјȅ си?
Већ помислих да се зло ти какво дȅсӣ.

153 (72). Видећ' овај да је бјегство немогýће,
И знајући да су свакад бољи кȍви,
Ако ли се гвожђе кује док је врýће,
Увидје да треба план сковати нȍвӣ.
За то њему доста би једно тренýће,
И рече, пошто се лажи овој дȍвӣ:
Дјева једна дивна к'о анђелак плâвӣ
Мало прије мени у рупи се јâви.

154 (73). Kићаше је украс госпоскога рȕха.
Да бих се наглед'о њене дивне слȉкê
Ту бих ост'о вјечно без воде и крȕха.
На један мах посље страховите вȉкê
Подземне, што дóђе до мојега ȕха,
Бȁнӯ суров човјек и за красне кȉке
Зграбив је угýра кроза вратаȍца.
Мним то је сироче без мајке и ȍца. —

155 (74). Брадаманта њему повјерова ла̏ко,
Јер подлост ри̏јетко слуте великáни.
Избавити дјеву жели, али ка̏ко?
Хвóју гр́ма једног угледа на стрáни,
И у њојзи преста колебање сва̏ко̑:
У рупчагу на тој спустиће се грáни.
Ту је грану мачем ударати ста̏ла,
И одмах је она пред ноге јој па̏ла.

156 (75). До рупчаге дође, крај од гране да̏де
Држат' Пинабелу, подла душа чѝја̑
На мисао грозну у том часу па̏де.
Поче се у бездан, који оздо зѝја̑,
Брадаманта спуштат', а Пинабел та̏де,
Коме се осмијех на уснама сѝја̑,
Пусти грану велећ': знаш ли скакат'? Ра̏до
Тако бих побио твојих цело ста̏до.

157 (76). Али не помòже ни Даба му Хро̏ми̑,
Јер Бог од умр́ћа спа̑се цуру млáду.
Кад стрмекну доље на ум паде мо̏ми
Чврсто дрво стегнут' не губећи нáду;
Прво грана у дно тресну, па се сло̏ми̑,
И дјевојци потрес ублажи при пáду.
Јадница се ипак онесвјести гро̏зно, —
Ал' о томе сјутра, јер је веће по̏зно.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРЕЋА

За дивни приједмет, што се данас пјѐвâ,
Гдје да нађем згодне ријечи и глâсе?
Гдје крила, да летнем, као вјетром пљѐва,
На висину, коју славна дјела крâсê?
Предузеће моје данашњега днѐва
Нека јаче крене духа ми тȁлâсе,
Јер о поријеклу, у највећем жáру,
Пјевам данас пјесму своме господáру.

159 (2). Откад врли мужи, сишавши с небéсâ,
Скиптром држе земље плодоносне, трâвне,
Ниједнога круна ȕкрâсâ и рéсâ
Нéма као круна лозе ове слâвнê.
Нећеш видјет', Фêбе, славнијих чудéсâ,
Докле год узасјаш преко земље рâвнê,
Јер пророштво моје, које твоја јȁра
Освјетљава, тешко да се у том вȁрâ.

160 (3). За та дјела дична слаба ми је ци̏тра,
Дај ону, којом си, по поразу Џйнâ,
Хвалу пјев'о краљу од Етера хи̏тра,
Славећи диводу великога чи̏на.
За пјесму, којом се не смије да ти̏трâ,
Небеским длијèтом даруј свога си̏на,
Па неће малаксат' ни у једном трèну
Дивне слике режућ' као у камèну.

161 (4). Ну, да скинем прве слојеве мра̂мора
Прибјећи ћу засад обичну длијѐту;
Касније, надам се, не дође л' за̂мора,
Извршити љепше ту задаћу свѐту̂.
Враћам се дјевојци, робињи Амора,
Око које зли се умишљаји плѐту̂,
И ономе тамо Пинáбелу га̂днôм,
Што поступи подло с Брадамантом ја̂днôм.

162 (5). Послије крхања онога и лу̂пê,
Мишљаше зликовац е је красна мо̂ма
Погинула, чим је пала на дно ру̂пê,
И одатле ићи ријеши се о̂мâ.
Да му се на души два злочина ску̂пê
Бјеше заповијест ваљда Дабе Хро̂ма,
Јер с брда полазећ' пут једнога клáнца
Брадамантинога украо је врáнца.

163 (6). Ја не желим даље слијѐдити трâгу
Чòвјека, готова крв људску да' ло̂чê;
Дјевојци се враћам, он нек иде к врâгу.
К себи дође, с ледне подиже се пло̂чê,
Ма да повриједи главу своју дрâгу̂,
И рече: хвала ти, о небески о̂че,
Што пропаст отклони од мене па̂тницê, —
Па ýђе на оне у стени вра̂тнице.

164 (7). Није било краја зачуђају њêну:
Нађе се у неком велељепном хрáму,
Чим се кроза ходник један даље крêну̂,
И видје иконе у злаћену рáму.
Свјетлост из кандила у очи јој сêну̂,
Тер угледа олтар сав у злату сáму.
Све трепта у скупој ђинђуси и пѐрли;
Сводове држаху стубови мермѐрли.

165 (8). Прво јој је било пред олтаром клêћи,
Гдје ду̂шу молитве окваси јој ро̀са.
Њен зачуђај сада још постаде вêћи̂,
Када жена једна у мантији, бо̀са,
Побожног изгледа, којојзи је плêћи
У праменовима покривала ко̀са,
Којој крст о врату вишаше са лáнца,
Појави с' ушавши на тајна вратáнца.

166 (9). Пришавши јој ближе лаганијем хо̏дом,
Брадаманто, поче пошто крај ње кле̏че,
Да ћеш амо доћи чудном неком зго̏до̑м,
Дух мени Мерлинов поодавно ре̏че,
Чије мошти леже под овијем сво̏дом:
Божјом вољом, дјево, ти се овдје сте̏че.
Чеках те да дођеш, и ти дошла jѐси,
Да дознаш решено шта је на небѐси.

167 (10). Пећина са хра́мом, на далеко зна̑на.
Од вра́ча Мерлина створена је би́ла.
Ту превари вјешто њега једног да̑на,
К'о што можда знадеш, од језера ви́ла.
Он у гробу оном на́ђе вјечна ста̑на,
Ма дух му је вазда крај тијела гњи́ла;
Хтједе задовољит' од језера жѐну:
Жив у гроб сишавши умрије у трѐну.

168 (11). Ти, која ћеш бити Руђерова љу́ба,
Најприје молитвом себе опо̀рави
Од силна потреса и удеса гру́ба,
Па ћеш чути духа, што ће да бо̀рави̑
Овдје док не јекне анђеоска тру́ба,
А што чула будеш ти не забо̀рави.
Прошлост и будућност дух казује сва̏ко̑м.
Ко је чист и није по̏хле̑пан и ла̏ком.

169 (12). Поодавно дођох из далека гро̀бу
И духу Мерлина, славнога здуха́ча,
Јер, вољна сатрти неправду и зло̀бу,
За савјете питах чувенога вра́ча.
К завичају своме одложих сѐобу,
Дознавши од мудрог овог погађа́ча
Да ћеш походити у краткоме ро̀ку
Гроб његов и ову пећину дубо̀ку. —

170 (13). Многи би од страха може бити сви̑сли,
Чувши што је рекла Хајмоновој шће̏ри,
Која, узбуђена, не зна шта да ми̑сли̑
О чуду, што чује и очима мје̏ри̑.
Тајанствени чари душу су јој сти̑сли,
Нејасни су били небески јој смје̏ри.
Чи̑м заслужих почаст, прозбори сти̑дљиво,
Таквога пророштва, није ми ви̏дљиво. —

171 (14). Ипак јој је мило што је ову бла́гу
Жену нашла, чисту од свакоје зло̑сти.
Чаробница по́ђе, а по њену тра́гу
И дјева, да духу данас буду го̑сти.
Под једнијем сводом, а у саркофа́гу,
Бјеше дух Мерлинов и трошне му ко̑сти.
Као плам је био гробни камен цр̀вен;
Свјетлошћу из њега свод је сав застр̀вен.

172 (15). Обични је мрамор махом боје су́ре̑,
Нит' од себе свјетлост и видјело да́је̑:
Ако л' из овога зраци чисто цу́ре̑,
Те се у гробници сви кутићи сја́је̑,
И виде кипови најљепше скулпту́ре̑,
Са драгим камењем, већим него ја́је,
Прије но што друго Муза ми во̀лије̑
Вјероват' е бјеше дјело чаро̀лије̑.

173 (16). Тек што дикла ступи у гробницу с пра̏га,
Живи дух прозбори из мртвога те̑ла:
Дјево, коју никад не огнуси ља̏га,
Владаће свијетом, истина је це̑ла̑,
Утробе ти сјеме, дична твоја тра̏га;
Владаће помоћу великијех дје̑ла̑.
Прамајко племена, ком ће да се чу̏ди̑
Са врлина свијет, добродошла бу̏ди!

174 (17). Два потока крви (извор им је Тро́ја)
Да спојиш, Богом си одређена би́ла.
Твој род под сти̏јегом прослављених бо́ја̑
Рашириће земљом власти своје кри́ла.
Од плавог Дунава, гдјено роди про́ја,
До пшеницом белом богатога Ни́ла,
Од Инда до Та̑ха слава ће да хо̑да̑
Потомака твојих, ца̑ра̑ и во̑јво̑да̑.

175 (18). Сјаће повјесница од њихних имѐна̑,
Крштених од славе, најбољега ку̏ма:
Му̏дри̑х философа и славнијех же́на̑
Биће поред нових Авгу̑ста̑ и Ну̑ма̑,
Што ће зла̑тно̑ доба давнашњих времѐна̑,
Које цватијаше у дну старих шу̏ма̑,
Повратит', а њихна у борби истра́јно̑ст
Италском оружју даће стару сја́јно̑ст.

176 (19). Да из њедра твога ти велики мȕжи
Оживе, ȍдлȕчи воља самог Бȍга:
Зато са Руђером он ће да те здрȕжӣ.
Руђерова љубо, чиста дјево, с тȍга
Том циљу цијело жиће нек ти слȕжӣ.
На крилату коњу разбојника злȍга,
Што зароби твога будућега мȕжа,
Савладаћеш, јȇра Бог ти помоћ прȕжā. —

177 (20). Ућута. Остави чаробници дȁ се
Постара да вео с будућности стȕрӣ;
Слике тајанствене будуће јој рȁсē
Да пред очи стави задивљеној цȕри;
Да људе велике и дјела и чȁсе
Будуће прикаже у садашњој ȕри.
Вољом чаробнице у том трену тȗ си
Мог'о спазит' како скупљају се дȕси.

178 (21). Чаробница опет у ону капéлу
Врати се с дјевојком, од ȕзбуде блéдôм,
И пошто одежду на се тури бéлу,
Круг је око дјеве оцртала крéдôм;
Амајлију њојзи даде, па је цéлу
Вȅлом покри, ланцем опаса је срéдôм;
На трон је посади. Рече: с тога трôна
Гледај, ћути, нити плаши се дȅмôнâ,

179 (22). Чаробница ова, светитељка сȕштâ,
Сад расклопи књигу да духове зòвê.
И гле! Појави се, као нека гȕшта,
Тамо у дну задњем од капеле òвê,
Брадамантинијех потомака тȕшта,
Који као сјêнке по ваздýху плòвê,
И кад редом трипут онај круг оптèкȗ,
Врате се у своју будућност далèку.

180 (23). Свих тих потомака када бих имèна
И дјела причала, које крије тмӣна
(Рече Брадаманти чаробница жèна),
И којено гледаш пре рођаја њӣна,
Јер у садашња их дозивљем времèна,
Прича заморила б' и једнога џӣпа,
Зрак би духа мога мор'о да потàвнӣ.
Нек се чују само витезови глàвнӣ.

181 (24). Оног првог тамо прије свију глȅдни,
Који ти је много сличан по обли́ку.
Твог тијела додир с Руђеровим чȅднӣ
Родиће га негда држави на ди́ку.
Да освети оца, који у гроб лȅднӣ
Прије рока лȇжȇ, томе ће војни́ку
Испасти за руком: он ће да са̀тјерȃ
У ледену раку грофа Поа̀тјера.

182 (25). Лонгобардискоме Дезиде́ру крȗну
Да отме, судби̇̀нȏм намијењен јȅсте.
Цар ће за то власт му подарити пȗну
Нада Калао́ном и земљом од Естȇ.
Када год варвари на Лацијум грȗнȗ,
И закрче друме, и поплаве чȅсте,
Онај иза њега, унук твоје кр̏ви,
Хуберто, цркву ће спасти кад их смр̏вӣ.

183 (26). Гле Алберта тамо, силна капета́на,
Увјенчана славом, и сина му Хȗга,
Што ће земље узет' около Мила́на.
Нуто Аца дична, побједина дрȗга,
Који ће Инсубре добит' оних да́нȃ
Братац кад му летне пут рајскога лȗга.
Беренга́ру кобног, мудрог Алберта̀ца,
Моћнога савјетом, ено иза Аца.

184 (27). Цар ће Отон Алду, шћер му своју да̏ти.
Гле још једног Хуга! О да дивна сȍја!
Дједовска врлина стално њега пра̏тӣ.
Тај Хуго послије крвавога бȍја
Срам с Отона Трећег и папе ће спра̏ти,
И не жалећ' крви, тру́да, нити знȍја
Њих ће ослободит' из римскијех ша́пȃ,
А њему благослов дароваће па́па.

185 (28). Сада ба́ци поглед и Фолку Саксо́нцу:
Брату земље предав оставиће на̂ске;
Дом саксонски тада висиће о ко́нцу,
Већ о па́ду ће му причати се ска̂ске;
Ал' он међ' Германе, сусједе Славо́нцу,
Отишав постаће владаоцем Са̂ксȇ.
Као материнство дивне ове зȅмље
Исти твој потомак негда ће да јȅмљȇ.

186 (29). Мирољубивога ено другог Аца,
И ено крај њега, с обадвије стра́не̂,
Сина му Бертолда, и још Алберта̀ца:
Један ће код Парме потући Герма́не,
Државу извући своју из тјесна̀ца,
Заробити људе и коње ваља́не;
Другом брак и љубав намењени јѐсу,
Јер узеће чедну Матилду контѐсу.

187 (30). Хенрика унуку имати за жѐну,
И добити уз њу Италије по̏ла,
Слава је, што друге оставља у сјѐну.
Усред оног тамо прозрачнога ко̏ла,
Које сипље свјетлост благу и црвѐну,
Ено ти Риналда: његова је ро̏ла
Свету цркву, папу, калуђере бо̀се,
Ода злогласнога спасти Барбаро̀се̂.

188 (31). Гле још једног Аца, коме ће Веро́на
Под скипар ставити своје просто̀рије.
Богоугоднике све из твојег ло́на
Не помињем да бих свршила ско̀рије̂.
Светој цркви много родићеш патро́на̂,
Који ће сузбити хадске мајсто̀рије,
Који ће па́пама бити крило ле̂во̂
За вјеру гинући, пле̏менита̂ дје̂во!

189 (32). Гле с Обицом нове Фолке, Аце, Ху̏ге,
Гле и сина с оцем, гле Хенрика о̏ба;
Један освојиће од Умбрије лу̏ге.
Гле онога који у несретно до̏ба,
Сабрав око себе вјерне своје дру̏ге,
Имаће крвава с Ецели́ном ско̏ба,
Јер овај за земљу сличан биће ку̏зи,
Те ће много око са њега да су̏зи̂.

190 (33). Бјеснећи у сили и оружја сја́ју,
Зла ће грозна чинит' Ецели́но кле̂ти̂,
Ојадиће многу сеју, љубу, ма́ју,
Али ће се наћи ко ће да их све̂ти̂
Над зликовцем сличним Нерону и Ка́ју.
Тај витез ко ли је? То је Ацо Пе̂ти̂.
Још и Фридерика победиће Дру̏го̂г
Након једног рата, крвавог и ду̏го̂г.

191 (34). Још сретнији биће у граду, гдје бјеше
С лудости дјетиње јад грозио Фебу,
Ком искапат' очи од плакања хтјеше,
Јер Јупитер казни невјешту му бебу,
Чије руке зраком управљати смјеше;
Гдје Цигнус, да њему леђашца не зебу,
Доби пера бела; гдје ћилибар поста
Од суза. Од Рима град му на дар оста.

192 (35). Одмах иза њега сад његова брата
За цркву заслужна гле Алдобрандина!
Четвртог Отона кад убојна јата,
Налик на варваре, које бљује Хина,
Успријете Риму страхотама рата,
За сврхе се борећ' љутих Гибелина,
Он ће, рад отпора, узајмит' новаца
У фиорентиских првих трговаца.

193 (36). И пошто им даде брата свог у залог,
И добије од њих што му треба пара,
Из германских шума покуљали талог
Сузбив, цркви права повратиће стара.
Да Челане казни тад издаће налог,
Јер су Риму много нанијели квара.
И одбрани цркве, светоме занату
Служећ', умријеће у младости цвату.

194 (37). Наслиједиће му Ацо, мили братко,
Земље од Анконе и од Пизауре.
Од Троента к мору, гдје прољеће слатко
Цвати, припашће му све до Изауре.
Ал' не само силу, која траје кратко,
Но тај тић из твоје утробне чауре,
И врлине брата наследиће к томе,
Моћ, што зли удеси не могу да сломе.

195 (38). Гле оног Риналда, чији ће праоци
Својим врлинама на лицу му сјати.
Племе ће му судбе подлећи жаоци,
А он се за оца у залогу дати,
Бити среће које махом су таоци,
Ал' ће га потомсто мучеником звати.
Гле Обица који још као дијете
Влада, док вијенце Глорија му плете.

196 (39). Државн ће стећи нираштаје зна̏тне,
Рецо ће добити весело и ба̑јно̑,
И моденске земље, мјестимице бла̏тне;
Народи славиће оружје му сја̑јно̑,
И даће му звање поглавице ра̏тне̑.
Син му Ацо одан цркви биће тра̑јно,
Шћер добиће Карла, сицилскога кра́ља,
И постаће вла̀снӣк адриских зема́ља̑.

197 (40). Славних витезо́ва̑ сад долази гру̏па,
Које узајамно пријатељство ве̑же̑.
Ту је Алдобрандин, Обицо и Цу̏па,
И Божја доброта, тај Алберто кне̑же.
Од витешких дјела дична тога ску̏па,
Негда ће се леђа крвнику да је̑же̑,
Ка' од крста часна ђаволу и тѐнцу.
Добиће Адрију, а за њом Фаѐнцу.

198 (41). И град, грчки назван, гдје је ружа гу̏шћа̑
Но у гори жбуње; и град у дну глӣба,
Коме Поа реке грозе оба у̏шћа,
По чијим барама много има рӣба̑,
Чија ј' околина од пустиње пу̏шћа,
Чији житељ воли кад се море гӣба̑
По мра́ку, дебљему од самога те̑ста.
И стотину других задобиће мје̑ста̑.

199 (42). Оно је Никола, опет једно де́те,
Које још пољупце мајчине сла̏ђане
Примаће, и њѐгу добре своје те́те̑,
Кад ће народ круном косе му мла̏ђане
Увјенчат', и мјесто да се игра ме́те̑,
Вјежбаће с' оружјем, а када гра̏ђане
На њ дигне Тидео, смрвљен биће зло́ћа.
Одраст'о у борби, биће пун врло́ћа̑.

200 (43). С лукавствима ратним имаће позна́нство,
Умјеће сплетака завежљаје сје̏ћи;
Оне, што ће пасти у бунтовно пја́нство,
И грозити круни његовој и сре̏ћи,
Повратиће опет у своје пода́нство;
Тиранин од Парме, грозни Отон Тре̏ћӣ,
Што ће зла чинити народу па̏ћено̑м,
Платиће му главом и круном стра̏ћено̑м.

201 (44). Мудар, ў̂мијешан, чист од злијех стра́стӣ,
С љубављу ће правду умјети да шчѐта̂,
И држава ће му непрестано ра́сти,
Ред и благостање у њој ће да цвјѐта̂;
Зато Онај, коме свијет је у вла́сти,
Шиљаће јој озго добра своја свѐта̂:
Благослова, сунца, кишице и ро̀се̂,
Док се небо врти око своје о̀се̂.

202 (45). Ено, про̀ђе сјенка строгог Леонѐла,
И долази Борсо, доброћудни ду̂ка.
Побједни вијенци не красе му чѐла,
Јер га неће мамит' оружија ху̂ка.
Чим га буде судба на владу довѐла,
Престаће у земљи невоља и му̂ка.
Наменио Бог му почаст висо̀ку је,
Јер Марса бијесног он ће да о̀кује̂.

203 (46). Сада виђи тамо и Херкула хро̂ма,
Што ће рану добит' на лијевој но̀зи,
Те ће хо̂да бити нешто мало тро̂ма.
Кад код Будра сусјед буде му у гро̀зи,
Пропаст отклониће од његова до̂ма,
Али сусјед њему и његовој ло̀зи
Незахвалан биће, мислећ' нема на̀ чем,
И кашње до Ба̂рка гониће га ма́чем.

204 (47). Из ру̀кӯ ће краља дичних Катала́на̂
Пасти му на главу лаворови ве̂нци,
Јер добиће прву цену од мејда́на,
Те ће други остат' у његовој сје̂нци,
И пошто доживи много таких да́на̂,
И најзад умукну завидљиви ште̂нци,
Добиће и круну, коју триест ра́вно
Година чекаће, заслужив је да́вно.

205 (48). Ако икад народ бјеше своме кне̂зу
Оба̀ве̂зан, њему његов хоће бӣти,
Ал' не што ће бедем, зла̂тно̂м сличан ве̂зу,
Око престонице рад одбране свӣти,
Чијим храмовима и вајарском ре̂зу
Свијет очарани дивиће се, нӣти
Што ће прије тијех лијепијех ства́рӣ
Осушити варош, дотле у моча́ри;

206 (49). Па ни с тога, што ће млетачкога ла̏ва
Шапе отклонити од својега гра̂да;
Нити зато што ће, кад по̀кољ и стра̏ва
Из Галије груну, те почне да стра̂да̂
Италија цела, закон, мир и сла̏ва
У његовијема земљама да вла̂да̂,
А народ му пјеват', играт', пити ви́нца,
Благосиљајући свога доброчи́нца;

207 (50). Не за те, ни друге заслуге му, ве̏ће
Зато, што ће њему нашљеднике да̏ти,
Који ће му много донијети сре̏ће̂:
Даће му Алфонса, кога правда пра̏ти̑,
Хипо̀лита, вјеру што у срца ме̏ће̂,
И оба ће брата братољубљем сја̏ти,
Један за другога излагати гру̏ди,
Ка' Тиндареови некада ла̏бу̏ди.

208 (51). Браће ове љубав и њихова сло̏га
Поузданија ће зе̏мљи бити бра́на,
Но бедем челичан, од Вулкана бо̏га
Скован, као појас ода свију стра́на̂.
Посматрај Алфонса, родољуба то̏га,
Који у тој мјери бити ће без ма́на̂,
Да ће и стар и млад и племић и ге́ја
Мислити да с неба долетје Астре́ја.

209 (52). Други, на мјесту му, срамотећи пре̏тке,
Могли би и своје земље да по̀губе̂,
А он, побјеђујућ' и војске и сплѐтке,
Савладаће своје душма́не дво̀губе:
И опаку мајку и опасне Мле̏тке.
Мати (такве мајке гу̏бо̂м нек о̀губе̂),
Гора но Медеа према својој дје̏ци,
Непрестано ће га жртвовати сплѐци.

210 (53). Кад год са лађама на̏ море се по̏пне̂,
Побједи му свједок биће сиње мо̏ре;
Спусти ли се с војском у равнице ко̏пне̂.
Свједоци ће бити те зелене го̏ре.
Романьце, што браства покидаће о̏пне,
Бјегством спасти неће ноге њине спо̏ре:
Крв њихова траву и стијене го̀ле
Попрскаће измеђ' Поа и Цањо̀ле̂.

211 (54). Побједи му свједок исте биће до̀ле,
Страшан злочин један кад светити ста̑не̑:
Ту ће он до ноге потући Шпањо́ле,
Вуци крв а очи попиће им вра̑не,
Јер ће му војводу усмртити ло́ле,
Ма да се предао; од те војске стра̑не̑,
Најамнице римске, да до светог о̀ца
Глас носи, бит' неће ко̑њика ни хо̀ца.

212 (55). Његовом помоћу победиће Фра̑нак
У Ромањи Шпанца, и бијесни Ју̑ле
Остварити неће свој опаки са̑нак,
Да му чете кожу Италији згу̑ле̑.
Дан побједе биће страховити да̑нак,
Зајечаће писком градови и ку̑ле,
У крви ће својој запливати стра̑нци,
Истријебиће их Италци и Фра̑нци.

213 (56). У мантији испод црвѐна шешира
Ено Хиполита, света кардина́ла,
Љубитеља правде, истине и ми́ра,
Добротвора људског, борца против за́ла̑,
Вјерне слуге крста часног и пути́ра,
Чија ће свијетом орити се хва́ла
Свуда, гдје се чује звук светијех зво́на̑.
Као Август и он имаће Маро́на.

214 (57). Слиједећи вјерно Светог Духа Сло̑ву,
Он ће, као сунце кад се јутром ра̑ђа̑,
Сјајном свом племе́ну дати сјајност но̑ву.
И непријатеља умјеће да га̑ђа̑,
Јер, вјешт вјетровима и морскоме пло̑ву,
Тисућу и више заробиће ла̑ђа̑,
Ма да, предавши се бијесу вје̑трну
Са мало бродова, од бриге пре̑трну̑.

215 (58). Оба Сигисмунда, мецене вјешти́на̑,
Виђи, а за њима она красна ли́ца:
То су Алфонсових пет милијех си́на̑.
Сви ће се уметнут' на оца и стрица,
Највише Хиполит, човјек од врли́на̑,
За добро и правду пун светог огњица.
Брат му Херкул многом управљаће че̑то̑м,
И постаће краља француског зе̑том.

216 (59). Франческо се зове син Алфонсов трȅћӣ,
Име оца носи четврти и пе̄тӣ.
Ти потомци твоји, од цинова вȅћӣ,
Ти утробе твоје плодови и цве̂ти,
Сад су ти познати. Твојојзи ће срȅћи
Потчињени бити сви удеси кле̂тӣ.
Ја ти само, дјево, споменух глȁвније̂
Потомке, и чине њихове слȁвније̂. —

217 (60). Преста. Чим се свидје чаробници стрӣни
Ућутат', и књигу чим дебелу склȍпӣ,
Ишчезоше дуси, престадоше чӣни,
Неста привиђења као да се стȍпӣ;
Прнуше у вјечност потомци и сӣни
Дјеве коју призор тајанствени ȍпӣ.
Рече: до Алфонса с Хиполитом кȍјӣ
Бјеху они, што им јад на лицу стȍјӣ?

218 (61). Та два сје̂на тужна обараху ȍчи.
Да ли из скромности ил' од неког стӣда?
Хиполит, Алфонсо и духови прȍчӣ
Одбише се од њих иза оног зӣда. —
Чаробници сӯза низ лице се стȍчӣ,
Чувши то, нит' ока са пȍдине̂ скӣда̂.
Рече: то су жртве рђавога дрӯштва,
За којим пођоше са свога мекӯпства.

219 (62). Хиполите и ти Алфонсо, нȅмо̂јте
Допустити да вас крв њихова мȁже̂,
То би ружно било, јер су ваше свȍјте;
На смрт осуђене каштигујте блȁже̂,
Према браћи правду са милошћу спȍјте,
То ће бит' и оцу покојноме дрȁже̂.
Дјево! О том више ниједне рӣјечи,
Јер то би ти радост могло да спрӣјечӣ.

220 (63). Чим у јутру сину зоре први зра̂ци,
Да пођемо к замку мним биће ти прȁво,
Мјесту, куда судба Руђера ти ба̂ци.
Ти ћеш се отуда повратити здрȁво,
Јер то ми свједоче несумњиви зна̂ци,
Ал' да не би путем помео те ђȁво,
Морам те спровести кроз пустињу гȍрскӯ.
Прије хода к замку, на обалу мȍрскӯ. —

221 (64). С Мерлиновим духом опета се срѐте
Брадаманта у тој знаменитој нòћи.
Сву ноћ је слушала паметне му свје̑те,
Који ће јој много користити мòћи.
Дух јој каза како, без муке и ште̑те̑,
Да доскочи свакој пакости и злòћи,
Те Руђер и она потомство да рòде̑.
Зором кроз лагуме с чаробницом ȍде.

222 (65). Кад бише далеко од оне капе́ле̑,
Стигоше у отвор, у корову скри̏вен;
Мучно су се жене обадвије пе́ле
Хри̑дом који бјеше од гранита сли̏вен.
Рупе и ри̏јеке нијесу их сме́ле,
Да пређезде простор, вулканом разри̏вен.
Тако су ходиле цијелога да̑на,
Блажећи досаду збором са у̏са̑на̑.

223 (66). Сјем при̑ча̑, подесних да цуру весѐлѐ.
При́ча вођ и таквих да исту нàуче̑
У борби лука́вству. Књиге (рече) вѐле̑
Мени да у замку многи роб јàучѐ;
Пријатељи робље избавити жѐле̑,
Муче се да вје́шица смртно опàучѐ,
Али су немоћни, јер и силне во̑јске
Карлове пред њим би устукнуле, бȍјске!

224 (67). Јер не само да је замак од метàла.
И да се налази на стрмену ви́су
(Још се на њ испео није нико, вàла,
Ма да покушаји изостали ни́су);
Не само да вјештац јури ка' будàла
На коњу у грозном бјеснилу и ври́су,
Већ још има шти́то, силна зра̏ка чи̏ја̑
Сваког у несвијест баци, чим засѝја̑.

225 (68). Ко би хтио оба заклопити ȍка,
Тај би се вајдио ка' на бру́су пчѐла,
Без сумње би умро пре суђена рȍка,
Јер би му се памет без очију сплѐла,
Падали б' ударци и спријед и с бȍка,
Док му не би пали најзад преко чѐла.
Да сузбије шти́та дјејство и чудѐство,
Ипак има једно тајанствено срѐство.

226 (69). Чудан прстен даде силни краљ Аграма̂н
Брунѐлу, што језди овдје у близѝни.
Тај прстен, који би теби био та̀ма̂н,
Чаролију сваку немогућом чѝни̑;
Вјештац би клекао пред њим вичућ': а̀ма̂н!
На лукави начин у ноћној тишѝни
Тај прстен украден краљици је нѐко̂ј
Некад у Инђији, у земљи далѐко̂ј.

227 (70). Ни мач, ни стријѐла, ни тешки то̀пуже
Не красе Брунѐла; човјек то је ка̏љав,
У свијѐту нема подлије ло̀пуже̂;
Што се крађе тиче, у том није тра̏љав.
Да у замак срeством прстена до̀пуже̂
Кепец тај, штоно је по тијелу ма̏љав,
Одређен је краљем Аграманом, ко̀ји̑
За сродника свога Руђера се бо̀ји̑.

228 (71). Брунел му о̏бећа да ће му га спа̏сти.
Но било би ружно да Руђер сиро̀ма
Неваљалцу једном, навикнутом кра̏сти,
Који се не боји ни Бога ни гро̀ма,
Обвезан постане; у дио ће па̏сти
То теби, јер то је потребно веома.
Чуј! Уз ба̀ир морски (пут је ка' по дла̀ну)
Ходећи, стићи ћеш у једну меха̀ну.

229 (72). У тој ћеш механи затећи Брунѐла.
Познаћеш га лако: у једноме ку́ту
Сједиће и пиће натуштена чѐла
Чудан један кепец у кратком капу́ту,
У свему друкчији од људи са сѐла.
Вјеђе чекињаве, кожу има жу́ту,
Разрок му је поглед, кудрава му ко̀са,
Браде је дуга̀чке̂, пљосната је но̀са.

230 (73). Упознај се с њиме ушав' у ту стра̏њу,
На замак и вјешца разговоре скре́ни;
Кажи да си спре̂мна и ноћу и да̏њу
Убити лупежа на стрменој сте́ни,
Јер снагу од твоје он имаде ма̏њу̑,
Али о прстѐну ништа не споме́ни.
Кепец биће во̏љан да са тобом грѐде̂,
И да те злогласну гнијѐзду довѐде̂.

231 (74). Када оставите ту приморску дȏлу
И пођете висом, ти за њиме хòди,
Али, чим будете замку на помȏлу,
Хитро, изненада мачем га пробòди,
И ако на мјесту не убијеш лȏлу,
Ти Руђера нећеш вратити слобòди,
Јер стигне ли прстен стрпати у ýста,
Ишчезнуће, тмӣца сакриће га гýста. —

232 (75). Стигоше к обали у том разговòру,
Тамо гдје у море утјече Гарȏна.
При растанку обје као неку тмòру
Осјећаху, срца бијаху им бȏна.
Да убије ону на стијени мòру
Брадамантина је похитала нȏна,
И јурећи цура пòпӯт хитра зȇца,
Трећи дан у крчми затече кȇнȇца.

233 (76). Јави му се као неком камарáду;
Запитавши куд га понијела срȅћа,
Пожеље му добра на путу и ра́ду.
Лажовчина она, продерана врȅћа,
Наприча јој лàжӣ читаву пара́ду.
Лагаше и она (јер се добро сјȅћȃ,
Шта јој рече жена, која служи кр̀сту),
Гледећи да ли је бурма му на пр̀сту.

234 (77). Пази му на руке, јер се боји мȁло,
Знајући какав је, да је не покра́дȇ,
Сјем тога је њојзи још и за тим стȁло
Да себе и жељу познати не да́дȇ.
Док се туна тако зборило и зјȁло,
Чу се нека ларма са цареве ца́дȇ.
О ларми, о цури, о том смотàузу
Пјећу, пошто кратку учиним пàузу.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ЧЕТВРТА

Ма да сам претворно̏ст осудити склоњен,
Врло добро знадем ипак из иску́ства,
Да је поштен човјек немилице го̏њен
Подлошћу и злошћу данашњега дру́ства:
Да је бријег зала на плећа му срỏњен
Од људи за правду што немају чу́ства,
Те признати морам отворено с то̏га,
Да до сад претво́рство зла о̏тклонӣ мно̏гâ.

236 (2). Да дужности своје савјесно ота̀љâ,
Човјек често мора лицемјер да бу̏дê:
Према пријатељу искрен бити ва̀љâ,
Према хуљи само искрене су лу̏де.
Знајућ' е је Брунел пошљедња кана̀ља,
Брадаманта мозга ни најмање гру̏дê
Мним имала не би, кад би са том пси̏нôм
Искреност гајила: клин се тјера кли̏ном.

237 (3). Зато је кепеца лагала у свѐму:
Нит' му каза име, нити поријѐкло,
Нити се одаде лудо ма у чѐму.
Кад се гра̏ја зачу (као што се рѐкло)
Овако у хитњи проговори њѐму:
Какво ли је чудо напољу се стѐкло?
То треба видјети. Ао благи Бо̏же,
(Излазећи рече) шта то бити мо̏жê? —

238 (4) И видје у друштву жене му и се́јё
И друге чељади од крчме крчма́ра:
Сви они у небо зачуђено бле́јё
(Неки на прозору, неки крај буна́ра).
Погледа и она, и чудне иде́је
Доби, када видје на коњу серда́ра
(На крилату коњу) гдје лебди у зра́ку,
Ил' се тамо амо витла по обла́ку.

239 (5). Коњ је им'о крила голѐма, шарѐна.
По ваздуху страшно шибао је њи̑ма
(Од страха би трудна побацила жѐна),
А из носа пушт'о праменове ди̑ма.
Видјеше коњика, гвожђем покривѐна,
Како у̏зде коњу крилатоме ци̑ма̂,
И к западу оде. Механџија вѐли̑:
Он се тако чешће лећењем весѐли̑.

240 (6). То је вјештац, уља покварена скро̑за.
У неваљалствима ни најмање ла̀ик;
Ваздух му је море, по њему се во̑за̂
На крилату коњу, који му је ка̀ик;
Пљачке ради често на земљу се сро̑за̂,
Роби цуре (читав има их моза̀ик);
У замак односи лијѐпе и ру́жне,
Гдје тамнују јадне, ни криве ни ду́жне.

241 (7). Како њима живот млађани чемѐри̑,
О том би се могла спјеват' епопе́ја.
Стра̑шило је же́на̂ нашијех и шћѐри̑,
Прибојава га се и племић и ге́ја.
Град његов челичан у сјају трепѐри̑,
Саграђен мађијом на врх Пирене́ја̂.
Многи витез оде да се бије с њи̑ме,
Али би̑ заробљен од исте цери́ме̂. —

242 (8). На бесједу таку честита крчма́ра
Цура је уста̀шца насмијала сво̀ја.
Мни силом прстена убити врача́ра,
Пак овако рече: биће брига мо̀ја
Смаћи врага ваших жена и сеста́ра̂,
Ако ми помогне добра воља тво̀ја:
Да ме к замку води наћи мени во̑ђу,
Па ће вјешцу кости звјерови да гло̑ђу̂. —

243 (9). На то ће јој рећи Брунел, она згȅба:
Да си ми весела, за вођу је лȁсно;
Ја ћу те водити, имам што ми трȅбâ
(Мишљаше на прстен, ал' не рече глȁсно). —
Вели дјева: Бог те сâм послао с нȅба,
За твој труд ја ћу те наградити чȁсно. —
(Хтједе рећи: ребра да ти сломим вȉта
И прстен ти отмем баш се мени хȉтâ.)

244 (10). У Божју се помоћ, а такође у́ се,
Брадаманта узда, и у срећи плȉвâ.
Крчмар је имао дивно једно кљу́се:
Реп му је до земље, исто тако грȉва
(Ма да је рођено од кобиле ку́сê),
Дурашно је, јако, игра као жȉва.
За готове паре даде јој га гȁзда.
Зором оде с вођом куд је вуче мȁзда.

245 (11). Прејездивши много гу̏ду̑рâ и го́рâ
Стигоше на ону пиренејску хри́ду,
Откле, кад је ведро, без икаква зо́ра
Оба океана оку су́ на ви́ду.
Љепота природе, а нешто и фло́ра
Ту очи подсјећа на планину Иду.
Не уступа флори нимало фа̀уна,
Јер ту има птица љепших од па̀уна.

246 (12). Отле се спустише у дубоку до́љу,
Из које се к небу хри́да једна пȅњê:
Вр̑х његин челични носи ону зо́љу,
У чијој тамници Руђер (веле) стȅњê.
Ах (по̏мислӣ цура скривајући бо́љу),
Што вјештац по̏сија сада ће да жȅњê. —
Тада рече Бру̏нел: ми стигосмо кȁмо
Пођосмо; вјешчев је замак оно тȁмо. —

247 (13). Хри̏д на чијем вр̑ху ку̏ле оне лѐжê.
Прав је и сличан је најправијем шта́пу,
Јер све су му стране, што под облак бјѐжê.
Отесане право као по кана́пу.
Сјај челичних кула очи тако жѐжê,
Да им не вјерујеш, и падаш у кла́пу.
Не стиже се на врх без добријех кри́лâ.
Цура отет' прстен решена је би́ла.

248 (14). Убити кепеца није јој се хтјȅло,
Јер напасти мучки слабијега, тȏ би
Свакојако било непоштено дјȅло,
Радије живо́та̑ жртвовала стȏ би.
Од удеса таква, то вам тврдим смјȅло,
Не би за јунака било горе ко̑би.
Шчѐпа га за руке и прстен му ѐте,
А он, за грм везан, дршће од страхѐте̑.

249 (15). Мољаше се њојзи Брунел бог зна ка̏ко
Да га одријеши од дрвета клȇта.
Цури та дерњава (то поима сва̏ко)
Одјахати к замку врло мало смȇта̑.
Увјерена да ће побиједит' ла̏ко,
Под кулом се она поносито шȇта̑.
Чаробника, који у гра́ду се скри̏ва̑,
И трубом и гласом на мејдан по̀зи̏ва̑.

250 (16). Чим је чуо вјештац изи́ђе и ну̏то
У вис на крилату диже се коњи́цу,
И пловљаше вјетром као водом плу̏то.
Не бјеше нимало страховит у ли́цу,
Без мача и копља изгледаше шу̏то,
Личаше на каквог маторога бри́цу.
Облетјевши трипут свој челични до̀мак,
Приближи се цури, мислећ' то је мо̀мак.

251 (17). На коњу му нема ништа до ула́ра.
На њему до шти́та, које свила кри̏јȇ;
У руци држаше књигу, пуну ша́ра̑,
Тер из ње изреке чаролиске шти̏јȇ.
Ипак уплашио сваког би серда́ра,
Јер је изгледало да оружјем би̏јȇ,
Али Брадаманта слабо за то ма̑ри̑,
Пошто не да прстен да је лажу ча̑ри.

252 (18). Хат му пола коњ је, а пола је пти̏ца:
Оплођена Грифом кобила га ро̏ди̑;
У глави и кљу́ну очева је кли̏ца,
Па и у крилима (јер облаке во̏ди̑)
И ногама предњим; о̀ста̑ло̀ је жи̏ца
Мајчина, јер вјешто и по земљи хо̏ди̑.
Хипо̀гриф се зове то ријѐтко ство̏ре;
Дома́ја му лежи уз ледено мо̏ре.

253 (19). Ну и тамо, кажу, ријетко се кȍтӣ.
Чаробник отуд га мађијом дȍбавӣ,
И будући вичан да звјерове крȍтӣ
Седлом и коланом ребра му ȍбавӣ,
И коњ поста пи̏том, газду не срамȍтӣ,
Пошто у кроћењу подуже прȍбавӣ.
Коњ дакле бијаше изузеће мâлȏ,
Јер није смађијан, као све ȍстâлȏ.

254 (20). Све друго, и замак у старинском сти́лу,
Само је мађије творевина та̏шта,
Плод књиге, што носи вјештац у зембилу,
Да с људима јадним предузима сва̏шта.
Од тог свега прстен шти̏тӣ нашу ви́лу,
Те зна шта је јава, шта је гола ма̏шта.
Она коња мори, мачем витла, кли̏чê,
По упуству жене и Мерлина чи̏чê.

255 (21). Нâјзâд с коња сјаха с којег вода лȍпӣ,
Видећи да ближе долажаше свр̏си,
И чисто се она од милине тȍпӣ,
Јер што жена рече сад ће да се тр̏сӣ.
Шти́то вјештац откри да је зра̏кôм шкрȍпӣ,
И ова јој паде на очи и пр̏си.
Мишљаше и њој ће несвести биȍна
На очи наићи, те ће паст' и ȍна.

256 (22). Ни сад није одмах, по свом обича́ју,
Скинуо са шти́та свилено пaћѐло,
Јер борци му много задовољства да́јӯ
Залудном јурњавом кад озноје чѐло.
И мачка се с мишем, у сличном случа́ју,
Кога сматра као клупче и канчѐло,
Игра, крви жедна, као целат прâвӣ,
Па кад се наигра тек онда га дâвӣ.

257 (23). Игра тог у људском обли́ку шака́ла
До сад му за руком испадаше ва̏зда,
Ал' сад ће га скупо стати ова ша́ла,
Јер је Брадаманта од прстена га̏зда,
Који штити очи од сјајног оца́ла,
И над вјешцем биће извршена ма̏зда.
Дјевојка за̏жмӯри и паде чим ви̏де,
Да врачар са шти́та свилен застор ски̏де.

258 (24). Није Брадаманта зато на тле па̏ла,
Што јој сјај челика за̀сјенио о̏чи,
Веће је паметна јунакиња зна̏ла,
Да ће, то видећи, на̏ земљу да ско̏чӣ
Са свог Хипогрифа она гадна ха̏ла,
Јер мни и она је, као борци про̏чӣ.
И одиста коњ се, ле̑том правећ' кру̑ге,
Спусти к њојзи доље у зелене лу̑ге.

259 (25). О о̏блук окачив шти́та, ве̏лом скрӣта,
Вјештац дикли при́ђе с намјерама злӣма,
Која, као да је од олова слӣта,
Божем без свијести лежећи на тлӣма,
Поскочи, зграби га, за здравље га пӣта̑,
Гурну га, обори, гњави га и цӣма̑.
Не надајући се том удесу ко̑бну,
Разбојник испусти књижурду ча̀ро̑бну̑.

260 (26). Без те књиге црне моћ његова чи́лӣ.
Од страха испусти и дебело у́же,
Којим су до сада везивани би́ли
Борци, што у хапсу његовоме ту́же̑.
Од гње̏ва образи Брадаманти ви́ли
Руменији бјеху од румене ру́же̑;
С вра́чем лакше сврши но лав с једним ја̑рцем,
Јер посла ѝмаде са немоћним ста̑рцем.

261 (27). Већ и па̀лош диже да му жиће зга̑сӣ,
Ал' се заустави кад га боље згле̏да,
Јер израз поштења лице њему кра̑сӣ.
Зар убити ста̏ра, изнемогла дје̏да,
Коме главу ресе дуги, седи вла̑си?
То би био злочин, од ког она пре̏да̑.
Док се она мисли шта с њиме да ра̑дӣ,
Овако започе он да бого̀ра̑дӣ:

262 (28). Молим те, младићу, одузми ми жи́ће
(Није знао да се моли једној жѐни),
Не треба ми више ово земско би́ће,
Та већ има ље̑та̑ седамдесет мѐни. —
Она хтједе тајне имати откри́ће,
Знати што ће двори, од нада ливѐни,
Гдје он мучи људе као исти ђа̀во,
Па заиска да се испо̀вједӣ пра̏во.

263 (29). Испричаћу (рече) до пошљедње та̏чке̑.
Не саградих замак из некакве злȍсти,
Нити из похлепе вршим оне пља̏чке,
Су̏жњи ми нијесу су̏жњи веће гȍсти;
На то ме звјездане несумњиве зна̏чке
Нагнаше, и моји разлози су прȍсти:
Хоћах штићеника од самрти спа̏сти,
Јер, покрштен, скорим с издаје ће па̏сти.

264 (30). На то ја помишљам с душом пуном бо̑ла.
Нема равна томе врломе младићу
Никога од једног до другога пȍла.
Ја, Атлаз, Руђера, свога мила кићу,
Одгајих, напојих знањем виших шко̑ла̑,
И сада га чувам у оном градићу,
Јер зла га је звезда мрежом својом сплѐла,
У Францију с војском маварском довѐла.

265 (31). Град онај саградих цигло њега ра̑ди,
Гдје га држим преко властите му вȍље̑.
Ма се и љутио мој господин мла̑ди̑,
Чије храбро срце жели бојно пȍље,
Да се побједама витешкијем сла̑ди̑,
Ја мним за њега је туна ипак бȍље̑.
Одличнога друштва читаву пȍсаду
Заробих, да њему ублажим дȍсаду.

266 (32). Све што рекох одмах доказано бӣће,
Појмове о мени немој имат' крӣве.
Држим ка' у ра̀ју заробљене тӣће,
С пјесмом, игром, свирком сретни они жӣве̑:
Најбољега вина, свакојаке пӣће̑
Имају, шетају сред меке кадӣве̑.
Тако, у истини, стајале су ства̑ри,
Ал' ти данас до́ђе, и све ми пȍква̑ри.

267 (33). Ако је и душа као лице твȍје,
Стати нећеш на̏ пу̏т моме предузе́ћу.
Крилатога коња и то штӣто мȍје
Узми, љутити се ја нимало не́ћу,
Ал' Руђера, кога као чедо свȍје
Љубим, да не узмеш Богом тебе кле́ћу.
Њега у опасност из куле не вȍди.
Остале, желиш ли, одмах ослобȍди.

268 (34). Но ако, витеже, одузмеш ми њѐга̑.
Те ми га изложиш опасности ра̑та,
Да и даље живим немам ради чѐга̑,
Уби ме, и душу опро̀сти ми бла̑та. —
Рече Брадаманта: зна̏ди при́је свѐга̑,
Да ја госа постах и шти́та и ха̑та
Прије твог поклона, а Руђера бо́рца
Намах ћу пустити из твојега дво́рца.

269 (35). Руђер, велиш, има злу неку звијѐзду.
Па да га сачуваш ти га божем за̀то̑
Као роба држиш у своме гнијѐзду.
Чуј примједбу једну малу сада на̀ то̑:
Ком не̏ попи̑ сврака мождану жлијѐзду,
Знаће да си тијем ти само се мла̀то̑,
Јербо ко будућност проницава та̀ко̑,
Не пада у замку као ти ова̀ко̑.

270 (36). Да ти живот узмем од мене не тра́жи,
Пречег имаш пута до гроба и смр̑ти,
Јер ако ли жиће нема за те дра́жи̑,
Својим ножем удри у тај костур кр̑ти̑.
Али прије тога судбѝну убла́жи
Су̑жњима: пусти их, гријех с душе спр̑ти. —
Одву̑че га к рупи у трњу и гло̑жју
Скритој, коју спази брегу на по̀дно̑жју.

271 (37). То бјеше тијѐсан у стијѐни про̀лом,
Који се шупљином у висину пру̑жа̑;
Туд се пењу стубе к оном врху го̀ло̀м,
Стубе, сличне љусци љигавога пу̑жа,
И воде пред дворе, гдје својом охо̀ло̀м
Чаробник надувен држи многог му̑жа.
Када се попеше, бише пред ка̀пијо̑м
Дворца, саграђена челичном ја̀пијо̑м.

272 (38). Атлаз, дигав плочу с прага, на њу ху̑кну̑:
На плочи стајаху знаци неки лу̑ди̑:
Указа се рупа; пламен из ње су̑кну̑;
У рупчази бјеху пуни ватре су̑ди;
Вјештац их по̏лу̑па; страшно нешто ру̑кну̑.
И деси се чудо невиђено, љу̑ди!
Смрче се, ал' пошто мину тми̑ца гу́ста,
Не бијаше замка, стена оста пу́ста.

273 (39). Са замком ишчезе и чаробник стâрӣ.
Зачуђене госпе и господа бјȅху,
Које Атлаз туна са Руђером спâри,
Кад над собом више не видјеше стрȅху.
Имајућ' у замку све што срце мâрӣ:
Пиво и јестиво, скупоцјену дрȅху,
Уживање свако, не бијаше мӣло
Многијема од њих што се тако збӣло.

274 (40). Све се преобрази посље те мијѐнȇ,
Јер пошто ишчезе злато, сребро, нȁдо,
То се друштво нађе сред голе стијѐнȇ.
Многобројно бјеше то одлично стȁдо:
Ту Празилдо, дјетић велике цијѐнȇ,
С Иролдом, Градасом, Сакрипаном. Рȁдо
Загрли се Руђер с Брадамантом чȅднȏм, —
Рај бјеше у томе загрљају мȅднȏм.

275 (41). Јер више но себе, много више, вȍлӣ
Руђер Брадаманту од онога дâна,
Шљем с главе кад скиде и крв своју прȍлӣ,
И допаде с њега великијех рâнâ.
Нећу вам причати ко ју тако скȍлӣ,
Ни како се залуд, без мира и стâна,
Тражише до сада, па ни што шта дрȕгȍ,
Јер прича о томе трајала би дȕго.

276 (42). Слатке су ријечи међу њима пȁле.
Дознав он да она слободу му вр̑нӯ.
Они и ȍстâлӣ саврх оне скȁлȇ,
Гдје се сад чудише корову и тр̑ну
(Ту су сви, и они, што за замком жȁлȇ),
У долу сиђоше да у свијет пр̑нӯ.
Брадаманта хтједе крилатога хȁта
Ухватити, али он се тешко хвȁтâ.

277 (43). Коњ прӣчека док му цура прӣђе блӣжȇ,
И веће за ȕзду она му се мȁшӣ;
Тад, крила раширив, он се у вис дӣже,
Па на блиском брду одаде се пȁши.
Јурећи на коњу она тамо стӣже,
Ал' он опет летну, јер се можда плȁшӣ,
На други брежуљак. Тако раде врȁне:
Чим пас прӣђȇ ближе, врана даље пȁнȇ.

278 (44). Витла мо̏ма за њим као нека зма̂јка
С Руђером и другим, и труба се о̀рӣ,
И тако читава подиже се ха̂јка.
Ну, заман се друштво напреже и мо̀рӣ,
Јер канда витеза још не̏ родӣ ма̂јка,
Да крилата коња у̀хватӣ у го̀ри.
Сам најзад Хипо̀гриф крај Руђера ста̏де,
И од овога се у̀хватити да̏де.

279 (45). Ал' не треба томе људи да се чу̏дē,
Јер ево узрока што је мирно ста̏о:
Атлаз, кога многи неправедно ку̏дē.
Знајућ' е би Руђер у Францији па̏о
Од мача, учини да се тако збу̏дē:
Из Европе га је уклонити зна̏о.
Руђер коња вуче, који непо̀мичан
Стоји, те је Руђер изглед'о ко̀мичан.

280 (46). Са свога Фронтина Руђер тада сја̏ха
И скочи у седло Хипо̀грифу ци̏ну.
Посље кратке трке да добије ма̏ха
Коњ се под облаке на крилима ри̏нӯ:
Они оздо за њим гледе пуни стра̏ха.
Исто тако соко, кад му капу ски̏нӯ,
Крилима таласе од ваздуха бу̑рнē
Удари пак у вис за плијеном ју̑рнē.

281 (47). Брадаманта јадна, чисто изван се̏бē,
Дршћући, цвилећи, не трепћући гле́дӣ,
Како под облаке коњ с Руђером гре̏бē.
Чула је, Ганимед е у сличној бе́ди
Бјеше, о Руђере, па мњаше и те̏бē
Да за исто звање љута судба ште́дӣ,
У толико прије што си и ти би̏о
Као Гани̏медес мла̏ђахан и ми̏о.

282 (48). Гледајућ' у небо очима га пра̏тӣ,
А кад за де̏белē облаке зама̀че,
Зли удес Руђеров истом јасно схва̏тӣ,
Писну к'о да гуја у око је та̀че.
Ипак, по̏моћи му није могла да̏ти,
Нит' употријебит' стри̏јеле и ма̀че.
Не могући оком, духом за њим ју̑рӣ,
И к његову коњу Фронти́ну се жу̑рӣ.

283 (49). Да не би постао плијеном туђинца,
Пȍведе га собом Руђерова млâда;
Гојиће га зобљу, даваће му вйнца,
Јер се ипак своме пријатељу нâдâ.
Мађијом и вољом старца доброчйнца
Лети коњ високо, вјетровима влâдâ.
Оку, на том вйсу, све је доље тáвно,
Не зна гдје су брда, ни гдје ли је рáвно.

284 (50). Пошто коњ полебди малчице у зрáку,
Упути се правце там' у оне кра̏је,
Гдје се сунце спушта у рачијем знáку,
Радећи онако, како Атлаз ба̏јê.
Вратимо се сада Рйнâлду јунáку, —
Јер то ће лећење подуже да тра̏јê.
Господин читатељ још се можда сје̏ћâ,
Да овог на мору скоби худа сре̏ћа.

285 (51). Љут Риналдо бјеше као љута гу́ја,
Јер два дана вали брод му тако бӣше,
И тако бјешњаху вихор и олу́ја,
Да мишљаше земљу не видјети вӣшê.
Најзад га је морска дотјерала стру́ја,
Пошто поче море кретати се тӣшê,
Скоцији, у чијим дубравама мрâчнӣм
Сваки храст је свједок борбама ју̀нâчнӣм.

286 (52). Славом, што не прима ни од кога мйта,
Ту само најбољи јунаци се хвâлê;
Ту се ломе копља, мачеви и штйта,
Ту мишке и срца витешка се кâлê:
Ту има Франака, Ђермана и Брйтâ,
И великих људи из Даније мâлê;
Ту се пјева слава Га̏ласа, Тристáна,
Ланцѐлота храброг, Арту́ра, Галвáна.

287 (53). Од вајкад у тијем шумама се жње̏ло
Силѐство трофеја и ловорових кру̏нâ.
Тамо иде само ком је срце смје̏ло,
Јер грози опасност иза сваког жбу̏на.
Пошто с' и Рйнâлду тамо њи хтје̏ло,
На тле с коњем ступи из лакога чу̏на.
Да у Бѐрвик иде, и тамо се нâђê,
И чека га, рече господару лâђê.

288 (54). Сад Риналдо, жѐљан јуначкога бо̏ја,
Сам по шуми мрачној тамо амо скн̑та̑,
Првог дана спази кућу чудна кро̏ја,
Што бијаше борјем и јелашјем скри̑та.
Гладан, а и мокар од силнога зно̏ја,
За̏куца на врата и за газду пи̑та̑.
То бјеше ма̏настѝр: у пријатну мѝру,
Путници се госте у том манастѝру.

289 (55). Калуђери, људи без земскијех стра́сти̑,
Преда њ изнијеше више пуних здје̑ла̑:
Шта ти туна нема, и јаја на ма́сти,
И доброга вина, и разнијех је̑ла̑.
Пошто све то витез по̏једе у сла́сти,
Рече да је жељан витешкијех дје̑ла̑,
Па запита оце шта чинити мо̀ра̑,
Те да згоду нађе трзат' мач из ко̑ра̑.

290 (56). Одговорише му: по шумама ти̏ма
Блуде витѐзови (често и гола́ћи),
Није тешко кавгу заметнути с њи̏ма,
Ал' тешко је туна свјетске славе на́ћи,
Јер у том буџаку ка' праменом ди̏ма
Скри̑та дјела често не виде се па́ћи.
Достојнију, веле, позорницу тра́жи,
Па на њојзи мача зеленог обна́жи.

291 (57). Ако ли се збиља срцем сличан ла̏ву,
Ти данас имадеш прилику и зго̏ду,
Да мачем пожањеш нечувену сла̏ву,
Чинећи услугу краља нашег ро̏ду,
Јер краљеву шће́рцу, невину и пра̏ву,
Напао је Лу̏рка̑н и наноси шко̏ду
Ча̏сти јој и жићу да би дош'о к ме́ти:
Ако јунак јеси ти дјеву освѐти.

292 (58). Опту̏жи је Луркан оцу да јара́на
(Да је све видио он се дрско хва̑ли̑)
Прими ноћу тајно кроз про̀зор с алта́на.
Закон, који штују велики и ма̑ли̑,
Гласи: не спере л' се срам за мјесец да́на̑,
Тужена блудница има да се спа̑ли̑.
Зло по њу ако се борац од мегда́на
Не нађе да со̏ка са коњица сва̑ли̑.

293 (59). За њу је опасност у толико вѐћâ.
Што Луркану грозном, тужитељу (сȍку),
Не јавља се нико, а седмица трѐћâ
Мину већ и скоро крај ће бити рȍку.
Од оног јунака зависи јој срѐћа,
Луркан страха чијем не задаје ȍку,
Те успије овог у бȍју да згȕбӣ.
Иначе нам закон љепотицу ȕбӣ.

294 (60). Љепотом и чȁшћу нема равних цȕрâ
Ђиневри (име је то краљевој шћѐри).
Краљ посла многога грлатога здȕра
Да се на мегдане зову кавајѐри:
Племић, који сȍка са коњица згȕрâ,
Нек Ђиневру води до светијех двѐрӣ,
Нек се вјенча њоме и нек узме за̏ се
Мӣрâз какав хоће, само нек је спа́сê.

295 (61). Та би слава била приличнија за̏ те
Од кесеџилука по шумама гру́ба.
Остави другима те просте зана́те,
Јер ако победиш биће теби љу́ба
Ђиневра: куда ћеш од тог боље пла́тê!
Од Инда до славних Херкулових сту́бâ
Што ј' цȕрâ у замку или при мо̀тици
Једне равне нема овој љепо̀тици.

296 (62). Скин' јој с чела венац од тр̑на и чка́љ
Закити је круном од ружина цвâта,
Па ћеш тијем љагу скинут' и са кра́ља,
И сјем вјерне љубе стећи јоште злâта.
Ти знаш да витезе од свију зема́љâ
Да тако дјелају, веже ријеч дâтâ.
Клеветника чисте невиности го̀ни,
Испред дужности се свете не укло̀ни. —

297 (63). Риналдо им рече, размисливши мȁло:
Да грозна закона, јесте чули, љȕди!
Да Бог да проклество на онога пȁло,
По томе закону који јоште сȕдӣ!
О законодавче, крвожедна хȁло,
Зар је злочин драгом загрлити грȕди?
Кад би дјева момка, који јој је мӣо,
Одбила пакосно, то би злочин бӣо.

298 (64). О законодавци, да луди ли бјёсте!
Била још невина ил' не, шта то мâрй!
Жртву њену штујем, ако крива јёсте
(Само ваља свагда скрити таке ствâри).
Дајте вођу да ме кроза ове чёсте
Води сôку који срећу цури квâрй.
Уздам се ў Бога да ће рука òвâ
На мегдану убит' онога нитков̀а.

299 (65). Ја сам готов да се за Ђиневру бйјêм,
Ма да не знам је ли јоште дјева чйста,
Јер прими ли драгог, тврдити вам смйјêм
(Разлога за тврдњу ја имадем трйста),
Да никакву казну не заслужи тйјем,
Већ да је невина ка' невиност йстâ,
И да закон, у ком таких има грóзâ,
Треба спалит' као дјело пангалóзâ.

300 (66). Пошто исти огањ оба пôла жâрй,
И мушко и женско пошто Амор тјёрâ
Да једно за другим истом силом мâри,
То за оба пола треба иста мјёра.
Намаме ли жену Аморови чâри,
Онда су пропали и морал и вјёра,
А мушко живује како му се хôћê,
Јер за њ љубав није забрањено вôће!

301 (67). Неправда је тијем учињена жèни,
Неправедни закон укинути трёбâ,
И ако ли само Бог помогне мèни,
Укинућу њега, овога ми хљёба,
Иначе нек су ми образи црвèни! —
Оци му дадоше благослова с нёба
Јер и они с њиме у свему се слâжў,
А и дужност им је да правду пòмâжў.

302 (68). Сјўтрадâн чим опет рујна зора свâнў,
И зарумени се наша хемисфéра,
'Риналдо Бајарду на рамèна пâнў,
С вођом пође тамо гдје краљева шћéра
На чистом образу гнусну доби рâну
Од грофа Луркана, грозна каваљéра.
Хиташе Риналдо кроз гудуре тâмнê,
Да дјевојку спасе од судбине срâмнê.

303 (69). Вођ и он желећи да пут мало скрâтê,
И зато скренувши са велике цáдê,
У шуму ће једну голему да свратê,
Гдјено чуше дреку цуре неке млáдê,
И видјеше како лупежи је млâтê,
Које она моли, али бадавáде.
Призор тај Риналда непријатно дȁрнȗ,
Те похита тамо, пошто коња цȁрнȗ.

304 (70). Одвратност и грозу те немиле сцȅнê
Исказат' нè могȗ слабе моје рêчи.
Цуру су крваве попануле пјȅне,
Уплашене очи на убице бȅчȋ.
Ено! Погинуће, докле око трȅнê,
Јер један ће буцом главу да јој згњȇчȋ,
Други, сличан тигру кад јурне из лóжê,
У беле јој груди већ управља нóже.

305 (71). Но чим су спазили витеза младића,
Који трчи да их у злочину смéтê,
Јуначки стругнуше оба она злића.
Гонио их није, јер дође до мéтê,
Поставши спаситељ дјевојчина жића.
Своме вођи рече: ово красно дéте
Подигни на коња и за мном понèси.
А њој: дјевојчице, шта скривила јèси?

306 (72). Испричај ми, душо, какви су ти грèси;
Охрабри се једном, нема више зóра,
Не цвокòћи зубма, тијела не трéси. —
Двапута јадницу запитати мóра,
Докле јој се гласић појави на рéси,
И с чела спадоше низови од бóрâ.
С њом јашући витез кроз дубраве шȇтâ
А она му прича. О том пјесма пȇтâ.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ПЕТА

За истину ову имао сам о̏ка:
Нама је отела лавор и че̏ле̑нку,
Што се брака тиче, сва остала сто̏ка,
Јер никада мужјак не напада же̑нку:
Лав лавицу љуби до суђена ро̏ка,
Медвјед мечку прати као своју сје̑нку,
Вук веома много за вучицу ма̑ри̑,
Јуница крај бика без страха ле̏шка̑ри̑.

308 (2). Каква то Мегера, каква црна ку̏га,
Диже нам у срцу бу̏ру тако ја́ку,
Да не може љубав брачна бити ду̏га,
Но пакост и свађа владају у бра́ку?
Ту̏ча, грдња, ина̏т и недјела дру̏га̑,
До сама скандала јавна на сока́ку,
Сузом ро̏се̑ о̏дар под мужем и же̏но̑м,
А Бога ми кашто и крвљу црве̏но̑м.

309 (3). По мишљењу моме бунт је против Бо̏га,
Непослух Божјему наређењу са́му,
Заборавити се ка' пошљедњи го̏га,
Па тући анђела — хоћу рећи да́му.
Ко још даље оде од злочина то̏га,
И, себе излажућ' вјечитом хара́му,
Чак убије жену, рода нашег ди́ку,
Тај је просто демон у људском обли́ку.

310 (4). Тàковa су била разбојника ȍба.
Који утекоше баш када су цȕри
Допирали ножем до срца и дрȍба.
Знате већ да вођа на коња је тȕрй,
По старом адету и из онога дȍба,
Гдје она дршћући сави се и згȕрй,
Ал' постаде одмах испричати склȍна
Све баш од почетка до самога кȍна.

311 (5). Рече: овакијех злȍчйнâ и чȕдâ
Не запамти Тѝва, Аргос, ни Мике́на!
Нигдје нема таких бјесомучних лȕдâ,
Да овако бјесне против слабих же́нâ.
Људи су нам узор разврата и блȕда,
А нас јадне жене, сталне као сте́на,
Биједе развратом! Зато сунце бјѐжй
Од њих, те Скоција у магли нам лѐжй.

312 (6). Да човјек напада својега душма́на,
То неправо није и често се вйђâ,
Ма злйце насрћу чак и на јара́на,
Када их спопадне ћуд њихова рйђâ.
Ја сам ето жртва тијех људских ма́нâ:
Људи, срца тврђег од самога хрйђа,
Хтједоше ме убит', и ја ћу по ре́ду
Испричати како западох у бе́ду.

313 (7). Код краљеве шћери, господине бâне
(Причајући косу рашчупану глȁдй),
Ја ступих у службу за младости рâне.
Гдје ми угодити сви бијаху рȁди,
Тер у задовољству проводих ти дâне.
Када изненада спађоше ме јȁди:
Амор меували у велику мȕку,
Јера се заљубих у албанског дȕку.

314 (8). Прављаше се и он да воли мене́ка,
Јер његова љубав бјеше празна љȕска;
Преварих се и ја, као многа се́ка,
Те му повјеровах — баш сам била гȕска!
Хтједе да му будем, не премила не́ка,
Но парче шећера, које чешће кȕскâ.
Нâјзâд му допустих једанпута нȍћу,
Приступит' извјесном забрањеном вȍћу.

315 (9). И тако голѐма несрећа ме скȍбӣ.
Ох била сам јадна ја лудица прâвâ!
То бјеше, за пакост, баш у оној сȍби,
Гдје краљева шћерка овда онда спâвâ.
Почешће га примах ту одо те дȍби,
Јер опрезно, тајно без икаква јâва,
Док свако мишљаше да сам света бóна,
Свилене му љестве спуштах са балкóна.

316 (10). Кад годе Ђиневра нȅ преноћи тýди.
Што биваше често, к себи сам га звáла,
Јер за њим срце ми хоћаше из грýдӣ,
Ах каква сам била ја бих му га дáла.
Није био никад опажен од љýдӣ,
Јер с те стране дворца бјеше пуста мáла:
Развалине неке ту бијаху спрȍћу.
Ту не бјеше никог ни дању ни нȍћу.

317 (11). Уз љестве је к мени тихо, једва чȗјно.
Долазио тако повише мјесéцӣ.
Љубљасмо се сву ноћ, писмо вино рȗјно,
Ја дȍ гуше тонух у милине рéци,
А да сам одиста вољела га бȗјно, —
Бог ће ми свједочит' и његови свéци.
Зȁслијепӣ љубав очи моје јȁдне,
Те не могох прозрет' намјере му гȁдне.

318 (12). Ускоро дознадох да Ђиневру љȗбӣ, —
Мало му је једна, хоће синак двӣје.
Ја и данас не знам, блудник овај грȗбӣ
У коју се од нас заљубио прӣје.
Срце ми се шћаше од њедра да лȗбӣ
Кад, мјесто од мене страст ову да крӣјê,
Он се, безобразник, обрати на мѐнȇ,
Да му посредујем код те чедне жѐнȇ.

319 (13). Слушати га морах, пуна сӣлна гњȇва,
Како о том збори сасвим на тенáну.
Овако ми рече: овога ми днȇва
Не налазим теби никакову мáну;
Тебе волим срцем, а њу ради ћȇва,
И јер ова љубав лежи ми у плáпу:
Улић' узмогнем ли љубав цури тȍјзи,
Краљ ће ми је дати, да угоди њȍјзи.

320 (14). Часно ћу се теби одужити, ӓко
Зет краљев постанем посредништвом твојӣм,
Јер ту славу добит' није богме лȁко.
Помогнеш ли мени у сврхама мојӣм,
Прибавићу теби задовољство свȁкô,
Засућу те златом, за то добар стојӣм,
Имаћеш у мени вазда само рȍба,
Љубићу те јаче но жену до грȍба. —

321 (15). Тијем ȍбрлâти мене сиротицу,
Пожељех и сама да Ђиневру вјȅрӣ.
Сваку, и најмању корисну нотицу
О њему достављах краљевојзи шћȅри,
Да бих придобила ову љепотицу,
А кунем се, чисти бијаху ми смјȅри.
Мишљах: он те љуби, то је теби дȍста;
На брак и не мисли, јер си рода прȍста.

322 (16). Само свога драгог усрећила дȁ бих,
Шта нисам чинила јадна као лу́да!
Да јој га омилим ја хитах и грȁбих,
Ал' од тога мога цијелога тру́да
Успјêхâ је било страховито слȁбӣх,
Јер ваљда је хтјела судбина ми ху́да,
Да Ђиневра више од својега жића
Љуби страног једног витеза младића.

323 (17). Из Италије су дошли да́вно вȅће
Он и брат му један још као деча́ци.
Мачем бије тако, цилитом се мȅћê,
Да му уступају најбољи јуна́ци.
Витештвом је стиг'о до славе и срȅћê.
Злата су му пуне магазе и ца́ци,
Јер завољев момка с поноситим челом,
Краљ ӥзравна њега с највећом властелôм.

324 (18). Отац га љубљаше, ћерка јоште јȁчê,
И то мање зато што је јунак бйо;
У њ се заљубила она као мȁче
Из разлога проста што је врло мйо.
Ја је спазих чешће како за њим плȁчê,
Јер је своју љубав он подуже крйо;
Ал' престаде бити плачевна и сјȅтна,
Дознавши да за њом гори као Етна.

325(19). Чиста љубав њена спрам Ариода́на
(Тијем се именом идол њезин зва̏о,
Не допусти да јој до срца ваља́на
Дукине љубави допре гад и ка̏о.
Кад год јој споменух тога грубија́на.
Смотрих да је њојзи и криво и жа̏о.
Презриво о њему изрази се че̏шће̑,
И свакијем даном мржаше га же̏шће̑.

326(20). Љубазника свога савјетовах та̏да.
Да се свога дрског предузећа ма̑не̑.
Бојах се да с њега не допаднем ја̏да,
Без икакве вајде за његове пла̑не.
С Ариоданом је, рекох, она ра̏да
У срећи провести жића свога да̑не,
Јербо ватру њену спрам Ариода́на
Угасила не би вода океа́на.

327(21). То сам говорила чешће Полинѐсу
(Тако су крстили проклетога ду̏ку),
Али ти разлози учинили јѐсу.
Да, видјев е заман троши своју му̏ку,
Пусти да га мржње валови занѐсу̑
(Дршћем, када причам, те̏шко мени ку̏ку!),
И одлучи тајно да јадну принцѐсу
Ували у грозну несрећу и бру̏ку.

328(22). Кријући од мене план освете смѝслӣ,
Каквог се сјетио не би ни сотѐна.
Јадом, од којег би и ђаволи свѝсли,
Била је од њега ојађена ѐна.
Нокти су његови њу данаске стѝсли,
Њен стид он објеси о велика звѐна,
Да је упропасти, да с Ариода́ном
Завади је као с најгорим душма́ном.

329(23). Далиндо, рече ми (то је име мѐје),
Као што, кад стабло посијеку љу̏ди,
Коријен му ипак тјера клице свѐје,
Тако их тјерају и јадне ми гру̏ди:
Љубави ми стабло зле вијести твѐје
Посјекоше, ал' се љубав ипак бу̏дӣ;
И стабло и гране њезине ми дје̏љу̑,
А ја ипак жудим испунити же̏љу.

330 (24). Људи своје ћуди нису господа́ри,
Па ни ја, и зато чуј ме, мило ја̏ње:
Кад добит' не могох Ђиневру у ства́ри,
Сводим жеље своје сад на много ма̏ње̑:
Инат мени збори: бар привидно ћа́ри!
Од твојега тела њено није та̏ње,
Обуци рухо јој кад га ноћу сни̑ми̑:
Хоћу да у њему Далинда ме при̑ми̑.

331 (25). Када она заспи адиђаре њѐне
Исто као она ти на себе ту̏ри.
Ти си на њу налик, тако многи це̑не̑,
А тако сасвијем слична бићеш цу̏ри:
Лик твој хоћу на њу да ме опо̀ме̑не̑.
Обучена тако у поноћној у̏ри
С алтана ми љестве спусти; грлећ' тѐбе̑
Мислићу она је, и вараћу сѐбе̑.

332 (26). Том самообманом ја се надам ско̏ри̑м
Да ће жудња моја за њом да ишчи́ли̑. —
Преварена врагом, од сотоне го̏ри̑м,
Не знајући смје̏ри какви су му би́ли,
Ја у свему слична Ђиневри се ство̏ри̑м.
И он уз љествице на алтан доми́ли̑.
То биваше чешће. Ја дознадох по̏зно
Да тијем учиних дјело једно гро̏зно.

333 (27). С Ариоданом је у љубави би̏о,
Заједно у бо̀ју вијенце су бра́ли,
С њим се веселио, рујно вино пи̏о,
Један другог често у госте су зва́ли.
И он рече њему: не бих у сну сни̏о.
Да ћемо некада постати рива́ли.
Ах Ариодане, вољех тебе ка̏о
Брата, и зато ми на тебе је жа̏о.

334 (28). Ја мислим и ти ћеш, пријатељу, зна̏ти
Оно, што данаске цио свијет зна́де̑:
Ђиневра ме воли, и њена ће ма̏ти
По жѐљи очевој мени да је да́де̑.
Зашто дакле њеном досађујеш та̏ти.
Кад знаш да је моје то красно чеља́де?
Вјеруј, кад бих био ја на мјесту тво̑ме.
Да не бих сметао пријатељу сво̀ме. —

335 (29). Рече Ариодан: а ја опет вȍлӣм,
Да баш теби треба човјек да се дӣвӣ.
Љубављу се њеном дичим и весѐлӣм
Много прије њега, а он мене крӣвӣ!
Да ускоро њоме вјенчати се жѐлӣм.
Знадеш, јер то знаде сада свако жӣвӣ.
Знаш да тебе неће, знаш да ће да мȍлӣ
Оца да је уда за ме, јер ме вȍлӣ.

336 (30). Пријатељство иштеш, а не даш га мѐни!
То није лијепо. Ја бих ти је да̑о,
Рек'о бих: узми је и њоме се жѐни,
Да те она љуби кад бих само зна̑о.
С тобом сам код краља у истој цијѐни,
Ал' не код дјевојке, не буди ти жа̑о,
И тако, ма да си богатији, кне̑же,
Твоје право на њу мојим се прѐте̑же. —

337 (31). Рече њему дука: баш си неки ћо́ра,
Сметен као ћуре кадано се бȍба̑.
Божем љуби тебе, а ја јој из дво́ра
Управ не избијам, нит' из њених со́ба̑.
Ствар се може решит' без икаква зо́ра,
Пристанеш ли да се средство једно про̏ба̑:
Ја ћу ти казати, а и ти да ка̑же̑ш,
Коликом слободом код ње распо̀ла̑же̑ш.

338 (32). Буде л' твоја мања, мени је усту́пи,
А ја ћу је теби, буде л' твоја вȅћа̑.
Но чувајмо тајну, не будимо глу́пи,
Јер од тог зависи дјевојчина срȅћа.
Исповијест моју заклетвом отку́пи:
Да нијесам ни ја продерана врȅћа
Заклећу се и са̑м. — И на јеванђȅљу
Заклеше се чуват' ову тајну вȅљу̑.

339 (33). Ариодан рече, да се њему кле́ла
Усмено и писмом да никада нȅће
Другога љубити, ни мењат' наче́ла.
Свиди ли се краљу да удаји смȅће̑,
Ђиневра ће њега као брата се́ла
Вољети док жива по земљици шȅће̑.
Душом биће с њиме свакада и сву̏да̑,
Нити ће мислити да се икад у̏да̑.

340 (34). Рече: услуге сам краљу својом чѐтȏм
Чинио, залажућ' вазда себе лйчно,
Бој био са славом, никада са штѐтȏм,
Па ми каже срце, побједама вйчно,
Добићу и краља, назват' му се зѐтом,
И на двору мјесто заузети дйчно,
Чим само запросим да је мени да́дȇ:
Сва је твоја журба, дакле, бадава́де.

341 (35). Ако си пријатељ владаревој лѐзи,
Покушаје своје од сада бата́ли.
Сад знаш са Ђиневром на каквој сам нȍзи,
Па љубављу њеном више се не хва́ли.
Твоја бити неће, да ореш на кѐзи,
То у збиљи велим, никако у ша́ли.
Још ово. Нек огањ спржи ме из пѐкла,
Ако ми се рука тела јој дотѐкла.

342 (36). Те слободе немам, то признајем, нйти
Имаћу је прије до истом у бра́ку. —
На то дука њему: лако ће ми бйти
Доказати да си сврху ње у мра́ку.
У безѐзлености, то ти нећу крйти,
Потпуно си сличан једноме сеља́ку.
Ако са̂м не признаш, што ћу рећи па̂мти,
Да ме више воли, што год хоћеш да̂м ти.

343 (37). Истину си каз'о, ништа ниси скȍвȏ,
Потпуно вјерујем ја ту твоју тврдњу;
Ал' и ја ћу теби казат' нешто нȍво:
Она, пријатељу, тјера с тобом спрдњу.
Ти у њу вјерујеш ка' у свето слȍво,
Док она преда мном сипа на те грдњу.
Да ме воли, да ме завоље рѐнијȇ
Доказе имадем ја поуздѐнијȇ.

344 (38). Док надама празним она тебе сйтй,
Мене пушта к своме забрањеном вȍћу:
Да јој лице љубим, стас јој грлим вйтй,
Сваки трећи дан јој ја долазим нȍћу.
Ту срећу не смијеш ти ни у сну снйти!
Шта су дакле твоје празне наде спрȍћу
Уживања мога? Ништа. Зато, бра̂то,
Остави на миру мило моје зла̂то. —

345 (39). Цикну Ариодан: ух како ми ȕши
Измишљотинама подлијема ти̑ска̑.
У намјери задњој да ми срећу сру̑ши̑.
Не би л' му се сврха остварила ни̑ска̑!
Крвца ће се твоја, лажове, да пу̑ши̑,
Мач овај ће теби за душу да спи̑ска̑.
Казнићу те као једнога нитко̀ва.
Ако не докажеш лаж ову што ско̀ва. —

346 (40). На то дука хла̑дно: нијеси при све́сти,
Кад мислиш истину, оштру и студѐну,
Праском заглушити. То ме неће сме́сти.
Да већ грлим своју ја будућу жѐну
Доказаћу. Дакле, много се не же́сти. —
Чвркну образ као месо не угљѐну
Тад Ариодану, док му нешто хла́дно
Подрије кроз кости до у срца за́дно.

347 (41). Рече: на светињу моју јера пљу̑ну̑,
Нек се против тебе хад и ђаво сло̑же̑!
Докажеш ли тврдњу, коју на њу бљу̑ну̑,
Уступам је теби, твоја бити мо̑же̑.
Ако пак истину не докажеш пу̑ну̑,
Тешко теби, пази! Тиче ти се ко̑же̑!
Не вјерујем ништа, нит' по сумњи пло̀ви̑м,
Док се не увјерим баш очима о̀ви̑м. —

348 (42). Дука, који слабо гријѐха се стра̑ви̑,
Рече на то само: без муке голѐме̑
Доказаћу теби да си телац пра̑ви̑,
И поручићу ти кад буде вријѐме. —
Одиста, за тијем ускоро му ја̑ви̑
Да у развалине, сред ноћи нијѐме̑,
Скрије се, и мјесто каза му ȕдесно,
Одакле ће нешто видјети чȕдесно.

349 (43). Поодавна веће рђави се збо̑ри
Бијаху о дуци у свијету чу̑ли.
Сад послије приче оне још је го̑ри̑
Суд Ариода́нов био о тој ху̑ли,
И витезу сумња у души се ство̑ри̑
(Њу њему сјем тога друго што шта у̑ли̑).
Е измисли оно о Ђиневри са̑мо,
Да њега домами у засједу та̑мо.

350 (44). Ипак се ријеши и тамо оти́де,
Али свога брата поведе Лурка́на.
За случај издаје од онога ђи́дē.
Луркан, витез врли без страха и ма́нā,
Од ударца чијег многа леђа бри́дē,
Бјеше гинут' готов за Ариода́на.
Који тамо с њиме оде срца ла̏ка.
Нит' се боји да му дука дође ха̏ка.

351 (45). Мјесечина бјеше, тиха ноћ и млáка.
Наоружанога Луркана до зу́бā
Остави за собом на двјеста кора́кā,
И сакри се вјешто иза једног сту́ба.
Научио бјеше Луркана јуна́ка
Да к њему долети чим зајечи тру́ба.
Али тајну ону није му ка́зао.
Одмах је и дука тамо доба́зао.

352 (46). Ариодан бјеше према мом алта́ну,
Одакле је мог'о све видјети ја̏сно.
На про̏зору стајах у својему ста́ну,
И дуку изгледах, јер је било ка̏сно.
Шта наплео бјеше он Ариода́ну
Да знала нијесам, кунем ти се ча̏сно.
Познах дуку намах, у блије̏ду сја́ју,
И он знак ми даде, ка' по обича́ју.

353 (47). Чим Полинес мени знак обични ба̂ци,
(Ми смо жене на то вазда брзе би́ле)
На балкону мене обасјаше зра̂ци.
Бијах у хаљини од бијеле сви́лē,
Којуно кићаху позлаћени тра̂ци;
У злаћеној мрежи, какве ни у ви́лē,
Бијаху ми косе: да Ђиневру мла́ду
Таква мрежа краси, знало се у гра́ду.

354 (48). У Ђиневрипоме накиту и ри̏зи,
(Ђиневра је била Морфе̏ју у ло́ну
Не слутећи шта је у судбе јој књи̏зи)
Појавих се дакле јадна на балко́ну.
Луркано за братом у великиј бри̏зи,
Да би умирио душу своју бо́ну,
И брже стигао када знак му да́дē,
Тада ће се њему ближе да прикра́дē.

355 (49). Ух како сам сада ја на себе љу̂та
За све што се деси на балкону ту̂на,
Те Ђиневру снађе судба зла и кру̂та!
Еле, у хаљини танкој, без зубу̂на,
На до̀ксату стајах као више пу̂та̂,
Озарена зра̏ко̂м, коју баца лу̂на.
И, по жѐљи оног ниткова и пу̏шта,
Бијах, несретница, Ђинеура су̏шта̂.

356 (50). Могла ми се просто издати дипло́ма
Да сам Ђинѐура од пете до гла́ве̂.
Што би свјеровао и невјерни То́ма
(А и ко би мог'о одрицати ја́ве̂!)
Јасно бит' морадe и ономе дво́ма.
Дука, засукавши свилене рука́ве,
Успе се уз љестве, које пружих ја̂ му.
Писну Ариодан, свједок томе сра̂му.

357 (51). Да знадох шта су му гадни смјери хтје̏ли,
Примила га не бих за товаре зла̂та.
Не знадох, на жалост, и чим смо се сре̏ли
Рукама му падох ја около вра̂та,
И пољупци моји посукташе вре̏ли,
На бруку Ђиневре, невинога цва̂та.
Како нехотице попрсках је бла̏том
Пренеражен видје Ариодан с бра̏том.

358 (52). У тај трен у главу крв ју̏рну̏ му вру́ћа,
И наслонив балчак мачев на стије́ну
Шћа̂ше вр̀хом пробит' и срце и плу́ћа,
Јер за њега живот изгуби цијѐну,
Ал' прискочи Луркан баш тога трену́ћа,
Који скривен ста̀ја ка' на углије́ну.
И све видје шта се на до̀ксату слу̏чи,
Само ко је мушко било не̏ доку̏чи.

359 (53). Он брата несретна хитрином спри̏јечи̑
У самоубиству, у злу предузе́ћу.
Да је био даље, часне ми ри̏јечи,
Животу би онај угасио свѐћу.
Зар се (рече) тијем од јада ли̏јечи̑?
Ти живјети мораш: допустити не́ћу
Да пакосно прича брбљава свјѐтина
Како те умори једна женѐтина.

360 (54). Зе̑мљи си потребан због свога херо́јства,
Не гини за жену без виших врло́ћа̂.
Очи ти свједоче, туна нема дво́јства,
Да та невјерница и лукава зло́ћа
Немаде у срцу ни скрамице чо́јства,
Да је, једном речи, била проста ло́ћа.
Мјесто тебе она нека умре бо̏ље̂:
Оптў́жи је краљу; буди крепке во̏ље̂! —

361 (55). То му кресну Луркан отворено, смје̑ло.
Тако Ариодан би лишен слобо̀де̂,
Да изврши тада грозно своје дје̑ло.
Одложивши да се касније пробо̀де̂,
Јер му се живјети није више хтје̑ло,
Привидно умирен с братом отле о̀де.
Да се убит' неће закле се Луркáну,
Који повјерова витезу ваља́ну.

362 (56). Страховито мучен љутом својом мо̀ро̂м,
Од брата могаде он да се искра́де̂,
И још исте ноћи нестаде га зо̀ро̂м.
Ходећи подаље од велике ца́де̂,
Већ бјеше, невиђен, далеко за́ го̀ро̂м,
Када га тражише свуда бадава́де.
На краљеву двору, тржиштем и шо̀ром,
Распитују гдје је, ал' нико не зна́де̂.

363 (57). На двор дође путник од незнана гра̑да
Баш послије тога на десетак да́на̂,
Од кога је чула ојађена мла̑да,
Да је изгубила свог Ариода́на:
Не могавши јаде големе да свла̑да̂,
Скочио је тужан на дно мора сла́на.
Видјех, путник рече, гдје с високе хри́де̂
Стрмоглавце скочи, у пропаст оти́де.

364 (58). Случајно ме сревши он ми рече при̏је
Но што се утопи: Ђинѐуро̂м зо̀вӯ
Ону, с које мене море ће да скри̏је̂,
Ону, којој само лажна срца го̀вӯ;
Чим видиш да вода нада мном се сли̏је̂,
Ти похитај к њојзи, реци ријеч о̀вӯ:
Ја мрем јер сувише видјеше ми о̏чи,
Ах што слијеп не бих — и у море ско̏чӣ.

365 (59). Прогута га одмах ду̏бокӣ зеле́нац
Управ о́ндје, гдјено капо̀баскӣх го́рâ
Према Ирској дуги протеже се ве́нац,
И тим ожа̀лошћен ја обо̀дох до́ра
К теби, која злу си овоме студе́нац,
И данас ево ме сред краљева дво́ра. —
Вијест ова цури такве за̀да ја̏де,
Да чувши је на тле као мртва па̏де.

366 (60). Ах да успомена може да се зду̏хâ
На призор што видјех у ње́зино̄ј со̏би
Те жалосне ноћи око доба глу̏ха!
Мишљах јадне своје груди ће да здро̏бӣ,
Кадано их поче рукама да гру̏хā,
И да не би мене, ножима их про̏бӣ.
Његове ријечи уши јој ту̏више:
Ја умирем јер сам видио су̏више.

367 (61). По цијелој земљи убрзо се чу̏ло,
Да се утопио од големе ту́гê.
Чешће око краљу сузама се ду̏ло,
Јер од њега бољег им'о није слу́гê.
Сада рибе ждеру тијело му тру̏ло,
Плачући вељаху Ђиневрине дру́ге.
Луркан, ком без брата живсти не вријѐдӣ,
Хтједе већ у самрт њему да слијѐдӣ.

368 (62). Страшне мисли собом душу њему пу̏нê,
Шта да ради, јадан, о том само гâтâ.
Зна да брат му сада само зато тру̏нê,
Што га она нагна кобног оног са̄та;
Мни, ако л' осветом на Ђиневру гру̏нê,
Дужност испуниће, што је Богом дâта;
Ћути ли, подлац је: нек немилост кру̏нê,
Пожње, само љага нека буде спрâта!

369 (63). Рече краљу јавно у престоној са́ли,
Која бјеше пуна знаменитих љу́дӣ:
Сире, молим ти се, душе неneча́ли,
Што ти казат' морам јаде својих гру́дӣ;
Не кажем ли право, на ватри ме спа́ли.
Ђиневра ми брата на̀гна да полу́дӣ,
У љубави њега изневјери га̏дно,
Те је од очаја завршио ја̏дно.

370 (64). Поштено служећи краљевској ти влáди,
Вазда готов за те на мегдану мрйјет',
Љубљаше је чисто, живљаше у нáди,
Да ће му красити негда брачну клйјет,
Кад незнан човјек се к дрвету позáди,
С којег он је само мирисао цвйјет,
Прйкрâде, ўспе се, слàткй плод му òбра,
Те мој брат остаде без својега дòбра. —

371 (65). Све пòтом испричав у јеткоме тóну
Шта се деси ноћу, он собом свједòчй,
Да **Ђиневра** цмокну момка на балкóну,
Чији лик нè **стиже** до његових òчй;
Да брат његов хтједе своме срцу бóну
Крв још исте ноћи пàлошем да тòчй,
И да готов јесте да се с оним бòрй,
Који истинитост исказа му спòрй.

372 (66). Ах помисли само (Далинда нȁставй)
Како је потресло то јаднога крáља!
Да му блато пр̂снŷ по чистој зȁстави,
О том говораху близйна и дáља.
Срце му покрише чиреви крȁстави,
Јад се нèвидовнй на душу му свáља,
Јер не буде л' никог да пȍ срцу мȁзнê
Мачем сȍка, шћер ће закони да кȁзнê.

373 (67). Мислим, господине, биће теби знâно,
Да смрт ону казни по закону лўду
Која не у брáку, како ј' Богом дâно,
Веће с драгим својим живује у блўду.
Не буде ли с лица злочинство јој спрâно
За тридесет дана, предаје се сўду,
А сматра се да је мученица свèтâ,
Згуби л' когод сȍка, који њу клевèтâ. —

374 (68). Вјерујући отац да је она прȁва,
Да огласе ово растури гласнйке:
Ко згуби Луркана, томе на дар слȁва,
И мѝрâз и рука Ђинèурê дйкê.
Али, гȍсподâру, голема је стрȁва
Обузела данас најбоље војнйке
Од силна јунака, од клета Луркáна:
Нико с њим не смије дијелит' мегдáна.

375 (69). Ах онај који би мог'о узет' на́ се,
Да краљу са душе скине јад и сјѐту,
Да дјевицу чедну од самрти спа́сȇ,
Отклони од земље срамоту и штѐту.
Тај сад у туђини добра коња па́сȇ.
Јер оде одавде у прошломе љѐту.
Док он славу жање, рујна пије ви́на,
Сестрица му страда: мислим на Церби́на.

376 (70). Да са своје шћери љагу ову спѐрȇ
Не само оружјем, већ и правдом стрȍгȏм,
Краљ нареди да се сваки доказ бѐрȇ,
Који дјеву правда пред људма и Бȍгом.
Услијед изванредне те његове мјѐрȇ
Хапса̀на се наби собарицȏм мнȍгȏм.
Помислих, деси л' се тако што и мѐни,
Ја и дука ћемо бити сатрвѐни.

377 (71). Будућ' узрок беди Ђинѐурȇ чи̏стȇ,
Бријег мисли грозних на мене се срȍни̑.
Ох, ако икада у невољи би̏сте,
Појмићете страву, што у бјегство гȍни̑:
Ја к дуци утечем јоште ноћи и̏стȇ.
Он рече у замак један да ме склȍни̑.
Да не идем сама крȍз горе и лȗге,
Он ми, као пратњу, даде своје слȗге.

378 (72). Ти видје да жарко Полинѐса љу́бих
Из цијеле ове жалȍвитȇ при̏чȇ;
За ме он и̏маде осјећаја гру́би̏х.
Не оних, којима витези се ди̏чȇ.
Злочинство његово ако не растру́бих
Бјеше, што ми срце против тога ви̏чȇ.
За ту своју чврсту у љубави ста́лнȏст
Од њега доживјех грозну незахва́лнȏст.

379 (73). Ах издајник овај и зликовац крȗти̑,
Кога сам љубила као себе са́му,
У души опакој започе да слȗти̑,
Да ћу оправдати пресвијетлу да́му,
Испричати злочин онај његов љȗти̑,
Не дати да умре невиност у сра́му,
Па као што видиш ето се ри̏јеши̑
Да мене убије и Богу згри̏јеши̑.

380 (74). Нареди слугама својијема тâјно
Чим у шуму стигну да смакну мене́ка.
Тако вјерност Амор награђује вâјно!
Веће животу ми не бијаше ле́ка,
Кад на моју срећу, јамачно слу̑чâјно,
Пут нанесе амо данаске тебе́ка.
То је тако било, господару хрâно, —
Заврши Далинда јашући лàгâно.

381 (75). Као поручена прича је цијѐла
За Риналда била, јер она је њѐму
У питању спорном свјетлости нијѐла.
Извијештен дакле Далиндом о свѐму,
Летио је дјеви он као стријѐла,
Да отклони од ње бијѐду голѐму.
И да бјеше крива шћаше да се би̑јê
За њу: сад, наравно, у толико при̑је.

382 (76). К Сент-Андрији дакле у највећој пре̏ши
(Краљ са Ђинѐурôм у томе је гра́ду,
Ту ће бит' и двобој) витез овај спје̏шû,
Да спасава душу, невину и мла́ду,
Да уцвијељена родитеља тје̏шû,
И захвалност пожње на честиту ра́ду.
Кроз дубраве многе пошто сретно прòмче
И граду дојезди, срете једно мòмче.

383 (77). Риналдо му викну: пријатељу, ста̏ни!
Знаш ли ново штогод о краљевој шћѐри? —
Онај одговори: витез један стра̏нû,
С лицем под визи́ром, до́ђе да се мје̏рû
С Лурканом, и њега згуби или ра̏нû.
Нико не зна којој принадлежи вје̏ри,
Ни како се зове; сам сеиз му вѐлû,
Имена му не зна, ма да знати жѐлû. —

384 (78). Рѝнâлда још више те ријечи дрâжê,
Те пȍтече пољем што се туда шûрû.
Ја у град не смијем, Далинда му кâжê, —
Ал' он је охрабри, и она се смûри.
Пред капијом градском рекоше му стрâже:
Да Луркану жиће часа овог спûрû
Незнан јунак већ се на боришту спрêмâ.
Куд свак оде; никог сад у граду нêмâ.

385 (79). Оба мегданџије још од ране зо̀ре̑
На пољ̀ани, што је граду с друге стра́не̑,
Пред силним свијетом већ се љуто бо̀ре̑,
Ломе копља бојна, маче, буздова́не,
Оклопе и шти́та, и бијесно мо̀ре̑
Деснице витешке и коње ваља́не. —
Риналдо је кроз град похит'о к пољ̀ани
Далинду оставив у једној меха̀ни.

386 (80). Није мог'о и њу тамо да повѐдо̑;
Рече јој да чека док се отуд вра̑ти̑.
Њој од страха прса помало се лѐде̑,
Кад остаде сама, и дршћу јој гња̑ти.
У тр̀ку јурећи витез тамо грѐде̑,
Гдје ће се зликовцу заслуга да пла̑ти̑,
Гдје се Луркан храбри, пред очима кра́ља,
Бори са витезом из страних зема́ља̑.

387 (81). Крај бораца стоји на мејдану бо̑јну
Под оружјем осам племића пјеша́ка̑,
С дуком Полинѐсом на вра̀нчићу го̑јну,
Ком је власт од краља дата данас ја́ка
Да ред одржава, докле своју во̑јну
И борбу не сврше обадва јуна́ка.
На лицу му радост огледа се ве̑ља̑,
Мни, данас цуру ће ка' црва да сме̑ља̑.

388 (82). Сваког часа за то могућност је ма̏ња̑,
Јер, ено, Ри̏на̑лдо на Ба̀јарду ју̑ри̑
(Којино у пјени бијелој се ба̏ња̑):
Да истину каже краљу он се жу̑ри̑.
С пута му се мало и велико скла̏ња̑,
И неред се прави, и дука се ду̑ри̑.
Ено, стиже краљу. Сад ће сплетку цр̑ну̑
Открит'. Око њега свјетина се згр̑ну̑.

389 (83). Кад народ узрујан преста да се ми̏че̑,
И наста тишина врх цијеле ра̑вни,
Риналдо, краљу се поклонивши, кли̏че:
Обу̑стави борбу, господару сла̑вни̑!
Из неспоразума свађа ова ни̏че,
Са тајне ћу застор подигнути та̑вни̑,
Око Ђиневре се многа сплетка сти̏че̑,
Све то изнијећу на суд овај ја̑вни̑.

390 (84). Онај од бораца, који брата свѐтй,
Није крив, јер њега прави кривац вȁрâ;
Други борац првом смрћу за то прêтй,
Јер овај поштење Ђинѐури хȁрâ,
Те ма како исп'о двобој овај клêтй,
Ожалостио би много тебе цȁра.
Све ћу испричати; али да се бéди
Тој доскочи, борбе престанак парéди. —

391 (85). Ма да под визйром бјеше и клобу́ком,
Његова спољашњост придоби владáра,
И да бој престане знак је дао ру́кôм.
Риналдо пред скупом првијех бољáрâ
Суд изрече тада над оним хајду́ком,
Обасу га кишом моралних шамáрâ,
Испричавши како рђа дјеву хтјȅде
Убит', пошто образ упрљат' јој смјȅде.

392 (86). Готов да подлога Полинѐса смлȁвй,
Покуша ли прати образ на мегдáну,
На расположење он се њему стȁвй.
Изобличен тако на јасноме дáну
Дука, ма да бјеше у великој стрȁви,
Ти лажеш, — подвикну витезу ваљáну.
Један према другом пошто ближе стȁше,
Као звјерови се побјешњели клȁше.

393 (87). Дука на Рѝнâлда, стȁмена ка' хрйда,
Груну, и зајеча у ѐколу гòра
Од судара силног ȍклôпâ и цйдâ.
Видећи да свиће јадној цури зòра,
И да омрзнути већ долија ђйда,
Народу и краљу с душе спаде мòра.
Да правда победи свијет Бога мȍлй,
Јер опака дуку слабо когод вȍлй.

394 (88). Видјевши да ву́чјй откри му се слйјед,
Дука је дрхтао од велика стрȁха,
И бијаше, рђа, као крпа блйјед.
Риналдо, страшнији ода змаја плȁха,
Брзо му нанесе смртоносни врйјед:
Пробуши му груди, пресијече дȁха.
Дјела свога злога пòжње гори нáжањ
Када га Риналдо натȁче на рáжањ.

395 (89). Пошто му отвори на грудима вра́та,
Те му вид очињи у том трѐну бље̑сну̑,
Баци га од коња неколико хва́та̑,
Те с копљем у грудма он о земљу тре̑сну̑.
Тад народ загрмје: то нек му је пла́та
За недјело гадно, и рукама пље̑сну̑.
Видећ', е је жићу пресјечен му жи́вац,
Сок признаде краљу да је био кри́вац.

396 (90). С пошљедњом ријечи његова призна́ња,
И пошто по земљи крв му си̏лна пли̑ну̑,
Из тијела њему, ка' из трула па́ња,
Управо ка' паклу зла се душа ви̑ну̑.
Краљу, коме ћерка из ужасна ста́ња
Избави се, радост преко лица си̑ну̑.
Са свога се мјеста диже владар ста̑ри̑,
Те Риналду врлом топло благо̀да̑ри̑.

397 (91). Кад Риналдо диже шљѐма и визи́ра,
И краљ га по̀знаде (одавно га зна̑де),
Овај га пољуби, јер му опет ми́ра
И радости срцу ојађену да̑де.
Што се тиче страног оног кавали́ра,
Који изненада на бориште ста̑де
Да Ђиневру брани витешки и вје̑рно,
На страни, усамљен стајао је смје̑рно.

398 (92). Краљ, пришав му ближе, лијепо га мо̑ли̑,
Да не крије лица у тешкоме шљѐму,
Јер пошто и њега као сина во̑ли̑,
Нек открије главу и каже се њѐму.
Не хтједе се казат', али краљ га ско̑ли̑,
И он диже визир — и чуду голѐму
Сви се зачудише. Што не бива че̑сто
Случи се, ал' о том пјевање ће ше̑сто̑.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ШЕСТА

Тешко сваком који мисли да прита́ји̑
Трагове својијех учињених за́ла̑,
Јер све када ћути, земља тада гра́ји̑,
Што им је у себи прибјежишта да́ла.
Искра Божје правде по кашто се сја́ји̑
У зликовцу самом и ради мора́ла
Нагони га да их сам он ода глу̑по,
Те послије гријех плаћа врло ску̑по.

400 (2). Не могаше дуци у души да ла̏кне̑,
Док Далинди живот у грудима вра̑ше,
Јер у застор тајне могла је да та̏кне̑,
И открије злочин, те он за то мња̑ше
Ако ли дјевојку са свијета сма̏кне̑,
Да остат' некажњен за недјело шћа̑ше.
Ал' ето доли́ја, умјесто да ћа̑ри̑,
Баш кад нови злочин са старијем спа̑ри.

401 (3). И тако изгуби за једно трену́ће
Све што је имао: пријатеље сво̀је,
Славу и госпоство, живот и иму́ће.
Стих мој веће поче о томе да по̀је̑
Шта наста послије оне борбе вру́ће̑:
Зачуђени (рекох) сви гледећи сто̀је̑,
Јер Ариодана ту пред собом ви̑де̑,
Пошто незнан јунак шљем са главе ски̏де.

402 (4). Јест, баш Ариодан ту пред њима тȍјӣ
Под оклопом, пунан здравља и живȍта,
Онај, кога свако међу мртве брȍјӣ, —
Од чуда присутне обузе њемȍта.
Не велим да слȁга путник онај, кȍјӣ
Смрт његову јави, јер није срамȍта
Казати истину коју виде ȍчи:
Ариодан збиља у океан скȍчӣ.

403 (5). Нагнан очајањем жив у̏ раку сјȅшће
По кашто очајник, али му из гру́дӣ
Прохтјев за животом појави се чȅшћē,
Чим осјети како смрт ледена сту́дӣ.
Да живот очува тад пожели жȅшћē
Но икад, и смрти он утећи жу́дӣ.
И Ариодан се, чим у море пȁде,
Покаја, исплива, на обалу стȁде.

404 (6). Да самоубиство носи жиг рези́ла,
Поста јасно одмах овоме дѐлији.
Причекати жѐља сада му је би́ла
Ту код калуђера једног у ћѐлији,
Шта ће му о смрти Ђинѐура ви́ла
Рећи (према којој бјеше све врѐлијӣ):
Да ли ће је чама спопанути гњи́ла,
Или ће јој данци постат' весѐлијӣ.

405 (7). По цијелој земљи ускоро се знȁло
Да Ђиневра, чувши да у океа́ну
Утопи се сунце, што је њојзи сјȁло,
Ојађена проли многу сузу сла́ну.
Дављени́ку нашем то је чудно пȁло,
Јер тај глас доприје и Ариода́ну.
Са том се вијешћу јоште и та здру̑жи,
Да Луркан Ђиневру родитељу ту̑жи.

406 (8). Ма да брата свога сржбу добро схвȁтӣ,
Ипак се на њега због оптужбе љу̑тӣ,
Јер и њега боли кад Ђиневра пȁтӣ,
Несрећан је када око јој се му̑тӣ.
Још дȍзна да неће нико да се лȁтӣ
Њезине одбране, јȇра свако слу̑тӣ,
Да би изгубио русу главу свȍју
Са храбрим Лурканом у витешком бȍју.

407 (9). Та тужба из уста чо̀вјека поштѐна,
Као што је Луркан, многима је рѐкла,
Да је збиља крива красна она жѐна,
Тер и с тога није бранитеља стѐкла,
Ма да је порфиром била одјевѐна.
Ариодан, ког је вијест ова пѐкла,
Реши, након борбе, што га стаде ску̑по.
Са братом се тући, ма то било глу̑по.

408 (10). Зар ја да доживим да узроком мо̀јӣм
(Вељаше у себи) Ђинѐура гӣнē?
Само једне смрти ја се данас бо̀јӣм:
Умријети пошто она у гроб рӣнē,
Јер Ђиневра, коју од себе не дво̀јӣм,
Још је моје сунце усред ове тмӣнē.
Погинућу за њу ако је и кри́ва:
Смрт њена не смије затећи ме жи́ва.

409 (11). Пропашће и она, ал' послије мѐнē.
Брат ће ме убити у борби, јер нѐћу
Да убијем брата због невјере жѐнē.
Ипак, умирући сама себе клéћу,
Што и њу догоним до раке студѐнē.
Но тјешим се што ће у мом предузéћу
Познати ме ко сам, а и дуку, ко̀јӣ
Пред невољом њеном равнодушан сто̀јӣ.

410 (12). Увидјеће да ме жића она ста̏јē,
Ма да ми је са ње срце пуно ра̂на̂,
Док Поли̇̀нес неће за њу ни да ха̏јē.
Јоште биће тијем и прилика да̂на
Мом несретном брату да се љуто ка̏јē,
Што оптужба она паде му с у̑са̑на̑,
Јер баш када мисли да менека свȇтӣ,
Својом руком сурват' у гроб ће ме клȇтӣ. —

411 (13). С том одлуком човјек витешкога ко̑ва
Једног јутра чим се јави дан бӣјелӣ,
Ода пу̇̀стинӣка и његова кро̑ва
Незнан оде, мегдан с братом да дӣјелӣ.
Купио је одмах добра коња но̑ва,
И оружје ново, и такум цӣјелӣ.
Све је било црно. Ради добре пла́тē
На́ђе се и сеиз. Остало већ зна́те.

412 (14). Кад већ дука мртав лежаше на трáви,
Достојно награђен за ужасна дјêла,
Он шљем диже што му бијаше на глáви,
Као што је пета пјесма веће пјêла.
Краљ радостан, једва вјерујући јáви.
Арнодана је похвалио смјêла,
Што и против брата употреби сȉлу,
Да би од срамоте сачувао мȉлу.

413 (15). Краљ, на молбу прве прѝдворскê госпòдê,
И на Риналдову, а јоште и с тȍга,
Што Арјодановс врлине му гòдê.
Даде шћер овоме да у име Бȍга
У браку живују и дјечицу рòдê.
Све дукине земље, дивна села мнȍгâ.
Даде им у мѝрâз, јера срамном смр̑ћу
Влâстеоскâ добра владару се вр̑ћŷ.

414 (16). Риналдо испроси милост у владáра —
Знате ли за кога? За Далинду, кòјâ
Пошто у љубави дотле мало шáра,
У манастир оде, да за дјела свòја
Испашта и живи крај светог олтáра. —
Наставиће причу сада пјесма мòја
О ваздушну путу Руђера сердáра.
Што мним, читаоче, и жеља је твòја.

415 (17). Коњ му, крила ширећ' а кочећи крâке,
Јевропи је давно окренуо пéту.
Јер је прелетио чак и оне знâке.
Које Херкул пловцу стави као мéту.
Оставив за собом брегове и лâке,
Над морем јураше у хитроме лéту.
Јунак бјеше Руђер, ну ја мислим ȍпêт
Стрепи што на такву висину је пȍпêт.

416 (18). Залуд ỳзду тр̏за и гласином клȉца,
Помамни Хипòгриф, као иста хȁла,
Непрестано даље ваздухом се мȉца,
Докле је пламеном ноздрва му сјȁла.
Нема те брзине ни најбржа тȉца.
И ја сумњам да је муња икад пȁла
Са таквом брзином с ледених облáкâ,
С каквом је Хипограф носио јунáка.

417 (19). Коња, што лећаше као и стријѐла,
Која правце лети све по једној прӳзи,
Нȃјзȃд на острво крила су снијѐла,
Слично опјеваном у старинској мӳзи,
Куд стругну без душе и без одијѐла
Залуд Нимфа (зборим сад о Аретӳзи),
Непрестано бјежећ' испод океа́на
Од њоме пакосно кињена јара́на.

418 (20). С Руђером, ком жмире од умора кȁње,
По ваздӳху крӳге цртајући лȇтом,
Најприје велике, а послије мȁњȇ,
Коњ се на острво, окићено цвȇтом,
Сред инђиског мора, као усред бȁњȇ,
Спусти, не видјевши цијелијем свȇтом
Брежуљака љепших, ни слађега хлȃда,
Ни бистријих река, ни мекших лйвȃдȃ.

419 (21). Гледа Руђер горске те врхове плȃвȇ,
И палме и мйрте, чѐмпресе, цитро́не,
Гледа како кедри дижу своје глȃве,
А стене ӳ мору расхлађују но́не.
Лахори с висова, гдје се леди крȃвȇ,
Студећ' ублажују жар огњене зо́нȇ;
Мелодија лишћа успављиво брӳјй,
А кроз њу се чују умилни славӳји.

420 (22). Ту свакога блага природа је да́ла:
Риба у ријеци игра се и плѐвй;
Сред румених ружа и бијелих ла́лȃ,
Зечићи се јуре, нико их не лѐвй;
Стене пуне злата, обале кора́ла;
Звјерад по пољима травицом се тѐвй;
Туд скакућу козе, кошуте и ср̏не;
Ту несреће нема, нити глади цр̏нȇ.

421 (23). Прије него што је коњ на земљу пȁо
Држећ' ӳзде Руђер скочи му с рȁмена,
И срећан је био кад је на тле стȁо,
Те под собом видје темеља стȁмсна.
Хипогрифу више летјет' није дȁо:
На обали испод висока кȁмена
За једну је мирту крај голема ке́дра
Привезао коња плаховита, је́дра.

422 (24). При̏ђе к поточићу што бијаше тȕђе,
И опрости себе гвоздена одѐла.
Док се ту одмара очи њему блȕдē
Од обале морске к вȉсу витих јѐлā;
Гута лахориће, што пријатно стȕдē,
Гледа по цвијећу пословање пчѐлā,
Слуша како вјетри кроза грање гȕдē,
И душа његова уживаше цѐла.

423 (25). Над њиме се свила миришљива ли̏па;
А он у том хладу снажи своје си̏ле;
Пије воду хладну, по лицу је си̏пā,
Спира капље зноја, што су челом ври̏ле;
Брчка се рукама и камичке пи̏пā,
И таре забрекле на мишкама жи̏ле.
Три тисуће миљā под тешким панци̏ром
Прелетјев, уморан жуђаше за ми̏ром.

424 (26). Њему, кога гвожђе тако дуго стѐза,
Добро дошла бјеше дивна ова а̀да.
На једанмах коња обузеде јѐза,
Те, нечим поплашен, силну вриску на̀да.
Ми̏рту, за коју га он отоич вѐза,
Дрма и потрѐса, тако се оба̀да.
На клаћеној мирти ено грање шȕштӣ,
А лишће опада и по земљи пљȕштӣ.

425 (27). Када човјек стāрӣ пāњ ȕ ватру тȕрӣ,
Чија је среди̏на још у влажну ста̀њу,
Мѐзгра почне врити у прасци и бȕри,
Ширећи се кивно по сȕхōме тка̀њу;
И док огањ тако површину пȕрӣ,
Гњēвно вода споља избија на па̀њу:
Иста срдња мирту, и још можда гȍрā,
Сна̀ђе од потреса, те јој прште кȍра.

426 (28). И глас овај чу се кроз препуклу кȍру
(Њим, наравно, Руђер би зачуђен згȍља):
Зло чинити мени, несретноме ствȍру,
Мислим да не може бити твоја вȍља,
Нити да си дош'о с тог у ову гȍру:
Ако си и душом, као што си спȍља,
Лијеп, ти уклȍни коња, јер ме мȕчӣ;
И без тога гутам доста веће жȕчи. —

427 (29). Руђер пренеражен разрогачи ȍчи
Још на прве јеке тужног овог тȏна.
Спазив да глас иде из древета, скȍчӣ
Те опрости мирту и коња и спȍнȃ,
И прозбори њојзи, пошто ближе крȍчӣ:
Ма ко да си, душо, јадовита, бȍнȃ,
Дух човјеков или горска вила кàквȃ,
Прȍсти што те с мене снáђе мука тàквȃ!

428 (30). Нијесам љубитељ пакоснијех дјȇлȃ,
И да само знадох да се душа скрӣвȃ
Под кором древета, чудновата тȇла,
Не бих допустио да ти штета бӣвȃ.
Ко си, и ко тебе од свијета бȇла
Одлучи, да дознам жѐља ми је жӣвȃ.
Тако те облаци не потукли грȁдом,
Кажи ко те таким ȕцвијелӣ јȁдом.

429 (31). Сад или касније, ако Бог да срȇћȇ,
Помоћи ћу да се ублаже ти јȁди;
За зло што учиних даћу добро вȇћȇ
(Говорећи мирту милује и глȁдӣ);
Силу, што у дрво душу твоју мȇћȇ,
Могнем ли сузбити, сузбићу је, знȁди!
Зàклињȇм се својом драганом ваљáнȍм. —
Мирта се зȁтрȇсе сваком својом грáнȍм.

430 (32). Руђер је гледаше плачевнијем ȍком,
И сȕза му једна скотрља се с брáдȇ.
Кора се миртина тада обли сȍком,
Какав изилази из гранчице млáдȇ,
Када је покрије пламен својом цȍкȍм.
Па ће глáсак овај од себе да дáдȇ:
Твоја плȇменитȏст истинита, прȃвȃ,
Да ти све испричам мене принȕђавȃ.

431 (33). Астȍлфо некада бијаше ми ӣме,
Син бијах Отóна, инглеског владáра,
Ал' злост ме раздȕха као вјетар дӣме.
Дичих се титулом Карлова сердáра.
Плових на валима глоријине плӣмȇ.
Бјех рођак Риналда, царског барјактáра,
Љепотом очарах очи многе жѐнȇ, —
Ма и ȕпропȃсти та љепота мѐнȇ.

432 (34). Негда Риналд и ја с друштвом (тада бјѐсмо
На повратку дȍма с инђиских ȍстрва̂,
Тамнице проклете допанули гдјѐ смо,
Те не оста од нас трага нити стрва,
Јер од јада вељег поскапати хтјѐсмо,
Да нас нѐ избави јуначина прва̂
Рȍла̂ндо) — јежђасмо ка западу пра̏во
Кроз пешчане пу̏сте, вјетровите здра̏во.

433 (35). Путујући тако једног јутра ра̏но
Стигосмо гдје дворе имаде Алчѝна,
Којима приморје, чаробно и стра̏но.
Величанствено је постоље и бѝна.
Она, чије око, од разврата пја̏но,
Сажиже младиће с пете до перчѝна.
На обали сама рибице лу̏дице
Мамљаше погледом, без мреже, у̏дицѐ.

434 (36). Свакојака морска чудовишта ту̏не
На обали бјеху, сјем малијех рѝба̂:
Морски пси и коњи, па и морско ју̏не,
Китови под којим обала се гѝба̂.
Нека од тих чуда, сред тѝшмѐ и бу̏нѐ,
Трчаху, лежаху нека удну глѝба.
Гледати је било занимљиво вр̏ло,
Како све то мами њен поглед и гр̏ло.

435 (37). Глас њен, каква нема чак ни у славу̏ја,
Довабио беше највећега кѝта,
Што га је носила игда морска стру̏ја.
Гледасмо га мирна, опружена, сѝта,
Па се преварисмо, уједе нас гу̏ја
(Грјешни човјек често са суђењем хѝта̂,
Ум плови за̏блудȏм као водом др̏вце)
И мислисмо да је кит онај ȍстр̏вце.

436 (38). Скупо је менека та заблуда ста̏ла.
Алчѝна, која је била пуна ма́на̂,
Која рибе звати мађијом је зна̏ла,
И чија је сестра вјештица Морга́на,
Похлепним очима на мене је зја̏ла,
Па да би у мени добила јара́на,
Смисли ме одвојит' од мојега дру́ста,
И овако њена прозборише у́ста:

437 (39). Господо (рече нам, дошетавши близу,
С врашким осмијехом коме нема пâра,
Те спазих бисерних зу̑бӣћâ јој низу),
Мој двор има свега, што чо̀вјека чâрâ,
Ни цар Карло нема тога у Паризу;
Зовем вас у име гостопримства стâра
На конак; дивну ћу спремити вам го̀збу,
Показат' богаство; примите ми про̀збу.

438 (40). А желите ли се дивити сирéни,
Која пјесмом морске утишава вâле,
Ходите овамо, не будите лéни,
На ледину ове оточице мâлê, —
И показа кита што је сличан стéни;
Превари ме клета, громи нек је спâлê,
Те постадох жртва мâштâ својих глу̑пӣх:
Брзоплет, ка' вазда, ја на кита сту̑пих.

439 (41). Узалуд Рѝнâлдо и Ду̏дôн са њиме
Махнуше ми руком да не идем тȁмо.
Вјештица Алчина, задовољна тиме,
За мном скочи, стаде баш уз моје рȁмо.
Уздрхта ми срце од страха и зимê
Кад острв оживје, кад погледах сȁмо,
Силни кит како се, на заповест њêну,
Пливајући брзо на пучину крêну̑.

440 (42). Рѝнâлдо се баци тад у море слáно
Да мене спасава, или за ме гӣнê,
Ал' небо загрмје и постаде врáно,
И диже се бу̑ра усред ове тмӣнê,
Те можда погибе то момче ваљáно.
Јад Алчина знȁде с душе да ми скӣнê,
Те на њ заборавих. Дан и ноћ цијѐла
Прођоше у пло̀ву бржем но стријѐла.

441 (43). Допловисмо најзад у крајеве о̀вê,
На о̏стрво којег понајвећи дӣо
Проклете Алчине својином се зо̀вê.
Лоћӣстилê, сестре њене он је бӣо,
Ал' јој га преоте да пизми уго̀вê.
Законитој шћери Лоћистили цӣо
Остави га отац, јер многи су мнéња
Да су оне двије плод родоскврњéња.

442 (44). Алчи́на, Морга́на душу врло ху́ду
Имају, и зле су и опаке згâди;
Живе у пороку, злочину и блу́ду,
Док на добру ближњих Лођистила рâдй.
Много пута војну, бијèсну и лу́ду,
Пуну сјече, крви, пожара и глâди,
Дигоше на сестру и народ јој бйше,
Отеше замкова од стотину вйшê.

443 (45). Чиста и правична као и Теми́да,
Лођйстила тужна сузним оком гле́дй,
Како руше дворце, које она зи́да.
Све би изгубила већ толико ре́дй,
Ал' је штйтй залив и висока хри́да;
Без тога јој не би ни десетак пе́дй
Острва остало од злијех сеста́рâ,
Од којијех нема већих зулумћа́рâ.

444 (46). Оне тебе гоне, Бог нека им плâтй,
Са твојих врлина, непорочна дјêво!
Сада главној ствари прича нек се врâтй,
И каже, не сврћућ' нȁ десно ни лêво,
Како ми се глава, труп, руке и гњâти
Ах у ово тврдо претворише дрêво.
Алчинине дражи не бијаху мâлê,
Јер могоше страшћу мене да зàпâлê.

445 (47). Пренесавши на ме срца свога јȁру,
Постиже да моје ста за њом да лу́дй,
Те са њоме тонућ' у разврата бȁру,
Одрекох се свега, свијета и љу́дй,
Сметнух с у́ма дрȗге и мајчицу стȁру,
Дух за узвишеним преста да ми жу́дй,
Заборавих своју дужност према цȁру,
Срках отров кужан из њезиних гру́дй.

446 (48). Гурнувши ме тако у порока бȅзну,
Где ми срце гадни разгризаху цȓви,
У нечисту љубав она са мном грȅзнȗ,
Од разврата поче просто да се стȓвй.
Милосни́ке, пређе за којима чȅзнȗ,
Отјера (нијесам ја јој био пȓвй,
Њих имадијаше читав један ха́рем),
И називаше ме својим господа́рем.

447 (49). С њом живећи усред ове рајске клѝмē,
Потпуно уживах сва земаљска блâга;
Обѝлато свега имадијах чѝме
Свог драгана жели усрећити дрâга.
Ал' након прољећа наста доба зѝмē,
Јер грамзиво срце тог женскога врâга
На̀ђе идол нови, мене презре стрâшно,
И поче живјети с другим ра̏скалâшно.

448 (50). Након благовања од мало мјесе́цй
Ко је она познах, ал' бијаше ка̏сно.
На̀васати пића сладострасној же́ци
Гадне ове жене видјех није ла̏сно, —
Мало би га било у читавој ре́ци.
Предавши се новом љубазнику стра̏сно,
Отјера менека. Сад овако стрâдâ
Ка' ја дра̏га̑нâ јој толико хи̏љâдâ.

449 (51). Чаробница ова, да се не би чу̏ла
Срамота њезина по свему свијѐту,
Да је не би пјела пјесма, нити фру̏ла,
Нас, драгане своје у жића цвијѐту,
Претвара у звјерад и у стабла тру̏ла,
Жеђи нам и глади удара дијѐту.
Од мене начини ово дрво кри́во;
По шумама овим скоро све је жи́во.

450 (52). Онијех што пате у овоме ку́ту,
Скривѐнôм од света, дугàчка је ли̏ста.
И тебе који си по ваздушну пу́ту
Дошао, судбѝна очекује и̏стâ.
По свили, кадифи и по злату жу́ту
Ходићеш, и чу̑дâ уживати три̏ста,
Јер ће те прòжēти пожуда јој жâркâ,
Ал' најзад и ти ћеш постанути ствâрка.

451 (53). Све сам ово теби испричао мàјде
Ради среће твоје и твојега спâса,
Ал' тешко од тога да имаднеш вàјдē.
Ну, како су људи различита стâса,
Тако су и у́ма, те ћу ипак, хàјде,
Вјеровати да ћеш чути мога глâса,
Па ћеш савладати од пожуде је́зу,
И према Алчини бити на опре́зу. —

452 (54). Ућута. Да сања Руђеро је мнйо.
Још ȍд прије он је по чувењу знȁо,
Да је Астолф рођак драганиг му бйо,
Те му је, наравно, било врло жȁо.
Што се дивни момак сав ȳ дрво збйо.
Радо би му јунак помоћ своју дȁо,
Ал' не знајућ' како, он је сузе лйо,
И празну утјеху јадној мирти слȁо.

453 (55). Пошто то учини колико је мȍгȏ,
За пут који води к Лођйстили пйтȃ;
Алчинине земље клонити се стрȍго
Жели, јер се боји по њојзи да скйтȃ.
Пута тог имаде, ал' стрмен је мнȍго,
Одговори душа, у дрвету скрйта;
Ја познајем добро све земљиште мјȅсно:
Иди прво право, па уз бријег дȅсно.

454 (56). Желим ти заштиту милостивог Бȍга,
Јер срешћеш па путу страховите чȅте,
И тешко да буде што од пута тȍга.
На њих се досада многи јунак сплȅте,
Оне су под стȅгȏм духа једног злȍга,
Страх ме да и теби не нанесу штȅте.
То су Алчинине пограничне стрȃже:
Пролаз бране свјѐма, што побјећи трȃжȇ. —

455 (57). На упуству Руђер мирти рече хва́ла,
Па по́ђе, а коња за дйзгине вȍдй.
Узјахати њега није богме ша́ла,
Јер у вис привлаче небесни га свȍди.
Ходећи Руђеру прилика се да́ла
Размйшљат', и воља у њему се рȍдй
Прије допанути најгрђијех за́лȃ,
Но пристат' Алчйна дȳши да му шкȍдй.

456 (58). Радо би, до душе, на коња се пȅо,
Те да се кроз ваздух Лођйстили жȳрй,
Ал' сјећа се како час је онај клȅо,
Кад коњ у вис летну ка' ȍрао сȳрй,
Те му земљу сакри непровидни вȅо,
Јер коњ ђем не верма, но по ћѐфу јȳрй.
Руђер мни чету ће да смрви и згȃзй.
Сат један касније град Алчинин спȃзй.

457 (59). Око с тога града нерадо се скӣдâ,
Тако му је слика пријатна и мӣла.
Опкољен је пасом дебелога зӣда,
Чијано се стреха под облаке вӣла.
Вјерујући зра̏ци очињега вӣда
Мним сав је од злата; многи мни да сӣла
Мађиска од блата створи овај бо̏дем.
Узми како хоћеш, — нећу да се јêдêм.

458 (60). Пред собом у̏гледа дуга̀чку пољану,
Откуд лахорише мириси од ру́жê.
Друм градској капији води ка' по длàну,
Прав је као што је затегнуто у́же.
Не хтје у град ићи, у ту дембелàну,
Гдје момци пјевају а послије ту́жê,
Већ удари десно уз бријег и сре̏те
Неких чудòвӣштâ страховите че̏те.

459 (61). Од самих наказа та бијесна ру̏ља
Пут му пресијече ланцем жӣвôг пло̏та.
Неком је носина од аршина ду̏љâ,
Други с људском главом а с тијелом ско̏та;
Неки су псоглави; неке скрива тру̏ља,
Док су други голи, пуни гнојна по̏та;
Неки на мајмуне личе; ка' у кòзê
Другима су ноге — да гада и грòзê!

460 (62). Жентурини, момку и пијану стâрцу
Броја нема; неки јашу на бàури,
Други на рамѐна бацили се јâрцу,
У дроњцима као буба у чàури;
Неки су на ждра́лу, неки на мàгâрцу,
Неке на леђима носе центàури.
Урлају, лупају ногама, ру̀кама,
Оружани буџам', шиљцима, ку̏кама.

461 (63). Тих чудних војника голѐма је су̀ма,
А предвођени су псоглавскијем кра́љем,
Који на корњачи јаше преко дру̀ма,
Трбушат и пијан са скиптром — ватра́љем
(Јамачно је било још и онда ру̀ма);
Око њега гарда, оружана ма́љем.
Руља чудòвӣштâ, којих бјеше слòта,
Око Руђера се као клупче смòта.

462 (64). Псоглав један поче овако да ла̏је̂
(Уста су му пуна крвавога ка̑ла):
Не одеш ли у град живота те ста̏је̂, —
Па даље не мо̀же од силнијех ба̑ла̑.
На то Руђер: докле деснице ми тра̏је̂,
Нећу се бојати ни горијех ха̑ла̑, —
Па му ћушну под нос и пред гадно ли́це
Пламенога мача ши̏љасто оштри́це.

463 (65). Псо̀главчини огањ из чељу́сти̑ су̑ну̑,
На Руђера ју̑рну̑ да га пробу̏ра̑зи̑,
Ал' у трбушину овај њега му̑ну̑,
И погане крви покуљаше мла̑зи.
Тад олуја страшна пре̏ко поља ду̑ну̑,
И на њ халакнуше бјесо̀мучни вра̑зи.
Он се мушки брани, крв њихова те̏че̂,
Штит љевицом држи, десницом сије̏че̂.

464 (66). За шљем и за оклоп не зна ова ра̏са,
Те јој Руђер ласно о̀сијеца̑ гла̑ве.
Опасност ипак је већа сваког ча̏са,
Нит' помаже што их гази као мра̑ве:
Ка' море јуриша непрегледна ма̏са, —
У мору се, богме, и јунаци да̑ве̂.
Као Бријаре̏о сто да и̏ма ру́ка̑,
Не би с' одбра̏нио од ових хајду́ка̑.

465 (67). Ма да нове чете мучки, испод жи́та̑,
Појављиваху се, ипак није хти̏о
Чинит' употребу од онога шти́та
Чаробног, што некад Атлазов је би̏о.
Борећи се против трбушатих мли́та̑
Било би срамота, јамачно је мни̏о,
Допустити страва у срце да у̑ђе̂,
Нити њему треба мађиско о̀ру̑ђе.

466 (68). То је ваљда узрок; ну, како му дра́го,
То сада на страну, јер имаде пре̏че̂.
Позорје лијепо, пријатно и бла́го
Пред његовијема очима се сте̏че:
Сијекући много тело голо на́го,
Руђер видје преко љуте ове сје̏че̂,
Гдје се плаче, кука, урла и ва̀пије̂,
Двије цуре дивне крај градске ка̀пије̂.

467 (69). За̏ди̑ви се јунак усред борбе ки̑вне̑!
Обје имађаху на врату ђердáне,
На рукама облим драгоцјене гри̑вне;
Грла су им бела, косе су им врáне,
Тоњаху им прси, тоњаху им ди̑вне̑
У свилу и злато, бисер и мерџáне.
Гледећ' како јашу поносите слòне,
Рече: љепоту су надљепшале òне! —

468 (70). Дјевојке измами из чаробна гра̑да
Потреба да Руђер бијѐде̑ се спáсе̑.
Чим стигоше тамо, гдје жгадија стра̑да̑
Од витеза као мишеви од лáсе̑,
Неста руље, скри се у дно шупљих кла̑да̑.
Руђеро не мòже ока да напáсе̑
Љепотом; дјевице пружише му ру̑ке,
И он их отпрати до под градске лу̑ке.

469 (71). Ту капија, какве нема на свијѐту,
Блисташе се јаче од сухога зла̑та,
Њенога мајстора дивим се длијѐту.
Украси над њоме од дванаест ка̑та̑
Трепте у камењу драгом и цвијѐту,
А четири стýба, од четири хва̑та,
Од дијаманта су (јамачно од пра̑во̑г),
Окићени грòњам' од сáфира пла̑во̑г.

470 (72). Испод свода тијех злаћенијех врáта̑
Раскалашних џу̑ра̑ полетјеше лѐти.
Од љубави другог не знају занáта,
Свакога опија њин осмијех кле̑ти̑
(Тешко томе ко им допадне нокáта̑),
Покрива их свила, а ките их цве̑ти;
Свака је од виле и љепша и та̏ња̑,
И свака се љупко пред Руђером кла̏ња̑.

471 (73). Он је срца добра (то је кашто мáна)
И на позив тијех дјевојака прѝста,
Те са њима ýђе усред вилистáна.
Од камења драгог све се туна блѝста,
Ту невоље нéма, ни тужнијех дáна̑,
Ту биље и гора непрестано лѝста.
Ту је пуно младих дрýга̑ и другáра̑,
Ту је вазда пјесме, свирке и игáра̑.

472 (74). Чим унутра ступи с капијина прага
Видје у вјечноме мају и априлу
Како се чаробна раширила драга;
Овде видје момче како грли вилу;
Погледав онамо зачуди се шта га
Дјевица се купа ријеци у крилу;
Мало даље росна примамила влага
Пјеваче, што поју у чистоме стилу.

473 (75). Ту протиче живот у вјечитој сласти
Сред пријатељица, и сред пријатеља.
Ту по шуми лете, летом налик ласти,
По читава јата враголастих Љеља,
Потпирујућ' пожар огњенијех страсти,
Будећи ројеве слађанијех жеља.
Челиче стријеле туна своје бстре,
Да што више срца пред њима се прострè.

474 (76). Чим уђоше одмах јуначини даше
На поклон једнога големога вранца,
С којега се ките дијамантне сјаше.
На њ ускочи Руђер са камена станца,
И крај оба слона започе да јаше.
Пришав Хипогрифу, машив му се ланца,
Поведе га за њим младић један фини.
Тако дакле Руђер угази у чини.

475 (77). Рекоше му тада оне двије даме,
Што га избавише од псоглава краља,
И курталисаше пакленè галамè:
Слава твоја дође до наших земаља,
Продирућ' ка' сунце кроз таласе тамè,
Јер њу не сапиње ни највећа даља.
Од тебе, од кнеза тако славне жизнè,
Помоћи просимо скрушене, понизне.

476 (78). Да ћеш нам помоћи нада нам се рађа.
Стићи ћемо скоро до једнога моста,
Гдјено стоји жена као нека лађа;
Зла је, и од ње смо претрпјеле доста.
Отровном стријелом голијатка гађа,
Многога је нама усмртила госта.
Има страшне зубе и дугачке канце,
Свако јој је око веће од неранџе.

477 (79). Лукава, бијесна као дивља мачка,
Живим људским месом кљука она сѐбê, —
Гледати је гадно када зубе чачкâ!
Сијече, убада, уједа и грѐбê,
И у врт нам често прелази да пљачкâ.
Руља чудовиштâ, што нападе тѐбê,
Највећим дијелом њен је пород исти.
Спасавај нас јадне, земљу од ње чисти!

478 (80). Мислимо да молби нашој има мјѐста,
Господине, кнеже, и љубазни брâто! —
Не једну (рече им), но битака двјѐста
Издржаћу за вас; оружје ми дâто
Да се од лупêжâ брани град и чѐста.
Ту службу не вршим за земље, ни злâто,
Ни господство какво, но је чиним џабе
Сваком; најрадије штитим жене слабе. —

479 (81). Хвала! Ријеч твоја јаде нам лијечи,
Рекоше, и спровод даље к мосту лŷтâ.
Наскоро зачуше погрдне ријечи,
Голијатку, пуну дугачкијех рŷтâ,
Виђеше како се на мосту пријечи,
И гњѐвом надима прса своја љŷтâ.
Шта је даље било код онога моста
Каже пјесма седма. За данас је доста.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА СЕДМА

Ми живимо данас у чудном вијѐку,
Просвијѐтити се свијет мало мâрӣ:
Ко је многе земље и многу ријѐку
Преш'о, видио је чуновате ствâри;
Прича ли их, судбу доживи пријѐку,
Јер пук, не могући причање да свâрӣ,
Лажо̀вом га зове: за то могу рѐћи,
Да ће моја пјесма мало вјере стѐћи.

481 (2). На ме ће се дићи вика, лупа, шкрӣпа,
Јер вјерује само та светина про̏ста,
Што очима види и рукама пӣпâ.
Не марим шта вели Петар, Павле, Ко̏ста,
И презирем грдње, што на мене сӣпâ:
Читаоче, твоја пошта ми је до̏ста.
Над ријеком, рекох, која тече вр̏том,
Стоји дивка с многим самсо̀вом и хр̏том.

482 (3). Чујте сада чуда, што ће да се слу̑чê;
Њу, коју ћеш заман за милост мо̀лити,
На леђима носи грдо́сија ву̑че,
Који је такође готов крв про̀лити,
И којему пламен из ноздрва су̑чê.
Њу ките рубини, бисер, кризо̀лити;
Сја јој се оружје, наоштрено сва̏гда;
Седло јој се блиста од сама сма̀рагда.

483 (4). Вук јој бјеше већи од четири вȍла,
А њојзи бијаше Ерифила йме.
Гȍлеме јој очи, пламтећ' као смȍла,
Сијѐвајȗ огњем и страшно се дй̏мȇ;
Сва је раздрљена, прса су јој гȍла,
Те јој вири гадно и дебѐло вй̏ме;
У зубима држи копље, које грѝзȇ;
Из носа јој гнојне слинетине клѝзȇ.

484 (5). На глави јој тровне жабетине чу́чȇ, —
Тешко томе кога лизну њихне ȗсне!
Царну вука да је с моста доље свýчȇ
К Руђеру, грамзећи крви да му кȗснȇ.
Овај, готов да се и с аждахом тýчȇ,
Није се плашио испȍлинскȇ дрȗснȇ.
Наперив напријед врх од своје цйдȇ
Чудовишту томе он у сýсрет йдȇ.

485 (6). Казати нѐ могȗ слабе моје рȇчи
Како јашућ' вука та ђавȍљȃ стрй̑на,
На седлу ножурде и бутине крȇчй̑,
И којој из носа читав поток слй̑нȃ
Пȍкуља, кад јурну да смрви и згњȇчй̑
Заједно са коњем витешкога сй̑на.
Руђер цйдȏм халу по сриједи спȍдбй̑,
Из седла избаци и од себе ȍдбй̑.

486 (7). Полетјев' из седла она гласом гр̑мнȗ,
Па се ȍбнезнȃни, јер о камен твр̑дй̑
Главурдом удари; к њој Руђеро стр̑мнȗ
Да наказу, којом природа се гр̑дй̑,
Сможди, ал' га неко за рукаве др̑мнȗ,
Цуре привикаше: зашто да се ср̑дй̑,
Већ нек је остави да се туна вȃљȃ,
Недостојна њоме мȁча да ȍкȃљȃ.

487 (8). То увидје Руђер, и једино зȁтȏ,
Што се таквих дјела витезови стѝдȇ,
Спусти мач којим је страховито млȁтȏ,
И пођоше даље уз високе хрѝде,
И на простран један дојездише плȁтȏ,
Којем у дно када поглед његов сѝде,
Диван двор спазише сред ливаде јѐднȇ,
Такав, да им очи просто за њим жѐднȇ.

488 (9). Ти злаћени двори, те одаје спрѐтне,
Све је Алчинино, то примите к знáњу.
У танкоме руху, због вруhине љѐтнȇ,
На вратима томе чаробноме здáњу
Бјеше она: пóђе да Руђера срѐтнȇ.
Описати вама нијесам у стáњу
С колико љупкости она к њему хѝтâ,
И с каквом га поштом здрави њена свѝта.

489 (10). На свој земљи таквог' двора не имáдȇ.
Јоште мање друштва, мила у тој мјѐри.
Ту су дјéве тако лијепе и млáде,
Као да су, клете, Венерѝне шhѐри;
Према њима свако мушко је чељáде;
Њих слободна љубав међу собом вјѐрȋ.
Алчина од свијех из тога гнијѐзда
Љепша је, ка' сунце од других звијѐздâ.

490 (11). Савршена бјеше од главе до ђóна
Алчина, тако ми имáна и дȋна!
Сјајнију од злата косу има òна,
Свионију много него свила фȋнâ;
Чело њено кост је инђискога слòна;
Рȕменȇ ружице и бијела крȋна
Бòје стапају се преко њена лѝца,
Што многих ср̂дâцâ бијаше убѝца.

491 (12). Макар да су кȍсе њене биле плáве,
Вјеђе гаравије од самог су гâра;
Два ока — два сунца — сијаху из глáвȇ,
Лȇтом штедљив поглед заноси и чâрâ;
Дрски Амор, слабо плашећи се јáвȇ,
Од њега стрȉјеле смртоносне ствâрâ;
Ни завист не може замјерке да чѝнȋ
Прȁвилноме нȍсу, лицу на средѝни.

492 (13). Под њим су устàшца, која кармин рȕбȋ,
Цело лице она рујном зором крâсȇ;
Два нȋза бисера њезини су зȕби,
Бјелота њихова као снијег сјâ се,
Пар усана час их открива, час љȕбȋ;
Те усне проспињу тако миле глâсе,
Да мекшају срца тврђа и од кр̀ша;
На њима се бајни осмејак лепр̀ша.

493 (14). Ни лабуд бијѐла тако нема вра̑та.
Пуначка јој њедра пријатно су вру́ћа,
А миришљивија̑ од ружина цва̑та;
Њих уздаси крећу свакога трену́ћа,
Штоно полијећу из медена са̑та, —
Из медѐна са̑ћа, њѐзинијех плу́ћа̑,
Тер јабуке двије у том њедру ба̑јно̑м
У таласању су и љушкању тра̑јно̑м.

494 (15). Тако сразмернијех, облијех рамѐна̑,
Тако мале ноге и танкога па̑са,
Тако њежне руке без набреклих вѐна̑,
Тако лака хода и витога ста̑са,
Тражићеш узалуд у најлепших жѐна̑.
О другим дражима не подижем гла̑са;
Њих одело крије: нек ти машта ства̑ра̑
Слику, која овој слици одгѐва̑ра̑!

495 (16). Било да се смѝје̑, збо̏ри̑ или пје̏ва̑,
Сваког очарава и бла́женством бла̑жи̑.
Љубав у дно срца и Руђеру ље̏ва̑,
Нит' он љубав ову избјегнути тра̑жи̑,
Јер прича Миртина, ка' на вјетру пље̏ва
Ишчезе, њене је раздухаше дра̑жи.
Не вјерује да се под осмехом та̀ки̑м.
Може крити душа с грозама она̀ки̑м.

496 (17). У памѐти му се почеше да лѐде̑
Успомене миле; стару љубав жа̑рку̑
Из срца иза̀гна да нову довѐде̑;
Мисли Астолфо је причао му ва̑рку,
И тако далеко он у томе грѐде̑,
Да мни Алчина га претвори у ства̑рку
Што заслужи да га очи њене ча̑рне̑
Не гледе, јер душе није био ха̑рне̑.

497 (18). Вјерујућ' Астолфо да лаже из зло̀бе̑,
Он учини једно од повећих за́ла̑:
Пусти да га чѝни чаробнице ро̀бе̑,
Која, стару љубав да би с њега спра́ла
(Јер срце његово цело, без дио̀бе̑,
Имати је хтјела), мађије му да́ла.
Извини га, дакле, Брадаманту а̏ко
Руђер за̏борави̑ и брзо и ла̏ко.

498 (19). Трпезу је чељад поставила хи̏тра,
За њу посадише млада кавали́ра.
Ту се за̀чу пјесма и умилна ци̏тра,
Милògласна харфа и тихана ли́ра.
Пјевач један врашки љубављу се ти̏тра:
Час пòја тежину њезина синџи́ра,
А час описи́ва разне њене сла̂сти,
Тер у пирни́цима распаљи́ва стра̂сти.

499 (20). Топљаше се Руђер од рајских мили́на̂.
Пòсуђе, из ког су гости ови је̏ли,
Силно се блисташе од самих руби́на̂.
Ни богати цари, којино су сје̏ли
Негда на пријѐсто великога Ни́на,
Ни гост Клеопатрин, Антоније смје̏ли,
Таквога нијесу напили се ви́на,
Каквијем Руђера почасти Алчи́на.

500 (21). Када је престало весеље и ша́ла,
Уђоше кићени у дворану па̂жи,
У рукама много носећи маша́ла̂:
Вријеме је да се сном Руђеро сна̂жи̂.
Око њега кита кућана се збра́ла,
Алчина га бајним осмијехом дра̂жи̂,
Сви га отпратише до његове сȍбе̂, —
Лаку ноћ, Руђере, незаробљен рȍбе!

501 (22). У одају своју свак за тијем òде,
И све се утиша, ни од куда ја̂ва.
Жедан бјеше Руђер, не вина, ни вòде̂,
Но љубави; лѐже, не мòже да спа̂ва:
Чини му се свила и перје га бòде̂;
У машти му лебди коса она пла̂ва̂;
Преза, ослушкује и напреже ȕхо,
И све му се чини шушти њено рȕхо.

502 (23). Ал' ни трага нема од њеног оде́ла,
Већ када се вјетрић крај прòзора љȕшне̂,
Он затресе гране тананијех је́ла̂.
И тако, чим нешто у близи̏ни шȕшне̂,
Руђер главу дигне са јастука бе́ла,
Да је, разочаран, у њ опета ћȕшне̂.
Међ' надом и сумњом док се тако кли̏за̂,
Почешће устаје и врата твори̏за̂.

503 (24). Заморен започне по кашто да дрêмâ:
Кашто му се чини да је види гдје̏но
Њему се у поход и загрљај спрêмâ,
Па тада помисли: Сад полази, е̏но!
Ал' цуре лијепе ни од куда нêмâ,
И он само јекне: о свирјепа жѐно!
Зебе, биће сметње ма каквога рȍда
Између руке му и зрелога плȍда.

504 (25). Тела свог удове гојазне и мáзне
Пошто је у бању умочила млáку,
Алчина мирисе утрљаа им рáзне,
Па видјевши да је цео двор у мрáку,
Тихано, потајно кроз ходнике прáзне
Упути се правце к нашему јунáку,
И за час је била та чаробна жѐна
Крај младића, силном страшћу занесѐна.

505 (26). Никада топо̏ла од зеленог пљу̑шта
Нѐ би загрљена ка' она од њѐгâ, —
А и како не би, кад је вила су̑штâ!
Милина је тад га обузела свѐгâ.
Пољубаца врелих пануло је ту̑шта,
Тâ хтио је скапат', — има и од чѐгâ!
Једно другом тȇпâ, то им иде лȁко:
Два језика има у устима свȁко.

506 (27). У том вилистáну све мирисом мӣрй.
Све те очарава и срцу ти слáдй;
Сваком срећа туна из очију вӣрй,
Ту се смртни куца у блáженства кáди;
Ту се пјева, игра и држе турнӣри;
Ту старости нема, сви су туна млáди;
Ту у хлáду лӣпâ, што вјечито цвȁтȇ,
Љубавне се приче казују и чȁтȇ.

507 (28). Загрози ли љубав да пређе у врéње
По шумама јуре те зечеве лȍвȇ,
Штићени од жеге и кȁменȇ стéњȇ;
Ил' за дрȍздом трче, што их себи зȍвȇ,
Сакривен у жбу́ну мирӣшљивȇ вéњȇ;
Ил' хватају рибе и по мору плȍвȇ.
Тако Руђер живи у дну вилистáна,
Док се Карло бори против Аграмáна.

508 (29). Овај на Француску све нове га̀лије
Шаље. О том после. К Брадаманти са̏де.
Рекох е у срцу оног севда̀лије̑
Успомена на њу у заборав па̏де,
А то у толико мени је жа̀лије̑,
Што претрпје она нечувене ја̏де
Откако драгога на крила́шу ви̏ђе,
Тражећи га свуда, не налазећ' ни̏ђе.

509 (30). Тражи она њега пре̑ко света бе̑ла.
Многу гору про́ђе, много поље ра̑вно̑,
И много градова, паланака, се̑ла̑,
Питајући свуда за Руђера ја̑вно.
Он остави свуда траг својијех дје̑ла̑,
Сватко зна за име Руђерово сла̑вно̑,
Али нитко не зна куда летну со̀ко̑.
Смјело чак је ишла у маварски о̀ко̑.

510 (31). Срце јој је вазда жалосно и гње̑вно,
Горкијех уздаха много она ср̑че̑,
По стотину људи пита она дне̑вно,
На добријем коњма непрестано тр̑че̑.
Ту истрагу врши озбиљно и ре̑вно,
Нити јој се пути препонама кр̑че̑;
Свуд пролази ласно, и није сти̏дљива,
Јер њен прстен чини те је неви̏дљива.

511 (32). Зна да му не може слиједит' по тра́гу,
Ипак много страћи на тражњу има́ња.
Гдје ти га не тражи! Чак и по шипра́гу,
По шупљим кладама, иза трула па́ња, —
Чудо га не тражи и у своме шпа́гу:
Све то, господине, знак је очаја́ња.
Мни, муж тако славан није незнан мо̏го̑
Умријет'; о смрти причало би с' мно̏го.

512 (33). Док она, јурећи, све по̀ блату шља̑па̑
(Небројено пута зебла је и ки̏сла),
Руке своје друга над Руђером скла̑па̑
(Да то зна̏де, јадна, од бола би сви̏сла),
А Руђер се просто од љубави ста̑па̑.
Срце своје на̑јза̑д јуначки је сти̏сла,
И одлучи, мјесто да свијетом ски̏та̑,
До Мерлина ићи, те њега да пи̏та̑.

513 (34). Оде к Понтијèру, јер за Понтијèром
Мерлинов је гробак у дну једне че̏сте̂. —
Мелѝсу сам веће описао пèром,
Жену, што Руђеру наклоњена је̏сте,
Што бди да не крзне Смрт га косијèром, —
То сте чули ако при читању бје̏сте.
Отворивши она будућности прòзор,
Брадаманти скре̏те на потомство пòзор.

514 (35). Она, која прòзре ства́ри̑ љуску плѝтку,
Од које Алчѝна моћ има́де̂ ма̏њу̑,
Као мајка своје чедо у повѝтку
Воли Брадаманту, мисли ноћу, да̏њу,
О потомака јој добру и бољѝтку,
Што ће славу свјетску некада на жа̏њу̑.
Како Руђер бјеше ослобођен, зна̏де,
И у чију мрежу он послије па̏де.

515 (36). Видјела је како под небо се дѝза
На коњу, што вољу нѐ хтје да му слу̏ша̂,
И како послије тамо слетје нѝза
Облаке, гдје Мирта поучит' га ку̏ша;
У одаје к њему оком она стѝза,
Гдје гледаше дјела којијех се гну̏ша̂,
Дјела пуна срама и сваке ру́жности:
Зна да Руђер своје по̏гази̑ ду́жности.

516 (37). Зна да у ленòсти пролазе му дне̏ви,
И то они што су живота нам цвѝјет,
Које проведе́мо л', не у празној вре̏ви,
Но у плодну ра́ду, нас помиње свѝјет,
А живот нам врћу милòгласни спје̏ви,
Кад нас ри̏не̂ грозна Смрт у гробну клѝјет;
Зна̏де да му изглед на то жиће вѝше̂
У сумњу доводе дјела, што се збѝше.

517 (38). Голèми су били Мелѝсини ја̏ди,
Гледајући мрежу, што се над њим сте́гла,
И да би успјела да се Руђер зга̏ди̑
На свој па̏д, она је све силе напре́гла;
Ма се и срдио, она ће да ва̏ди̑
Својега љубѝмца из погана ле́гла:
На отров и ватру бо̂ни̑к често вѝка,
Ал' тим љекар кашто спа̂се болеснѝка.

518 (39). О његовој слави Мелѝса се бри̑не̑,
Док Атлаз друкчију љубав к њему га̑ји̑:
Нек Руђера само, ма и у дну тми̑не̑,
Поштеде земаљски чемери и ва̑ји,
И нек дуго живи; слава, то су три̑не,
Не вриједе много шљо́ке јој и сја̑ји.
Не дам, вели Атлаз, ни дан му живо̀та
За славу; џаба вам њезина диво̀та! —

519 (40). Атлаз, који има моћ мађиску зна̏тну,
Руђера Алчини у наручје ба̀ца̑,
Да ту заборави сјај и славу ра̏тну̑;
Воли да он туна по кадифи га̀ца̑,
Да се чак одаје уживању бла̏тну,
Но да смрт у бо̀ју на њега пала̀ца̑:
Мађијама својим он постиже ла̏сно,
Да се у њ заљуби чаробница стра̏сно.

520 (41). Сад знате чије су руке мрежу сплѐле
А и зашто Руђер с пра̏ва пута ше̑ну̑. —
Опета се враћам ка Мелѝси; ѐле
У су́срет она се Брадаманти кре̑ну̑,
Да с ње здухне јада облаке дебѐле,
И да је охрабри у очају ње̑ну.
Кад Мелису путем Брадаманта сре̏те,
Сину јој у души на̑д у мјесто сје̏те̑.

521 (42). Чувши Брадаманта од Мелисе ка̏ко
Далеко јој драган бјеше, и шта ра̑ди̑,
И да је изгубљен за њу, само а̏ко
Брз лијек не дође, кло̏ну̑, али на̑ди
Срцу ојађену вратише се ла̏ко,
Када се Мелиса за̀кле јадној мла̑ди,
Да ће из кавеза излетјети о̀р'о,
И да ће га она загрлити ско̀ро.

522 (43). Имаш прстен (рече) што много вријѐди̑,
Он ће доскочити опакој Алчи̑ни;
Моћ мађије сваке пред њиме блијѐди̑,
Он је сила страшна против свију чи̑ни̑;
Њим ћу крај учинит' твојојзи бијѐди,
Зато се утјеши, и радошћу си̑ни!
У Инђију стижем сјутра прије зо̀ре̑,
Да Руђера отмем ја од оне мо̀ре̑.

523 (44). Тачно ӣзвијестӣ тад о своме пла́ну
Љепотицу, којој, кунући се, ка́за,
Да су ӣзбројени дани вилиста́ну,
Гдје живује Руђер као права ма́за.
Дјеви од радости око сузу сла́ну
Пусти, те се тӣхо низ образе спла́за.
Прстен даде радо, та срце би да́ла,
Само да се Руђер ослободи за́лâ.

524 (45). И пошто пȍжеље овој доброј стрӣни
У Инђију стићи и сретно и здрȃво,
И поздрави драгог, на начин се фӣнӣ
Препоручи, оде у Провансу прȃво. —
Те ноћи Мелѝса чинила је чӣни,
И пред њом из пакла појави се ђȃво
У коњском облѝку и потпуној грȍзи,
Сав црн, само црвен на лијевој нȍзи.

525 (46). Мелиса се баци хитро на рамѐна
Коњу много љућем него што је ȍса.
Страшна изгледаше та честита жѐна:
Чупава је била, падаше јој кȍса
Низ леђа, јербо је била расплетѐна;
Мумлала је нешто и била је бȍса.
Прстен у џеп тури, јер на пр̏сту смȇћȇ
Њезиној мађији, а овако нȇће.

526 (47). На леђима цр̑нӣм тога Хромог Да́бȇ
Прȅко мора сињег и високих го́рâ,
Преко Аравије, преко Свете Ћа́бȇ,
Прелетје и стиже до чаробних дво́рâ.
Стас и изглед узе стȃрȏг оног ба́бȇ
Атлаза: лице јој напуни се бо́рâ,
И покри сједином његова перчѝна,
И његове браде, дуже од аршѝна.

527 (48). У том новом своме тијелу и ствȍру
Била је Атлазу необично слѝчна:
По свему, по хȍду и по разговȍру,
Па и навикама његовијем вӣчна.
Тамо, гдје Алчина, ка' стоку у тȍру,
Под надзором држи војеводу дӣчна,
Улучивши згоду једног дана ȍде,
Кад Руђер имаше малчице слобȍдȇ.

528 (49). Тога јутра Руђер сам у вилистáну
Крај језера једног зелѐнијех вóдâ,
Алчину оставив ỳ сну на дивáну,
Пи̑ ваздуха чистог и пòлако хóда
У јелеку фином и женском фистáну, —
То је за мекушце тамо ваљда мóда!
То блудничко рухо, нека вам је знâно,
Руком Алчининим за њега је ткâно.

529 (50). Нека̏д у оклопу, кад убйја ри̑се,
Сада су му њедра у везену плáтну, —
Штета само веља што немају си̑се!
На свакој мишици гривну има злáтну,
Сафирни ђердани о врату му ви̑сê,
О ушима нешто, што наличи клáтну, —
Ах то су минђуше! У лицу је зѐлен,
К'о да једе траву или гута пѐлен.

530 (51). Мириси, што зе̑мље без капљице да̑жнê,
Што пу̏стара Сáба и пу́стиња Сáра
Шаљу, косе њему натапају вла̏жнê,
Окићене вр̑вцôм свакојаких шáрâ.
Ето то су дари добротворке ла̏жнê, —
Нек вас Бог сачува од такијех дáрâ.
Сав је ка' испијен, тијело му свѐло,
Нит' око му гледа као негда смјѐло.

531 (52). Алчина врлине Руђерове ку̑пи,
Остави му само име, као дйку.
Ненадно Мелйса пред Руђера сту̑пи
У Атлазовоме стáсу и облйку,
Који облик он још као дѐран глу̑пи̑,
Страхопоштоваше, и рече јаднйку:
Тѐшко мајци која тебе таква рȍди̑!
То су дакле, синко, тру́да мога плȍди!

532 (53). Је ли ово санак или грозна јáва?
Је л' то онај Руђер, који бјеше лáних?
Зар Атлаз ти зато ср̑жи лавске дáва,
Зар те зато њоме од малѐна хрáних,
И учих како се тигру кида глáва,
И људске слабости у теби тамáних,
Да ти̑, чијѐ тело бјеше тврда хрйда,
Сад играш улогу мекога Атйда?!

533 (54). Зар живот, у којем дух и тело гњѝлӣ,
Прорекоше теби звијѐзде с небе́са̂?
Нијесу ли за те и свети инцѝли
Рекли, да ћеш бити роду људском ре́са,
Да ћеш се уздићи, ка' соко на крѝли,
Над сваким, са својих дјела и чуде́са̂?
И мађије моје рекоше ми ӣстō,
Те ја сад очима не вјерујем чѝсто.

534 (55). Пошао си славним путем у поче́тку,
И ма да је данас душа твоја бо́на,
Мислим да ћеш славу доживјети ре́тку,
Стићи Александра, Јула, Сципио́на;
Али се не надај такоме сврше́тку,
Докле не утечеш из ђавољег ло́на,
Докле, к'о што видим и без својих књӣга̂,
Имаднеш о вра́ту и руци ве̏рӣга̂.

535 (56). Зар да се потомство у теби скѐча̂њӣ,
Што напоље сукнут' иште као ла́ва?
Све више живота конац ти се та̂њӣ,
Тијело ти вене, мути ти се гла́ва;
То живот будући потомцима ма̂њӣ,
Запитај се да ли на то имаш пра́ва!
Нијесам ли 'вако прориц'о ти че̏шће:
Многи твој потомак на пријѐсто сје̏шће?

536 (57). Вријеме је Руђер да окове стре̂са̂,
Што тежѝно̂м живот у срцу му гу̑ше̂.
О махни се тога лудила и бе̂са,
И задово́љста̂ва̂, што мѐждину су̑ше̂!
О подај тијела, костију и ме̂са
Дусима што ча̑ју̑, овапу̑ти ду̑ше!
Нек из тебе кита јунака проклѝја̂,
Те да Италија наново засѝја̂.

537 (58). Да би оставио мјесто ово ку̑жно,
И спрам потомака осјетио ма̂ра,
На све њих подсјећат' и није те ну̑жно,
Сјети се, Руђере, једног само па̂ра:
Хиполит, Алфонсо! Као сунце ју̑жно
Сјаће слава њихна преко земног ша̂ра;
Врло мало биће мужева на све́ту,
Што ће те сокѐле достићи у ле́ту.

538 (59). Од свију што блистат' у твоме ће дòму,
Они ће имати највише врлѝнâх;
Јек славе њихове сличан биће грòму,
Славнијих од ових нећеш имат сѝнâх;
Зато најрадије гут'о си арòму
(Слушајућ' кад причам) њиховијех чѝнâх,
И дичио си се што такви херòји
И мудрàли биће праунуци твòји.

539 (60). Ти не мислиш више на витешка јȁта
Својијех ȕнȕкâ, није л' тако, кáжи!
А зашто не мислиш? Јер си усред блȁта,
Роб једне блуднице и њезиних дрáжӣ.
Да би прест'о занос, главу што ти хвȁтâ,
Нà прст овај прстен! Лаж њиме обнáжи!
С њиме к љубазници хајде сада прȁво,
Па`јáви да л' ти се још допада здрȁво! —

540 (61). Мелѝса, која је била врло љȗта,
Имала је прȁво што мáзу не штéдӣ,
А он је ћутао као неки мȗта,
Не зна шта да каже и у земљу глéдӣ.
Прстен му натàче истога минȗта,
И јадник у лицу сличан поста крéди,
Јер, свог положаја познавши страхòту,
Осјети кајање, очај и срамòту.

541 (62). Још ово се деси у истоме трèну:
Слика Атлазова са Мелисе спȁде.
Да још носи маску озбиљну, студèну,
Мелиса потребе већ немаше тȁде.
Кад је мјесто старца угледао жèну,
Која благо преда њ и љубазно стȁде,
Много се зачуди војевода крȁснӣ,
Ал' одмах она му појаву ȍбјâсни.

542 (63). Њене речи слатко ушима му звòнê:
Чу име од којег нема ништа прȅчê.
Од Брадаманте сам послата, од òнê,
Која с тебе вене (чаробница рȅче),
Чије очи сузе непрестано рòнê,
Да те спасем бруке, коју овдје стȅче,
Да Алчини, која ȕзê те у нáјам
Као роба свога, данас вратим зáјам.

543 (64). Брадаманта, која страда с твојих јадâ,
Брадаманта, која бескрајно те вȍлй,
Која те избави из гвоздена грâда,
Да се опаметиш, лијепо те мȍлй,
И посла ти прстен, који ће да свлâдâ
Чаролију црну, што те овдје скȍлй.
Устезала она не би се нѝмало
Срце послат' кад би тê мȍћи ѝмало. —

544 (65). Жена је рȉјечи ка' из ка́бла лйла.
Да би лакше своју остварила те́жњу.
Још лијѐпйх ствари напри́ча му сйла,
И опи́са живо драгане му че́жњу.
Грђаше Алчину и њезину хйлу,
Те према овојзи он осјети је́жњу,
И пред очима му пȍчê да се вѐдрй,
А срце из буре у лу́ку да јѐдрй.

545 (66). Што је обожав'о сада Руђер кȕдй,
Што му бјеше слатко, сада му је гȁдно,
Што му је пријало, њему сада ȕдй.
Он се преобрази у трену́ћу кȁдно
Прстен онај доби, и сада се чȕдй,
Како мȍже љубит' оно створе јȁдно.
Неста лажних дра́жй на пр̏стенов на́лог,
Оста од Алчине само мутан та́лог.

546 (67). Личио је Руђер од главе до пе́тê,
Сада кад йзгубй силу лажна ви́ла,
Ни на кога другог до на мало де́те,
Ком је крушка једна сва срећица би́ла,
Али је зȁгубй, па плаче код те́тê.
Касније нађе је, ал' је сада гњи́ла,
Ценом није равна ни једној пȍтури,
И дете је с гадњом од себе ȍтурй.

547 (68). Тако Руђер, који душу своју скврнȗ
Очисти од гада и лудила свѐгâ,
Сада кад у дворац опета се вр̂нȗ,
Куд Мелиса посла са прстеном ње́гâ,
Мјесто љепотице видје чуму цр̂нȗ,
Поган, коју ваљда Сотȍна балѐгâ.
Тȁ гаднија бјеше од куге мȍријê,
Нит' он икад видје бабе матȍријê.

548 (69). Била је старија него ли Хекýба,
Старија од свију најстаријих бȃбȃ.
Коса јој сијѐда, кожѐтина грýба,
Шугава, црвѐна од силнога свра̂ба;
Леђа јој грбава, вилице без зу́бȃ,
А говор јој сȗштȇ крекетање жа̂ба̂:
Сваком — без прстена — лијепа се чѝнӣ,
Гледећи је сав се топи у милѝни.

549 (70). Чарѐлијȏм само и вјештином нȅкȏм,
Које данас нема, умјела је ба̏ба
Лијѐпа изгледат' и љубављу мȅкȏм
Опијати срца човечија сла̏ба.
Душа се на̏пунӣ јауком и дрȅкȏм
Рýђи кад је видје и пȍмислӣ — џа̏ба!
Гледећ' на лицу јој красте ка' глѐгиње,
И не сјећаше се негдашње бѐгињȇ.

550 (71). У њихној ложници, у грозноме смрáду,
Нáђе је; чешља се, бјелилом се ма̏жȇ,
И у̏ косу трпа смрдљиву помáду.
Он јој слатко тепа (јер мора да ла̏жȇ),
Док се очи њему к оружију крáдȗ,
А од муке мало и сузама вла̏жȇ:
Мелѝса му рече да се не опѐчȇ,
Те мржњу покаже, докле не утѐчȇ.

551 (72). И, док му се ѝјед у грудима кȗхȃ,
Рече: чини ми се да се јако гѐјӣм,
Од кад једем твога бијелога крȗха,
И твојим се вином слађанијем пѐјӣм.
Дáвно не облачих гвозденога рȗха,
Биће ми тијесно, дȗшо, ја се бѐјӣм. —
Мач, оклоп и штито, чије зра̏ке сјȅнȇ,
Узе; опреми се докле око трȅнȇ.

552 (73). Сишав доље нáђе у топломе хáру
И оседла коња, велика брзáка;
Црн је цио, нема баш ни једну шáру
(На њ је упутила Мелѝса јунáка);
Припадаше негда оном господáру,
Што је сада Мирта украј мора млáка;
С њим на кѝту дóђе у крајеве ѐвȇ;
Славан то је коњиц, Рабѝка̂н се зѐвȇ.

553 (74). И Хипогриф везан баш до њега бјёше,
Ал' у њега нѐ хтје Руђеро да дӣра̂,
Јер Мелиса ша̏ну̑: знадеш како крѐше̑
Крилима облаке, кроз вјетрове свӣра̂;
Немој да те рука гдје не треба чѐше̑,
Остави га с миром да не буде чӣра!
Од Лођистилѐ̂ ћеш њега полу́чити,
Која ће те вјешто јахат' нау́чити.

554 (75). Поведеш ли њега, сумња би пла̀ну́ла,
И ко знаде шта би могло да се згȍдӣ. —
Тако му је тихо Мелиса ша̀нула,
Која невидљива поред њега хȍдӣ.
Руђеру је зора у души сва̀нула,
Кад узјаха коња, који њега вȍдӣ
Правце к Лођистили на прве вра̏тнице,
Изван домашаја оне ра̀звратнице̑.

555 (76). Ненадно нападе убојне стража́ре,
Којино стајаху на градскијех вра́ти.
Млатну топузином ове зулумћа́ре,
Полетјеше неки неколико хва́тӣ.
Када чу̑ Алчина о том хаберда́ре,
Он бјеше далеко веће више са́тӣ.
Казаћу послије како к циљу до́ђе,
Јер сустадох веће, ви можда тако́ђе.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ОСМА

Штȁ га чаробница, чаробника штȁ ли
Међу нама има, што нико не знáдê,
Којино су многе уловити знȁли,
Јер не виде даље од носа и брáдê.
Нису зли духови у службу им стȁли,
Нити им маћија са звијѐздâ клáдê,
Но у себи носе врáжјӯ своју сйлу,
Употребљујући лаж, подлост и хйлу.

557 (2). Ко би онај прстен им'о, или бȍљê,
Ко би им'о прстен, памети и ýма,
Би се нагледао тај до миле вȍљê
Злȍстӣ свакојаких и варљивих глýмâ;
Видио би како пријатељ га кȍљê,
А гроб му копају мйлӣ кӯм и кýма.
Све то сада Руђер може да ỳвидӣ,
Јер прстен је душман лажи и чỳвиди.

558 (3). Мислим да сам веће испричао кȁко
Руђеро дојезди, јашућ' Рабикáна,
До капије градске, и ту да је смȁкô
Стражу, што кидиса ода свију стрáнâ,
Па топузом врата разлупао лȁко,
И утек'о преко равнијех пољáнâ.
Није дуго трч'о, кад у једној шӯми,
Срете ловца, који служи оној чӯми.

559 (4). То му није мило, ал' узда се ý се.
Тај слуга јахаше некакву курáду, —
Јамачно је ђаво било ово кљýсе.
Јежђаше лагано низ гору и џáду,
Праћен од керуше, мршаве и кýсê.
Умножавао је сву ову парáду
Кобац, који ловцу на рамену лѐжӣ.
Овај се присјети да Руђеро бјѐжӣ.

560 (5). Шта бӣ тад ево вам у некол'ко рéчӣ:
Кљувѐрина она поче да се рӣтâ,
Кобац да крилима удара и дрéчӣ,
Керуша да лаје и од муке лӣтâ,
А ловац, вичући да дубрава јéчӣ,
Руђера овако безобразно пӣтâ:
Куда тако нагло? Та ти бјежиш, мȍре!
Не станеш ли одмах, биће пó те гȍрê. —

561 (6). Ал' Рабйкâн јури, претек'о би ждрâла.
Лȍвац пусти кȍпца, од чијијех пéрâ
Звйзнȗ ваздух; коња ослободив жвâлâ,
Скочи с њега; јȗрнȗ и мршава кéрâ:
Пас, лȍвац, коњ, кȍбац, сва та чета мâлâ,
Јури и у трѐну стиже кавањéра.
Пас лаје бијесно, стоји кȍпца звйзга,
Коњу модар пламен из ноздара брйзгâ.

562 (7). Руђер у животу видје бруку мнȍгȗ,
Ал' никад оваке; мни ово је клáпа:
Види једног дроњу, који жели с нȍгȗ
С коњиком се борит', а нема до штáпа!
Птица, пас и кљусе зар наудит' мȍгȗ?
Зар од тога бјежат'? Обузе га жáпа,
Зȃустави коња, али сабље брйткê
Не потрже ради тако смешне бйткê.

563 (8). Руђеро се нáђе у велику чȗду.
Имаде веома тужну позитýру.
Не зна како с врата скинут' ону лȗду,
Која га је штапом лупала по тýру,
А у лице камен бацала и грȗду;
Над њим се вртио кȍбац у котýру,
Једва очи брани од погана звȇра;
Два уједа доби од онога кȇра.

564 (9). Чивтетима кљусе удара му плѐћи.
У невољи овој Руђер сабљу тр̂же,
Рад је заплашити, ма не мисли сје̏ћи.
Ал' жгадија груну сада јоште бр̂же̂,
И њен безобразлук поста тијем ве̏ћӣ.
То у неприлику каваљера вр̂же:
Види да му бјегство ова тева̀бија
Спрјечава, ма да је од њега сла̀бија̂.

565 (10). Док се он у̏ шуми с њоме тако да̂вӣ,
Може стићи с војском и љута Алчѝна,
Јер у гра́ду веће кијамет је пра̂вӣ,
Одјекују трубе с његових висѝна̂.
Ипак, срамота га да мача кр̀ва̂вӣ,
У борби противу онаких живѝна̂:
Открити чаробно штѝто мисли да̏ ће
Боље бит', и све се извршити кра̏ће̂.

566 (11). Тада он са штѝта диже онај ве̏о
(Знате да је штѝто скривено у вѐлу):
Све је пало одмах, и ловац се спле̏о,
Па љосну чим зрака паде му по чѐлу.
Пошто тако витез нападаче сме̏о,
Одјури са штитом опет у паћѐлу.
Коњ као стријела кроз дубраву шѝба̂,
А на леђима му Руђеро се зѝба̂.

567 (12). Док он тако даље јури по лијѐсу,
Цио град је био у грозну русва́ју.
Алчина је била у страшну бијѐсу,
Гадне̇ псовке уста од себе јој да́ју̑,
Умало је ноге издале нијѐсу,
Кука, дере рухо, чуди се бела́ју.
Лијућ' из очију сузе ка' из ча̀бра,
Рече те се војска свеколика са̀бра.

568 (13). Сву своју науку и ђаво̀љу шко̏лу
Призива у помоћ љутито и ду̑рио
(Ту науку сте̏че на Вр̀зину Ко̏лу).
Сву војску на̏ двоје по̏дијелӣ жу̑рно,
Одмах за Руђером посла једну по̏лу,
С другом се на̏везе на то море бу̑рно̀,
У себи велећи: ах невјерни мо̂мче,
Добићу те опет ја у своје о̂мче. —

569 (14). Ал' док она плови низа сињу вȍду,
Остадоше двори њени без шиљбо́ка̂х.
Да њених маћија зло потре и шкȍду,
Скине с људи ланце од хиљаду о́ка̂х,
Мелиса у̏лу̏чи дивну ову згȍду:
Нађе крпе пуне чворова и шљо́ка̂х,
Цифре и цртеже, идол један ма̑лӣ,
Печате, записе, — све то она спа̑лӣ.

570 (15). Изишавши по том из дво́ра̂ пу́стијех,
Су̏жњима онијем људски облик вр̑ну̏,
Што чамаху у дну дубрава гу́стијех,
Ликом слични скоту, дрвету и тр̑ну.
Сви посташе људи с клетвом у у́стијех,
Којом су Алчину проклињали цр̑ну̏.
Сваки од њих отле к Лоћистили свр̑ати,
Откуд их Мелиса к домовима вра̑ти.

571 (16). Лик опет Астолфо човјечији дȍбӣ.
Руђеро испуни дакле обећа́ње,
Што му даде кад га као Мирту скȍбӣ:
Молио је био Мелису да ста́ње
Његово поправи, окове му здрȍбӣ,
И у човјечије поврати сазда́ње;
А да је не смете какав удес ко̑бан,
Врати јој полазећ' и прстен ча̀ро̑бан.

572 (17). Као Рабика́на, и оружје та̀ко̑
Астолфу Алчина у ризницу склȍнӣ,
Па и златно копље, што бије ова̀ко̑:
Чим коњика такне, из седла га гȍнӣ.
Аргал, прије свога одласка у па̀ко̑,
Њиме с коња много витезо́ва̂ срȍнӣ.
На́ђе га Мелиса гдје виси о кли̇̀ну:
Астолфу га врати опет у својѝну.

573 (18). С њим и све оружје, што Алчи́на хтје̏де
Ка' своје задржат' у грабљивој ша̀пи.
Узјахат' Мелѝса Хипо̀грифа смје̏де,
И витих његових докопа се са́пӣ,
А иза ње Астолф наоружан сје̏де.
Оставивши пусту палату да ја́пӣ,
Одлетјеше к доброј Лоћистилѝ, ка̏мо
И Руђеро стиже, ал' касније са̏мо.

574 (19). Крôз трње и честу, кршеве и жбӯње,
Поред провалӣјâ, преко многих рӯпâ,
Кроз врелу прàшину и пешчано трӯње.
Промиче Рабикан, копитима лӯпâ,
Из гола стијења искресава мӯње,
А Руђер на њему у знòју се кӯпâ,
Стиже у тијèсно за тијем ждријèло,
Полӯднêвну сунцу открито цијèло.

575 (20). Ма да те стијене ȳкрај мора лèжê,
Врућина је туна као усред пàкла.
Ту зрâка сӯначнâ тако сйлно жèжê,
Да би се стопила и смјеса од стàкла;
Ту не поју птице, него ȳ хлâд бјèжê
Отле је и звјерад ȳ шуме умàкла;
Ту зрйкавац само циком досàђујê;
Ту извора нема жéцу да свлàђујê.

576 (21). Док он по пијèску врелу јаше тȳдâ,
Жеђ га мори љӯтâ, а седло га жӯљӣ.
Заглéдајућ', извор тражио је свȳдâ,
На жалост ӯзалӯд очи само бӯљӣ,
Те љутито даље крâј мора кривȳдâ.
Ма прича о њему сувише се дӯљӣ,
Зато морам засад овдје да је скрâтӣм,
И у Скоцију се ка Рйнâлду врâтӣм.

577 (22). На краљеву двору јестива и пӣва
Пуне су трпезе, друштво се весèлӣ.
Најпослије откри што му срце скрӣвâ
Риналдо, и краљу он овако вèлӣ:
Данас у Француској страхота се збӣвâ.
Европом Аграман овладати жèлӣ;
Побједа је Мавра бацила у пјáнство,
О помози Карлу да спасе хришћáнство! —

578 (23). Краљ му одговори: учинићу рâдо
Све што могу одмах, увјеравам тèбê.
Храбру своју војску, вјерно своје стâдо,
У најкраћем рòку збраћу око сèбê.
Моји коњаници, које штити нâдо,
Учиниће крвник да скорим загрèбê.
Да престар нијесам и сам бих йшао,
И на челу војске први јурйшао.

579 (24). Ну ја имам сина, јуначину ја́ку̑,
Што је же̑љан славе и витешког ра̑да.
Он презире живот у миру и мра́ку,
Он ће водит' војску до Париза гра̑да.
Сада није овдје, али се јуна́ку
Цела земља скорим обрадоват' на̑да̑.
Таман док се војска опреми и ску̑пи̑,
И он ће, ја мислим, овамо да ру̑пи̑. —

580 (25). Да ода зла спасе хришћа́нство и вје̑ру,
Краљ земљом раза̀сла хитрене гласни́ке,
Да кршне горшта́ке под барјаке бе̑ру̑,
А он лађе спрема за ове красни́ке;
Још позва да љагу са Јевропе спе̑ру̑
Све на избор прве земаљске власни́ке.
Пута у Англију Риналдо се ла̑ти̑;
Сам га краљ са двором до Бѐрвика пра̑ти̑.

581 (26). С њим се опростише владар и глава́ри;
Кћи краљева много на растанку пла̑ка.
При поспјешну вјетру дигоше брода́ри
Си̑дро, и једрила разапеше ла̑ка,
И махнуше снажно веслима весла́ри.
Допловише тамо без белаја сва̑ка,
Гдје се Темза меша с водом мора сла́на,
А њом до лондонских кућа и дућа́на̑.

582 (27). За̀једно са Карлом, са римскијем ца̑рем,
Опсједнут' од Мавра ја сам у Пари́зу,
Гдје од очајања горке сузе та̑ре̑м.
Помози нам, кнеже, савладати кри́зу,
Сву ми војску пошљи, ил' што можеш ба̑рем,
Јер без те помоћи сло̑м царства је бли́зу:
По Риналду такво писмо пуно зби̑ље̑
Краљ англиски Ото кнезу велском ши̑ље̑.

583 (28). У намјесничком је кнез од Велса чи̑ну,
Док се краљ англиски у туђини ба̑ви̑.
Да се војска скупи у кратком терми́ну
У дужност он свјѐма војводама ста̑ви̑.
Риналдову бригу угушит' у ви́ну
Стараше се својски и весеља пра̑ви̑,
Јер пошту и љубав искрену и ја́ку
Осјећаше према овоме јуна́ку.

584 (29). Морам и Ри̏на̑лда, не буди вам кри̏во,
Засад оставити некаједе је̏ла,
И нек се весели, и нек пије пи̏во,
А сад Анђелици, што је старца сре̏ла.
На свирца, што жице прелијеће жи̏во,
Те му разне гласе мами рука смје̏ла,
Која разно̀гласно̂ст уху нашем при̏ја̂,
Желим се угледат' овом згодом и̏ ја̂.

585 (30). Анђелика, дакле, на Риналда љу́та.
Бјежећи од њега срете оног по́пу,
И запи́та зна ли к мору пра̏ва пу́та̂,
Јер од страха хтједе оставит' Евро́пу.
Похотљиви старац навалице ћу́та,
Мисли натрап'о је на некакву цо́пу:
Рад је уставит' је, па се вазда̂н а̂чи̑,
И одгово̀рити он одуго̀вла̂чи̑.

586 (31). Њена је лепота у староме па́њу
На један мах огањ ужасан ужѐгла,
И он на зло мисли у своме крба́њу,
Док цура бјежати поново је прѐгла.
Пу́стини̑к је био у помамну ста́њу,
Од похоте крв му на очи налѐгла.
Да би је стигао својег о̀сла ту́че̂,
Али овај једва по земљи се ву́че̂.

587 (32). Видјевши како га љепотица ште̏ти̑,
На́ђе се тренутно сред забуне ма̑ле̂,
Ал' се брзо књиге чаролиске сје̏ти̑,
Књиге, чију силу љетописи хва̑ле̂,
И прочитав нешто, у читавој че̏ти
Ђаво́ла̂ се нађе: једног и̏збра ка̑ле;
У Анђеликина коња њега по̀сла
Са важном поруком, пак о̏боде о̀сла.

588 (33). Пас извјежбан каштo, по јурењу ду̏гу,
Учини се да је напустио ли́ју,
И у тр̀ку своме узме стазу дру̏гу̑;
Али најпослије, на чуђење сви́ју̑,
Искрсне на какву сакривену стру̏гу,
И пресретне вјешто ту лукаву при́ју:
Тако и калуђер, уз припомоћ па̀кла,
Срешће Анђелику, макар куд ума̀кла.

589 (34). Шта ће препатити од њега од јако,
Причаћу подробно на својему мјесту.
Не слутећи ништа језди она тако̑,
Како би што прије прејездила че̏сту.
Дух у коња у́ђе, што га̏ посла пако̑:
Нашав за улазак чудновату це̏сту.
За сада мирује, и вјешто се та́ји̑,
Коња не сналазе никакви бела́ји.

590 (35). За цуром остаде гора, поље, њи̏ва.
Сад јаше крај мо̏ра, што купа Гаско̀њу.
Дух у хату поче играт' као жи̏ва
(Можда нове куће не подноси во̀њу!)
И натјера њега да по мору пли̏ва̑,
Тер уплаши много дјевојку на ко̀њу.
Као прутић јадна Анђелика др̏шће̑,
За коња се хвата што год може чвр̏шће̑.

591 (36). Коњ главом бијесно тамо амо кли̏ма̑,
И непрестано се ногама бацака̑.
Залуд она у̏зде срдито му ци̏ма̑,
Он све даље граби као хала кака̑.
Увидје у тијем приликама зли̏ма,
Е је паметније да се не праћака̑.
У вис трже сукње и ножице ди̏же,
Јер јој вода морска повисоко сти̏же̑.

592 (37). Повисоко богме, јер јој веће квȁси̑
Кољена бијела и по̏бјеља̑ бе̏дра,
Те за њу самртни насту́пише ча̏си.
Падаху јој косе низ леђа иње̏дра,
Спуштаху се сузе у великој ма̏си
Преко лица мрачна, прије тако ве̏дра.
На једа́н мах — коњ се на обалу вра̑ти,
Коју сунце зраком залазећи зла̑ти̑.

593 (38). Обала, на коју коњ ђаво̀љи̑ ста̏де,
Пуста је и страшна, нигдје душе жи́ве̑,
И бескрајни очај као камен па̏де
На срце дјевојке, ни дужне ни кри́ве̑.
Поче се спуштати црна но̀јца та̏де
Као застор какав од мрке кади́ве̑.
Зла судби̏на цуру држаше у шкри́пу,
Која ту стајаше слична једном ки́пу.

594 (39). Сӯзе јој не теку, нит' из уста глâси,
Блиједа, нијема стоји она тýна.
Јуре јој за вјетром расплетене влâси,
Свионије много од свилена рýна.
К небу дигла очи, које туга крâсӣ,
Бјесни јој у срцу против судбе бýна.
На један мах сӯза по лицу јој плӣнӯ,
И овај се вапај са срца јој вӣнӯ:

595 (40). Судбо! Рука твоја храпава и крýта,
Зашто се узалуд око мене вр̏зê?
Што ме не уклониш боговима с пýта,
Кад лијепо видиш колико ме мр́зê?
Пошто за ме нигдје сретна није кýта,
Што ми не дарујеш дар самрти бр́зê?
Ал' ти само зато ӣз мора ме спâсе,
Да што дуже слушаш вапаја ми глâсе.

596 (41). Не мучи ме више, одмах се наплáти,
Јер ти више немаш за ме нових јâдâ;
Та смилуј се једном и живот ми скрáти!
Ти ми оте круну; из очина грâда
Баци ме далеко три хиљаде сáтӣ;
Па и част изгубих, јер мишљење влâдâ
(Ма да сам невина) код пакосних љýдӣ,
Да је неваљао, ко свӣјетом блýдӣ.

597 (42). Шта остаје дјеви, на коју се глȅдâ
Као на бешчасну? Ништа, осим рȁка.
Веле да сам слађа од самога мȅда,
О мојој љепоти свијет много цȁкâ,
Ма с ње срце моје непрестано прȅдâ,
Јер о њу се граби бећàрина свȁкâ.
Смрћу Аргаловом она је плâћена,
Нѐ би вајде брату од копља злâћена.

598 (43). С ње подиже војску краљ од Татàријê
Агрикан, и једног несретнога дâна
Груну на кнезове од себе стàријê,
Зароби ми оца, од Кàтаја кâна,
Здроби круну вр̀хом своје гадàријê,
И ја од тад немам склоништа ни стâна.
Част узе ми, оца, брата, круну сјâјнӯ, —
Шта л' још горе спремаш за мене ѐчâјнӯ?

599 (44). Чини л' ти се мало смрт у сињем мо̏ру,
Ти зови звјерове, то су твоји до̏сти,
Нек ми спреме самрт од у̏топа го̏ру̑,
Нек ми гризну грло и оглођу ко̏сти.
Тијем прекратићеш муке јадном ство̏ру,
Ком срећу сломише тешке твоје о̏сти. —
Тако се јадаше, кад јој око ту̑жно.
Смотри пу́стини̑ка, што јој мисли ру̑жно.

600 (45). Прије ње до̏јаха он на духу зло̏ме.
Није га познала, и када га спа̏зи̑,
Веома се она обрадова то̏ме.
Видећи да к њојзи са стијене сла̏зи̑
Рече тужно: Оче! среће сам ти хро̏ме̑,
Хоће да ме младу као црва зга̏зи̑,
Помози ми јадној! — Он је крај ње ста̏о.
Што му она прича и без ње је зна̏о.

601 (46). Он је тјеши, вели, још имаће сре̏ће̑,
Али се смирено све примиче бли̏же̑.
Говорећи руку на чело јој ме̏ће̑,
И мало по мало па к дојкама сти̏же̑.
Све смелији бива и ено га ве̏ће
Како ручетином око паса си̏же̑.
Тада дикла плану, у̏ прси га лу̏пи̑,
А на лицу јој се руменило ску̏пи̑.

602 (47). Ал' шта могу слабе дјевичке бо̀рбице
Против силе која долази из па̀кла!
Флашу трже старац из једне то̀рбице̑,
Према њој поте́же гр̀ли̑ћ тога ста̀кла,
Прсну јој у очи некакве чо̀рбице̑,
И дјевојка паде и није се ма̀кла.
[Овдје изоставит' нешто ваља мѐни,
Да чедна публика српска не црвѐни̑.]

603 (48). Док дјевојка спава и с њом она зге̏ба,
Зло јој ново грози по̏гибијо̑м, а̏ли
Прије тога вама ово знати тре̏ба̑.
Оток Ебу́ду је (винијѐсте зна̏ли,
Да он лежи испод магловита не̏ба
Изнад Ирске) Протеј дао једној ха̏ли:
Том о̏стрву страшни настали су да̑ни,
Јер хала по њему жѐнски̑ње та̀ма̑ни̑.

604 (49). Ево вам о томе чу̏дновâтê прӣчê:
Зао краљ некада на отоку вла́да,
Шћер ѝмаде коју све врлине дӣчê,
И бјеше лијепа, невина и мла́да, —
Што Протѐја поче многȍ да се тӣчê:
Кад кра̏ј мора једном умо̏р цуру свла́да
Те лешкаше сама (није била бу́дна),
Од тог бога морског остала је тру́дна.

605 (50). Дуго је јадница крила своју му̏ку.
Ал' најзад ова се рашчула по гра́ду.
Зли отац јој нѐ хтје опростити бру̏ку,
И баш с порођајем кад бјеше на ва́ду,
У вр̏ту о једну објеси је ку̏ку.
Претвори је Прȍтêј у морску Наја́ду,
И њом се ожени, ма се и рӣјешӣ
Казнити ȍстрво, чији краљ згрӣјешӣ.

606 (51). Пусти на острво псе морске и ву̏ке
(Знате да он стадо Нептýново па́сê),
И остале морске хале и ба̏у̏ке.
Стоку своју сељак не може да спа́сê,
Па ни себе сама, јер у своје ру̏ке
Граби бог и људе, највише ала́се.
Доживје острво страховите дâнкê,
Јер хале стизаху чак и у пàлâнке.

607 (52). У градове народ бјежи те се скрӣвâ.
Док оне по земљи бјесне и кр̀стâрê.
Нестаде тежака са плоднијех њӣвâ,
Чудовишта морска усјеве им кввâрê.
Кад видјеше људи да све горе бӣвâ,
Питаше оракул чаробнице стâрê,
Која свете књиге Небу́дине хрâнӣ,
И она ће ово њима да ȍбзнâнӣ:

608 (53). Доживјеће народ и страшнију у̏ру,
И у још горем ће бити процијѐпу,
Ако не жртвују богу једну цу̏ру,
Као она прва младу и лијѐпу.
То у срцу бога утишаће бу̏ру,
Те зло неће чинит' у гњѐву слијѐпу.
Не прими ли жртву, сваког дана вàљâ
Нудит' нову док се гријех не отàљâ.

609 (54). Жртву принесоше и нестаде хȃлȃ,
Оста само једна да жѐнскињe ждр̏ре̑;
Велим, оста једна, али није мȃлȃ,
Јер жртва не мо̀же грије̏ха да спр̏ре̑.
Сваки дан искаче из морскога вȃла,
Нов залогај иште и страшно се др̏ре̑.
Дан бијели гасну многој красној снȁси,
Јер дневно по једну пружају аждȁси.

610 (55). Сад ето пред вама те језиве скȃске̑.
Гдје с истином лаж је у незгодној смј̏еси.
И сад још једнако, увјеравам вȃске,
Понавља се што се у старини дȅсӣ;
Дјевојке нестају јоште и дȁнȃске,
У гро́тлу халину, у дȕбокōј кȅси.
Свуда на свије̏ту зло је бити жѐнōм,
Ал' најгоре на том острву скривѐнōм.

611 (56). У неколико се народ најзад дȍвӣ,
Како да се јади дјевојкама блȃже̑,
И поче важити закон овај нȍвӣ:
Нек на стране жене (тако закон кȃже̑)
Од сада се дижу потјере и лȍви,
Нек бродови цуре по свије̏ту трȃже̑
За жртву ждрије̏лу шаровите змѝје̑;
Наше се жртвују када туђих нѝје. —

612 (57). На туђе жѐнскиње подигоше хȃјке.
Кр̏етоше гусаре и вјеште тр̀гōвце,
Којима дадоше бродове и шȃјке,
Да дјеве купују за готове нȍвце.
Или отимају од оца и мȃјке̑,
Па кући довозе ка' козе и ȍвце.
Кȕле су им често њих препуне би́ле,
Гдје ред чекајући јадне оне цви́ле̑.

613 (58). Западе ȕ дио таком једном бр̏ду
(Што за Анђелику несрећа је прȃвȃ,
Јер ће јој голѐму нанијети шкȍду)
Стати гдјено цура с калуђером спȃвȃ.
Да донесу др̀вȃ и потребну вȍду,
Накраду се коза, оваца и кр̀ȃвȃ,
Морнари баш туна приближе се кȍпну,
И на познату вам обалу се пȍпнӯ.

614(59). О ти судбо крута, ти ледена стѐно!
Зар да морској хали она буде хрáна,
Исто као волу слама или сѐно!
Није л' из Кавказа силна Агрикáна
Чак у Кàтај око домамило њѐно,
Куд исти, јашући коњица ваљáна,
Пашући оружје и носећи штúта,
Да њу отме грухну са четама Скúта̂?

615(60). Авај! Зар љепота класичнога рѐза,
За чију одбрану сав се Исток бу̑нӣ,
Која круне стаје Сакрипана кнѐза,
Која бистру славу Роландову тру̑нӣ,
И од васалнијех дријеши га вѐза̂,
И зрно по зрно памети му кру̑нӣ;
Зар најљепши алем од свијех а̏лѐма̂,
Да сада ни једног браниоца нѐма̂!

616(61). Њу, што се у понор с те висине срóза,
Прије него што се пробудила ја̏дна,
На брод однесоше два груба матрóза,
А с њом и онога калуђера га̏дна.
С пуно цура других и свиња и кóза̂
(За краљеву ћерку друштва нуто скла̏дна!)
Отплови и стиже к острву Ебу́ди,
Гдје смрт очекује и од јада лу́дӣ.

617(62). Са љепоте њене први поглавáри
И народ љубљаху тужну Анђѐлику,
Ал' мораху закон извршит' у ствáри.
Кад ред на њу дóђе у гво̑жђу, чѐлику,
Једног дана грозног, на страшној мочáри,
Дјеву привезаше за једну јѐлику
Крај мора, и љутој пружише је ха̏ли,
Гдје народ искупљен плаче, јер је жа̏лӣ.

618(63). Ту још хала спава, овда онда зѐнѐ,
Зијевајућ' пусти по гдјекоји њúсак.
Чудим се како се не срушише стѐне
Тужнога народа слушајући врúсак!
Мој стих опет мора с путање да скрѐнѐ,
Јер ми пјеват' не да душе моје пúсак,
И одмора дух ми малаксали тра̑жӣ.
Наставићу о том када се о̑сна̑жӣ.

619 (64). О не чудите се мекоти ми ср̂ца,
Јер се и у вашем подиже олу́ја,
Та и вама оно од болова гр̂ца̂.
Би се заплакала и најљућа гу́ја,
И тигар, што кости јагњенцету кр̂ца̂,
Да угледа овог анђела, славу́ја,
Близу хале силне, на камѐну ста́нцу,
Расплетених ко́са̂, у тешкоме ла́нцу.

620 (65). О да пријатељи љепотице на̏ше̂,
Обожа̀ваоци њени да су зна̏ли,
Роландо, Риналдо, Сакрипан да зна̏ше,
Какви су ударци судбе на њу па̏ли,
Свак би похитао да оружје па̏ше̂,
И сјури у чељуст оштро копље ха̏ли.
Ах и да су знали, гине мо̏ма кра̂сна̂,
Јер од ње их двоји пучина та̏ла̂сна̂.

621 (66). Париз, међутијем, љутог Аграма́на
Бијесне јурише издржава днѐвно,
Маврима опсједнут ода свију стра́на̂.
Једног дана тако навалише гњѐвно,
Да од мачева им и од буздова́на̂
Умало не паде римско царство дре̂вно̂.
Али бише плахом спријечени ки̏шо̂м,
Послатом с небеса благом силом ви̏шо̂м.

622 (67). Бог импѐратора тад у̏слиши̑ ста̏ра,
Јер у свакој цркви, сваком манасти́ру,
Наложено бјеше од свијетла ца̏ра
Народу цијелом и светоме кли́ру
Читати молитве, и кишна се па̏ра
Спусти, поље бојно ишчезе у ви́ру.
Из дубине душе император ста̂ри̑
За спа́се̂ње царства Богу благо̀да̂ри̑.

623 (68). Немирно се ва́ља по меканом о̀дру
Роландо и дух му по мислима лу́та,
Баш ноћи за даном кад Маври да про̏дру̑
Хтјеше, а послије окршаја љу́та.
Што л' му лице носи бо̀ју ону мо̏дру̑?
Је ли славе жѐљан или злата жу́та?
Није. Тога има. Анђелике не̂ма̂,
Која срце њему цијело за̀пре̂ма̂.

624 (69). Из Инђије с њиме, сјећате се то̏га,
У земље западне дојезди му дра̂га,
А кадно хришћани расрдише Бо̏га,
Те их не одбрани од љутога вра̂га,
И тучени више дана оног зло̏га,
Изгуби је, досад не на́ђе јој тра̂га.
Тражећ' је у Париз дојури за њо́ме,
Ал' залуд, јер судба грози њима двȍме.

625 (70). Знате да у војсци започеше сплѐтке
Због ње, те је Карло даде оном ду̏ци.
С тог је сад Роландо душе тако јѐткê,
Каје се што такој покори се бру̏ци.
Душо моја (мисли) заслужујем мѐтке
Стрелине, и самрт у великој му̏ци,
Што допустих да се за живота свȏга
Одвојим од лица лијепога твȏга.

626 (71). Што цара ујака понизно не мо̀лих,
Сам себе да̀на̂ске признајем за кри́ва.
Можда би те дао. Не би л', што не про̀лих
Крв своју, но пустих да код мене жи́ва
Узму ми те; пустих ја, што шака го̀ли̑х, —
Не требаше сабља, стрела, ни тети́ва, —
Често савлађивах по читаве во̑јске,
Рукама ра̀стрзах војводе хѐро̑јскê!

627 (72). Зато сад фурије душу моју гри́зу̏,
А моћ у́ма мога клони се расу́лу.
Што те не остави Карло у Пари́зу,
Што те не затвори у ка̀кову ку́лу,
Тад бих знао гдје си, био бих ти бли́зу,
Али ти западе у бојну гунгу́лу,
И ја сада не знам, душо моја, гдје̏ си,
Нит' од оног дана шта се с тобом де̏си̑.

628 (73). Да ли сада чамиш у дну какве стра̏ње̑?
Која ли те, душо, крије сада зо́на?
Да ли су̏зе квасе очију ти ка̏ње?
Јеси ли ми здрава, да нијеси бо́на?
Ти си сада као без чо̀бана ја̏ње,
Чија је у шуму залутала но́на,
Те плаче и блеји и хоће к пасти́ру.
Ох да л' ће га вуци оставит' на ми́ру?

629 (74). По пећини каквој, гдје стануjу ћу̑ци,
Можда нога твоја клецајући шѐћȇ,
И мене призиваш, али твоји зву̑ци
До мог уха стићи можда никад нȇће.
Да нијесу, душо, потргали ву̑ци
Невиности твоје мирисаво цвȇће,
Које ја очувах нетакнуто тѐби?
Да знам да су, смрт бих сам задао сѐби.

630 (75). Нек се све несреће против мене слȍжȇ,
Задрхтати нећу, све их пусти на́ ме,
Ал' за једно само молим ти се, Бȍже,
Сачувај ми цвијет миле моје да́мȇ.
Узбере л' га други, а то бити мȍжȇ,
Онда бацам душу на дно вјечне та́мȇ. —
Те мисли Роланду по души се прȇчȇ,
Тако јадан витез у себи лѐлȇчȇ.

631 (76). Час од тигра љући, час од ја́њца крȍћӣ,
Често тако тужи до самог у̏ра̑нка,
Ма најгоре њему бјеше ове нȍћи.
Нестало је давно бијелога да̑нка,
Сном све живо цр̑па̑ жићу нове мȍћи,
Али за Роланда јоште нема са̑нка.
Па и када плачне очи мало свѐдȇ,
Страховити снови душу њему лѐдȇ.

632 (77). Сан се спусти преко његовијех ка̑ња̑,
А душа мучена ројевима жѐља̑,
Јадом загорчаних, овако му са̑ња̑:
Види филдиш бели, по коме је Љѐља
Пурпур разасуо, а кроз ките гра̑ња
Два сунца, из којих чаролија стрѐља,
(Говорим о њеним очима и ли́цу),
Те му буктијаше срце у огњи́цу.

633 (78). На мекој травици сред ливаде цвјȅтнȇ
Чека она њега и руке му ши̑рӣ:
Таман у загрљај шћа̑ше да јој лȅтнȇ,
Те да му се срце једа́нпута сми̑рӣ;
Таман да на усне пољубац јој мȅтнȇ,
Диже се олуја — с ливаде је спи̑ри;
Грухну ту̏ча с неба по трави и др̑вљу,
Пљусну плаха киша помешана с кр̑вљу.

634 (79). Њему, коме слутње по мислима рȍвê.
Забјесни у души још већа олу́ја,
И сред помрчине и ломљаве ȍвê
Тумара, тражи је пиштећ' као гу́ја,
И громким је кликом по имену зȍвê;
Она се одзива гласићем славу́ја,
И кроз грмљавину, што срдито рй̑чê,
Незнано од куда у помоћ га вй̑чê.

635 (80). Јури тамо гдјено мисли да је ȍна:
Кад је наћи мњаше баш тад му је скрй̑ше
Горостасна леђа некаквога слȍна,
И кроз олујину и пљу́скâње кй̑шê,
Чу глас који прате тужна нека звȍна:
Видјети је нећеш ти никада вй̑шê.
Тад из сна се трже и преста да сâњâ;
Уплакан образ му за јастук прй̑âњâ.

636 (81). Чињаше се њему да ће да полу́дй̑.
У сузама врелим тоњаху му ȍчи,
А вихорови му јураху из гру́дй̑.
Хитро се опреми, чим с постеље скȍчй̑.
Бјеше доба глухо. Невиђен од љу́дй̑
У подруме доње тихо ногом крȍчй̑
Носећи свијећу, па оседла до́ра,
И тајно одјезди јашућ' Бриљадо́ра.

637 (82). Не бјеше звијѐздâ да свјетлости лй̑јŷ.
Ноћ тамна бијаше, мјесечеви зрâци
Под скутом дебелих обла́кâ се крй̑јŷ.
Црвено и бело његови су знâци,
Ал' туђи на шљѐму ноћас му се вй̑јŷ:
Да би ост'о незнан он познате збâци.
Сав украс црн му је: једном Сараце́ну
Одузе га негда по живота це́ну.

638 (83). Свом ујаку цару нѐ хтје да се јâвй̑.
Не зна ни за каква више господа́ра,
Нит' више закона ратнога се стрâвй̑.
Не узе опроштај ни од Брандима́ра,
Најбољега друга. Свод када се плâвй̑
Опет осу зраком, да неста сарда́ра,
Који вазда бјеше крилник цару дѐснй̑,
Чу се, и цар стаде на њега да бјѐснй̑.

639 (84). Онај, кога краси за храброст медàља,
Од чијега Маври страхују клобýка,
Оде кад најљуће ратовати вàља̂,
Кад његова силна требоваше рýка
Да се грозна војна што прије отàља̂,
И земља очисти од оних хајдýка̂.
Не врати л' се одмах, рече Карло ср̂дно,
За то самовољство кајаће се гр̂дно. —

640 (85). Брандимар одлучи за њиме се дѝћи,
Или што се збиља предаваше на̂ду,
Да ће најпослије пријатеља стѝћи,
И царевом опет вратити га гра̂ду,
Ил' осуство друга што не мȍже свѝћи,
Па чим нȍјца паде милу свȍју мла̂ду
Без с Богом остави и одјезди та̂јно,
Добријем оружјем наоружан сја̂јно.

641 (86). Морао је да се од драге искрáде̂,
Јера се бојао да га не омéте̂,
И јер није кадар отпор да јој дáде̂.
То је Флерделѝза, ỳмиљато дéте,
Првим врлинама богато чељáде,
Достојно да њиме душу занесéте.
Он мишљаше сјутра вратити се дȍма,
Али дуго — дуго не видје га мȍма.

642 (87). Мјесец дана прóђе, а о њему ја̂ва
Нема, и дјевојче, од љубави пја̏но,
Јадује, болује, не може да спа̂ва̂.
Најзад оде за њим јутра једног ра̏но
Преко многих река, пóља̂ и ду̏бра̂ва̂,
И сама пријèђе много царство стра̏но.
Причаћу вам о том када буде згȍде̂,
А сада к Роланду, кога снови вȍде̂.

643 (88). Онај ког ће сјутра бадава да тра̂же̂,
Приступи, са лицем под тешким визѝром,
Капији и ша̏ну̂ начелнику стра̂же̂:
„Роландо!“ Капију отворише шѝром;
И начелник људма својим ће да ка̂же̂,
Покретнога моста да спусте синцѝром.
К Маврима је Рȍла̂нд одјурио зо̂рно.
Сад мало одмора, молим вас пȍко̂рно.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДЕВЕТА

Шта неће од ср̂ца, што с љубави лу̑ди̑,
Учинити Амор осјетивши ја̑ру,
Кад мо̀же Роланду истиснут' из гру̑ди̑
Вјерност, коју своме ду̑гова̑ше ца̑ру!
Бјеше Роланд у̑мом више свијех љу̑ди̑,
Бјеше цркви бра̀нич, мајку своју ста̑ру
Љубљаше, а сада, након свега то̑га,
Не мари за себе, за цара, ни Бо̑га.

645 (2). Ја га извињавам и мени је ми̑ло
У сличну гријѐху што имадем дру̑га:
На зло своје срце бр̀зо ми је, чи̑ло;
Нит' мари што с тога свијет ми се ру̑га̑. —
Витез, ког је црно одијѐло крило
Одјездивши ноћу преко тамна лу̑га,
Стиже у арапски та̑бор прије зо̀ре̑,
И загази међу свилене чадо̀ре.

646 (3). Пусто је чадорје, јер од оне ки̑ше̑
Склонили се Маври под дрвље и стре̑ху.
Свуд гомиле њихне раштркане би̑ше,
И далеко неке од та̑бора бје̑ху.
Спаваху уморни нити у сну сни̑ше,
Ко гледа на њима покиснулу дре̑ху.
Згубит' многе мо̀же на ноћноме ста́ну,
Ал' нѐ хтје скр̀вити сабљу Дуринда́ну.

647 4. Срамота је било плȅменита гра̏ва
На спавању храбре борце да сијѐчê.
Траг цурин пронаћи заљубљена ла̏ва
Занимаше сада, јер душу му пѐчê
Ноћашњега санка грозота и стра̄ва.
Спази л' кога будна, ка њему потѐчê,
Њу му описује, запиткује за̀ њу̂,
Не би ли дознао хода јој пута̀њу.

648 5. Када рујна зора започе да ру̂дӣ,
Обишао бјеше тако цијел о̀кô.
Његова питања свакоме су по ћу̂ди.
Јер арапско рухо носијаше со̀кô.
А мало је било и учених љу̂дӣ,
Који познаваху као он дубо̀ко
Арапског језика, којим тако крȇшê
Усред Триполиса к'о да рођен бјȇше.

649 6. Тражећи трагове њезинога ста̂на,
Три цијѐла днȇва ту Роландо ку̀ња.
У Оверњу оде четвртога да̄на,
За тијем се дуго по Гаскоњи лу̀ња,
Пак онда са срцем препунијем ра̄нâ
Сиђе у Прованс, откле као му̀ња
Јурну Пикардији и, мрштећи вјȇђе,
Отуд низ Бретању на шпањолске мȇђе.

650 7. Кад попада лишће по бр̏ду и до̀лу,
Лишће рухо ста̄ро, које гора свла̂чӣ;
Када људи земљу угледаше го̀лу,
Нада којом небо туробно се мра̂чӣ;
Кад увену цвеће у врту, на сто̀лу,
И одоше птице, што хладноћу зна̂чӣ, —
Тада по̀ђе на пут, ал' га срећа сла̀га:
Залуд зиме целе до прољећа тра̀га.

651 8. Путујући тако по свом обича́ју
Стиже к једној рȇци која тихо клӣзӣ
Кроз кршну Бретању између бр̏дâ два́ју̂,
Али сада бјеше у стихиској кри̏зи,
Јер снијег растопљен и киша јој да́ју̂
Силну воду те је бјеснила по нӣзи.
Поплављена туд је до̀лина цијѐла;
Чак и мо̀ст у море вода је снијѐла.

652 (9). Низ обалу витез Бриљадо́ра ши̏ба̂,
Бро̏д оком тражећи кроз вечерњу ру̏ме̂н, —
Пошто није био ни птица, ни ри̏ба,
Него земље тешке повелики гру̏ме̂н.
Бродић најзад видје гдје се водом зи̏ба̂,
И дјевојку, која држаше му ду̏мен,
И к њему пловљаше, и руком му ма̂ше̂, —
Ал' уз обалу се њој не при̏стаја̂ше.

653 (10). Ја не разумијем онда цуру за̏што
Знаке њему даје и рукама ма̂ше̂!
Он је к себи зове, обећава сва̏што, —
Ах не чека му се, јер срце му вра̂ше.
Мољакање твоје остануће та̏што,
Рече дјева којој благост лицем сја̂ше,
Не закунеш ли се да ћеш часно дје̏ло,
Што од тебе тражим, извршити смје̏ло.

654 (11). Ти желиш, јуначе, да по̏моћу мо̀јо̂м
Пребродиш ријеку набујалу о̀ву̂,
А ја плату за то, дану вјером тво̀јо̂м,
Да ћеш и̏ст' у Ирску, јер тамо те зо̀ву̂
Дјела пуна ча̏сти, те да сабљом сво̀јо̂м
Помогнеш одмастит' народу нитко̀ву:
Краљу ирском треба сада хра́бри̂х љу́ди̂,
Да казни сурови народ на Ебу́ди.

655 (12). Изнад Ирландије Ебу́да је ме̏ђу
Острвима другим; с те је земље цр̂не̂
На све стране народ разапео пре̏ђу,
Же̏љан да што више цура у њу згр̂не̂:
Многу цр̀нооку и љепојку сме̏ђу
Флота му, када се из туђи́не вр̂не̂,
Носи хали, што се сваки дан сколу̀та̂
На обали, цуре чекају̀ћ' да гу̀та̂.

656 (13). Већ је доста било аждахина пи̂ра:
Нек с народа, који туђе жене пља̏чка̂,
Његовом се крвљу злочинство му спи̂ра̂,
Јер је бјешњи звијер него дивља ма̏чка!
Ако ли ти љубав срце јоште ди̂ра̂,
Ако јој нијеси већ рекао: та̏чка!
Онда и ти хитај ка народу зве̂ру
Са храбрим Ирцима, драги ка̏ваље̂ру! —

657 (14). Он једва дочека да дјевојка стȁнȇ,
И закле се одмах међ' првима бȉти,
Јер је вазда готов да осветом плȁнȇ
На свакога, кадра крв невину лȉти,
И јера помисли да његово лȁне
Гусари могоше на Ебу́ду скрȉти,
Пошто о њој нико нигдје ништа нȅ знȃ,
И од страха зину у души му бȅзна.

658 (15). То је такав немир сада њему да́ло,
Да напусти смјеста дотадање плȃне:
На Ебуду га је тајно нешто зва́ло.
Не бјеше минуо још сјутрашњи дȃне,
А он веће стиже к мору у Сен-Ма́ло,
И клизну на бро̀ду низ ва́лове слȃнȇ.
Мислећи на борбу, којој бјеше ка̀ил,
Остави за со́бом брег Свети Миха̀ил.

659 (16). Брехат оставивши са лијеве ру́кȇ,
Плови крај Бретање, посматра љепо̀ту
Њенијех планина; гледа њене лу́ке.
Њене њиве тучне на зеленом чо̀ту,
Њене воденице пуне беле му́кȇ;
За тијем угледа чувену бјело̀ту
Англиских обала. Ал' вјетар на̀више
Не даде им ићи. Једрила са̀више.

660 (17). Тако брзо натраг прȅко мора сла́на
Сјеверозападни вјетри лађу гȍнȇ,
Да прȅјȕри за дан пут од више да́нȃ.
Костура јој све би попуцале спȍне,
Да не бјеху руке вјеште код корма́на,
Које њега најзад успјеше да склȍнȇ
У ушће ријеке, што утиче вȉше
Антвѐрпена, вјетар чим заду́ха тȉшȇ.

661 (18). Свјѐма дотле срце бјеше у студе́ни,
А сад угрија се кад улетје лȃђа
Без квара у реку и пристаде к сте́ни.
Ту близу бијаше дивна једна грȃђа
Сазидана десно на малој стрме́ни.
Из ње, када сунце поче да се рȃђȃ,
Муж један, ком брада сва сиједа бјȅше,
Изи́ђе и журно к брȍду до́ђе пјȅше.

662 (19). Понизно се стари паладину кла̏ња̂,
Велећи да дјева коју беда скȍлӣ,
Те се непрестано у сузама ба̏ња̂,
За посјету једну лијепо га мȍлӣ;
Ил', ако би тијем незгода му ма̏ња̂
Била, на брод она к њему дођи вȍлӣ.
Мни, одрећи неће тој кнезо̀вско̏ј шћѐри,
Што чинише досад многи кавањѐри.

663 (20). Јер ни један витез, тако вели ста̂рӣ,
Који стиже амо сухим или мȍрем,
До сад не хтје жељу онојзи да ква̂рӣ,
Која грца у̀ злу, од самрти гȍре̂м. —
На то Ролан: живим за та̀кове ства̂ри,
Браним слабе, с тога не копам, нит' ȍре̂м,
Но зло гоним свуда мачем и у̀да̂рцем. —
То рекавши пође за онијем ста̂рцем.

664 (21). Стигавши за часак там' у дворац о̀нӣ,
Успе́ше се преко мермениjех сту̑ба̂.
Ту га срете дама која сузе ро̀нӣ,
С блиједијем лицем испод црна ру̑ба.
Гласом пријатнијем, из којега зво̀нӣ
Јад што јој зададе судба њена гру̑ба̂,
Здрави га. Црно је рухо на тој жѐни.
Дувари су црном чо̀хо̂м застрвѐни.

665 (22). У одају своју за тијем га вȍдӣ:
Кад сједоше поче овијем дива́ном:
Кнез од Холандије мене јадну рȍдӣ,
Очинске љубави задоји ме хра́но̂м,
И растох у свакој мѝлошти и згȍди
Са два брата своја, када нашом стра́но̂м
Дука од Зеланда про́ђе, који мла̀дӣћ
Сврати нам у̑ госте у престони гра̀дӣћ.

666 (23). Иђаше у Шпанску Арапе да ту́че̂,
А био је лијеп, у првој младо̀сти.
Ја осјетих да ме нешто к њему ву́че̂,
Нешто тајно по̀че̂ у̑ срцу ме бо̀сти,
Од којег ускоро предадох му кљу́че,
Мислећ' е код њега бијах у мило̀сти.
Мњах и мним, а мнити мним истину чѝсту̑,
Да ѝма и ѝма̂ за ме љубав ѝсту̑.

667 (24). (Ту је уздах чуо са срдашца њêна).
Због противна вјетра, ма поспјешна зá ме,
Триест дана оста, ја мним триест трêнâ.
Чешће нас ỳ пољу остављаху сáме,
Гдје у кáду свјеже кошенога сêна,
Далеко од дворске хуке и галáмê,
Признасмо да љубав срца наша злâтй,
Брак углављујући чим се с војне врâтй.

668 (25). Чим òтпловй Бйрêн (он се тако звâо)
Да против ислама подигне крстáша,
Фриски краљ Чимòско на знање је дâо
Мом оцу да жели да му будем снáша:
Тај опаки човјек и комшија зâо
К мојем оцу шиље једног великáша,
Који скупоцјене дарове ми нòсй,
И за краљевића Арбана ме прòсй.

669 (26). Туга поче тада душу да ми слâмâ,
Сплетака читава направи се нйза
Од дворскијех људи што немају срâма,
Ал' не даде срце да пођем за Фрйза,
Нити ме превари икакова мâма.
Двор ме даје, јер се с послаником слйза.
Дате ли ме, рекох у присуству òца,
Ножем отворићу дỳши вратаòца.

670 (27). Из нйзи рачуна подиже се к вйсу
Очинске љубави покојни ми тáта,
И не хтје ме дати. Преговори тй су
Одмах прекинути, ма Фриз из инáта,
Срцем сличан тигру, а нарављу лйсу,
С војском закуца нам држави на врáта,
Свакојака звјерства по земљи пòчинй,
Многи поданици страдаше òчини.

671 (28). Кад на то помислим од силне гунгỳлê
Стрáшнйх успомена срце ми се дỳјê.
Справу неку има, у њу мећe ђỳле,
Што из грóтла свога с прâскôм она бљỳјê.
Њом сруши зидове многе наше кỳлê.
Том се чуду чуди ко га само чỳјê.
Два је рифа дуга та гвоздена цйјев;
Црн прах у њу трпа; пукне л', плане сйјев.

672 (29). Та цијев (откуд му, то нико не зна́дѐ)
Једну страну има гвожђем заљевѐну,
И ту једна мала рупица има́дê:
Такне ли је огњем, цијев у том трѐну
Громовити пуцањ и тријесак да́дê,
И ђуле излети грезнућ' у пламѐну.
Куд удари буши, крши, пржи, рȕшй,
А од силна пуцња зȁглухнȗ ти ȕши.

673 (30). Војска нам је била у големој стра̏ви;
Кад је за то чудо нечувено чȕла.
Захвалити има тој пакленој спра̏ви
Што нам трупе разби та бездушна хȕла.
Оба моја брата ђулетима смла̏вй,
Прскоше им груди као даска трȕла.
Његово проклето, ђавоље олово,
Затрије гнијездо наше сокѐлово.

674 (31). Јунак будућ' отац ка' и сви му прȅци,
Сред пораза тога гајио је на́ду
Прибавит' освету погинулој дјȅци.
Склоњен у пошљедњем што му оста гра́ду,
На који падаху ти огњени мȅци,
Једном на бедему у послу и ра́ду
Врховног војводе, на домаху зр̏ну,
Паде, јер га оно у пѐвије кр̏нȗ.

675 (32). Оставши без оца и рођене бра̏ћê,
Нашљедница постах и држави гла́ва,
И тада Чимѐско поручи ми да̏ ће
Мир са мном закључит', признати ми пра́ва,
А у ратовима и пȍмоћи сла̏ће,
На које ми потпис и заклетву да́ва,
Узмем ли Арбана за својега мȕжа,
Што значи да нокте на земље ми прȕжâ.

676 (33). Створу, оружаном невјерством до зу́бâ,
Снѐха не хтјех бити ни у ком случа́ју,
Нит' његову сину вјереница љу́ба.
Срца као моје јѐднȏм себе да́јȗ:
Бирен доби моје. Одбих скота гру́ба,
Који опустоши драгу ми дома́ју,
У њу запаљено унесе пѐљено,
И витешко моје уништи кѐљено.

677 (34). Рекох му, заман га ташта жеља мо̀рӣ:
Може ми учинит' још стотину за́лā,
Пристајем да ножем утробу ми по̀рӣ,
Вади очи врхом оштрога оца́ла,
Или на ломачи живу ме саго̀рӣ,
Ал' сину му ру́кē никад не бих да́ла.
Моји ме мољаху да удајом вла́ду
Спасем, или ће ме њему да изда́ду̑.

678 (35). Народ го, попаљен, без крова и пи̏ће̂,
Видећ' е ми смје̑ри осташе ста̏они,
Поплаши се, мњаше још и горе би̏ће,
А дворани, људи у души ка̏они,
Једнога ме дана кад поче да сви̏ће
По зими стрпаше у једне са̏они
И предаше Фризу. Он ме прими бла̂го,
Велећи: не бој се, дете моје дра̂го̑!

679 (36). Повратићу теби и земљу и кру̑ну,
За сина ми поћи чим ти буде во̏ља. —
Шћах мријет', ал' мишљах: мили твоји тру̑ну̑,
Освети их прије, та је сврха бо̏ља̂,
И у другу почех ударати стру̑ну.
Рекох, правећи се другачија спо̏ља
Но што сам: пристајем; узми ме за сна̀ху,
Само да ми народ не живи у стра̀ху. —

680 (37). Смје̑рах светити се све одо тог да̂на
Жи̑ве̂ ране своје црву томе вла́сцу.
Одрастох у друштву с два срчана ба̂на:
Ја, браћа и они по једном обра́сцу
Бијасмо гајени од дјѐти̑њства ра̂на,
Бјесмо једно тесто по душевну ква́сцу:
За мном похиташе међ' оне ско̀тове;
За мене их видјех гинути го̀тове.

681 (38). Повјерих им тајну. Да бро̂д какав на̂ђе̂
Један оде, други оста код мене́ка,
И очекивасмо ми долазак ла̂ђе̂.
Чимо̀ска је моја намамила ме́ка:
Сото̀но̂м створена од паклене гра̂ђе̂
Гуја слакоми се на чинију мле́ка,
Те зове господу у моје сва̏тове,
Кадифом застире дворима ка̏тове.

682 (39). Овдје сада теби ваља ово знȁти,
Глас Бирéну послах још почетком вȍјнȇ
Да на нас Чимоско силну војску прȁтӣ,
Која веће јури пут вароши стȍјнȇ.
Спаса нашега се Бирен одмах лȁтӣ,
Крете се, поведе лађе своје бȍјнȇ.
Далек пут пловећи нâдом се гòјио;
Нè знаде да Фриз је већ све освòјио.

683 (40). Холандији стиже. Чим Чимòско знȁде
О том, враг однесе к мору тога скȍта,
И битка ми морска удвостручи јȁде:
Биренова сва је пропанула флȍта,
Сам Бирен у ропство и тамницу пȁде,
Зароби га једна Чимоскова рȍта.
Не знах за побједу нашега кáтила,
Кад сам (к'о што чућеш) зајам му врáтила.

684 (41). У госте нам дóђе много пријатéљâ,
Јер дан веће стиже проклетој ми свȁдби,
А и најтоплијој од мојијех жéљâ:
Освети. Баш дана, кад Бирена нȁдбӣ,
Вјȅнчах се. Послије ноћнога весéља
Легох. Арбан к мени у постељу рȁд би.
Имах пријатеља. У кут један тȗ га
Сакрих, знаш онога из дјетињства дрȗга.

685 (42). Иза завјеса сам крај òдра га скрӣла,
Чекаше оружан у томе буџáку.
Ја сам у постељи грозне сузе лӣла,
Свијест моја бјеше готово у мрáку:
Плаках што ме нагна дȍгађâјâ сӣла,
Туђ гријех одмастит' Арбану сирáку.
Чим прӣстȗпи к òдру мој му другар смр̏вӣ
Брадвом главу, дух му оде с млазом кр̏ви.

686 (43). Са срца ми спаде као леда плȁса.
Сиње море бјеше под прòзором мòјӣм:
Низ уже ме спусти друг онога чȁса,
И одмах осјетих да на брòду стòјӣм,
Јер брат његов срећом у том трèну стȁса
С брȍдом под прòзоре. С друговима свòјӣм
Низ море утекох и амо се склòних,
И од тада до сад сузе само рòних.

687 (44). Сјутрадан Чимоско, водећи Бирéна,
Стиже и сватове застанути мњâше.
Хтједе се веселит', али каква мéна!
Видјев сина мртва пресвиснути шћâше:
Бирен му је слаба накнада и цéна,
Противу мене се груд његова дмâше.
Свати се разбјегли, туга му се свâли
На душу, а никог нема да је гâлû!

688 (45). Сина жали много, мене мрзи вûшê;
Та два осјећаја бјеху јади двȍји,
Који му бијесно по грудима рûше;
Ал' он, који звјерство с подмуклошћу спȍјû,
Убрзо могаде размишљати тûшê,
И план за освету страховиту скрȍјû.
Ах његове замке живјети ми смêћȗ;
Помози ми, кнеже, мишком и пâмêћу!

689 (46). Људе моје згуби, нити њега дúра
Писка сирочади; сто за мном шпијýнâ
Посла, омрзе ми жиће с тијех жбúрâ;
Бирена зȁтворû куд сунце ни лýна
Не стижу; за њ муке најгрозније бúра,
Не дáва му вина, ни хљеба сомýна.
Ухватити мене мни у своје кљȗсе
Он уцјеном главе Биренове рȗсê.

690 (47). Рече му: нек ти је воља моја знâна:
Згинућеш од руке мојега целáта,
Ако Олимпију (ја сам тако звâна)
Не затворе овдје ова иста врáта
Од сад за годину; ако до тог дâна
Добавиш је, теби слобода је плáта.
Олимпију хоћу; гледај те дȍби је,
Па ћу те пустити са ове рȍбијê. —

691 (48). Савјете многијех пријатеља слȗшах,
Ал' ипак немоћну јоште себе глȅдâм;
Свакојака средства и лукавства кȗшах,
Ни од најгоријех не хтједох да прȅдâм,
Јер бјеше и таквих од којих се гнȗшах;
Дворова продадох у Фландрији сȅдам,
Да саберем чете, али злûца стâрâ
Живи још: остадох без драгог и пâрâ.

692 (49). И тако витеже, мој по̏ Богу бра̂то,
Сви ти покушаји нијесу помо̀гли:
Најамници моји, смотавши ми зла̂то,
Пред грозним човјеком вратове су по̀гли
Или што је више од њега им да̂то,
Ил' што ствар нијесу извршити мо̀гли.
Што највећма данас душу моју пѐче̂,
То је што ће скоро и рок да истѐче̂.

693 (50). С тог сам у очају грозну и дубо̀ку.
Оца, пријатеље, браћу драгог ра̂ди
Згубих, злата страћих небројену о̀ку,
И сад, када сви ме оставише на̂ди,
Треба да се предам у најкраћем ро̀ку
Оном, што се смрћу рода мога сла̂ди̂,
И његову руку крволочку на́ се
Пустим, да се Бирен од самрти спа́се̂.

694 (51). Мало л' је што тиран државу ми тла̂чи̂,
И што својег оца изгубих и бра̏ћу,
Зар нови губитак душу да ми смра̂чи̂!
Што ко мање живи муку споси кра̏ћу̂:
Не страх смртни, друго стрепња моја зна̂чи̂.
За Бирена жиће треба л' дати, да̂ћу,
Ал' се једног бојим, и то ево чѐга̂:
Погубивши мене, убиће и њѐга̂.

695 (52). Човјек, у коме се срце једном стврдне̂,
Који само својој себичности слу̂жи̂,
Чини зло ближњима кад год руком мр̏дне̂,
Издајство му вазда по мислима кру̂жи̂,
Готов је од вјере задане да вр̏дне̂,
А свети л' се, тада с ђаволом се здру̂жи̂:
Такав је Чимо̀ско; против ове змѝје̂
Мним да сумња моја неумјесна нѝје.

696 (53). Уговор са њиме, вјера и паза́ри,
Не врѝједе ништа, у̑ срце му ка̏ми!
Амо к мени многи свраћаху серда́ри,
Све им ово причах што и данас ва̏ми,
И савјета исках у овојзи ства́ри.
Као што видите, жељела бих да̏ ми
Пронађете какво срество које ја̂мчи̂
Да ће му се Бирен моћи да ѝска̂мчи̂.

697 (54). С молбом се обраћах многоме јуна́ку,
Да уза ме буде кад у руке га̏днê
Чимоску се предам, ал' да вјеру ја́ку
Зада, да ће Бирен тамнице се ја̏днê
Спасти, чим ја стигнем ономе дивља́ку,
Те да прије него што ми глава па̏днê,
Видим га далеко од јада и ва̂ја,
Изван Чимоскова грозна до̏машâја.

698 (55). Ма нико не смједе тамо да ме пра̏тȋ,
И поред својијех толикијех му̏кâ
Још не нађох никог да се јемства ла̏тȋ,
Јер се сваки боји крвожедна ву̏ка,
Који на далеко смрт умије сла̏ти,
Из паклене справе громовнога пу̏ка,
Из чијега гро́тла сам пакао ви́рȋ,
Те ништа не хасне шти́та ни панци́ри.

699 (56). Ја за помоћ твоју дижем сада гла̂са,
И вјерујем, јер ми тајно нешто ка̂жê,
Када гледам обим голема ти ста̂са,
Да са спољашњошћу срце ти се сла̂жê;
Ја од тебе чекам утјехе и спа̂са,
Боље ми од твоје не требује стра̂жê,
С њом сам за Бирена без икакве стра̏вê,
Води ме к Чимоску, о витеже ла̏ве! —

700 (57). Преставши да збори продужи да је̏цâ.
Тешко би Роланду слушат' како је́чȋ,
Њезино грцање у срце га штре̏цâ,
И одмах јој каза (ал' у мало ре́чȋ,
Јер збор не умије да дроби и сје̏цâ),
Да злочинство ово за осветом дре́чȋ,
Па јој даде вјеру, од камена тв̏рђу̑,
Да ће по заслузи казнит' ону р̏ђу.

701 (58). Ал' он другачије на ствар ову гле̏дâ,
Не мисли у руке да звијеру да̂ва̂
Драгоцјени живот лијепога че̏да:
И њу и Бирена хоће да спа̀са̂вâ.
Још истога дана с њом у лађу сје̏дâ,
Што прије се њему к Чимоску ста̀са̂вâ,
Јер још има један посао да т̏рсȋ:
Хали на Ебу́ди да прободе п̏рси.

702 (59). Олимпији лице разведри се мало,
И престаде горке уздахе да гу̏та̑.
Вјетар је подесан и сунце је сјало,
Мирно лађа морем широкијем плу̏та̑.
Уз Холандију се трећег дана стало:
Дебело се уже одмах отколу̏та̑,
И за грм се један веже брод, из кѐје̑г
Искочи Роландо, водећ' коња свѐје̑г.

703 (60). Низ поље одјезди без дру̏жине̑ сва̏ке̑,
Оружан до зуба, на том коњу трѐму.
Који бјеше голем, дораташте дла̏ке̑:
Бриљадор му оста (још додајем к тѐму)
У Бретањи, ноге да одмара ла̏ке̑.
На брѐду остави ојађену мѐму,
Рекав: не скр́би се, нити тако пла̏чи;
Чућеш скоро да сам од Чимоска ја̏чи̑. —

704 (61). Стигавши Дордрехту пред капијом гра̑да
Спази јаку стражу: Тиранин се бо̀ји̑,
Нарочито ако тек од скора вла̑да̑.
Што ту стража данас појачана сто̀ји̑,
То има и других разлога и ја̑да̑:
Чуло се да су̏жњев рођак један, ко̀ји̑
С много лађа иде, ударити смје̏ра̑.
Зато тако стража код капије звје̏ра̑.

705 (62). Роландо, ког призор тај само весѐли̑,
Јер прича колико вук се боји гла̑ви,
К стражи пред капијом приступи и вѐли̑:
Један од вас одмах краљу нека ја̑ви̑,
Да с њим јунак један борити се жѐли̑,
Који вјеру даје, као витез пра̑ви̑,
Да ће Олимпију, што уби Арба́на,
Предати, ако ли изгуби мегда́на.

706 (63). Предаће је одмах, јера је скривѐну
У близини овдје непосредној чу̑ва̑;
Ма не само неће издат' ову жѐну,
Ако краља с коња на̏ ледину згру̑ва̑,
Но ће краљ тамницу отворит' студѐну
Бирену. — Краљ стаде од ма̏ме̑ да ду̑ва̑
Чим поруку таку дѐзна од војни́ка,
И преварит' мисли незнана крвни́ка.

707 (64). Другог, а не мене, нађи па се грèби,
Ја послове имам, пријатељу, прѐчê;
Ако цура збиља (вели краљ у сèби)
У власти је твојој, к'о што војник рѐче,
Чим вериге бацим око врата тèби,
Предаћеш је прије но што пане вѐчê. —
Да му с леђа зађе, кроза врата скрȉта,
Четица ће једна одмах да òдскȉтâ.

708 (65). То витез ни у сну није мог'о снȉти,
Јер краљ му поручи да радо мегдáне
Дијели, и с њиме да се хоће бȉти.
Мишљаше најприје ода сваке стрáнê
Непробојну мрежу око њега свȉти,
Као што рибари чине код Волáнê.
Да је све у реду чим гласове дȍбȋ,
На капију с другом четом и он прȍбȋ.

709 (66). Кад ȍнемогу̑ћи тијем бјегство свȁкȏ,
Бар он тако мисли јадник и цȉјенȋ,
Мњаше за руком ће испасти му лȁко
Да слободу ропством јунаку смȉјенȋ.
Пàклену̑ нȁправу нȅ понесе, кȁко
Неће да убија, но само плȉјенȋ.
Жива њега жели имати у кљу́ну,
Ама се превари у своме рачу́ну.

710 (67). Краљ жели да витез буде њему вáбац
(Као што сам веће нагласио вȁма),
Тер и онај други да с' у̏хватȋ врáбац,
Ал' та жеља оста — измлаћена слȁма.
На Роланда чета сад учини грáбац,
Јер Чимоско, мозга немајући дрȁма,
Мњаше, пред њима је плашљив неки бáбац.
Витеза спопаде страховита мȁма.

711 (68). Четници краљеви сувише су слȁби
За њега, јер ено шалу с њима збȉјâ:
Пошто копље тешко ручетином згрȁбȋ,
Ка' кобац голубе по пољу их вȉјâ;
На оштро их гвожђе шесторицу нȁбȋ,
Мјеста нема седмом, — врхом га у̏бȉјâ.
Од ударца тога гвозденога вр̏ха
Чисто чујем како грудни кош се кр̏ха.

712 (69). Хитну га у̏ страну као неки пи́љак,
Онај хитну, коме од ограшја то̏га
Остати на лицу неће ни ожи́љак,
Јер му р̑с долази од самога Бо̏га.
Најпослије његов страховити шпи́љак,
Пошто је тијела просвирао мно̏га̂,
Издаде га срамно, а и како пе̏ би, —
Да, издаде је̂ра на двоје се пре̏би̑.

713 (70). Трже Дуринда́ну, свој понос и ди́ку,
И поче да њоме солдатију мла̂ти̑.
Бије куда стигне, највише по ци́ку,
Жели да свакоме по заслузи пла̂ти̑.
Са невјере сличан разјарену би́ку,
Слабо кога пусти да се кући вра̂ти̑.
Гдје види гомилу лети као сму̏шен,
И скоро ће сваки отпор бити сру̏шен.

714 (71). Пожељеће сина данас многа ма̂јка,
Јер већ многи мртви на земљици лѐже̂
Од Роланда, кога канда роди зма̂јка;
Који су читави у град опи бјѐже̂.
Чимоско, престрављен. јада се и ва̂јка̂,
Што цијеви нема да му груд прожѐже̂.
Виче: донес'те је! Зар га когод слу̏ша̂!
И са̂м ено у град умакнути ку̏ша̂.

715 (72). Стигав у капију хтједе дићи мо̏ста,
Ал' у том тренутку и Роландо сти̑же;
Краљ напусти врата са разлога про̏ста,
Што му се над главом сабља веће ди̑же;
Он утече, град му прими нова го̏ста,
Који за њим јури да му прићe бли̑же̂.
На добру се коњу вјероломник спа̂се.
Јер парип Роландов тром је, к'о што зна̂ се.

716 (73). Далеко за собом остави јуна́ка,
Који га изгуби из очињег ви̑да,
Збуњен лавиринтом тијесних сока́ка̂.
Чимоско се сакри иза једног зи̑да;
Донесоше справу три човјека ја́ка;
Туна пре̂жа̂ згоду, нит' очију ски̑да̂
Са правца откуда Роланду се на̂да̂,
Те да једним метком паладина свла̂да̂.

717 (74). Са срца му сикће за осветом дрѐка,
За се мисли вук је, а Роландо о́вца,
Па је гла́дан меса њезинога мѐка,
За које би дао милионе но́вца:
ако вѐпра дивљег у засједи чѐкâ,
Гледах исто тако у ва̀лов̏љу ло́вца.
И гле! У даљи̏ни пра̀шина се вâљâ,
А из ње на коњу Ролан се по̀мâљâ.

718 (75). Краљ, што тешко људском да припада рȍду,
Чије руке самрт из далѐка ша̏љу̑,
Скочи, нанишани, и кад на́ђе згȍду,
Зграби десном руком ужежѐну па̏љу,
И задрхта темељ земљиноме пȍду,
Чим дота̀че њоме на цијѐви фа̏љу:
Спријед пуче громко, чим сијевну стрâга,
Али — срећа данас изневјери врâга.

719 (76). У паклу Сото̀на у плач тада бри̑зну̑,
Јер његов штићѐни̑к не погоди ме́тê,
А Бог се на̏смија, јер избави жи̑зну
Роланду, ког воли као своје де́те,
И кад врело ђуле низ улицу зви̑зну̑,
Бла̏говоље да га у правцу поме́тê,
Те мјесто јунака, коња посред гру́ди̑
Лупи, који мртав одмах оста ту́ди.

720 (77). За̀једно са коњем и Роландо па̏де,
Ал' док се на свагда коњ на̏ земљу сру̑чи,
Он опет на ноге још крепчији ста̏де,
Нов р̑с поче му се и̑з срца да лу̑чи̑.
Што Антѐју негда, то се њему са̏де,
При доди́ру земље животворне слу̑чи:
Својијем дȍди̑ром Антеја ваља́на
Снажила је земља, јер бјеше му на́на.

721 (78). Слаби су стихови ове моје пјѐснê,
Да гњѐв опјевају којим витез пла̏ну̑.
Зевс када с небеса муњом својом крѐснê,
Те на зграду ону њени огњи па̏ну̑,
Гдје је сумпор, угљен за потребе мјѐснê,
Тад се пламенови подизати ста̏ну̑,
Пуцају зидови, камен у вис пр̑скâ,
Ко је у близини тијело му смр̑скâ:

722 (79). Роландо је био као пожар йстй,
И кад опет скочи он послије пâда,
Кадар бјеше краља све зубима грйсти.
Овај, извирујућ' иза оног зâда,
Видје да му ваља отле да се чйстй,
Ако неће да му с ватре кожа стрâдâ:
Не продаје кожу, краљ је, није кȍжâр, —
А знате да Ролан бјеше као пȍжâр.

723 (80). Видећ' е је витез готов њега сјȅћи,
Мислећ' е у бјегству спас му само бјȅше,
Загребе на коњу чим ȍкрете плȅћи,
А за њиме Ролан трчао је пјȅше.
Гле! од коња брзак он је био вȅћй!
Гле чизмама огањ из калдрме крȅшê!
Стиже краља, мачем лупи га по шљѐму,
Расијече главу дȍ рамена њѐму.

724 (81). Еле тако оно крунисано псȅто,
Што намјести веће двије своје кљȗсê
Да ȗхватй цуру, оста данас ȅто
И без круне златне и без главе рȗсê,
А дјеву ће добит' — на куково љȅто.
У тај мах у граду звек оружја чȗ се:
Стиже рођак сужњев; отворена вйђе
Врата; у град јурну; отпора му нйђе.

725 (82). Са Зеланда дóђе. К себи народ зȍвê,
Ал' овај поплашен (то су Холандéзи)
Бјежи, не знајући ко су чете ȍвê.
Дознав, преста бити у стрàху и јéзи,
И напротив њихов долазак му гȍвê,
Јер Фризи владаху ка' прави Черкéзи.
Народ вођи војске нуди помоћ јáку,
Те да скрши силу фризонском дошљáку.

726 (83). Холандез је страшан непријатељ Фрйзу.
Једно, што му краља господара ȗбй,
Друго, што будући сувише му блйзу,
Много благо пљачком учестаном згȗбй;
Фризонских недјела он читаву нйзу,
Набрајати знаде и добро их тȗбй.
Са Зеландом савез Роландо им склȍпй,
И Фриза нестаде, као да се ȍтȍпй.

727 (84). Бирен, чим су врата хапса гдје је бӥо
Разлупали били тешки буздовáни,
Роланду је руке око врата свӥо,
Велећ': вазда правду као сада брáни! —
За тијем су они, с њима народ цӥо,
Похитали одмах тамо к оној стрáни,
У свечану руху, тријумфалном хȍду,
Гдје их Олимпија чекаше на брȍду.

728 (85). Ту бијаше она у големој стра̏ви:
Мњаше, кукајући као ноћна птӥца,
Од Чимоска, који у црно је за̏вӣ,
Роланду ће жића пресјећи се жӥца.
Народ јој веселе овације пра̏вӣ, —
Из тисуће уста „живјела!" јој клӥца.
Бирено је љуби, она њега гр̏лӣ,
А захвалност од њих жање витез вр̏лӣ.

729 (86). Одмах одумину бол њезиних ра̂на̂,
И сви скупа граду управише стȍпе,
И заљубљени ће још истога да̂на,
Брак жељени дáвно међ' собом да склȍпе̂.
Бјеше воља њена и Бирена ба̂на,
Да Фризи осјете ударце им сȍпе̂,
Јер краљицом поста Олимпија дӣка,
Народ за владарку себи је извӣка.

730 (87). Мњаше Бирен треба врло крута влáда
За опаке Фризе, за тај људски тáлог,
А да ће успети постојаше нáда
Тијем прије што је им'о један зáлог:
То је била ћерка Чимоскова млáда.
Заста је у двору и даде јој нáлог,
С њим у Зеланд ићи, куд са женом пóђе.
Холандија оста под влашћу му рóђе̂.

731 (88). Ту ће цуру, рече, узет' брат му мла̏ђӣ.
Оде с њом и женом, и све јунак пје̏ва̂,
Што угледа једном краја оној сва̏ђи.
Роландо је истог отпловио дне̏ва,
Узев један плијен — од шећера сла̏ђӣ,
Око ког толика направи се цȅва.
Какав шећер? Молим, то је она спра̏ва,
Што упљéха коња испод нашег ла̏ва.

732 (89). Нек' не буде за вас никакво чудѐство,
Што справу, спрам које ништа није стрéла,
Са собом понесе, јер то није сљѐство
Да ће њом се служит'; истина је цéла
Да кукавицама треба тако срѐство,
А за њега није тог оружја фéла:
Справу, прах, олово, сав прибор ȍстâлй,
Узе да са лађе на дно мора свâлй.

733 (90). Од мàхинê таке за човјештво стрâ га,
И једва је витез могао да шчȅкâ,
Да доспије тамо, гдје нема ни трâга
Од земље, и гдје се не ȍпажâ слȅка,
Па рече: нȁправо подлости и врâга,
Нек' мед људма више не буде те, нȅка
Хрáброшћу надбија ко је прави чóва,
Нек узмиче рђа испред витезóвâ!

734 (91). (Тад је у вис диже, мниш перо је ȍна.)
Да би роду људском зад'о више јȁда
А зло зацарио, тебе је Сотȍна
Сам рукама својим лио у дну хȁда;
Ма теби су данас одзвонила звȍна,
Врати се у тартар занавијек сȁда. —
То рекав диже је у вис јоште бȍљê,
И у море баци, те потону дȍље.

735 (92). Уклонив са земље зло што даде ђȁво,
Те да горе мучи јадан свијет ȍвй,
К острву Ебу́ди хитао је прȁво,
Да ону аждаху страховиту лȍвй.
Да је Анђелика тамо, да је здрȁво,
Надом, али слабом, Роландо се тȍвй.
Ако ли је тамо, бојаше се грȍзно
Да с далека пута не доспије пȍзно.

736 (93). Новијех препона можда лежи стрȍво
У Ирској, ако ли витез тамо сврâтй;
Јест, искрснут' опет може штогод нȍво
Сврне л' тамо, с тога пут хоће да скрâтй:
Пловит' право хали план је одмах скȍвô.
Док морем к Ебуди лађа му се клâтй,
Моји ће стихови к Бирену да хи́тê, —
А ваљда и ви му на свадбу жели́те.

737 (94). Ви мислите, рекох неистину пу̂ку̂:
Није л' свадбе било? Какви сада сва̏ти?
Та било је, било, ал' на брзу ру̂ку:
Тек ће на Зеланду пи̂р свечан се да̏ти.
Стојте! Не сљедујте мога стиха зву̂ку:
Неће бити пи̂ра, јер несрећа пра̏ти̂
Особу, о којој да је сретна мни́те.
Чујте! Али молим да мирно сједи́те.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДЕСЕТА

Љубавно питање није мала шáла,
То је вјечна тајна измеђ' душа двѝјӯ,
С тог односно чисте љубави, морáла,
Жртве и вјерности питао сам Клѝју,
Која рече, више ј' Олимпија дáла
О томе доказа од дру́гā јој свѝјӯ;
Или бар ни једна, досад од старѝнā,
Није више од ње имала врлѝнā.

739 (2). Силна љубав њена к војводи Бирéну
На чисту се дјелу видје тако јȁсно,
Да узајамношћу задàхла би стéну,
Јер више доказа дати није лȁсно.
Љубити је треб'о њу по исту цéну
Бирен, ако му је срце било чȁсно.
Да требаше више љубит' је но сѐбē,
Мени доказиват' и није тријѐбē.

740 (3). За њу, што за њега тȍнӯ у пѐлену,
Презрети је мог'о чак и ону жѐну,
Што Грке са Тројом завади, Јѐлену;
Требао је готов бит' у сваком трѐну,
Радо за њу дати младост ту зѐленӯ,
Источити радо крв своју црвѐну,
Растати се радо од зраке ȍчињē, —
Ал' он живот брачни друкчије пȍчињē.

741 (4). Пошљедње ријечи чудно вама звȍнē,
Прави значај њихов ради бисте зна̏ти,
И, јер вам се мисли зло слутити клȍнē,
Питате ме. Добро. Одговор ћу да̏ти,
Ал' очи вам сузе почеће да рȍнē,
Чим душа смисао страховити схва̏тӣ;
И почеће срдња из срца да кӣпӣ,
Стегнуће се усне, зуб ће да зашкрӣпӣ.

742 (5). Кад будете чуле грозȍту, о жѐне,
Кад ниској оцртам истинитом слӣкōм,
Хоће вјера ваша у људе да свѐнē,
И никад нећете вјеровати нӣкōм.
Превари мушкарац оком докле трѐнē,
Будите опрезне са том мушком клӣкōм,
Јер какав је Павле, такав је и Пѐтар, —
Њихове заклетве разнијеће вјѐтар.

743 (6). Клеће се да од вас ништа нема дра̏жē,
Сипаће ријечи ласкаве и сла̏тке,
Гледајући чедност он вашу да сма̏жē,
А успије л', он ће посље шале кра̏ткē,
Окренут' вам леђа, престати да ла̏жē,
И за вама рећи: глупе као па̏тке!
Зато, жѐне драге, припазите на́ се,
Примјер с Олимпијом бар вас нека спа́сē.

744 (7). О избјегавајте, савјетујем ва̏ма,
Жутȍкљуне, дрске, лијѐпе младѝће;
Клоните се њихна несталнога пла̏ма,
Јер њӣм вам се неће загријати жӣће;
Њихна љубав букне ка' на ватри сла̏ма,
Такви вјетропири нијесу за нӣће.
Чим ухвати плијен лȍвац даље спјѐшӣ,
Још неухваћени чини му се љѐшӣ.

745 (8). Хитам да вам кажем, јер треба да зна́те:
И младић је ловац: око вас се вѐрē,
Прича да ћете га у гроб да сурва́те,
Ви, коју он љуби преко сваке мјѐрē,
Ако му доказа љубави не да́те,
(Што ће рећи чедност), ал' тако ми вјѐрē
Вас ће оставити чим му се преда́те,
Да на другом цва́ту мед и шећер бѐрē.

746 (9). Не велим љубави да се одречéте:
Као тачка лози љубав треба жèни;
Не љубећи ви би живјеле без мéтê,
Мраком би вам дани били покривèни.
Тек не желим вама да се занесéте
За голобрадијем, јер, вјерујте мèни,
Покајаћете се: најбоље би бѝло,
Зрело воће за вас — ал' нипошто гњѝло!

747 (10). Рекох да је Бирен Чимосковој шћȅри
Узео слободу, а знате још ѝ тô,
Да је (божем) хтједе за брата да вјȅрû,
О чему је њојзи и придике чѝтô.
То су (можда) спȓва и били му смјȅри,
Али је послије за њом поманѝтô:
На слатки залогај срце њему зѝнӯ,
У бездан љубави нечисте се рѝнӯ.

748 (11). Не обзирући се на дужности брâка
(За њ односи брачни не бијаху скýпи),
Мни, залогај такав из својијех шâкâ
Испустити могу само луди глýпи.
Под мишкама цура још немаше длâкâ,
Тек јој бјеше њедро почело да пýпû,
Бјеше љепши цвијет од руже и крûна,
Четрнаест истом било јој гȍдûнâ.

749 (12). Млађахности то су најњежнији чȁси.
Над оцем мр̀твијем видје пут је пр̂вû,
Видје како лúшце сузицама квȁсû,
И од тада поче за њом да се стр̂вû,
И груд му надуше похотљиви дȃси.
Љубав к Олимпији поједоше цр̂ви:
Са том се љубави оно исто слȗчи,
Што и с врелом водом лед у њу л' се срȗчû.

750 (13). Олимпију тако омрзла је псѝна,
Да је просто јадну не може да глéдû,
Док, не види л' цуру, нȁ дȗшу му тмѝна
Пада, али јоште жену своју штéдû,
Јер још није згоде да од брака њûна
Пачàриз направи, њу изложи бéди.
Доказе љубави јоште њојзи дâвâ,
И сваку јој жељу радо испýњâвâ.

751 (14). Додуше њојзи је већ у̑ очи па̏ло,
Да се око дјеве врло радо вр́зе̑,
Па и да је чешће помилује ма̏ло,
Али ду̑ше чисте нису тако бр́зе
Да на зло помисле, нити им је ста̏ло
До тог, да се ближњи међу собом мр́зе̑:
Мисли милост она сау̑че̑шће зна̑чи̑
Према сирочету, које судба тла̑чи̑.

752 (15). Док над њом облаци збирају се мно̏зи̑,
Из којијех муња к њојзи ће да пр̑не̑;
Док њу лађа ближе к оном крају во̏зи̑,
Гдје ће бити жртва душе оне цр̑не̑;
Она, мјесто да се на звијера згро̏зи̑,
Тако објашњава те додире скврне̑.
Да у Зеландију они плове зна́те
Ви, који пажљиво спјев овај чита́те.

753 (16). Вјетри, који пушу, правцу њихну го̀де̑,
За њима нестаде Холандије да́вно;
Даље од Фризије у лијево бро̀де̑.
Једног дана небо поста врло та́вно,
Духну бу̑ра јака преко сиње во̀де̑,
Не знајући куда, јуре три́ дни̑ ра́вно.
Четвртога дана престаде олу́ја,
И к о̏стрву пустом однесе их стру́ја.

754 (17). Пред вече уђоше у лу́ку малѐну
Наткриљену стењем, а обраслу го̀ро̑м,
Што звјерове крије у својему сјѐну.
Олимпија с мужем, са том својом мо̀ро̑м,
Изи́ђе на̏ су̑хо; он почасти жѐну
Вечером, па с њоме лѐже под чадо̀ром.
Након буре сном се и љубављу га̑ле̑.
На лађу послаше спавати о̀ста̑ле̑.

755 (18). Не даде јој спати веће више да́на̑
Страва, хука, лупа, колебање мо̀рско̑,
Зато сад у̀ шуми, испод густих гра́на̑,
У сан је уљушка жуборење го̀рско̑.
На простој постељи крај свога јара́на,
За перје не марећ' и раскошје дво̀рско̑,
Тврђе је заспала госпођа кнѐгиња,
Но што је икада мажена бѐгиња.

756 (19). Ал' не спава Бирен. У њему се кŷхо̀
План како ће да се курталише да́мê.
Ослушкује спава л', и кад му се ŷхо
Увјери, тихо се, усред оне та́мê,
Из о̀дра извуче, зграби своје рŷхо,
И одјури к лађи без сваке гала́мê.
Избуди бродаре, низ море се спŷсти,
А жену остави саму у тој пŷсти.

757 (20). С Олимпијом ȍток остаде поза́ди.
Она је спавала ка' заклано ја̏ње:
Сан с умора много невјестама сла́дй,
Миловања силна обарају ка̏ње.
Већ и сла́на паде по травној сица́ди,
Покривало ноћно постајаше та̏њê,
Већ истоку врата ено се румѐнê,
А сан још не иде од уморне жѐнê.

758 (21). Већ се чују пјесме, тихане и бо́не,
Што их јаду своме вјечитоме по̀јŷ
На морима хла̂днйм тужне Халцио́не.
Мла̂да, полубудна, пружи руку сво̀ју, —
Али њега нема! Опружи и но́не,
Ма га не дохвати, и грозота, ко̀јŷ
Усни, ужасну је; про̏гледа, о ја̏да!
Нема га! Излетје из чадо̀ра та̏да.

759 (22). Што је било слутња, поста пуно збйљê.
Русе косе чупа, бело лице грѐбê,
Грла свога писку надалѐко шйљê,
По имену зове невјерниче тѐбê:
Бйрêне!.... Бирене!.... одјекују спйље.
Полунага јури обалом ван сѐбê.
Помаже јој мјесец, који веће сје̏да̂,
Да, гдје лађа бјеше, празно мјесто гле̏да̂.

760 (23). На обали хри́да у обли́ку лŷка,
Јер су је успјели вали да издýбŷ,
Те над морем виси пуна оштрих кŷка̂,
К себи је привукла Биренову љу́бу,
Тер устрча на њу без великих мŷка̂,
Па, нагнута, стојећ' бездани на рýбу,
По̏гледа нйз море баш кад зрака зла́тна
Сину, и у да́љи спази бро̑д и пла́тна.

761 (24). Бјеше јадна близу умнога расу́ла,
И сломљена клону на сту̏дену̑ хри́ду,
Јер је издадоше заморена чу́ла.
Брод, кад се разàбра, бјеше још у ви́ду,
Јера хри̑д је висок био као ку́ла.
Пишти и дозивље бездушнога Ђи́ду,
Груха се у груди и пошто се тàко̑
Подуже мучила, завапи овàко̑:

762 (25). Би́ре̂не, човјече страховите ћу̑ди,
Шта ти мо̀же разум смрачити и сплѐсти,
Да ти против мене злошћу плану гру̑ди?
Без невјесте своје зар ћеш до̑ма грѐсти?
Зар не хајеш за то, што ће рећи љу̑ди?
Бирене! Зар нећеш и мене повѐсти?
Кад понесе душу и тело понѐси:
Бирене! Бирене! Ала страшан јѐси! —

763 (26). За̀пијевку таку невјернику ша̏ље̂,
И руком и ску́том очајнички ма̂ше̂,
Али лађа плови непрестано да̏ље̂.
Одсјайва̂ху јој, јер већ сунце сја̂ше,
Капљући у̑ море сузне оне ска̏ље,
За којима поћи по готову шћа̂ше:
Са стене скочити хтједе у̑ три̑ ма̏ха.
Најзад у чадор се врати пуна стра̏ха.

764 (27). Најјачи изрази у стих да се спо̑је̂
Од пјесника правог у свом надахну́ћу,
Не би тугу, пустош и гнусобу, што̑ је
Осјећала она у томе трену́ћу,
Исказали. Рече: синоћ о̀дар дво̑је
Прими. Сад је једно. — И су́зу је вру́ћу
Јецајући грозно, не штедећи здра̂вља,
Потоцима лила сред мека у̏згла̂вља.

765 (28). Докле јој за су́зо̂м су́за тако ка̏пље̂,
А дух у заносу мртвачкоме дре̂ма̂,
На о̀дру лежећи она ово ша̏пље̂:
На о̑стрву овом становника не̂ма̂,
Видим само гује, о̀рлове и ча̏пље,
Страшна смрт од глади овдје ми се спре̂ма̂.
Гаврани и вуци (ту се јадна стре̂са̂)
Најешће се мога млађанога ме̂са.

766 (29). Тешко мени, леле! Ух! Већ ми се чи̇̂нӣ
Да од њиховијех зуба и нока́та̂,
Јер њих бити мора овдје у близѝни,
Веће ми зијају на утроби вра́та.
Боже, што ме озго гледаш у низѝни,
Није ли издајство мојега џела́та
За ме горе од тог, јер он својој ску̏би
Живот не једа́нпут већ сто пута у̏бӣ.

767 (30). Па и да ме нађе какав морепло̀вац,
И спасе од смрти и осталих за́ла̂,
Од чега ћу живсти? Нијесам ли но̀вац
И богаство своје невјернику да́ла?
Господар постаде тај лукави ло̀вац
Моје Холандије и мојега ма́ла.
Ах и да наиђем на прилику зго̏дну,
Не смијем у земљу враћати се ро̏дну.

768 (31). Боље него тамо било би ми свѝда̂.
Узе ме рад круне и мојега зла̂та:
Тешко свакој оној којано се у̀да̂,
Мјеште за човека, за грабљива та̂та.
Жудим да одавде идем — али ку̀да̂?
У Фландрију? Куле од дванаест ка̂та̂
Ту имах, ал' с њега њих и много ку̏ћа̂
Продадох; сад немам колибе од пру̏ћа.

769 (32). Хоћу л' у Фризију, невјеро, гово̀ри!
Краљица бих била да сам хтјела та̏мо,
А сада сам с тебе леш у овој го̀ри.
С тебе одбих Фриза, с тог изгубих — са̏мо
Оца и два брата у живота зо̀ри.
Бездушни човјече, браћа моја ка̏мо?
Љубав моја к теби животе им о̀тē,
А ти ме остави сред ове страхо̀тē!

770 (33). Све наде и жеље у мени су свѐле,
Мене је нехарност убила и зло̀ба.
Ничег се не бојим, — једног само, лѐле,
Да ме не продаду гусари ка' ро̀ба.
Амо, вуци! Пӣте крви моје врѐлē,
Јер горе је ропство од самога гро̀ба. —
Тако је тужила чупајући ко̏су,
Лијућ' из очију го̂рку̑ ону ро̏су.

771 (34). На пр̏жину морску тад о̏дју̑ри сно̏ва,
Бије се у лице, лије кр̀в из зу́ба̑,
По пијѐску шара чудна нека сло̏ва —
Полудје л'? Ух како у лицу је гру́ба!
Ух како промукло пишти као со̏ва!
Кажу, така негда бијаше Хеку́ба.
Најзад у̑ко̑чи се гледајући мо̏ре, —
Стијѐна је, мислиш, а не живо ство̏ре.

772 (35). Оставит' је морам нека тако сто̀ји̑,
Јер за сада не знам помоћи јој ка̏ко,
И јер нестрпљиво Руђер часе бро̀ји̑
Кад ћу к њему, коме није богме ла̏ко.
Да од жеге падне он се веће бо̀ји̑,
Жеђ га тако мори да би јунак пла̏ко̑;
Да му се истопи оклоп (јер је сја̏ло
Сунце као ватра) недостаје ма̏ло.

773 (36). Докле њему коњиц по пијѐску га̀ца̑,
Он сања кукавац о цвјетноме са́ду,
И сухим језиком за водом пала̀ца̑.
На једа́н мах спази у дебелом хла́ду,
Штоно кула једна и̏з мора га ба̀ца̑,
Три цуре, које су сјеле на сица́ду.
На њима је рухо танано бијѐло,
Те се кроза њ види ти̏јело цијѐло.

774 (37). Хладе се покретом злаћене лепе́зе̑.
Дојахавши ближе на своме коњи́цу,
Спази код њих вина, што пријатно ре́зе̑,
Које пиће њима по лијепом ли́цу
Китице ружица руменилом ве́зе̑.
Ту се цуре скорим надаху вјетри́цу
Да их кући врати у пространу чу́ну,
Што га море љушка скривена у жбу́ну.

775 (38). Господа̀рица је била им Алчи́на, —
Што се ту десише јамачно су зна̏ле.
Одмах су јунаку понудиле ви́на,
И сташе љубазно с њиме да се ша̏ле̑.
Већаху да њега и коња ждрали́на,
Што се тако море на припеци, жа̏ле̑,
И да треба засад пута да се ма̑не̑
И да к њима сврне да винце та̀ма̑не̑.

776 (39). Тијелима својим пролазак му јâзê,
Јера прискочивши к млâдôм господáру
Хватају за ỳзду и мило се мâзê.
Стој, (веле) куда ћеш по овоме жáру?
Испи винца овог те ледене млâзе,
И поднијеше му пиће у пехáру.
Ма љутито јунак пуну купу ȍдбӣ,
И јурећ' у тр̀ку пут опета спȍдбӣ.

777 (40). Сјети се, и зато вино му не прѝјâ,
Да га те дјевојке забавити хтје̏ше,
Док не стигне ближе чаробница, чѝјâ
Лађа и остали броди тамо спје̏шê.
Гње̏в у очима ће тада да засѝјâ
Цурама, — из носа мниш ватра им кре̏шê;
Зацакаше јаче од стотину звóнâ,
Свака поста лицем грђа но Горгóна.

778 (41). Нијѐси каваљер, тако једна вӣчê,
Кад одбијаш пѐхâр, што ти дама пру̑жâ.
Ал' зар се учтивост и онога тӣчê,
Који коње краде! Да бешчасна му̑жа!
И пусат ỳкраде, јес, тако ми прӣчê!
Згазила бих радо тебе као пу̑жа,
Радо бих у очи гу̑рнула ти бóцу,
А још те радије гледала на кóцу. —

779 (42). Мјесто вина псовке сад му ето ну̑дӣ
Бештија, која се све то већма јâрӣ.
Слабо се Руђеро томе од ње чу̑дӣ,
Нити јој на грдње одговорит' мâрӣ.
Не могући вином, хтједе свађом (бу̑ди
Речено вам узгред) бјегство да му квâрӣ.
Веслају за њиме чим су у чун сје̏ле,
Нит' су га из ока испустити хтје̏ле.

780 (43). Тај надзор над њиме слабо њему шкȍдӣ,
А псовање му је јоште мање ште̏тно.
Ка зáтону који к Лођистили вȍдӣ
Најпослије Руђер стигао је сре̏тно.
Возар један стари ту се тада згȍдӣ,
С лађицом која је изгледала спре̏тно.
Краси њега брада сиједа и ме̏ка,
И баш се чинило да Руђера че̏кâ.

781 (44). За пријѐвоз све је било већ у рéду,
И стâрй се смјерно поклонио њѐму.
Ако се судити смије по изглéду
(Ја засад усвајам ову теорѐму),
Жељаше ублажит' он Руђеру бéду,
И бијаше добар и мудар у свѐму.
Руђер се нȁвезе. Пријатно је дру́ство
С мужем, кога реси мудрост и иску́ство.

782 (45). Старац, који суди о стварима зрȅло,
Док тако Руђера по зáтону вôзâ,
Топло похваљује паметно му дјȅло,
Што је, чаробницу упознавши скрôза,
Утекао прије но што јој се хтјȅло
У облик дрвета и њега да срôзâ.
Код Лођистиле ћеш (вели) среће нáћи,
Јер ту се не трпе вјешци ни стухáћи.

783 (46). Узвишена жена то је (даље вѐлй),
Тајанственост нека лице њено скрйвâ;
Ко њу једном види вољети је жѐлй
Вазда идеално, нит' о браку снйвâ;
Благи поглед њезин душу ти весѐлй,
Тај поглед гледати жеља ти је жйвâ:
У близѝни њеној немаш других жéљâ,
До бити у реду њених пријатéљâ.

784 (47). Нећу рећи да се код ње само пȍстй,
Ал' игранком, бањом, јелима и пи́ћем
Не развраћа она, већ Истином гȍстй;
Све око ње живи духȍвнијем жи́ћем,
А презире живот од меса и кȍстй;
Усрећит' она ће душу ти откри́ћем,
Како да и зими дан имадеш мâјскй,
Како и на земљи да поживиш рâјски.

785 (48). Много ће те њене ријечи да тјȅшê. —
Говорећи тако стари возар спȁзй,
Како силне лађе право њима спјȅшê;
Нарочито једна морем хитро слȁзй,
У којој Алчина чаробница бјȅше,
И јамачно смјȅрâ бродић да им згȁзй.
Вјештици у срцу паклено је врéње;
Жели одмастити Руђеру презрéње.

786 (49). И љубав је мучи, јер ви ћете зна̂ти,
Да је Атлаз вјешто маћијама спу̏ти̑:
Од љубве и мржње у једа́н мах па̂ти̑,
Ма смјерови њени остануће шу̏ти.
Толико је близу, да кад поче зва̂ти
Оног издајицом, могаше се чу̏ти.
Рече старац: ово за тебе је ко̆бно,
С тог откривај брже то шти́то ча̀ро̆бно̆!

787 (50). Па не чекајући дједа штито шчѐпа,
Те свилени застор с огледала здѐра:
И многи се морнар с брода доље стѐпа,
И во̆јсци се многа поломише пѐра;
Гдјекоји чим паде ту на мјесту крѐпа,
Крзнут од смртина оштра косијѐра.
Тако зраци они, које старац вр̑же
Према бродовима, сијају и пр̑же̑.

788 (51). Над плавим за́тоном на противној стра́ни
Град је Лоћистилин. Ту на мртвој стра̂жи
Шиљбок вазда стоји, ка' птица на гра́ни.
Спазивши бродове звоном својим дра̂жи̑
На отпор. Из града војници ваља́ни
Покуљаше, сваки душманина тра̂жи̑,
А ма̀хине ратне с бедемскога стѐња
Бљунуше на лађе кишу од ка̀ме̂ња.

789 (52). Направи се страшна јурњава и бу́на,
Стријѐлци у ланце расуше се мје̏дне.
Четири дјевојке војводе су ту́на:
Ено тамо поред Софрози́не̂ че̏дне̂
Праведне Ди̇̀чиле̂; женског Солому́на
Фро̀не̂зије̂ ено, и мудре и ме̏дне̂,
Андро̀нике̂ храбре: Лоћистила цу̏ре
Посла да бродове Алчинине спу̏ре̂.

790 (53). Лоћистилини су сад ју̀рнули бро̆ди
Из лу́ке̂, штоно је испо̆д града ја́ка.
Да је срџба њена к по̆гибији во̆ди̑,
Види већ Алчина, страховита ба́ка.
Пораз насртаче муњевито зго̆ди̑,
Након борбе измеђ' лађа и јуна́ка̂.
Потпуну побједу Лоћистила до̆би̑,
Алчинино царство у комађе здро̆би̑.

791 (54). Руђер се избави и на земљу ста̏де.
И тако, не само чаробница да̏ је
Изгубила њега, што јој тешко па̏де,
Већ и флота њена изгорјела сва̏ је.
Она је умакла да вјечите ја̏де
Сноси и рачуна бес колико ста̏jе̑.
На јединој лађи, што оста чи̏тава,
Утече вјештица клонула, мли̏тава.

792 (55). Ње се мало тичу грозе што се зби̏ше
Тога (по њу само) несретнога дне̏ва;
За Руђером жали она много ви̏ше̑.
Престаде да игра, пијанчи и пје̏ва̑,
Срце њено, мјесто да постаје ти̏ше̑,
Даном је свакијем све пуније гње̏ва;
Жали што не може, жали богме ја̑ко,
Прекратити смрћу то жиће о̏па̑ко̑.

793 (56). Мора живсти, нема тупа ли̑ле ми̑ле,
Јер, као што знате, од створова свијех
Вјечито живују јединствено ви̑ле
(Који закон важи и за врсту злијех).
Иначе би Клóто, за часове ти̑ле̑,
Ослободила је од болова ти̏јех;
Алчина би, — ту је отров, о̀ца̑л, ва̏тра, —
Свршила ка' Дидо или Клео̀па̑тра.

794 (57). Остављам је саму нек вјѐчито су̏зи̑,
Нек јој уста вје̏чно кукају и ту́же̑,
Јер утјехе не дам тој смрдљивој ву̏зи, —
Да штогод помаже дао бих јој у́же.
Руђер, умакавши сретно овој ку̏зи,
Јахао је жéдан кроз лéхе од ру́же̑,
Да к Лођистилиној тврђави прѝспије̑,
И пун пѐха̑р чисте водице ѝспије̑.

795 (58). Да ли око људско досад икад ви̏ђе
Од овога тврђег и љепшега гра̏да?
Не! Сад види ту га, а никада при̏ђе;
Ко противно мисли од сљепила стра̑да̑,
Јер зидина таких не имаде ни̏ђе,
Зидина, у којим Лођистила вла̑да̑:
Град је сав од врха па чак до дубѝна̑
*Озидан кам*еном скупљим од рубѝна.

796 (59). Сјâј, подобан сјâју тога адиђáра,
У крунама царским, — о том нема двóјства, —
Још досада никад не блѝста ни згáра.
Он има духовног огледала свóјства:
Спâсе од сујете многога сердáра,
Од самообмане и умна растрóјства,
Јер самопознање ти камени дáјӯ
Оном, ко с' огледа у њихову сјáју.

797 (60). Исти камен служи јоште једној мéти:
Сја тако да нема ту ни ноћу мрâка.
Тога чуда нигдје на нашој планéти
Нема, ни сјем сунца, тàковôга зрâка.
Ближе к савршенству не може се пéти,
Ближе к њему ићи ни једнога крâка,
Од вјештине којом тај камен је рâђен
И тесан, када је замак онај грâђен.

798 (61). Под облак се дижу темељити свȍди,
Мислиш пȍдупȍрњи самих су небéсâ:
Вр̑ти и гајеви лебде на тој згȍди,
Које кити вјечног зеленила рéса;
И љети и зими ту су зрели плȍди,
Ту је цвећа рајског и других чудéсâ,
Мирис отуд иде са цвркутом птӣцâ, —
Да с' нагледа Руђер устави кȍњӣца.

799 (62). Ту је воћа слађег од самога мȅда,
И разног дрвећа, цвијећа и бӣља
(Све то уз пут прича стари онај дјȅда).
Очима Руђеро у висину цӣљâ,
У заносу неком чудо ово глȅдâ,
А груд му се шири од срећe и мӣља.
Тајну, како цвијет вјечито да цвàтӣ,
Не зна у каквој ће књизи да прочàтӣ.

800 (63). И таквијех чуда збиља бива гдјȅшто,
Да ни мудрац не зна како да их зȍвȇ.
Лођистила није тајанствено нȅшто
Употребљавала за красоте ȍвȇ:
Знањем и науком све је она вјȅшто
(Науком ће људи далеко да плȍвȇ)
Удесила ово. То су плоди рâда.
Природа му служи ко науком влâдâ.

801 (64). Да скратим, јер прича сувише се дȗжй.
Лођистила прими витеза нам рȁдо;
Штеди га, нити га пријѐкором рȗжй,
Што је у пороке код Алчине пȁдо̑.
И Астолфо ту је; с њим се Руђер дрȗжй.
Скорим стиже оних још читаво стȁдо,
Са којих Мелйса чаролије скйде,
И сви се радују што се туна вйде̑.

802 (65). Мјесто, гдје су коме одрезали пȗпка,
Привлачи свакога, роба и султа́на.
С Руђером, ког жудња за Европом чȗпка̑,
И с Астолфом после неколико да́на̑
Мелиса (јер ту је чаробница љȗпка̑)
К Лођистили оде и жена ваља́на
Обећа код ове израдити ȍма̑,
Да помогне њима вратити се дȍма.

803 (66). Лођистила рече, да се о том брйне̑,
И нека се стрпе само јоште мȁло,
Па ће их вратити у дома́је њйне.
Да Руђер не мȍже (то се и ту знȁло),
Појахав крилаша, с њега да се скйне̑
Кад је њему воља, и њојзи је стȁло,
Да тога не буде, те за сретна пу́та
Поклони му ȕзду, сву од злата жу́та.

804 (67). Тад ословљен 'вако би од мȍме̑ свѐте̑:
Под овом ће ȕздо̑м крилашева крйла
Куда ти узȁхтје̑ш, онамо да лѐте̑;
Опасности нема што је пређе би́ла.
Путуј! Нек у путу ништа те не сплѐте̑!
Дижи се у ваздух као лака вйла! —
То му само рече (није торȍкуша),
И зȁхтје да коња пред њоме ȍкуша̑.

805 (68). Проба је испала бит' не може бȍље̑.
Сјутрадан, када је све што путу трȅба̑,
Приправљено било, на шйрокȏ пȍље
Сви су ишетали, и к свȍду се нȅба
Диже Руђер, њојзи с пуно добре вȍље̑
Захваливши. Винца и бијела хљȅба
И блага пȍнесе. Од о́рла је лȁшње̑
Летио. Сад за њим. О Астолфу кȁшње̑.

806 (69). Узгред овдје само речено вам бȕди,
Да, прије но стиже у Францију, дȕго
Блуђаше Астолфо по туђинској грȕди. —
Под Руђером крилаш послушно се ȕгō,
Јер му златна ỳзда ћефовима ȕдӣ:
Ка' прво не бјеше путовање дрȕгō.
Руђер сад удари путима нȍвијем,
Те се и ја морам за њим да пȍвијēм.

807 (70). Путујућ' истоку Руђеро је прȇђе,
Оставив за собом плаве Пиренéје,
Долетио правце, мргодећи вјȇђе,
У Инђију, гдјено ратоваху сéје,
Гдје Алчина своје распињаше прȇђе,
И ловљаше мȍмке као други зéје:
Руђер задовољства неће да се лӣшӣ
Видјет' нове земље, зато ȍколӣши.

808 (71). Са истока, гдјено сȕнчева су врáта,
Он преко Кàтаја, Квѝнсаја, Манђáнê,
И преко земаља старијех Сармáтâ,
Оставив за сóбом љуте Серикáне,
Што лавове дају из својих вајáтâ,
Прелетјевши к томе јоште и Хиркáне,
И пошто проучи на сјеверу Рȕсе
И Скúте, к Поморју дође међу Прȕсе.

809 (72). Ка Брадаманти га осјећаји гȍнē,
То стоји; ма Руђер, човјек душе јáкē,
Не дâ да га стегну Аморове спȍне
Сувише, јер то је стидно за јунáке,
И јер више дȕше знањима су склȍне,
Још пȍходӣ Угре, Нијèмце, Пољáке,
И друге народе неколике, пȁк се
Спусти преко мора међу Англо-Сȁксе.

810 (73). Још велим, јер мислим, и то знат' желúте,
Да њега штићаху анђели и свéци
Свугдје, а највише када међу Скúте
Дође. Пут му овај траја пет мјесéцӣ.
Сваку ноћ у крчми, к'о што сами мнúте,
Спáва. Кад се видје на лондонској рéци,
Хипȍгрифа брȕзōг у летењу брȇмзӣ,
И спусти се доље на обалу Тȇмзи.

811 (74). Видјевши крилаша, сви што туна бйше,
Чуде се. И Руђер очи ће да прѐтрê
Од чуда, јер мислим нећe никад вйшê
Тако добре војске, тако сјајне смѐтрê,
Видјет'; ово чудо чуда ће да збрйшê,
И да у његовој памéти их пѐтрê,
Која досад видје: сред највећег рêда
Ту Риналдо војску војнички прѐглêдâ.

812 (75). Руђер је стигао баш онда слу̏чâјно,
Кад Рйнâлдо војску, готову и спре̏мну,
Прегледаше. Смотра испала је сјâјно.
Голем труд уложи, нит' очима дре̏мну̑,
Докле није војску уредио трâјно,
И то обадвије: поморску и зе̏мну̑.
Рече Руђер борцу једном у близйни:
Каква ј' оно војска тамо у низйни? —

813 (76). Руком показујућ' на дôл онај трâвнй,
Обрасли цвијећем, без трна и чкáља,
Борац одговори: Риналдо је слâвнй
Помоћ искат' послан од римскога крáља;
Војска, што покрива цвјетне оне рâвни,
Стави се под барјак из трију земáљâ:
Из Англије, Ирске и Скоције. Рêдом
Казаћу барјаке. Ти их прати глêдом.

814 (77). Она там' од свију највећа бандéра,
Која командује: Јуриш! или: Стѐјте!
Која носи знаке крина и пантéра,
Чије злáтне зе̏мљу додирују рôјте,
Врховног је вођа, славна кавађéра,
Леѐнета, краљу врло блиске свѐјтê.
Краљева је њега породила сѐстра;
То је гласовити дука од Ленкѐстра.

815 (78). Барјак за њим први, што вјетар к брйјегу
Повија, што има на зелену пѐљу
Три бијела крила, подобна снйјегу,
Од Варвика прима заповест и вѐљу.
Глосѐстар је госа ономе стйјегу
Са јеленском главом, коју ножем кѐљу̑.
Барјак са дрветом, гледај тамо ду̏бљê,
Јорков је; Кларенс је газда оне зу̏бљê.

816 (79). Гледај добро, сада иду ови зна̂ци:
Вијѐнац на пољу плаветнила бла́га
Нортумберландов је, а муња и зра̂ци
Кентови су; копље, које сломи сна́га,
Норфолково; птица, што јој дуги кра̂ци,
Пемброкова јесте; Суфолкова ва́га;
Есексов је стијег са змијастим ша́рам',
Покрај којих видиш још и један ја́рам.

817 (80). Оно је што тоне Арунделов ча́мац;
Берклеј има стену распукнуту пѐла;
Дорсета нам прате, да не буде са́мац,
На стијѐгу она тријумфална кѐла,
Која су јунаку за побједу ма́мац;
Она лађа морска Ричмонда је хѐла;
Марч има на сте́гу дивно дрво па̂лму;
Хемптон круну, која подсјећа на ча̂лму.

818 (81). На барјаку оном онај соко си̂ви̂
Рајмундов је; за њим сјајна крста ѐто
Владике од Бата, ком се свако ди̂ви̂
С доброте. Живио јоште много љѐто!
Скршен стѐлац који на̏ десно се кри̂ви̂
Сомерсетов јесте, Дербијево псѐто;
Медвјед, до ког има (мислим) једна кѐва,
Застава је дичног од Оксфорда грѐва.

819 (82). Пред тобом је тамо, добро упри ѐчи,
Четрдесет хиљад' оклопника љу̑та.
Мавар, чим на њега сила ова скѐчи̂,
Задрхтаће јаче од танана пру̑та.
Казаћу ти јоште ко су они прѐчи̂
Рој застава чијих по пољани лу̑та̂:
Пјешадија то је. Јача је двојѝно̂м.
Готфрид, Хенрик, Херман зову је својѝно̂м.

820 (83). Од Бу̀кингема је дука Готфрид сѐда;
Хенрику солзберско грофство принадлѐжи̂,
А под Херманову Бург управу спѐда.
Ту је и Крѐзбери, што никад не бјѐжи̂.
То ј' енглеска војска, вазда гинут' рѐда.
На брежуљку оном, што лијево лѐжи̂,
Поносне Скоције налазе се рѐте:
Син краљев Цербино командује Скѐте.

821 (84). С мачем у канџама види оног лȁва
На застави измеђ' једнорога двáјӯ:
Стијег исти јесте за крвнике стрȁва,
Под њиме Цербино прослави домáју.
Младић тај срца је и храбра и прȁва,
Име му се блиста у слави и сјáју.
Дука је од Рȍса. По љепоти, снáзи,
Нема равна. Боже, враге му порáзи!

822 (85). Стијег оно јесте страшног Алкабрýна,
Који, птице носећ', има више бóјâ;
Отонлејев барјак са брвном је тýна,
И с пољем зелѐнȋм ка' зѐленâ хвóја;
Лавȍпâр је Мâра, моћна богатýна,
Једнога од првих скотскијех херóјâ;
Страфорд, који себе у бȍју не штéдȋ,
Барјак има с тицом што у сунце глéдȋ.

823 (86). Застава, гдјено се види слика бúка
Големога, снажног, опкољена псȉма,
Својина је славног Луркана војнúка;
Плавȍбијел барјак, штоно врхом клȉмâ,
Албанскога дуке слава је и дúка,
Ама и страшило душманима злȉма;
Бученов је стијег што носи у рȍпцу
Змаја, јер пȍдлêжê стравичноме кȍпцу.

824 (87). Зрак у зеленилу, што се чисто смȉјê,
Дична је застава еролског сердáра;
Стијег бјелȍцр̑нȋ, што се тамо вȉјê,
Без икаквих других знакова и шáрâ,
Арманов је. Војска, коју мало крȉјê
Шума, јесу Ирци. Грофа од Килдáра
Ено са Десмонтом. Оба су јунáци.
Њихови су борци ти крјепки горштáци.

825 (88). Првом омȍрика на застави гȍрȋ,
Другом на бијѐлу црвени су трâци.
Са војскама тијем четврта синȍрȋ,
Чији су ми махом непознати знâци.
То је тамо гдје се громко ура ȍрȋ;
Шведија с Норвешком овамо је бâци,
Ма да (мним) у помоћ није звата бúла.
Са њом су и борци с Исланда и Тúла.

826 (89). Шездесет хиљада биће их на брòју.
Та сурова раса радо тамо лŷтâ,
Гдје се нада да ће у крваву бòју
Насјећи се глава мишица јој крŷтâ.
Њин изглед би душу зачудио твòју,
Јер та пасма има тело пуно рŷтâ.
Морат им је вођа. Би̑јелō бàрјаче
Његово имаде четири вàрјачê. —

827 (90). Докле Руђер тако са једнога ша̑нца
Посматраше чете убојне, хèрōјскê,
И док дознаваше од онога стра̑нца
Имена јунака што предводе вōјске
(Будућ' у Лондону без и једног зна̑нца,
Да не бјеше оног, не би дозн'о, бōјске),
Дотле се искупи тма људи и сна́шâ,
Који радознало гледаху крила́ша.

828 (91). Међ' гледаоцима многи тада мни̑ше,
Да је звијер ова са мјесеца па̑ла.
Тада Руђер, да би зачудио ви̑шê
Свјетину, која је у коња му зја̑ла,
Подиже се у вис, облацѝ га скри̑ше,
И сви помислише он је нека ха̑ла.
Пошто је Англију летом обѝшао,
На земљу је ирску затијем сѝшао.

829 (92). Дивећи се травној, зеленој крпèти,
Што се стере преко Хиберније, кòјŷ
Од греха је Патрик избавио Свèтӣ,
Те га још и данас по црквама пòјŷ,
Изнад мора даље продужи да лèтӣ,
Да би радозналост утолио свòју.
На острва поглед озго његов блу́дӣ, —
И гле! Анђелику спази на Ебу́ди!

830 (93). На грозној Ебуди, на острву пла̑ча.
Народ, у ког нема човјечности чу́ства,
Саможивост у ког од правде је ја̑чâ,
Ког искључит' ваља из људскога дру́ства,
Који је човјештва коприва и дра̑ча,
Који је без вјере, науке, иску́ства,
Баш тог јутра вéза оно чедо ба̑јнō
За хриду, што Руђер угледа слŷчâјно.

831 (94). Хипогриф лагано свијао је крила,
И тихо се Руђер на̏ земљу сплазао.
Знате чуда што су прије тога била;
Сјећате се ваљда, јер сам вам казао,
С оним калуђером онога резила,
И брдда, који је тамо добазао;
Знате Анђелику како су матрози!
Тада заробили, једни пангалози!

832 (95). На обали она веће пола са̑та
Чека да је хала зубима изгризе̑,
Чека с ланцем око бијелога вра̑та,
У сузама, што јој низ образе клизе̑,
Гола као што је од природе да̑та:
Руђер је стигао усред ове кризе̑.
Тело јој је као алабастар бело:
Кип је, помислиће Руђеро зацело.

833 (96). И помислио је, али врло кра̏тко
У његовој души та мисао тра̏ја:
Види да се креће то тијело гла̏тко,
Љепше од хурије̑ из самога ра̏ја.
Када чу јецање, и боно и сла̏тко,
Неизмјерна туга обузеде зма̏ја;
Пренеражен гледа како беле до̑јке
Сузама се ро̀се̑ у дивне дјѐво̑јке̑.

834 (97). Јадницу гледајућ' у такој жалости,
Брадаманте своје Руђеро се сје̏ћа̑,
Те све јачи јад му стаде срце бо̀сти.
О дјевице (рече) каква ли те сре̏ћа
Осуди да страдаш у ра̑но̑ј младо̀сти,
Тебе што љепотом од виле си ве̏ћа̑?
Коме ли робујеш ти туна на̏ мору,
Ти, што само можеш робоват' Амору?

835 (98). Ма да видјех досад много чудних дје̑ла̑,
Не вјерујем оку, мним јесу сијери,
Гледајући ланце око твога те̑ла,
Бјељега но што су најбјељи ли̏јери.
О кажи. молим те, вило моја бе̑ла̑,
Какви тебе туна везаше зви̏јери? —
Дјеви голо ј' оно, што хаљина скри̑ва̑
(Ма да је лијепо), зато се снѐби̑ва̑.

836 (99). Рукама би радо лице своје скри̏ла,
Али пошто не да синџир, што је вêжê,
Сакри га сузама, којено је ли̏ла.
Јецање је гуши и грло јој стêжê,
Не могући зборит' као црв се ви̏ла.
Најпослије рече: о честити кнêже!
Што ме питаш када за ме нема спâса...
Ал' даље се не чу од халина глâса.

837 (100). Цури се стегоше вилице и у̏сне.
Иза сна се хала страховита тр̏же.
Разјапи чељусти балаве и гну̏сне,
Облапоран поглед на дјевојку вр̏же,
И пóђе, ал' споро, да залогај ку̏снê,
Споро, јер јој сало не да ићи бр̏жê.
Уза стијену се Анђелика згу̏чи̏,
И од страха вељег јако јој се сму̏чи̏.

838 (101). Не нада се хала да ће бити ту̏чê,
Све се облизује, јер је мори глâђа.
Два три пут језиком задовољно пу̏че,
Напријед идући као нека лâђа.
Готов избавити заробљено лу̏че,
Руђеро је копљем у повије гâђâ.
Џи́да је ударцем укресала пла̏мен,
Ал' заман: чело је тврдо као ка̏мен.

839 (102). Хала, к'о што рекох, иђаше у дýху
Ма спазив' на води крилашева сје̏на
(Јер над њоме Руђер лебди у ваздýху),
За сјенком се џидну тог истога тре̏на,
Заталаса воду, скваси земљу сýху,
И чак до дјевојке пљуснула је пје̏на.
За Руђером хала јури, хвата пли̏јен,
Ал' овај ударат' не бијаше ли̏јен.

840 (103). Зато, што га дуго узалудно ви́ја,
Халу од jáрости већ спопада му̏ка.
Руђеро је био лукав као ли́ја:
Не спријед, остраг је ударцима кљу̏кâ.
Тако се ȍрао бори против зми́јâ:
Гују хвата остраг од кљуна му ку̏ка,
А да не би њему обавила тру̏па,
Или га ујела, крилима је лу̏пâ.

841 (104). У борби се с халом часом у вис дйгнê
Руђер, а час леђа готово јој гȁзй,
Гледајућ' да мачем међ' уши јој стйгнê;
Обрне л' се она, он то брзо спȁзй,
Зађе опет остраг око докле мйгнê,
А она од муке кези се и плȁзй;
Куша да јој оклоп са потиљка сљȕштй,
Ма све му је заман, тврде су крȅљȕшти.

842 (105). Кад прође вријеме ружи и љȕбици,
И на жези много накоти се мýхâ,
Исто тако мȕси, досадној бȕбици,
Ћеф је око псета, што с' бипте од бýхâ,
Летјет' и бости га по врелој гȕбици,
Клонећи се зȕба жéдна му и сýха.
Због ове се чарке гњȅвом псето нȁпнê,
Али — свршено је, ако ли је хлȁпнê.

843 (106). Руђер у незгоде, које нису мȃлê,
Западе и ја се већ за њега бȍјйм:
На крила коња му хала баца вȃле,
Кваси их, тукући воду репом свȍјйм;
И он и коњ ће се у море да свȃлê,
Устраје ли тако, за то добар стȍјйм.
Потоне л', од хале неће добит' ȁмâн;
Њојзи је са коњем он залогај тȁмâн.

844 (107). Тад се Руђер штúта чаробнога сјȅтй,
Јер он је и хрáбро и мýдро чељáде.
Али прије неће открити га смјȅти,
Но што прстен онај Анђелици дáдê.
Зато право к њојзи са висине слȅтй,
И натȁче јој га, а читатељ знáдê,
Да не може штито онога да штȅтй,
Који чудотворни прстен тај имáдê.

845 (108). Зборим о прстȅну, Брадаманта кȍјй,
Да спасе Руђера, ȍтê од Брунȅла.
Даље, сјетиће се читаоци мȍји,
Да је њим Руђера Мелйса извȅла
Из дома, гдје му се живсти не пристȍјй.
Та жена, вриједна као иста пчȅла,
Пошто њиме сузби јоште много зáлâ,
Опет њега натраг Руђеру је дáла.

846 (109). На прст Анђелици он га сада тȕрӣ
(Ах већ очаран је оком тога цвêта)
Једно да сјај не би нашкодио цȕри,
Друго јер би штиту могао да смêтâ.
К обали је хала у гњȅву и бȕри
Пливала; Руђеро у сýсрет јој шêтâ.
Застор са челичног огледала збâци,
Те хали у очи посукташе зрâци.

847 (110). Та чаробна свјетлост ужасно је сјȁла.
У тај трȇн се звијер на обалу пéла,
Предњим је ногама већ на земљу стȁла,
Али ју је тада зрака тако смéла,
Да се опучила и у море пȁла,
Ка' у кречној води што пада форéла.
Он је копљем боде, рȕке му ȍбије
Раде, ма не може крељушт да прȍбијê.

848 (111). Не помажу ништа против такве кȍрê
Ни сабље, ни копља, нити буздовáни;
Бојим се да тијем не учиниш гȍрê
(Вели цура), зато аждахе се мáни;
Откуј ме, јер хала к себи дођи мȍрê,
А сад откивати можеш на тенáни. —
Откова је Руђер, на коња је вр̏же,
И одлетје са њом што могаше бр̏жê.

849 (112). Хипòгрифо, кога из мојих пјȅсâмâ
Добро познајете, крила своја шӣрӣ,
И ваздушне вале ударцима слâмâ.
Аждàси Руђеро готов ручак спӣри,
И дјевојку спâсе од смрти и срâма,
Али срце своје не може да смӣрӣ,
Већ летећи цури òкрећê се чȅшћê
И груд јој и уста љуби све то жȅшћê.

850 (113). И није му лако, јер му стеже пâса
Руком гола дјева. Од ласте скòријê
Летећи долетје за некол'ко чâсâ
Већ нада бретањске цвјетне простòрије,
И тада, слушајућ' Аморова глâса,
Поче се спуштати тише и спòријê.
План, да сад облети јоште и Спâнију,
Одложи. Кашње ће и њу и Дâнију.

851 (114). Оружије баца, по трави га си̏јê,
Копче откопчава да панцијер свла̂чи̑:
Док једну откопча, он закопча дви̏је,
Што голему хитњу и забуну зна̂чи̑. —
Господо! Сунце је престало да гри̏јê,
Ја писат' не видим, јер се веће мра̂чи̑,
Слушат' и вас можда веће про́ђе во̏ља.
Одложимо причу за времѐна бо̏ља̂.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ЈЕДАНАЕСТА

Често слаба у̏зда заустави ко̀ња
У највећем тр̀ку, а не може ма̏хом
Ум да нас обузда, кад нам у нос то̀ња
Животињске стра̑сти допре својим да̏хом.
Ми смо као мећед, кога медна во̀ња,
Ма да с' опомиње сјекире са стра̏хом,
Јер у̏шице њене о̏сјетӣ по ци́ку,
Мами у посјету опет уљани́ку.

853 (2). С Алчине је Руђер већ од гриже стра́до̑,
Савест и за ово негда ће га гри̏сти,
Ал' како да презре анђео̀че мла́до,
Голо, бело као алабастар чи̏стӣ?
Та који би разум страст ону савла́до̑,
Којој би подлег'о и Ксено̀крат и̏стӣ?
Брадаманта њему није на паме́ти, —
Па и да је, луд је не стигне ли к ме́ти.

854 (3). По меканој трави и густу шипра́гу
Бацајућ' оружје похотљиво гле́дӣ
Анђелику милу, невеселу, бла́гу,
Која би у земљу милионе пе́дӣ
Од стида тонула, гледаше је на́гу.
Плакаше знајући да молит' не вре́дӣ,
Кад на руци прстен спази та љепо̀та,
Прстен, што јој Бру̏нел у Албраци смо̀та.

855 (4). Чисто сумња да л' јој очи добро вӣдê.
Истијем прстеном на гробу Мерлина
Са себе маћије Малегове скӣде,
И с Аргалом свлáда тога врагулина,
Пр̀ви пут на запад кадно с братом ӣде.
Када је Роланда вила Драгонти́на
Заробила с друштвом, из оног џарди́на
Истијем прстеном спâсе палади́на.

856 (5). И још друга чуда прстеном је тӣјем
Она починила и то јоште кàкâ!
Али причат' овдје немам кад о свӣјем,
Јер тма пречих прича на мене халàкâ.
Смаче јој га Брунел, и нећу да крӣјêм
Да Аграмáнова бјеше жѐља тàкâ,
Јер њему је прстен требовао јâко.
Њој од тад у свему пóђе нàопâко.

857 (6). Зли су дани за њу наступили бӣли:
Тражила га свуда, али бадавáде.
Спазивши га сад је престала да цвӣлӣ,
Јер чим прстен исти, то се веће знáдê,
У устима буде љепотици вӣли,
Невидљива ће се моћи да искрáдê.
Стрпа га у уста, и у томе трѐну
Изгуби из вида Руђер ову жѐну.

858 (7). Руђер, зајапурен, јер га љубав ȍпӣ,
Мисли, иза коре земљине дебѐлê
Утече, или се разништи и стȍпӣ:
Тако брзо поста невидљива; ѐле
Досјети се шта је, и закључак склȍпӣ,
Да је просто био глупав као тѐле
Кад јој прстен даде. Дóђе му да плȁчê;
Тражи је, виче је, — везујући хлȁче.

859 (8). Јаде срца овим ријечима гòлӣ:
Дјевојко, зар то је за услугу мòју
Награда од тебе, благодарност тò ли?
Прстен ти поклањам, па и душу свòју,
Само ми се јави, јер стежу ме бȍли.
Допусти да гледам милу главу твòју,
А својим погледом сретна ме учӣни,
Јер знам да ме чујеш, да си у близи́ни. —

860 (9). Раздраган похотом, налик на ждријѐпца,
Тако је мољакâ, и тако зипàрâ,
Ал' му залуд молба, не ослади нѐпца.
Свуд је тражи, џу̑њâ, јури и тумàрâ
Код очију здравих сљепљи од слијѐпца.
Она га остави нек' даље лапàрâ,
И нека му усне за пољупцем жѐднê,
А она одшета до пећине јѐднê.

861 (10). Ту је цура нашла одмора и ми́ра,
Јер то бјеше ста́нак старог једног чи̑чê,
Што кобиле пасе. Код тога пасти́ра
(Он ту није био, за стадом се ми̑чê,)
Напило се винца из пуна конди́ра,
И добро најело огладњело пти̑че.
Док је чича био на зеленој па̑ши,
На́ђе сукна, игле, те хаљину са̑ши̑.

862 (11). Напољу је била страховита же̑га.
Ту склоњена дан је провела у ра́ду.
Да на сунцу бјеше по снази би пје̑га
Изасула јој се. С прстеном и на́ду
Доби да ће моћи на Исток да бје̑гâ.
Пред ноћ обучена изађе по хла́ду.
Ма да рухо којем на́ликова ке̑си,
Дивна бјеше ипак у тој простој дре̑си.

863 (12). У њој бјеше љепша, смијем рећи вàла,
Од Амарили́дê, Не́рê и Фили́дê,
Јер и без украса ка' ружа је цвàла;
Нек се њене дру́ге у кадифи сти́дê, —
Ја, да то не признам, био бих будàла.
Затијем ка стаду ко̏би̑лâ оти́де,
И за пут на Исток понајљепшу ко́бу
Изàбра, пошто је с њом чинила про́бу.

864 (13). Руђеро дјевојку дуго очеки́ва,
Јер мишљаше да се смиловати хо̀ће;
Ну пошто се она нигдје не чу жи́ва,
Сам се убиједи најпослије — што̏ ће! —
Да и није она баш толико кри́ва,
Што је од угриза спасла своје во̀ће.
Хипогрифу оде, — ал' он у̏зду сма̑кô,
И већ кроз облаке пролијеће ла̑ко!

865 (14). Руђеру, наравно, не бијаше мӣо
Тај приновак једа, штете и губи́тка.
Од жене и коња преварен сам бӣо
(Вели), а то значи: памет ми је пли́тка;
Како ми се чини, мозак ми је цӣо
Јоште само смјеса чорбаста и жи́тка. —
Губитак прстена ледена је са̂нта
На срцу му, јер га даде Брада̀ма̂нта.

866 (15). Речем ли да му је мрко чело бо̂рно̂
Од облака тучна страшније и цр̏ње̂,
Износим тврђење, које није спо̂рно.
Сабљу, што испаде из злаћене кр̏ње̂
Кад је баци, врати у корице зо̂рно;
Штит узе чаробни и остале пр̏ње,
И поче по гори чарној да тума̀ра̂,
Када чу да нешто пра̏ска̂ и лупа̀ра̂.

867 (16). И слутећи да је то гло̏мо̂т и зве̏ка
Од мачева или тешких буздоха́на̂,
Кроз честу се проби, не мо̀же да че̏ка̂,
И зачуђен видје иза густих гра́на̂,
На уску пропла́нку, два витеза не̏ка̂
Усред окршаја, боја и мејда́на.
Један бјеше већи од највећих ди̏ва̂;
Други много мањи, али ватра жи̏ва̂.

868 (17). Коњ се његов купа у крвавој ба̏њи,
Лежећ' у близини с размрсканом гла́во̂м.
Мачем се и шти́том брани борац ма̏њӣ,
Тамо амо хитро скакућући тра́во̂м.
Ако кажем: храст је и најдебљи та̏њӣ
Од буџе џинове, ја то кажем с пра́вом.
Наклоност осјети према мањем ста̂лно
Руђеро, али се држи не̏утра̂лно.

869 (18). Он про́ђе досада подоста зема́ља̂,
Ма не видје џина ка' омања ку́ла,
Јер такав је овај, од чијега ма́ља
(То бјеше клинцима набијена ћу́ла)
Ударен противник на земљу се сва́ља,
Пошто га јадника издадоше чу́ла.
Да би га дотук'о ди̏в му скиде шљѐма,
И — Руђер посрте од јада голѐма.

870 (19). Слатка Брадаманта то је била, лȅле!
Да л' одиста она? Јесу ли се њи̏не
Путање случајно најпослије срȅле?
Руђер, ка' бијесан, против оне пси̏нȇ
Трже мач, ал' тада, сит већ борбе врȅлȇ,
Оборну зеграби страховити ци̏не
Као курјак јање: бацив је на лéђа
Дугим ђолапима зажди преко мéђȃ.

871 (20). Да грозна белаја и судби̏нȇ стрȍгȇ!
Кад највише треба ту нема крилáша!
Однесоше дјеву дуге, брзе нȍге
Голијата оног и грабанцијáша.
Руђеро прејури просторије мнȍгȇ,
Ма не стиже тога ђавољег пајтáша.
Како ће га стићи, кад је тако крàкат,
Да Руђер спрам њега изгледаше сàкат!

872 (21). Једва мòже Руђер пратити га ȍком.
Из горе су најзад излетјела ȍба
На неку пољàну. — Сад ћу једним скȍком,
Јер налазим да је томе веће дȍба,
К Роланду, што морским гредијаше тȍком,
Посље са Чимоском крвавога скȍба.
Он огњену справу предаде пу̑чини,
И тијем услугу човјештву у̑чини̑.

873 (22). Слабо нам помòже то честито дјȅло,
Јер Сотȍна, вјечни непријатељ чóјства,
Што начини справу, дајући јој смјȅло
Огњевите муње страховита свóјства
(Чи́ме, ка' јабуком Јевином се хтјȅло,
Лишити човјештво среће и спокóјства),
Ту справу касније из дубине ди̏же,
Тер она у руке вjéшцу једном сти̏же.

874 (23). Да би пудљивцима умањио стра̏ву
Демон, преко тога вјéшца од занáта,
Пакосно извуче ту пàклену̑ спра̏ву
Из дубине морске од стотину хвáтȃ.
Нијѐмци пожњеше незавидну сла̏ву
Познавањем тајне ђавољег алáта,
Јер послије муке големе Сотȍна
Научи Нијѐмце чему служи ȍна.

875 (24). Тијем људског јада препуни се ча̑ша,
Јер с те справе свијет још се више гло̀жи̑,
И она се, коју и држава на̑ша
Прави, свуда данас израђује, мно̀жи̑.
Разног се мета̀ла растопљена ка̑ша,
Под коју се ватра непрестано ло̀жи̑,
Сипље у калупе свакојаке, те̑ се
Пушке и топови праве од те смје̏се̑.

876 (25). Те су справе разне и разних имéна̑,
Сваки мајстор својој друго име да́је̑.
У ратовању је наступила мéна,
Јер пу̏шчано зрно, што личи на ја́је,
Ра̀вна̑ витезове са гомилом жéна̑,
А ђуле од кула прави нам русва́је.
Узми пушку, новом учи се зана́ту,
Војниче, иначе изгубићеш пла́ту.

877 (26). Кличем свом силином тананога гр̑ла
Клетву на ту справу ја од своје стра́не̑.
Шта храброст и снага у витеза вр̑ла
Могу, кад рјешава из засједе та́не?
Пушка је са чела војничкога стр̑ла
Славу, уништила витешке мегда́не.
Права храброст одсад неће више цва̀сти,
Нити ће јунаци живјети у ча̀сти.

878 (27). Свом ближњему досад многи јаму ко̀па,
Али је ниједан не ископа го̏ру̑,
Од јаме копане руком оног по̀па,
Што барут прона́ђе. Не̑ дочека зо̏ру
Италија: паде од пушке и то̀па,
И нагноји месом земљице јој ко̏ру
Цвијет јој дјетића прије краја во̑јне̑,
Што врже у сукоб народе бѐзбро̑јне.

879 (28). Проналазач оног па̀клено̑га чу̑да
Да́вно је отиш'о, ја вјерујем та̀ко̑,
Онамо, гдјено се налази и Ју̑да,
А то ће вам рећи: у вјечити па̀ко̑. —
Силна јуначина и голема љу̑да,
Што за Анђеликом жућаше она̀ко̑,
Јоште плови преко пучине во̀дине̑
К Ебуди, к'о што сам рек'о, госпо̀дине!

880 (29). Роланду се хита к том о̏стрву мра̑ка
И празно̀вјери̏ца̑, ма се вјетру не̑ће;
Баш и кад се јѐдра од његова ха̑ка
Надму, напријед се брод за мало кре̑ће,
Јер дан, два се тако напредује, па̑ка
Опет стане, често чак и натраг ше̑ће:
С разних страна вјетар кашто лађу ди̏ра̑,
Тер она у цикцак мора да ла̀ви̏ра̑.

881 (30). То је (мислим) било усљед Божје во̏ље,
Пошто је потребно да не стигне при̏је
Од ирскога краља, јер с њиме ће бо̏ље
Свршит' оно, што се јоште од вас кри̏је̑.
Кад најзад ебудско по̏моли се по̏ље,
Наложи бродару да једрила сви̏је̑
Роландо, и рече: у мом је рачу́ну
Да ти ту останеш; ја ћу там' у чу́ну.

882 (31). Нек се у чун уже понајвеће ме̏тне̑.
И највеће си̏дро с твога брода; што̏ ми
То треба видјећеш кад ме хала̑ сре̏тне̑,
Чија сила данас мора да се сло̏ми̏,
И жѐнски̏ње спасе од наредбе ште̏тне̑. —
Бродареви момци не бијаху тро̏ми,
Чун с ужетом, си̏дром спустише до во̀де̑,
И он сам на њему с мачем тамо о̀де.

883 (32). С про̀зора, на ком су злаћени оквѝри,
Зора косе баца по леђима мра̑ка,
А на њу ми Фебо иза горе ви́ри̏
У пркос Тито́ну, и шиље јој зра̑ка.
Ро̀ла̑н, што пјеву̀ца̑ и устима сви́ри̏,
Прилази к о̏току по начину ра̑ка̑,
Јер веслајући је окренуо плѐћа
Обали, да пло̏ва брзину увѐћа̑.

884 (33). Када је к обали допловио бли̏же,
Чуо је да нешто као синџир зве́чи̏:
Наскоро затијем до уха му сти̏же
Тајанствени шапат од плача и ре́чи̏.
Осврнув се видје жену голу ни̏же̑,
Која једва чујно у ланцима је́чи̏;
Видје како виси са јака звеки́ра,
Што је у стијени, крај јој од синџи́ра.

885 (34). Јеца туна гола као мајка Јȅва,
Косе јој витлају за дахом вјетрйца,
А око јој сузе потоцима љȅвâ.
Он јој још не може да сагледа лйца.
Тад из мора јȕрнȗ хала, пуна гњȅва,
Хала, дјевојака толиких убйца.
Узбурка се море, одјекнуше стêне
Од њенога пл̏ова и од рике њêнê.

886 (35). Као црни облак, пун дȁжда и грȁда.
Пријетећи зȅмљи са нашијех за́лâ,
Што с плавога свода на брегове пȁдâ,
И мрак стере светом ȍд неба до та́лâ,
Тако хала к земљи прилажаше сȁда,
Пливајући преко узбурканих ва́лâ.
Докле море сиње од аждàхê др̏шћê,
Роландово срце од стене је чвр̏шћê.

887 (36). Хита као човјек, који вољу ја́ку
Своју врши одмах, готов и да гйнê.
Измеђ' хале сличне бескрајноме џа́ку,
И жене са чамцем тада ће да рйнê.
Мач јоште не треба нашему јуна́ку,
Већ ужетом сйдро везат' он се бринê,
Које диже — мислиш од плута је мȅка,
И са њим у руци грдо́сију чȅкâ.

888 (37). К њему се аждаха низ море колу̏тâ,
Вода се талàсâ, плива пјена гу́ста,
Његов чун у мјесту тамо амо плу̏тâ.
Хала своју чељуст, остала јој пу́ста,
Стигавши расклопи да њега прогу̏тâ.
Ал' он јој са сйдром ускочи у у́ста:
Чељуст она склопит' не може од сйдра, —
Роландо је био мудар као вйдра.

889 (38). Снага, храброст, мудрост ако ли се спȍјê
У једном чòвјеку, он чудèса грâдй.
У пуној мјери је им'о све то трȍје,
И још преко тога, наш војвода млâдй.
Сйдро дуже бјеше но Роландо штȍ је,
Тер он право стоји. Рудар тако рâдй:
Копајући даље, под слојеве гȏрњê,
Зарад обезбједе, мећe пȍдупȏрње.

890 (39). Уста су толика да би у њих ста̏ла,
И рахат играла четири игра́ча.
Пошто се увјери да вилице ха̏ла
Склопити не може од подупира́ча,
Стаде сјећи, бости посред оног са̏ла
Мачем, што оштрији бјеше од бријача.
Ал' баш и кад продре крвник у тве̏рђаву,
Може у незгоду запасти р̏ђаву.

891 (40). Јер докле Роландо мач у месо гу̑ра̑,
И халу касапи сасвијем по пла́ну,
Она се у воду непрестано гњу̑ра̑,
Чи́ме смета много витезу ваља́ну.
Зато мач опета у корице ту̑ра̑
(Он воду не воли, а најмање сла́ну,
Нит' радо морскијем пијеском се то̀ви̑),
Па скочив из уста држећ' уже пло̀ви̑.

892 (41). Си́дро је остало у ждријѐлу ка̏о
Голема удица, и он почеву́ћи
Халу к себи, чим је на обалу ста̏о,
Она опет репом по таласу ту́ћи
Од бола, ал' отпор њен брзо је па̏о,
Јер из уста су јој све млазеви вру́ћи
Шикљали, а уди у гр̀чу се збје̏гли,
Док он, као чѐкрк, обали је те̏гли̑.

893 (42). Ал' мало грчеви потрајаше о̀ви̑.
Да ли сте гледали како вјешти чи́ка
Дивљу звјерад замком и конопцем ло̀ви̑?
Он спетља за часак најбјешњега би́ка,
Што се меком травом по пу́стари то̀ви̑,
Бацивши му замку около грони́ка,
А бик се отимље, прађака̑ и бо̀до̑:
Таква сад аждаха бјеше усред во̀де̑.

894 (43). Међу њом и земљом све је море тје̏шње̑,
Јер напријед мора за у́жем да сту̑па̑.
Крв јој, која има боју труле тре̏шње̑,
Тако су́кља̑ да се просто у њој ку̑па̑.
Тјелесином воду све удара бје̏шње̑,
Одјекују стене, јер толико лу̑па̑;
Час репином талас под облаке ди̏гне̑,
Час га̏ сурва терно на дно мора сти̏гне̑.

895 (44). На ту грмљавину и ломљаву ја́ку
Из пећине Протеј изиш'о је ста̂ри̑;
Кад очи сагледа страшноме јуна́ку,
Ни̏з море утече, нит' за стадо ма̂ри̑.
Сам Нептун о̏сјети̑ муку на стома́ку,
И, стрпав у̏ кола најнужније ства̂ри.
Упре́же Делфи́не и да спасе сѐбе̂
У Етѝо̂пију пре̏ко мора грѐбе̂.

896 (45). С дјететом о вра́ту бјежећ' Ино пла̏че̂.
Трито́ни, Глѐуци бјежат' се не сти́де̂;
Све куд које струже; на врлет се ка̏че̂
Расплетених ко́са̂ тужне Нереи́де.
Витез халу вуче све живље и ја̏че̂
И ру̏ке му веће од конопца бри́де̂.
Удови се њени све страшније гр̏че̂, —
Баш кад је привуче к зе̏мљи она цр̏че.

897 (46). На обалу бјеху скупили се мно̏зи̑.
Да двобој Роландов са аждѐхо̂м гле́де̂.
На то дјело славно свјетина се згро̏зи̑,
Јер вели сад више неће да је ште́де̂
Због халине смрти разјарени бо̏зи,
Велико и мало допануће бе́де̂,
И као некада, тако ће и са̏да,
Ју́рнути на оток Протејева ста̏да.

898 (47). (Да грозне глупости, милостиви Бо̏же!)
Но ако се намах туна мртав пру̏ћи̑
Халин џелат, небо с' ублажити мо̏же̂.
Тако вели народ, све бјешњи и љу̏ћи̑,
И да га нападну сви се тада сло̏же̂.
К'о што ватра иде с једне другој ку̏ћи,
Тако ријеч ова од уста до у́ста,
И свјѐтина ју̏рну̑, и до́ђе до гу́ста,

899 (48). Носе циде, мачe, праћке. ви̏ле, гра̏бље,
Што је ко дочеп'о, и од свију стра́на̂
Роландо зачуђен видје голе са̏бље,
Копља видје гушћа но у̏ шуми гра́на;
Усред дреке, налик на крекете жа̏бље̂,
Диже се на њега крш од буздова́на̂;
Мјесто да га лавром вијенцем о̏жене̂
Све устало да га у море про̏жене̂.

900 (49). Мјеште славе њега снађе проклѐтиња!
Роландо нѐ знаде да ови дивљаци,
Вјерујућ' у силу разних аве́тӣњā.
До те мјере бјеху постали глупа́ци,
Да за њих аждаха бијаше свѐтиња!
Медвјед, кога воде по сајму Пољаци
Слабо се осврће на млатњаву псѐћӯ:
Тако и он на ту дерњаву ждребѐћӯ.

901 (50). На̏чинӣ простора око себе до̏ста,
Како дуринданом сијекући ма̂нӯ.
Вјероваше глупо та свјетина про̏ста,
Која сад од страха голема се згра̂нӯ.
Да ће свладат' лако незванога го̏ста.
И смрсити конце честитоме ба̂ну,
Јер је без оклопа. не знајући да̏ је
Челична тијела као горски зма̏је.

902 (51). Не може се ранит', — али они мо̏гӯ,
Ма да шљѐме носе на чупавој ћу̏би.
Мниш, бјеше по̀ вољи и самоме Бо̏гу,
Што с десет удара триестину згу̏бӣ, —
Други утекоше. Таман судбу стро̏гу
Хтједе блажит' жени, коју страва у̏бӣ,
И кидати тешке с тијела јој ла̂нце,
Кад убојне трубе потресоше кла̂нце.

903 (52). Шта је сада опет? Ево шта се збӣло:
Док се са Роландом та свјетина мла̂тӣ,
Ирска војска стигла и здраво и чӣло,
Да опакој пасми по заслузи пла̂тӣ.
Знамење се њено на све стране вӣло,
Јер у многе лу́ке она тамо сврати,
Опустоши о̏ток и сада се стӣчē
С разних страна тамо, и по̏бједно клӣчē.

904 (53). Отпора је во̂јсци било врло ма̏ло,
Јер је изненада продрла у ждре́ла,
И јер се о рату ништа није зна̏ло,
Те се тијем земља збунила и сме́ла.
Од ирскога мача све је живо па̏ло,
Једна цигла кућа не остаде це́ла:
Људи су од гвожђа, градови од ва̏трē
Пали, и ова ће пасма да се за̏трē.

905 (54). Тај се пòкољ сада завршује тŷна,
Рат својијем рŷком пошљеднијем рŷчê.
Роландо, кога се сваколика бŷна
Ова врло мало ил' нимало тŷчê,
К жени без кошуље, сукње и зубŷна
Идући: не бој се, љепотице, — вŷчê.
Шта је ово? Боже! Да ли види тȁчно!
Олимпија бјеше то створење плȁчно.

906 (55). Олимпијо, жртво пакосног Амора,
До чега те судба сурова довѐла!
Стојећ' гола, боса на плочи мрȁмора,
Не смједе од стида подигнути чѐла
Познавши Роланда. Гусари сȁ мора,
Проклети гусари са мȍра дебѐла,
Њу су заробили, продали Ебŷди —
И сад ето знате откуд она тŷди.

907 (56). Пренеражен витез Олимпију пŷтâ,
Како је запала у тàковô стáње,
И каквим је чудом чак овамо збŷта,
Гдје жене ка' јањце изводе на клáње,
И куд Бирен без ње по свијѐту скŷтâ.
Црвена од стида даде му на знáње,
Е њу тако гȍнŷ судбúна пријѐка,
Да само у смрти налази лијѐка.

908 (57). Што си ме спасао (рече) да те кȍрŷм
И да ти захвалим морам истог пŷта,
Јер ма да од жеље умријети гȍрŷм,
Ипак смрт онака сувише је крŷта.
Убŷ ме! Слаба сам да се даље бȍрŷм
Са судбином, што је на ме тако љŷта.
Ко претрпје оно, што ја, од Амора,
За тога јадника живот је зȁмора. —

909 (58). Олимпија, коју туга све то вȅħâ
Стезаше, исприча како мало дáнâ,
С мужевље издаје, трајаше јој срȅħа.
Рȍлâн, гњȅвом кипећ' против грубијáна,
И гледећи госпу, стáтуȇ се сјȅħâ,
Што преставља како купа се Дијáна,
И како се се стиди Актеóна, кȍјŷ
Гледа, јер и она ка' Дијана стȍјŷ.

910 (59). Леђа скрит' не може, ал' трбух и груди
Окреће од момка, који, ланце њене
Покидавши, виче да донесу људи
С лађе мало руха. Тада низа стене
Ирски краљ Оберто, што острву суди,
С војводама ће се к обали да крене,
Да види витеза, што уби аждаху,
Од које народи живљеше у страху.

911 (60). Хоће да се диви, а има и чему
Мужу, којим треба људи да се диче.
Чисто не вјерује, јер казаше њему
Оно, што је налик на дјетиње приче.
Видјет' момка који у гушу голему
Аждахину скочи, много га се тиче.
Хитајући дође к Олимпији прије,
Но што она стиже да наготу скрије.

912 (61). Обертова радост није била мала,
И сину му лицем као сунце јарко,
Јер ма да је Ролан пун крви и кала,
Он познаде друга љубљенога жарко.
Чим чу за јунаштво сред морскога вала,
Помисли: то није ни Јанко, ни Марко,
Већ Роландо само: његовога срца
И снаге требаше, да се хала скрца.

913 (62). Мио му је био храбри овај Франак,
Јер с њим је одраст'о на Карлову двору,
И мину га прошлост ка' весео санак.
Збацив шљем похита у загрљај борцу.
Пун је (вели) среће за ме овај данак
Јер те опет видим; благодарим творцу
Што си жив остао, што те није смакла
У желудац хала, што дође из пакла.

914 (63). Можете мислити да није млитаво
Ни Роландо друга загрлио мила,
Јер од растанка им љето је читаво.
Затијем исприча зла што су се збила
Госпи; за Бирена, то срце рђаво,
У којем је само претворство и хила.
Каза шта је ова јунакиња права
Досад поднијела јада и жртава.

915 (64). Тачног извјештаја Роландо се лâħâ,
И пошто исприча јаде све по реду,
Овако заврши: отац јој и брâħа
Падоше, а он је ували у беду:
Жарку њену љубав ено како врâħâ.
Ја сам њојзи свједок у многом погледу;
Остаде без рода, без блага и крŷнê. —
Олимпији очи сузама се пŷнê.

916 (65). То бијело лишце, сузицама прâно,
Кроза које око зрâке своје шôрâ,
Те се праве дуге, бијаше јој кâно
Небо, када љети из облачна флôра
Кроз кишу просине сунце ŷсијâно.
Као славуј, који тад пјевати мôрâ
Купајући перје, и Амор се кŷпâ
Сузôм, а под очи на сунчање стŷпâ.

917 (66). У очињем огњу он своје стријеле
Усијава, па их у потоку гâсй,
Штоно тече низа образе бйјелê,
Низ ту ливадицу, коју ружа крâсй;
Смртни се ударци затијем дйјелê
Јер то бајно лице, ти злаħени влâси,
Против којих штита слаба брана јèсу,
Младо срцеране, опију, занèсŷ.

918 (67). Читах историју и многога спйса,
Гдјено се љепота описује жéнâ,
Ал' не наħох нигдје тако облих спсâ.
Оном дêлу на њој највећа је цéна,
Који с' отле стере до онога вйса,
Што с' Венусов зове од старих времéнâ.
Све је на њој красно, очи, косе, чèло,
Али понајљепше то је зацијèло.

919 (68). Бјељи од снијега њезини су ŷди
Ако је вјероват' описима Мýзê;
Бòјôм на млијèко личаху јој грŷди,
На свјеже млијеко када се помýзê;
Мним да би морали и најкрући љŷди,
Кад би их видјели, пред њоме да пýзê.
Дô који дијели те лијепе дôјке,
Најслаħе је мјесто у њедру љèпôјкê.

920 (69). Бутине, кукови и округла пу́па,
Све је савршено; за израду тȍга
Самога Фидија длијѐта су ту́па.
(Прећутаћу нешто, јер тако ми Бȍга,
Грдила би за то свјетина ме глу́па.)
Међ' удовима је сразмјера и слȍга
Таква, да ја велим: ово дивно де́те
Љепота је сушта од главе до пе́тê.

921 (70). Те груди, те косе, те очи, то гр̑ло
Да Пâрис угледа на бријѐгу Иди,
Он Венери не би, увјерен сам вр̑ло,
Дао да наградом љепојку пости́ди.
Дошавши у Шпâрту ово момче хр̑ло
Рекло би: остани ти на овој хри́ди
Код свог Менелаја, Јелено, јер мѐни
Хоће се робоват' овој дивној жѐни. —

922 (71). Да је Олимпија била у Крото́ну
Зевксис када слику у златноме ра́му
Вјештачки ствараше негда за Јуно́ну,
Те да буде украс у њезину хра́му,
Стас, косе, груд, очи, главу, ку̑к и но́ну,
Све би од ње уз'о, њу сликао са́му,
Јер он тад мораде узимат' по нȅшто
Од најљепших жена, и спајати вјȅшто.

923 (72). Не вјерујем да је икад гола на́га
Виђена од мужа свога била, јêра
Љепота њезина, анђеоска, бла́га,
Припитомила би злога тога звêра.
Опча́ра Обѐрта гола њена сна́га,
Те рече, озбиљних латиће се мјêрâ,
Да је брзо спасе из биједе њêнê,
А да јој судбѝну на боље ȍкрêнê.

924 (73). Рече: љепотице, нека ти је знâно,
Нећу, док опаког онога вампи́ра
Не казним, и теби, што ти Богом дâно,
Не вратим, имати на свијету ми́ра.
То ће бити скорим, утјеши се, хрâно,
И поткријѐпи се винцем из конди́ра. —
Обѐрту је рекла: од срца ти хва́ла, —
Пошто се напила тога кордија́ла.

925 (74). Обѐртове речи госпођи у ту́зи
Олакшаше терет болова и му̑ка̂.
Краљ ирски је одмах наредио слу́зи,
Да нађе хаљине спрам њенога стру̑ка.
Пошто многе жене у ја̏ду и ру́зи
Погибоше туна од морскога ву̑ка,
То тамница њихна бијаше цијѐла
Пуна пу̏столине̂, женског одијѐла.

926 (75). Хаљина разнијех накупише ту́ди,
Сукње бо̑рне̂ ту су̏, ћурчад, огрта́чи,
Ал' то рухо није Оберту по ћу́ди.
Не би за њу могли флорентиски тка́чи
Изаткати свилу, сувише су ху́ди;
Вулкан и Минерва слаби су кроја́чи,
Да њој рухо кроје; за њедро јој го̑јно
И њихно би рухо било недо̏сто̑јно.

927 (76). Роландо је једва осјећаје о̏вē
Ирскога владара дочекао са̏да;
Та љубав из многих разлога му го̏ве̂:
Он сиромах има и својега ја̏да,
К Анђелици њега боно срце зо̏ве̂,
Он Бирена казнит' просто нема ка̏да.
Мило му је дакле што ће друг му ду́жно̑ст
Ову примит', госпи указат' услу́жно̑ст.

928 (77). Видје да сад није ту његова дра̂га,
Ама се бојаше да већ није би́ла,
Јер ако је, онда не на́ђе јој тра̂га,
Онда — од хале је прогутана ви́ла. —
Пошто се војници награбише бла̂га,
Другог дана лађе раза̏више кри́ла,
Краљевска се војска у Ирску пре̏сели̑,
И сви троје тамо стигоше ве̏сели.

929 (78). Боравак Роландов не бијаше ду̑жи̑
Од једнога дана; он Францији ју̑ри̑,
Замоливши краља да помоћи пру̑жи̑
Госпи, и рече му, треба да се жу̑ри̑,
Да зликовца казни, што човјештво ку̑жи̑,
На чије недјело природа се бу̑ри̑.
Излишна порука, јер Оберто мња̂ва̂
И са̂м да Бире́на зга̏зи као мра̂ва.

930 (79). Да љуто Бирену освети се злȍме,
С инглеском и скотском војску своју спâри;
Холандију оте, и Фризију к тȍме,
Зеланђане саме на побуну жâрӣ,
Те да тиранију Биренову слȍмê,
И пошто зȁведе ред и закон стâрӣ,
Његова је рука смрт ỳљезу да́ла, —
Премалена казна за толико за́лâ.

931 (80). Олимпију узе Оберто за жѐну,
И круном краљевском украси јој глâву,
Те јој се разведри мало у том трѐну.
Роландо се спусти низ пучину плâвȳ.
Стигав у Бретању, славну и чувѐну,
Искочи из лађе на зелену трâву
Срдит и зловољан, готов на пачàриз,
Нити хтједе Карлу одлазит' у Пàрӣз.

932 (81). На Брињадору је одјездио. Кỳдâ?
Не знам, јер не само ја не бијах с њи́ме,
Но не доспијева ни кроника свỳдâ.
Биће да је много јоште исте зи́мê
Трагао за драгом по Бретањи тỳдâ,
И да би имао хвалити се чи́ме:
Да изврши какав славан рад, и мȳчан,
Јесте, да се хвали, није био стрȳчан.

933 (82). Други опет веле: витез у самòћу
Повук'о се био, и тражио ми́ра.
Најзад и ја томе вјеровати хòћу.
Ал' чим неста леда с потока и ви́ра,
И прољеће разби зȋму и хладнòћу,
И засвира фрула весела пасти́ра,
И нашара земљу свакојако цвêће,
Тражит' Анђелику Роландо се крêћê.

934 (83). Јѐднôм баш кад зора преко чарних го́рâ
Просипаше злато косе своје жȳтȍ,
Он, јашући срдит гојна Брињадо́ра,
Срдит, јер га судба увриједи љȳто,
Усред једне шуме заустави до́ра,
Чувши јаук неки: стеже сабљу крȳто,
Па за писком јурну. Ја не могу вȋшê;
Уморне ми кȁње вид очињи скрȋше. —

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДВАНАЕСТА

Срце хтједе пући богињи Церéри,
Када с Иде стиже гдјено је дȍлина,
Куд Зевс Енцелáда са небесних двéрȋ
Баци и под Етну сȕрва испȍлина,
И гдје се надаше заман својој шћéри:
Од гњева су њојзи дрхтала кȍлина,
Чупала је косе, у груди се тȕкла,
И два бȍра бјеснећ' из земље извȕкла.

936 (2). Тад огња вје̏читȏг у бога Вулкáна
Позајмивши, ужди на њој оба бȍра;
Упрéже ȗ кола два змаја ваљáна
И са буктињама, од фурије гȍрȃ,
Лȅтнȗ преко бр̑дȃ, шȗмȃ и пољáнȃ,
Пре̏јȗри језера, ри̏јеке и мȍра
Тражећи дијѐте, и кад све обѝпила,
К Плутону је самом у пакао сѝшла.

937 (3). И Рȍлȃндо, да је два имао зма̏ја,
И још Цецерину божанствену снâгу,
Свијет би од једног до другога кра̏ја
Прешао, тражећи Анђелику дрâгȗ,
Слазио до пакла, пео се до ра̏ја,
Обраћ'о се Богу, па најзад и врâгу.
Ма земљом, на жалост, он пузити мóра,
Немајући змаја, него Бриљадóра.

938 (4). Прешао Францију, па је сада хтѝо
Још и Ђерманију, а послије шћâше
Италију, Шпанску, и вὸљан је бѝо
И саму Либију. Баш о томе мњâше,
Кад му се учини да се лелек вѝо
Гором, и кроз гране да му неко мâшê.
Појури напријед он истога ча̏са,
И смотри витеза гдје на коњу ка̏сâ.

939 (5). По златноме ра̀хту сличан богата́шу,
Незнан јунак руке грчевито склâпâ,
Јер пред собом држи љепотицу сна́шу,
Која, кукајући, отимље се, цâпâ,
И за гриву хвата голему кула́шу,
У кошуљи само јадна, без ча̏рâпâ.
Роланда у помоћ призиваше, кὸмê
Почеше бо́лови ср̏дâшце да лὸмê.

940 (6). Зашто да га ломе? О не питај, брâто!
Жена ова бјеше Анђелици слѝчна!
Нећу те слагати, то ми није дâто,
Није она била, ма витеза дѝчна
Мис'о текну да је то његово злâто,
И царну коњица, јуришању вѝчна,
Те помамно јурну кроз кланац тијѐсан,
Док он за онијем виче ка' бијѐсан.

941 (7). Главно бјеше оном очувати плѝјен,
Нити вика збуни тога отима́ча,
А и његов ку̀лâш не бијаше лѝјен,
Бар пошто му крвца лѝнӯ од корба́ча.
Роландо у тр̀ку подебео дрѝјен
Ишчупа, и њиме ошину трка́ча.
Јурећи се тако скоро пола дâнка
Стигоше до једног великог про̏плâнка.

942 (8). Роландо, који је од велика зо́ра
Бјеснио, зачуђен отмича̀ра вѝђе,
Како кроз капију некаквога дво́ра,
Од којега љепшег не угледа прѝђе,
Ишчезе, и за њим погнав Бриљадо́ра
Улетје унутра, ал' онога нѝђе!
Оптрча около ве̏љелепна до̏ма,
Ал' ту коњик није, ни лијепа мо̏ма.

943 (9). Гледао је дворце из разнијех до̑ба̑
Ма никада таква. (Пардон! То сам ре̏ко̑).
С коња скочи, јурну лавѝринтом со̑ба̑,
Но не нашав ништа није туна' че̏ко̑:
На спрат оде горњи да и тамо про̑ба̑,
Ал' ни тамо није ништа ново сте̏ко̑,
Јурећ' кроз одаје, ходнике и ло́же,
Гњѐван злаћене је повадио но́же.

944 (10). Унутрашњи украс оча́ра серда́ра, —
Та коме се не би тако што до̀пало!
Свуда злато, свила, бисер, вез и ша́ра,
У меке простирке упада сто̀пало,
Ћилимови дивни висе са дува́ра̑,
По њима је драго камење по̀пало,
Али усред ових лијепих а̏ле̑ма̑,
Јер ту она није, најљепшега не̑ма̑.

945 (11). Док он лавиринтом овијем криву̀да̑,
Да веће пријети издати га сна́га,
Исто тако други тумараху ту̀да̑:
Ено Брандимара, Градаса, Фера́га,
Сакрипана; сви су, не знајући ку̀да̑,
Јурили и слали до стотину вра́га̑
Господара куће, јер противу го́се̑
Свак по неку жалбу имаде напо́се.

946 (12). Свак од њих тражи га, негодује, псу̏је̑;
Један вели: то је лупеж који кра́де̑:
Украо ми коња; други ијед бљу̏је̑,
Што га оставио без драгане мла́де̑,
Али њега нигдје да им тужбе чу̏је̑.
Кушају ли ићи, труд је бадава́де,
Јер ко гођ се на тај танак лед на̀веза̑
Не може напоље из тога ка̀веза.

947 (13). Чисто видим када писат' ово сје̏да̑м
Ошвоњена лица те сметене ру̏ље̑.
Роландо је пу́та̑ веће шест и се̏дам
Собе обишао. Тражит' овдје ду̏ље̑
Лудо је (помисли), него да ја гле̏да̑м,
Да у вр̀ту нађем траг онога ху̏ље̑;
На друга је врата можда моју дру́гу
Извео, и сада веће је у лу́гу. —

948 (14). Срцу му је као ножем да га рȅжê,
Гушу му је рука Аморова сте́гла.
У вр̑т оде траге потражити свјȅжê,
Али под прȍзором ·чаробнога ле́гла,
Сада му је било јоште много тȅжê,
Јер озго је цура скочити поте́гла:
Убиħу се (рече) не спасеш ли мѐнê. —
На прȍзору видје слику оне жѐнê.

949 (15). Чини му се слуша Анђелику свȍју
Како, поред оног, још и ово кâжê:
Дјевојаштва ружу отимају мȍју,
Зликовачке руке узабрати трâжê
Цвијет који чувам за ручицу твȍју. —
Те ријечи њега страховито дрâжê,
Мни, дјевојку коју толико мѝлујê,
Хоħе похотљивац онај да сѝлујê.

950 (16). Трже витез опет мач љутога кȍва,
Готов да лупежа као муху смêљâ;
Кроза све је собе протрчао с нȍва,
Звјȅрâ у·буџаке и очима стрêљâ;
Од подрума свуд је до самога крȍва,
Прошао, ал' заман мука му је вêљâ.
Иде гдјено чује Анђеликин гла́сак,
Али глас мијења мјесто сваки ча́сак,

951 (17). Сасвијем нȁ згоду дошло мени јȅсте
Да се сада вратим ка Руђеру, кȍјӣ,
За џином јуреħи кроза оне чȅсте,
Стиже пред палату дивну, која стȍјӣ
На пољàни једној. То је иста, гдјȅ сте
Видјели како се Роландо нам знȍјӣ
Тражеħ' Анђелику. У двор ону жѐну
Џин унесе, па га нестаде у трѐну.

952 (18). Руђеро је у двор појурио кȁо
И Роландо, па је у сваком буџа́ку
Тражио драгану, и бјеше му жȁо,
Што је сврху исте остао у мра́ку.
Шта да о том мисли ни сам није знȁо,
И непојмљиво је било том јуна́ку,
Пошто протумара на све стране мнȍго,
Куда је голијат умакнути мȍгō.

953 (19). Као тигар љут је и бијѐсан бйо
Заљубљени момак са те грозне шáлê.
Поново је дворац претресао цйо,
Обишао журно све собе и сáле.
По вр̀ту је и он разглéдати хтйо,
Ма ријечи њему то нијесу дáле
Из драгиних уста, јер у помоћ зо̀вӯ,
И врати се опет у палату о̀вӯ.

954 (20). Опет је слазио и опет се пȅо.
Исту жену спази Руђер на балкóну,
За коју Роландо радо би се клȅо,
Да је Анђелика по лицу и тóну.
То вам ово значи (сад подижем вȅо):
Свак је исту жену за ону персóну
Сматрао, за којом срце њему вȅнê:
Она се промени докле око трȅнê.

955 (21). Градас и остали, што у двору бйше,
Од опсјене сличне страдаху такóђе.
Љубећи Руђера него себе вйшê,
Мађијом га Атлаз домамио вóђе;
Дуго за њим старцу очи сузе лйше,
А сада је срећан што у заклон дóђе,
Јер судба Руђеру грђе сваким да̂ном,
Тако веле књиге, грози смрћу ра̂но̂м.

956 (22). Мађијама новим, које крије тмӯша,
Послије Алчине и челична гра̂да,
Свог љубимца Атлаз одбранити кӯша̂.
И борце, од којих мог'о би да стра̂да̂
Руђер, који слабо савјете му слӯша̂,
Там' до̏ма̂ми, ӯспје да их туна свла̂да̂.
Пива и јестйва̂ ту имаде до̏ста,
И друге насладе за свакога го̏ста.

957 (23). Но да потражимо Анђелику мйлӯ,
Која онај прстен чӯдновâт имáдê,
Што, на прсту, руши чаролиску сйлу,
И устима, видјет' очима не дáдê.
Оставивши ону у бријѐгу спйлу,
Што бјеше својина старца дуге брáдȇ,
У Инђију цура вратити се смјȅра̂,
Јер тамо је чежња за домáјо̏м тјȅра̂.

958 (24). На Роланда мисли и на Сакрипа́на
Да је тамо прате, јер нема иску́ства
За далеке путе. Оба су ваља́на,
Вајде би имала од њихова дру́ства.
Не воли ни једног од оба јара́на,
Али њој њихова позната су чу́ства:
Клечала су оба украј њених но́гâ.
Изабрат' јој ваља једног од њих дво́га.

959 (25). Докле се колѐбâ и сâ собом бо̀рӣ.
Кога ће узети, за обадва пӣтâ
Свуда, и тражи их, и кобилу мо̀рӣ,
И по разнијема областима скӣтâ.
Слепи случај који кашто чуда тво̀рӣ
До замка је оног, усред горе скрӣта,
Доведе, гдје бјеху обојица, гдје̏но
И други су, шанув: ту су они, же̏но!

960 (26). Невиђена у́ђе у лавиринт мо̏ма
(Чак Атлазу прстен видјети је брâнӣ).
Спази оба момка, већ готово хро̏ма,
Јер у трци за њом пролазе им да̏ни.
И прилику своју сред овога до̏ма
Видје, којом Атлаз машту њима хрâнӣ.
Њој, што под прстеном замак овај смâтрâ,
Изгледаше исти ка' циганска шâтра.

961 (27). У један се кутић Анђелика згу̏чӣ,
Јер јурећи Ролан згазити је шћâше.
Избор сапутника једнако је му̏чӣ.
Круна се краљевска на једноме сјâше,
Ал' други заштита боља је при ту̏чи,
Јер му већа храброст у жилама врâше.
Ма боји се неће Роландо стàситӣ
Ње се оставити, кад га се нàситӣ.

962 (28). А са Сакрипачом било би јој ла̏ко.
Тако она мисли, а можда грӣјешӣ.
Тад у́ђе Сакрипан, докле други сва̏ко
Случајно изиђе. Она се рӣјешӣ
Да се њему јави, што је било, ка̏ко
С уста прстен узе. Вео се дрӣјешӣ
Са очију њему, — али ево ја̏да,
Гдје Роландо у́ђе и Ферагo са̏да!

963 (29). Ушли су, дабогме, јер чим је натàкла
На прст онај прстен, мађија се цéла,
Којуно је Атлаз довео из пàкла,
Скљокала од силе јачега начéла,
И натраг у тартар поново умàкла.
Полетјеше они к њојзи као стрéла,
Јер обадвојица за дјевојком чȅзну̑,
Обојици срца у чемеру грȅзну̑.

964 (30). Ролaндо, Сакрипан и Ферaго к тȍме,
Откада им Атлаз намàче синџи́ре
(Сва тројица бјеху љубавници мȍме̑),
И дању и ноћу ношаху панџи́ре
Ради безбедности у том двору злȍме
(Гвожђе мало жу́ља древне офици́ре),
Ношаху оружје и шљемове, ȍсим
Ферага, што рече: нећу шљем да нȍси̑м.

965 (31). То рече кадно се Аргалију клȅо,
Да он шљема неће понијети при̏је,
Док не отме клȍбу̑к од Роланда. Срȅо
Ту га је, додуше, ал' се магла ви̏је̑
Око њега: Атлаз мозгове им сплȅо,
Познанике старе једног другом кри̏је̑:
Видје један другог у том чудном здáњу,
Али се познати нијесу у стáњу.

966 (32). Ма не само они убојиту дрȅху
Ношаху, и коњи њихови ваљáни
С цијелим такумом приправни им бјȅху,
Зоб и сламу гризућ' доље на тенáни,
Склоњени под једну крај капије стрȅху,
Гдјено им с ȍблука висе буздохáни.
Чим се сломи сила мађије и нȍћи,
Појахаше коње; Атлаз нема мȍћи.

967 (33). Појахаше! Зашто? Чим опази цу̏ра
Шта учини, одмах ускочи на кóбу
И побјеже. За њом лете као бу̏ра.
Бјежи, јер не жели да издржи прóбу
С тројицом. Узалуд они вичу: ду̏ра!
Када љуби она не зове на мóбу.
Прстен обзинувши на очи им тјȅну
Баци. Нестаде је. Они само блȅну̑.

968 (34). Те војводе славне, силни великáши,
Бленући веома изгледаху глýпи.
Ишчезнути красној свидјело се снáши
Тек подаље, тамо, у зеленој жýпи,
Јера их жаљаше што су робијáши
У чаробну двору старом оном чýпи:
Истом кад подаље од његове сȉлē
Измами јунаке, тмино су је скрȉле.

969 (35). Њено срце свагда бјеше пуно рâнâ,
Кад би гођ видјела друге како тр́пē.
Одустаде одмах од првашњег плâна,
Нашавши се усред онакове пр́пē,
Да собом поведе черкескога бâна.
Поуздање своје из прстена цр́пē:
Мјеште да се дáвно, тек сада се сјȅтй,
Да ће с њиме свуда пролазити смјȅти.

970 (36). Сва тројица мисле: триста ли јој вјȅрâ!
Куда ли се дједе: Бог нека је скрȕшй! —
Зец, када се скрије и превари кêра,
Овај тамо, амо трчи, лаје, њȕшй,
И надајући се ухватити звêра,
По шипрáгу носом барàтâ и бȕшй:
Исто тако они. У лукаве сéшē
Међутијем усне злурадо се смéшē,

971 (37). У шуми не бјеше до једнога пýта:
Да њиме ȕтече сва тројица мнȉше.
Сва тројица, дакле, зловољна и љýта
Јуре тијем путем, скачу ко ће вȉшē,
Док дјевојка испод невидовна скýта
За њима јахаше на кобили тȉшē.
Сита бјеше она те дружине мȕшкē,
Ал' иначе глáдна бере дивље крȕшке.

972 (38). Јурећи они су застанули тȅке,
Кад видјеше више путàњē да нêмâ.
Траг двојица траже преко траве мȅкē,
Заметнути кавгу Ферагo се спрêмâ.
Чувен кавгаџија, задјевице нȅкē
Једнако расправља, и радо се лêмâ,
И кашто му дође на свеца да сȉкћē.
Куда, ако Бог да? онијема клȉкћē.

973 (39). Она жена биће вје̏рна моја љу́ба.
Што трчите за њом? Назад! велим ва̏ма
(Ту се чуо шкргут његовијех зу́ба̑).
Ја сам олујина, ви сте лака сла̏ма! —
Како то говори ова љу̏да гру́ба
(Роландо прозбори); обраћа се на̏ма
Као да смо жене! Са̑м је канда жѐна;
Саветујем њему да с' лати вретѐна. —

974 (40). То презриво рекав у гњѐву голѐму
Паладин Роландо краљу Сакрипа́ну,
Ферагу с' окрете и прозбори њѐму:
Што се дереш, рђо, твоју ли ти на́ну!
Да гологлав ниси но да си у шљѐму,
Поклонио би се моме буздова́ну. —
На то сад Ферагo лану као псо̀глав:
Тебе се не бојим, ма да сам голо̀глав. —

975 (41). Роландо замоли Сакрипана: дѐ̏де̑
Позајми му часком својега клобу́ка,
Те да безобразне ријечи се слѐ̏де̑
На уснама овог охола хајду́ка. —
Сакрипан, чим опет на коњица сје̏де,
Рече: за тај пос'о и моја је ру́ка:
Де му ти позајми, па ће прах да ла̏зне̑,
Јер знам и ја како дре́кавци се ка̏зне̑. —

976 (42). Фераг на то: за ме нико се не стра́ви!
Гологлав се бијем. Не сикћите, р̏ђе!
Да ми је до шљема, — на вашој је гла́ви:
Отео бих оба; прошли бисте гр̏ђе̑
Но ико, да́вно би лежали на тра́ви.
Са заклетве једне, од камена тврђе̑,
Шљема носит' нећу све докле ми ша̑ка̑
Не допадне кло̀бу̑к Роланда о̏па̑ка. —

977 (43). Насмија се на то и одмршти вје̏ђе,
Насмија се слађе но икада пре̏ђе
Роландо и рече: прошла би те хо̀ла,
И од крпе лице било би ти бље̏ђе̑,
Јер страва шиљцима срце би ти бо̀ла,
Брже би од зеца прескакао мѐ̏ђе,
Да угледаш само ти тога соко̀ла,
Који, да те казни, свук'о би те го̀ла. —

978 (44). У хва̀лисава је ударио звóнца
(Поштено лажући) Фераг јоште ја̏чê,
Рекав: од почетка лажеш па до кóнца.
Могох убити га као што бих ма̏че,
Када га ухватим да лоче из лóнца;
Више пута могох, ма стаде да пла̏чê.
Сажалих се; ал' бих разбио му дáнце
Да га сада сретнем, сјек'о на резáнце. —

979 (45). То дарну у жи́вац огњеноме зма̏ју.
Грмну: грђе лажеш од најгоре жѐнê.
У којој ли земљи, у којем ли кра̏ју
И када могаде мрцварити мѐнê?
Ти лажеш, јер не знаш да, док на ме ла̏ју̑
Уста твоја масу лажи непечѐнê,
Ја пред тобом стојим. Оди, рђо, âмо
Да се на мегдану мушком ѝгледâмо! —

980 (46). Тад објеси клѝбу̑к он о једну грáну.
Скобише се љуто оба гранати́ра
Затијем, господо, на стрáшну мегдáну,
На стрáшну јер оба бјеху без визи́ра.
Реба̀рца Ферагo куцну коњу врáну,
И у р̑с доведе бијесног ајги́ра;
Роландо потрже сабљу Дуриндáну;
Ни Фераго не да своме мачу ми́ра.

981 (47). Започеше бојак и љуто се би̏ше.
Силовит је Франак, Шпанац није ма̏њê,
Удараца бјеше као љети ки̏шê,
Јер свак од њих жели да побједу жа̏њê.
Мачеви падаху тамо много ви̏шê,
Гдје је на оклопу гвожђе било та̏њê.
Мађијом тијела у обадва бâна
Очеличена су, не боје се рâнâ.

982 (48). Ако се не варам причах ово вѐ̏ће
(Ко зна да л' је перо написати сти̏гло!):
Фераго је био те ријетке срѐ̏ћê,
Да на себи има једно мјесто ци̏гло,
Што се ра̏нит' може. Ту он гвожђе мѐ̏ћê
(Тѐ̏шко би му било, ако би се ди̏гло!).
То је пупак био. Челичне су плѝче
Седморе на њему, сјем заштите пр̏ѝчê.

983 (49). И Роландо сабље не боји се клêтê,
Сав је као гвожђе; само тачке двѝје
Заклањати мора: то су биле пêте.
Њих дебели челик од ударца крѝјê.
Душмáни што желе њима да се свêтê
Никад им не могу наудити прѝје
Него што их згоде на та мјеста тȁмо.
Оклоп они носе рад украса сȁмо.

984 (50). Како ми се чини рѝјетко се срȅшће
Два така јунака на мегдану бȏјну.
Ударци даждаху све јаче и жȅшћê,
Двобој се претвори у читаву вȏјну,
И Анђелици се учинило чȅшћê,
Која стиже јашућ' кȍбилицу гȏјнȳ,
И која подуже веће туна џóња,
Да се земља тресе испод њихних кóњâ.

985 (51). Док је витезове посматрала дáма,
Кобила гледаше земљотреса твóрце.
Свједок томе боју бјеше цура сáма,
Јер Сакрипан, кога, гледајући бóрце,
Бијаше спопала досада и чáма,
Оде рекав: што би глед'о оне мóрце!
Док се они крве може бити јâ ћу
Наћи гдјегођ мȍму скривену у влâћу. —

986 (52). Склонила се цура у један је ȳгȏ
У њихној близини иза једног плáста.
Вријеме је најзад и њој било дȳго,
Те клȍбȳк ȍткачѝ са онога хрáста
(Беспȍслена, шта би и чинила дрȳгȏ!),
И кроз гору чарну летну као лáста.
Хтјела га је вратит', нећу да вам крѝјêм,
Пошто се нашали несташлуком тѝјем.

987 (53). Дјевојче с клобýком грозну шалу збѝјâ,
Док се витезови бјесȍмучно тýкȳ,
И један другога по мегдану вѝјâ,
Да ријеше ко је господар клобýку,
Мислећи на грани он се јоште нѝјâ,
А он већ путује с мȍмȏм низа лýку!
Када опазише да нестаде шљèма,
Задрхташе они од гњȅва голèма.

988 (54). То први Фераго смотри, пâка рȅче
Прекинув витлање својега оцáла:
Твога шљема нема! Крађом њега стȅче
Онај трећи, коме прилика се дáла,
Док се ми млатасмо усред ове сјȅчê.
Нема нигдје од нас већијех будáлâ!
Гдје ми је награда, надбијем ли тѐбê? —
Франак од љутине бјеше изван сѐбê.

989 (55). Обустави борбу и Ферагу кâжê,
Е се и он с њиме у мишљењу слâжê,
Да је онај трећи клобýка му смȁкô.
Одоше лопова пò шуми да трâжê,
Што, признати морам, није било лȁко,
Цигла добра воља рȉјетко да смâжê.
По траг један нађе најзад од њих свȁко;
Трагови су свјежи, али — сада кȁко?

990 (56). Једним Сакрипана, другим Анђѐлику
Видјех кад одоше. Првим витез лȅтнȳ,
Другијем Фераго. Под једну јѐлику
Цура бјеше стигла, на травицу цвјȅтну
Легла, дивећи се сјајноме чѐлику
Шљема, који она украј себе мȅтнȳ.
Баш до ње по шљунку поток један тȑчкâ;
По води се она ручицама бȑчкâ.

991 (57). Прстен јој на пр̀сту. Не боји се зá се:
Устреба л' у уста њега ће да тȳрȋ,
И он ће из беде сваке да је спáсê.
Када се лешкати досадило цȳри,
Одведе кобилу подаље да пáсê.
Фераго искрсну баш у истој ȳри:
Стиже је идући по њезину трáгу,
И спази је с кóбôм у једном шипрáгу.

992 (58). Кад је видје као сунце да му сȋнȳ,
И к њојзи потјера он своју курáду,
Али убрзо му радост ова мȋнȳ,
Јер намах из вида изгуби је млáду.
На кóби се она прȅко поља вȋнȳ,
Обзинувши прстен (што сви веће знáдȳ).
Шљем оста на трави, јер да га дòватȋ
Нéма кад, вàљаде одмах путòвати.

993 (59). Трчи за њом јадан, по гори се лу̑ња̑,
Ал' да је трчао и више мјесе́ци̑,
Скачући на коњу преко тога жбу̑ња,
Чак да том скакању помажу и све́ци,
Не би је нашао. Почевши да ку̑ња̑
Врати с' опет мјесту на онојзи ре́ци,
Гдје Роландов кло̀бу̑к лежи сред тра̀вице̑,
Вичући да нема на свету пра̀вице̑.

994 (60). У јаде је ве̑ље̑ утонуо сно̏ва,
Руке своје моли да га жића ли̑ше̑,
Ма кад видје кло̀бу̑к челичнога ко̏ва,
Намах веселије отпоче да ди̑ше̑.
Прочита на њему урезана сло̏ва:
Чиј је, и чиј бјеше стоји, и још пи̑ше̑
Кад и гдје Роландо власни́ка му сма̀че.
Фераго га одмах на главу ната̀че.

995 (61). Потпуно је срећан. Још да му је о̀на!
Проклета дјевојка севне као му́ња,
Па опет ишчезне, к'о да ју сото̀на
Од ока његова скрије испод гу́ња!
Врати се са носом, дужим но у сло̀на,
Пошто се за њоме дуго јоште лу́ња,
Пред Париз у шпанско-маварске о̀коле, —
Баш да Франке туче врати се со̏коле.

996 (62). Ту је он љубавној несрећи и ту́зи
У жућеној капи тражио лијѐка.
Роландо, без шљема, на нишану ру́зи
Дознав шта учини судбина пријѐка,
Јурио је за њим све по истој пру́зи
Докле га не стиже гдје једна ријѐка
Два моста имаде Клобук истом до̏би̑
Пошто му па̀лошем трбушину про̏би̑.

997 (63). Анђелика не зна јаду да одо̀ли̑,
Пријѐкор савести сад је прати сву̑ђе
Што кло̀бу̑к изгуби, и душа је бо̀ли̑.
Ах могох ли (вели) смислит' ишта лу̑ђе̑!
Несретнице, главу ти пепелом по̀ли̑,
Јер ти си створење од најгорег ху̑ђе̑:
Зар то за услуге Роланду захва́лно̏ст,
Који ти пока́за у љубави ста́лно̏ст?

998 (64) Њему, што ме више од својијех ȍчӣ
Љубљаше, нијесам. не тако ми ча̏сти,
(Да велим истину Бог мени свједȍчӣ)
Никако нијесам шљем хотјела кра̏сти.
Шпанац онај хтједе крвцу да му тȍчӣ,
Те ја мишљах, борба од себе ће па̏сти
Чим нестане шљема. (Да си честит, а̀га!
То пошљедње она с опроштењем сла̀га).

999 (65). Врло мало дајем за вапаје њêне,
Јер долазе касно; читатељке мȍје
Мним несташлук њезин исто тако цêнê;
То је, читаоче, и мишљење твȍје.
Још истога днȅва к Истоку се крêнê.
На запрепашћéње превелико свȍје
У некаквој шуми спази једног дâна
Измеђ' два мртва̀ца момка пуна рâнâ.

1000 (66). С Богом, Анђелико, бодљикаво цвêће,
И вама Фера́го, Са̏крипâне с Бȍгом!
Вас перо се моје дуго сјетит' нêће,
Јер пјеват' имадем о другоме мнȍгôм.
Па̀жњу моју на се нарочито скрêћê
Роландо са судбом борећи се стрȍгôм.
Са луде љубави зла која су њѐгâ
Снашла, причати ми ваља прије свѐгâ.

1001 (67). Нов клȍбу̑к набави у првоме гра́ду
Куда стиже; њиме лице своје скри̑вâ
(Знаш да у Паризу не жели да зна́ду̑
Куда се дјенуо, и шта с њиме би̑вâ).
По киши и вјѐтру, по сунцу и хла́ду
Јури, и једнако о дјевојци сни̑вâ.
Што уз цара није, слабо мари за̀ тȍ;
За Анђеликом се непрестано мла̀тô.

1002 (68). Цар већ не зна шта ће о њему да ми̑слӣ.
Док он скита, Карло, пун срџбе и љу̑тњê,
Гледа како Париз Арапи су сти̑сли.
Претрпјевши многе незгоде и сму̑тње
(И он и Брињадор почешће су ки̑сли),
Послије сулуде по свијету лу̑тњê,
Једног јутра рано стигао је сȍкô
Пред Париз, гдје бјеше мавритански ȍкô.

1003 (69). Срете Норицције краља господáра,
Опкољена туна од својијех чêтâ,
Знана под именом старца Манилáра,
Што пред Париз дође из далека свêта,
По крви хришћанској да гази до сáрâ;
Видје како с војском небројеном шêтâ
Младог тремизенског Алцира владáра.
Младост овом, старост оном слабо смêтâ.

1004 (70). Те и друге војске ода свију стрáнâ
Стезаху Париза, бораху се с њúме.
Бојати се мраза арапска је мáна,
Зато у оближња села ове зúмê
Смјештене бијаху. Краља Аграмáна,
Те љуте хришћанске куге и џерúмê,
Сад је воља била град стегнути тјȅшњê,
И овог прољећа напасти га бјȅшњê.

1005 (71). Изгледа, испашће њему све по плáну,
Јер довољно има кóњâ и војнúкâ.
С Арла до Париза служи Аграмáну
Земља: гдје гођ нáђе лȁкца и бојнúка
Отјера у војску, и покупи хрáну;
У краљу шпанскоме нађе помоћнúка;
Сва Африка ту је; ка' у вилимáну
Све то ври под градом Карола јаднúка.

1006 (72). Цар Карло Велики држи се хȅрȏјски,
И вели у себи: помоћ само кȁда
Стигне ми, Мавре ћу почастити мȏјски. —
Пошто је прољеће наступило сȁда,
Аграман одлучи нападати свȍјски,
Чему и цијела војска му је рȁда.
Баш тога је дана наредио бȉо,
Да на општу смотру дође табор цȉо.

1007 (73). Роландо, не мислећ' вратити се цȁру,
Но за цуром јурећ' пун јада и сјȅтê,
Стиже тамо гдје ће искалити јȁру.
Случајно Алцира пред Паризом срȅте,
Којино је био Манилару стȁру
Придружио своје убојите чȅте,
Те тако у друштву гредијаху ȍни
На смотру, јер труба на зборове звȍнӣ.

1008 (74). Зла кôб данас прати млађаног Алцѝра.
Чим џина угледа ту на Бриљадóру,
Та мушка појава не даде му мѝра,
На охоло чело натјера му бóру,
И вољан витезу сломити панцѝра,
Бесно је на њега нагонио дóру.
Победит' јунака жеља му је жѝвâ,
Јер га изглед његов просто изàзѝвâ.

1009 (75). Мехури славе ће сада да му спљȍснŷ,
Јер одмах ће Роланд увјерит' јунáка,
С коња га бацивши на травицу рȍснŷ,
Да би боље било да је срца млáка.
Ено! Алцир веће о ледину љȍснŷ,
Гвожђе му на срцу отвори сокáка.
С крвљу му и душа изáђе на ýста.
Хватају војници коњица му пýста.

1010 (76). За Роланда страшни наступише чȁси,
Јер цијела војска као да се зграннŷ.
Да његовòм крвљу руке своје квȁсѝ,
Све живо полетје горостасну бâну;
Од свих страна бију ти Арапи плȁси,
Он им отпор даје на свакоју стрâну.
Можда би згинуо данас од Арâпâ,
Да на петам' нéма гвоздених чȁрâпâ.

1011 (77). Јурећи по трави, коју рȍсѝ ѝње,
Џѝдама би хтјели жиће да му згâсê,
Ал' ни оклоп његов не могу да стѝњê.
Витез, кога мишке испȍлинскê крâсê,
Љуто ће казнити те кукавце сѝњê.
Кад вук или међед зубма зграби прâсе,
Да ли сте слушали како грокћу свѝње:
И Маури сличне пуштали су глâсе.

1012 (78). На врла витеза дàждê као кѝша
Стрѝјеле, џилити, буздохани, шпáде.
У мах први бјеше јуначина тѝшâ
Но војвода какав у чàсу парȁдê.
Боји ли се мачка маленога мѝша?
Ко ли кога од њих, да ли когођ знáдê,
По подруму јури све около кâцâ,
И да ли се *боји* курјак јȁгањâцâ?

1013 (79). Ма кад му у руци сину Дуриндáна,
А она се, богме, незгодно сй̑јâше,
Полетјеше главе његових душмáнâ,
Крвца потоцима земљом се лй̑јâше;
Од лешева људских, коњских и турбáнâ,
Све поље широко покрито бй̑јâше;
Да не преста јуриш ода свију стрáнâ,
Сву војску исјећи Роландо хтй̑јâше.

1014 (80). Ни оклопи, нити љековите трâве,
Ни штѝта, ни шљеми, ни молитве свѐтê,
Не помажу против Дуриндане: глâве,
Ал' не само оне, руке, ноге лѐтê!
Бјеже Маври, многи у Сéни се дâвê.
Вијѐнац нека се Дуриндани сплѐтê,
Рече Смрт, а гледа шта је мртвих р̑пâ.
Јер побоље коси од мојега ср̑па.

1015 (81). Витез мачем тијем непрестано жѐжê
Разгонп Арапе ка' јагањце вȗци,
Они исто тако непрестано бјѐжê.
Изломљена копља, стријеле и лȗци,
И мачеви пољем разасути лѐжê,
А уши парају рањенички звȗци.
У друштву напасти једнога гȍтови,
Сад без друштва бјеже афрички скȍтови!

1016 (82). Док бјежаху преко ровова и јâмâ,
С огледалом Хрáбрȏст мед њима се јâви:
Само се Манилар, старост кога слâмâ,
Огледну у њему као јунак прâвй̑,
И видје да нема бједнијега срâма,
До када се војник од самрти стрâвй̑.
Презирући живот, пријестол и крȗну
На Роланда копљем убојитим грȗнȗ.

1017 (83). Преби му се копље као трска сýха.
Махну сабљом витез и стàрчића дȍље
Тијем једним махом на земљицу здýха,
Пак одјури хитро низ пространо пȍље.
Жив остаде старац, али се угрýха,
Него ли бјежати и то бјеше бȍљê.
Погибе, ударац да бјеше пýнијй̑, —
Ал' се не сијѐчê свагда по ђýнији.

1018 (84). Ма да Maнилapo нѐ би жртва смр̑ти,
Ипак је лежао без икакве свêсти.
Не хотећи даље њиме да се пр̑тӣ,
Противу другијех Роландо се жêстӣ,
Против бјегунаца што бјеже ка' хр̑ти,
Ширећи табором страховите вêсти.
Аграман умало не паде са стòла,
Када чу за дјела незнана сокòла.

1019 (85). Истом кад пољàна цела бјеше чӣста
Од бораца живих, Роландо се смӣри.
Број онијех, кажу, да прелази трӣста,
Тог дана за душу којијема спӣри:
Чешће Мавре судба сналажаше ӣстâ.
Низ поље пространo, што се пред њим шӣри,
Оде, ал' не к цару, но за цуром клêтôм.
Погрешнијем путем лутајући свêтом.

1020 (86). О стрáсти му, коју сматрам као мáну.
Чудеса причају стародревни пи́сци.
Одсједаше често у најгорем хáну,
Гдје га механџије, препредени лисци,
Гулише душмански за пиће и хрáну:
Примаху га кашто још и црнори́сци.
Јураше за цуром по ноћи и дáну,
Мјесто уза цара да је на мегдáну!

1021 (87). Бог нека га штӣтӣ вӣшњôм својом мȍћу,
Док тако низ дóле и уз брдо грѐбê!
С царске џáдê скренув једанпута нȍћу,
К'о што веће скрену из самога сѐбê,
У бријѐгу једном, што бијаше спрȍћу,
Спази свјетлост. Мислит' не бјеше тријѐбê
Оном, што у маштам' дóђе до врхýнца:
Уобрази ту ће пронаћи бјегýнца!

1022 (88). Од радости чисто расте њему крȇста!
Управљајући се по ономе зрáку,
Најпослије стиже до онога мјȇста,
Пошто је подуже лутао по мрáку.
Од жбуња и трња непробојна чȇста
Спрјечаваше приступ нашему јунáку.
То бјеше голѐма у стијени дýпља;
Унутрашњост брда бјеше дакле шýпља.

1023 (89). Груд плахим дасима поче му се дȕти,
Јер мисли туна је она, коју гâњâ.
Ослушкује, чека, неће ли је чȕти,
И надом опијен пронаћи је сâњâ.
Пошто Бриљадора пред пећином спȕтй,
Размахну рукама сред густога грâња;
Не вичући газду, без помоћи тýђê,
По мраку пипајућ' у рупчагу ýђе.

1024 (90). На прстима слази, нити чизмом лȕпâ,
Низ камене стȕбе. Та пећина бјȅше
У свему друкчија од обичних рȕпâ:
Ту неко мораде длијѐтом да тȅшê.
Спази отвор један, док све даље стȕпâ,
Горе у стијени: туд јамачно спјȅшê
Обитаоцима дању дневни зрâци.
У дну ватра гори; тамо око бâци.

1025 (91). Љепотица једна украј ватре сјѐдй:
Рај од ове рупе љепота јој ствâрâ.
Види се дà туга срдашце јој лѐдй,
Јер из ока, које опија и чâрâ,
И царева града (најмање) вриједй,
Суза тече, уздах гр̑оце јој пâрâ.
Бјеља је у лицу од бијела кр̑ина;
Једва ако има шеснаест гȍдйнâ.

1026 (92). Бабускера једна са њоме се гр̑дй,
Што је, у осталом, обичај у жéнâ.
(Бар тако цијела историја тврдй,
Која жене прати од старих времéнâ).
И једна и друга преста да се ср̑дй,
И наста у њихним односима мéна.
Отпоздравише га, јер он, пришав жй̑во,
Бјеше поздравио обије ȕчтй̑во.

1027 (93). Наравно, много се од његова глâса
Препаше, јер су га изненада чȕле.
Рече њима витез: о тако вам спâса
Кажите ми одмах име оне хȕлê,
Који цуру једну анђелскога стâса
Овдје држи да јој младе кости трȕлê.
Кажите да смјеста тог опака ср̑ва
Посије̏чêм, смождим, згазим као цр̑ва. —

1028 (94). Бонијем погледом, што љубављу стрêљâ,
Погледа дјевојче љутога арслáна,
Кога призор овај жалостиви цвêљâ.
Зуби од бисера, усне од мерџáна,
Пошто мало мука одумину вêљâ,
Овако почеше тужнога дивáна: —
Причу њену више одложити вȍлӣм
Него не спавати. Извините, мȍлӣм.

ПРИМЕДБЕ

(По Грису)

Песма Прва

Строфа 1. Бесни Роландо (Orlando furioso) продужење је Бојардова недовршена спева: Заљубљени Роландо (Orlando innamorato). Где Бојардо прекида, Ариосто наставља. Отуда многе алузије на догађаје из Бојардова епа, за које песник претпоставља да су читаоцу познати. О њима српска публика наравно ништа не зна, и ми ћемо јој, где буде требало, помоћи да оне алузије разуме.

Тројан, отац афричкога краља Аграмана, пао је од мача Роландова. Да би га осветио, син му завојшти на Карла Великога, Роландова ујака и суверена.

Строфа 4. Овај Руђер, један од најглавнијих јунака у спеву, сматра се као праотац куће од Есте. Њега песник нарочито жели да прослави.

Строфа 5. Анђелика је ћерка Галафрóна, великога ка̂на од Ка̀таја.

Строфа 6. Марсил је краљ шпански, савезник Аграманов.

Строфа 8. Риналдо од Монтобана (Montalbano) син је дордоњскога војводе Хајмóна и брат од стрица Роландов. Он је после Роланда најславнији паладин царски.

Строфа 11. Зашто Анђелика мрзи на Риналда казаће строфе 77 и 78 ове песме.

Строфа 14. Ферáго је син Марсилов, и један од многих, који лудују за Анђеликом.

Строфа 27—30. Аргал, Анђеликин брат, погинуо је у двобоју од Ферага. Овај му је обећао да му леш и свеколико оружје баци у оближњу реку, али је при том измолио од њега да се његовим шлемом служи четири дана, пошто је Ферагов био изломљен. Тај рок био је протекао, и Ферагo још не беше бацио шлем у реку.

Строфа 28. Алмонто је убио Мила од Англана (Анжера), Роландова оца. Роландо је убио Алмонта на мегдану и задобио славни му шлем. — Мамбринов клобук помиње се и у Дон-Кихоту.

Строфа 30. Ланфуза је Ферагова мати.

Строфа 70. Брадаманта је кћи Хајмонова, сестра Риналдова.

Строфа 80. Анђелику је био војском опколио у њену замку у Албраци Агрикан, краљ татарски, а Сакрипан ју је бранио.

Песма Друга

Строфа 10. Сабља Риналдова зове се Фузберта, Роландова: Дуриндана, Руђерова: Бализарда.

Строфа 15. О Анђелици наставак у песми 8.

Строфа 30. О Риналду продужење у песми 4.

Строфа 32. Бојардо је овако испрео басну о пореклу Руђерову: по освојењу Троје тражише Грци сина Хекторова Астијанакса да убију, те да тиме затру племе Пријамово. Астијанакс утече у Сицилију и ожени се краљицом од Сиракузе, која му роди сина Полидора. Овај роди Хлодовика и Констана. Констан би праотац племена из којега је произишао Пипин, отац Карла Великога. Хлодовиков потомак би Руђер од Ризе (Лђција). Овај Руђер ожени се Галаћелом, ћерком Аголана, деде Аграманова, и погибе од рођена брата Белтрама. Хтеде овај и Галаћелу убити, али она утече у Африку, где роди близанце: кћер Марфизу (која је важно лице у спеву) и сина Руђера, од кога, као што горе рекосмо, потиче племе од Есте.

Строфа 67. Стара крвнина између домова Мајнца и Клермона (из којега последњега су Брадаманта, Риналдо и Роландо) много се спомиње у романима о Карлу Великом и његовим витезовима. Супарништво у отимању око милости и благонаклоности цареве било је узрок омрази тој. Мајанчани се редовно представљају као неваљалци и издајице, нарочито њихов старешина Ган или Ганелон, Пинабелов стриц. Веле да је од његова имена постала италијанска реч: ingannare (преварити, варати).

Песма Трећа

Строфа 5. Наставак о Пинабелу у песми 20.

Строфа 10. Чувени британски чаробник Мерлин по наговору своје љубљене Вивијане („од језера виле") леже у гробницу коју је сам направио, да види је ли довољно за њега пространа. Чаролијом неком, чију му тајну та лукава жена беше измамила, очаравши га иста, не могаде он из гроба устати. Он умре, а душа му оста привезана за гробницу, и настави као за живота да говори и проориче.

Строфа 17. Рекосмо горе да Руђер „произилази" од Астијанакса, Пријамова унука (по Бојарду). Други један унук Пријамов, Франкус, праотац је, како веле старе хронике, краљевске куће француске, од које и дом клермонски води порекло.

Удадбом Брадаманте за Руђера спојила би се та два потока тројанске крви.

Строфа 24 и даље. Кога ова генеалогија занима наћи ће о њој опширна објашњења у Литкемилерову преводу „Беснога Роланда“, од којега су само две свеске изишле у Цириху године 1797—8. Упореди и Шинделово тумачење Тасова „Ослобођенога Јерусалима“, песма 17.

Строфа 24, 25. Руђер би ускоро по женидби са Брадамантом убијен од једнога грофа од Поатјера (Poitiers). Његов по смрти очевој рођени син и имењак уби убицу и бори се, као војвода Карла Великога, против Дезидерија, последњега краља лонгобардискога. Цар награди услуге му замцима Калаоном и и Естом (у Падованском), и то је, веле, почетак дома од Есте.

Строфа 26. Инсубри — Лонгобарди. Историске погрешке и бркања од ове до 30 строфе гледао је Литкемилер да исправи.

Строфа 30. Ово је онај исти Риналдо, који у Тасову „Јерусалиму“ тако важну улогу игра.

Строфа 32. Умбрија — војводство Сполети.

Строфа 33. Ецелино да Романо, господар од Падове, један од најгрознијих тирана, које помиње историја.

Строфа 34. „...у граду гдје беше с лудости дјетиње јад грозно Фебу“: Ферáра на реци По̂. Фаетон, за казну што је невешто управљао сунчевим колима, би бачен у Еридан (По); сестре му бише претворене у тополе, што плачу ћилибар, а пријатељ му Цигнус у лабуда.

Строфа 41. „И град, грчки назван...“ Ровиго (Rhodigium) од грчке речи „родон“ (ружа).

Такође ту: „...и град у дну глиба“ — Ко̀ма̂кјо између два ушћа реке По, близу мора. При морским бу̑рама беже рибе у масама у По, и ту их лако хватају. (Упореди са Тасовим Јерусалимом пес. 7. ст. 46).

Строфа 46. Херкул I, отац Алфонсу I, управљаше једном четом млетачких коњаника у рату између Млета́ка̂ и Флоренције (1467) и у бици код Будрија (у стиху скраћено: Будра) задржа својом војском у бегству осталу војску млетачку, при чему ватреним оружјем би рањен у ногу, те је после храмао. Четрнаест година после тога и сам за̏рати̑ са Млѐчићима, који, напавши га изненада, гонише га до Барка, замка близу Фераре, и он мораде закључити штетан мир с опасним суседом.

Строфа 47. Тај Херкул, законити син и наследник горе поменутог Николе (ст. 42—44), би спречен сести на престо својим ванбрачним братом Леонѐлом, и живео је у Неапољу, где се на двору краља Алфонса I одликовао великом храброшћу, нарочито у двобоју са једним славним ратником. По смрти Леонеловој до̀чепа се круне Борсо, други ванбрачни син Николин, и доби од папе Павла II титулу војводе од Фераре. Тек после дуге владе Борсове седа Херкул I на тако дуго жуђени престо.

Строфа 48. Херкул I прѐобра̂ти баруштине око Фераре у плодна поља, опаса варош зидом итд.

Строфа 49. Као што је познато, крилати лав грб је млетачки. — При славноме походу Карла VIII на Неапољ, са му-

дрости Херкулове би Ферара поштеђена, док су остале италијанске државе тада много пострадале од Француза.

Строфа 50. Алфонсо и Хиполит синови су Херкула I. — Кастор и Полукс синови су Леде, супруге Тиндареове, али су били зачети од Јупитера, и имали су лабудова тела. Када Кастор погибе, Полукс је делио с њиме своју бесмртност, тако, да су наизменце живели и умирали.

Строфа 53. Јулије II, пређе савезник Алфонсов, подиже Ромањце противу суседне Фераре, али би поражен на бојишту између Поа, Сантерна и Цањола (Zanniolo, у стиху Цањо̀ла).

Строфа 54. Шпањолци у служби папиној опколише опкоп један близу Цањола, уговорише предају са старешином војске у опкопу, и када се он предаде, исекоше сву посаду и њега. Алфонсо затим освоји опкоп и страшно освети погинуле.

Строфа 55. У славној бици код Равене (1512) њен исход би решен у корист Француза а на штету Шпањолаца и Римљана топовима Алфонсовим.

Строфа 56. На двору кардинала Хиполита од Есте живљаше неки прилично незнатан песник, Андреја Марон (Marone), али по свој прилици Ариосто, циљајући на Виргилија, коме је презиме Маро, мислио је на себе, што је с правом смео чинити.

Строфа 57. Хиполит је био храбар ратник. У рату, који је савезом камбрејским (1508) проузрокован био, упловише Млечићи с великом флотом у По, и грозише Ферари. Кардинал по̀ту̑че их и уништи или зароби им скоро све бродове.

Строфа 58. Херкул II, Алфонсов син и наследник ожени се Рена́то̑м, кћерју Луја XII краља француског.

Строфе 60—62. Ова двојица беху синови Херкула I, један у браку рођен, други копиле: Фердинандо и Јулије. Бејаху се уплели у неку заверу противу браће Алфонса и Хиполита, те бише на смрт осуђени. Истом на губилишту би им та казна преобраћена у вечиту тамницу.

Строфа 69. Овај прстен, који у овој причи велику улогу игра, беше у почетку Анђеликин. Брунел, препредени и вешти дворанин Аграманов, украде јој га с прста у Албраци по заповести господара свога.

Строфа 70. Руђер, Аграманов сродник, би по смрти мајке своје Галаћеле одгајен од чаробника Атлаза у највећој скривености. Кад Аграман завојшти на Француза, вра́чи му објавише да неће успети у своме предузећу без помоћи Руђерове, и да се без онога прстена боравак тога витеза не може пронаћи. Брунел обећа прстен украсти, и украде га.

Песма Четврта[1]

Строфа 40. Празилдо и Иролдо, два витеза о чијем витешком пријатељству прича Бојардо у „Заљубљеном Роланду“.

Строфа 41. О првоме су́срету Руђера са Брадамантом Бојардо у „Заљубљеном Роланду“ вели ово: у једној бици код Монтобана између Франака и Мавара баш када се Брадаманта борила *с Родомоном*, краљем од Алгира, придо̀ђе Руђер и јави да је

цар Карло сасвим потучен и да бежи ка Гаскоњи. Пренеражена том вешћу замоли Брадаманта Родомона да борбу обуставе да би могла следити своме цару. Како Родомон на то не пристаде, Руђер, и ако на страни Мавара, предузе борбу замењујући каваљерски Брадаманту. Ова оде, али, гоњена унутрашњим немиром, одмах се поврати, и то баш када Руђер противнику такав ударац одмери, да ударени, полуонесвешћен, испусти мач и узду. Руђерова великодушност, јер се Руђер не користи тиме да Родомона дотуче, побуди овога да борбу прекине. Пошто последњи оде, Руђер и Брадаманта казаше се једно другом ко су и шта су, и први се не мало зачуди кад у борцу под оклопом угледа красну девојку. Обоје у исти трȅн осетише моћ љубави. Али баш тада projури поред њих чета Мавара; у пролазу један из чете рани сабљом Брадаманту по глави, која беше скинула шлем. Овим разјарен полете Руђер за четом; девојка такође. У даљем тȍку битке бише заљубљеници раздвојени, изгубише се и тражише се свуда али заман све до овог новог сусрета.

Строфа 49. Наставак о Брадаманти песма 7.

Строфа 50. „...Гдје се сунце спушта у рачијем зна́ку“ — за летњега солстиција ступа сунце у знак рака. Преко атланског океана Хипогриф је летео к индискоме мору. — Наставак о Руђеру песма 6.

Строфе 52, 53. Прослављени витешки Ред округлога стȍла основао је Утер Пандрагон, стари неки британски краљ, подстакнут на то чаробником Мерлином. Пандрагонов син Артус обновио га је. Овде именовани витезови бијаху сви чланови тог реда.

Песма Пета

Строфа 59. Које скотске горе (управ предгорје) подразумева Ариосто под Capobasso тешко да ће се дознати.

Строфа 76. Свети Андреја (St. Andrews) стара је престоница Скоције. Ја је прекрстих према нашем Сент-Андреји.

Песма Шеста

Строфа 16. Наставак о Риналду у песми 8.

Строфа 17. „Знаци Херкулови“ — Абила и Калпа, предгорја на Хибралтару.

Строфа 19. Нимфа Арету́за, јурена речним богом Алфѐјем, утече кроз воду из Аркадије у Сицилију, где је ипак стиже њен љубазник.

Строфа 33. По старим романописцима за Карла Великога владаше у Инглеској краљ Отон.

Строфа 66. Бријарѐо, неки сторучни дӥв.

Песма Седма

Строфа 20. Краљеви асирски, последници Нина (Ninus), познати су као одани телесним насладама.

Строфа 45. Наставак о Брадаманти у песми 13.

Строфа 53. Атид (Atys) и Адонис — љубавници Цибе́ле̂ и Венере.

Строфе 56—59. Мисли на дом од Есте, чији оснивач има бити Руђер.

Строфа 69. Хеку́ба — удовица краља тројанскога Пријама.

Строфа 73. Рабика̂н — коњ Астолфов, пређе Аргалов.

Песма Осма

Строфа 21. Наставак о Руђеру у песми 10.

Строфа 29. Наставак о Риналду у песми 16.

Строфа 42. Аргал паде у двобоју са Ферагом, који му хоћаше отети сестру Анђелику.

Строфа 43. Рат који имаде Агрикан, краљ татарски, због Анђелике с њеним оцем Галафро́ном, запрема много места у првој књизи Бојардова „Заљубљенога Роланда". Галафрон би заробљен, а Анђелика се реши ићи у Француску са Роландом, где приспева, као што смо видели, у почетку „Беснога Роланда."

Строфа 48. Под Ебу́до̂м разуме јамачно Ариосто какво од хебридских острва западно од Скоције.

Строфа 48. Протеј, бог морски, коме је Нептун поверио чување свога морскога стада.

Строфа 63. Наставак о Анђелици у песми 10.

Строфа 70. Најмс (Nayms, Namo) дука од Баварије, стари и мудри саветник царев, коме је Карло предао Анђелику на чување (види пес. 1, ст. 8).

Строфа 83. „Свом ујаку цару...!" Роландова мајка Берта била је сестра Карлу Великоме. — Брандимар, Роландов најмилији пријатељ, игра како у „Заљубљеном" тако и у „Бесноме Роланду" важну улогу у познијим песмама.

Строфа 86. Наставак о Брандимару чак у песми 31.

Строфа 88. Наставак о Флерделизи у песми 24.

Песма Девета

Строфа 17. „У ушће ријеке, што..." Шелда.

Строфа 65. Вола́на је једно ушће Поа, где се често рибе у гомилама скупљају. Рибари им нарочитим мрежама, званим tratta, пресеку повратак у море.

Строфа 77. Антеј (Antäus) либиски ди́в, Нептунов и Земљин син, добивао је нову снагу при сваком доди́ру са својом мајком. Херкул га обухвати рукама, издиже у вис, дакле одвоји од мајке, и угуши стезањем.

Песма Десета

Строфа 21. Халцио́не — леденe птице. Халциона, *супруга Цеиксова* (Cëyx), скочи у море кад угледа на обали *леш мужа свога. И* овај и она бише претворени у ледене птице.

Строфа 34. Хекуба, Пријамова жена, по пропасти њенога дома и царства би доведена у Тракију као робиња Улисова, и кад овде виде мртво тело свога последњега сина Полидора, уђе у такво беснило, да је убици синову ископала оба ока.

Строфа 35. Наставак о Олимпији у песми 11.

Строфа 52. Овде именоване девојке представљају без сумње четири тако зване кардиналне врлине: справедљивост, храброст, мудрост и умереност (чедност), као што то и њихова грчка имèна наглашују. У опште прича о Алчини и Лођистили има алегориски смисао

Строфа 71. Географија је Ариостова малко чудновата. Он се наравно у томе морао држати у неколико Бојарда за чији спев надовезује свој; али по свој прилици главни му је путевођа био Марко Поло. Грис (Gries, по коме ово пишем) мисли да ће Кàтај бити севернији део Хине. Но како се то слаже с тим, што песник чешће вели да је Анђелика из Индије? Онда би и тај њен завичај Катај морао бити у Индији. Квинсај као да ће бити варош Нанкинг. Манђана (код Марка Пола: Манги) јамачно је јужнији крај Хине, коме је Квинсај главна варош. Серикани канда су Монголи; Хиркани народ на каспискоме мору.

Строфа 92. Свети Патрик, апостол хиберниски (ирски), ложио је, прича легенда, ватру чистилицу у једној пећини, те су се људи чистили од грехова.

Песма Једанаеста

Строфа 2. Ксенократ Халкедонски, са своје уздржљивости и умерености прослављени философ старога доба.

Строфа 4. Кад Анђелика са својим братом Аргалом први пут дóђе у Француску, разапе чадор на гробу Мерлинову. Малèгйс, моћни чаробник и сродник Риналдов, нападе јѐ ту ноћу у намери да је убије, али, видећи је како је лепа, дође на друге мисли. Мишљаше да ју је својим чаролијама у непробудан сан увалио; али прстен, који је она имала на прсту, осујети смер његов. Девојка се пробуди и помоћу свога брата зароби га и посла свом оцу Галафрону у Катај. -- Чаробница Драгонтина држала је Роланда и још неке витезове заробљене у своме опчињеном вр̏ту. Својим прстеном Анђелика поништи мађију и ослободи заробљене.

Строфа 12. Ово су пастирке, које Виргил помиње у својим еклогама. — Наставак о Анђелици у песми 12.

Строфа 21. Наставак о Руђеру у песми 12.

Строфа 45. Ино, бежећи од разјарена мужа свога Атама (Athamas) скочи са сином Мелицертом (Melicertes) у море. Обоје посташе морски богови.

Строфа 58. Актеона, који изненади Дијану при купању, претвори ова богиња у јелена.

Строфа 71. Кротонијати (управ Агригентинци) наручише славноме сликару Зевксу (или Ксевксу, Xeuxis) да им наслика Јунону. Томе уметнику седеле су као модел најлепше жене у вароши.

Песма Дванаеста

Строфа 1. Када се Церера с једне посете мајци богова Цибели врати у Сицилију, где беше оставила кћер своју Прозерпину у бајној долини Ени на подножју Етне, бијаше јој иста већ украдена од Плутона. После дугога тражења нађе је у подземноме царству. — Енцелад (Enceladus), један од оних џинова, што јуришаху на небо, би муњом од Јупитера бачен и под Етну закопан.

Строфа 22. Наставак о Руђеру у песми 22.

Строфа 31. Роландов је шлем припадао некада Алмонту, сину Аголанову, брату Тројанову, а стрицу Аграманову. Оте му га Роландо код Аспромона.

Строфе 48, 49. Ферагo је могао бити рањен само у пупак, Роландо у пету, као Ахил.

Строфа 65. Наставак о Анђелици у песми 19.

РЕЧНИК

ба̀ура (у Бачкој), шута овца.
бѐзна, бѐздан, бѐздана.
блијѐска, бли̏јешња̑к, сви̏јетња̑к, свѐтња̑к, треперење пред очима, засењавање.

ва́да, рок: жена је на ва́ду (време јој да роди).
ва̀ло̂вље (у Црној Гори), кршеви, врлети.
већем, веће, већ.
вили̏ма̂н, велики вир, вртлог.
вје̏трни млин (у Ц. Гори), ветрењача.
вла̏с м. (у Дубровнику), длака.
вла́сац, црв у рани.

гада̀рија, гада́ра, га̀да̂р, врста сабље.
гну́сити (у Дубровнику), прљати.
гра̏ја, ларма.
гра́ја, говор,
гра́јати, гра́ји̂м, говорити.
гу̏шта, чѐста.

де́ра (у Бачкој), отворено место на пло̏ту, стру̏га.
до̏ли, до̏ле.
дома́ја (у Барањи), домовина, постојбина, завичај.
до̂ст, до̏ста, пријатељ.
дре̂во, дри̏јево, дрво.
дре̏ха, хаљина.

жа́па, снебивање, устручавање, стиђење.
же̏ње̂ (у Далмацији), место жа̏ње̂.

за̑д, за̑да (у Ц. Гори), зид.
зга̑д, зга̑ди, гадна ствар, гад: Иди, зга̑ди једна!
зго̏ља, сасвим.
зду̑р (у Дубровнику), викач, телал.
зду̀ха̂ћ (у Ц. Гори), као вештац, видовит човек.
зи̏бати, зи̏ба̂м, зи̏бље̂м (у Банату), љуљати.
зли̏ћ, зли̏ћа (у Дубровнику), злица, зликовац.
зо̂р, зо́ра, сила, насиље.

ињи у ду́ху (у Дубровнику), полагано.

ја̀ра̂н, љубазник, пријатељ.
јѐмати, јѐма̂м, јѐмље̂м (у Дубровнику), брати.

ка̀ил, готов, рад, задовољан, хоће.
канчѐло, намотан канап, клупче, ка́нура.
ка̏ње (у Срему), капци на очима.
каса̀ба, паланка, варошица.
ка̀тил, крвник.

кла́па, уображење, лаж, занос: „Сан је клапа, а Бог је истина.“
кло̀бу̑к, клобу́ка, шлем.
ко̏пан, пна, пно, без снега.
кр̏ња (у Хрватској), корице од ножа или сабље.
крпѐта (у Доброти), шарена поњава на столу.
кр̏ш, кр̀ша, значи у Црној Гори, поред нашег значења, и камен, каменица: Ударио га кр̀шем.

ла̑ка, вла̑ка (у Ц. Гори), као до̀лина, слабо угнута.
ла́них (у Ц. Гори), лане.

ма̏зда, освета.
ма̏ма, беснило.
ма̑ма, мамац,
ма́ња, ма́ньо, кепец.
ме́ка (у Хрватској), мамац.
мје̏ден, бакарня.
мо́рац (у Дубровнику), ћуран.
му́ка (западно), брашно; отуд му̑чња̑к, сандук у који пада брашно испод камена.

на̏до, челик.
на́жањ, на́жња, оно што се нажњело: Ове је године слаб на́жањ.
не́ка, невеста.
нијѐла, носила.
ни́ће, венчање, брак.

о̀дар, постеља.
о̑мче (мн. ж.), замке.
о̏сти, о̏шћи, о̏стве, о̏шће, (све мн. ж.), рибарски трозубац: „Дохвати ости, сломи јој кости.“
о̀струга, мамуза.
охо̀ла, поноситост.
о̀ца̑л, челик.

па̏ља (у Далмацији), зубља.
па́ћи, па̑ћ, чист.
пје̏ти, певати.
пје̏ше, пешке.
плато́ *(француски)*, висораван.
пли́ма *(у Далмацији)*, морски *прилив*, (у Ц. Гори) потоп.
пљу̑шт, пљу̑шта (у Срему и Бачкој), бршљан.
по̀вије (мн. ж.), место међу обрвама.
по̏дупо̑рањ, подупирач.
по̀љено (у Ц. Гори), подебела зубља, буктиња, маша̀ла.
по̀пу̑т, налик на.
по̑т, по̀та, зној.
претво́рно̑ст (погрешно притворност), лицемерство.
пре̏шити, хитати.
пр̀жина, песак.
пре́жати, пре̑жа̑м, вребати.
про̀жене̑м, прогнам.

р̏в, р̏ва, рвање.
ро̑са (у Боци), ружа.
р̏с (у Боци), мушка снага.
ру̑б (у Хрватској), махрама, повезача.

све̏тња̑к, сви̏јетња̑к, види блијѐска.
си̏дро (у Дубровнику), котва, ленгер.
си̏јери (мн. ж.), мађије, чини.
ска̏ла (у Ц. Гори), стена.
ска̏ље (у Славонији), комади од иверја.
скр̀вити, скр̏ви̑м, крвавити.
ску̏ба (у Ц. Гори), стопа̀ница, домаћица.
сло̀та, много, гомила, тма, нешто велико (разликовати од сло̏та, лапавица).
сма́гати, сма̑же̑м, бити довољно моћан; укротити.
со̏к, со̏ка (у Ц. Гори), онај који пронађе кривца, тужитељ, сведок.
со̏па, батина.
спи̏ла, спи̏ља (у Дубровнику), пећина.
спо̏на, веза.
ста̏они (у Дубровнику), стални.
сте́ња, топлота што бије из камена, када сунце у њ ужеже.
сти̏јег, застава.
стра́вити се (у Ц. Гори), плашити се.

стра̏ња (у Дубровнику), гостионица, механа.
стр̑в, стр̑ва, остаци од коња итд., којега је курјак појео: нема му стрва; не нађе му се стрв; нема му ни трага ни стрва.
стр̏во, гомила, рпа, пуно: Лежи стр̏во нпр. ветром намлаћених јабука.
сту̑бе, басамаци, мердевине, лестве.
сту̀ха̂ћ, вештац.
су̑начнӣ (у Паштровићима), сунчани.

та̂т, лопов.
ти̏шма (у Срему), налога, навала.
тле̏, тли̏, та́ла̑, земља.
тмо̀ра, натуштеност, тегоба.
тр̏сити (у Ц. Гори), свршити.
тру̑ља (у Барањи), рита, дроњци, прње.

фа̏ља, рупица на топу где се припаљује.

ха́ран, ха̑рнӣ (у Дубровнику), захвалан.
хво́ја (у Дубровнику), грана.
хи̏ла, превара, неправда.
хри̑д (у Дубровнику), стена.

це̏ста, пут, друм.

ча̏јати, ча̑је̑м, чекати: „Не чај више, Милошева мајко... Милош ти је јуче погинуо..."
чо̏т, чо̏та, брег, брежуљак.
чу̀вида (у Срему), образина, маска: Ево чу̑виде̑! Начинио се чу̑вида.

џери́ма, као мучитељ.
џи̏да, копље.
џо̀ла̑п ж. (презриво), нога.

шти̏ти, шти̏је̑м, читати.

